

V7 173280

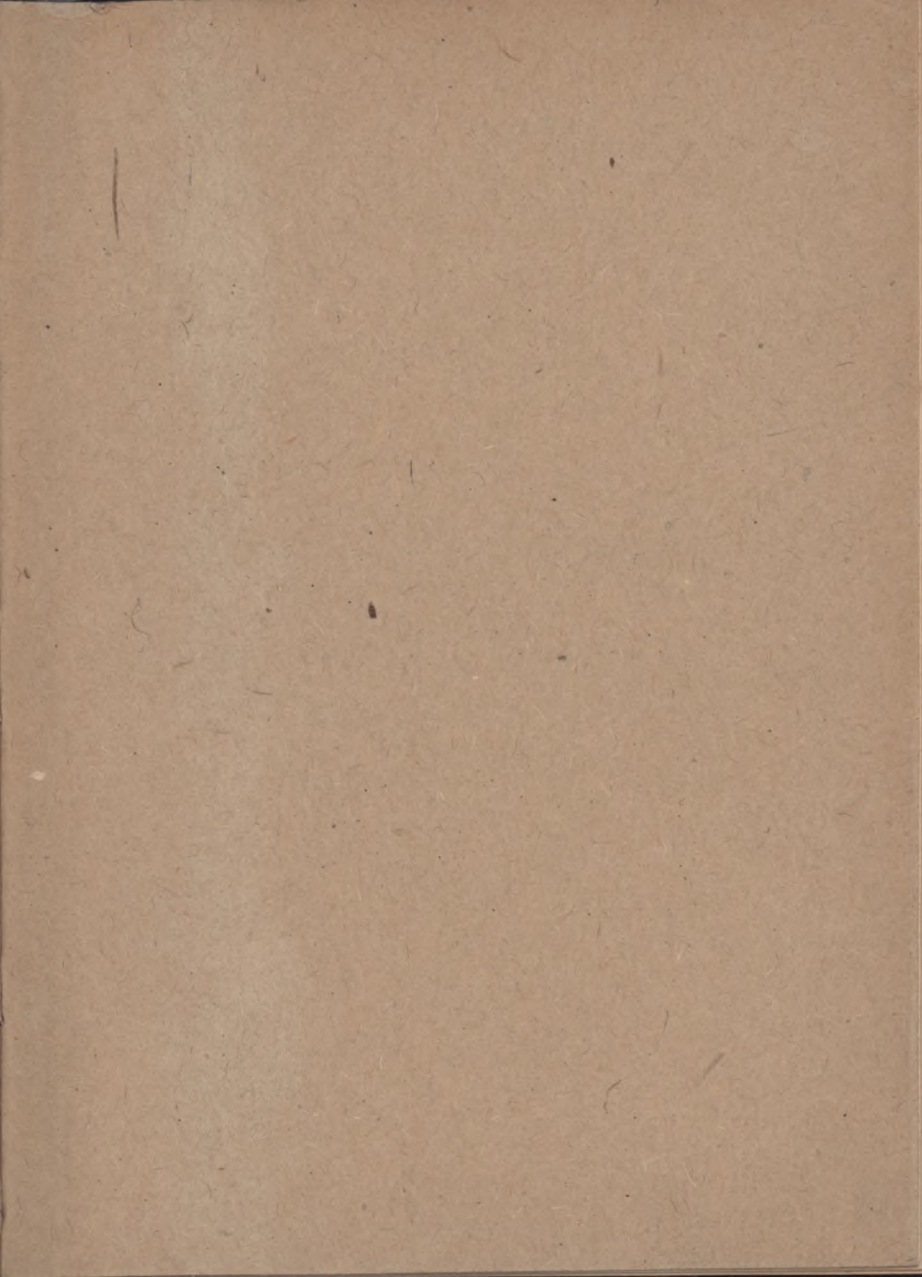
XY002026428

Biblioteka GI, AWF w Krakowie

1800051825

38123

SZERMIERKA NA SZABLE

882

BIBLIOTEKA WYCHOWANIA FIZYCZNEGO I SPORTU
PRZY POPARCIU PAŃSTWOWEGO URZĘDU WYCHOWANIA FIZYCZNEGO
I PRZYSPOSOBIENIA WOJSKOWEGO

Nr. 12

Inż. WŁODZIMIERZ MAŃKOWSKI

SZERMIERKA NA SZABLE

LWÓW 1929

WYDAWNICTWO ZAKŁADU NARODOWEGO IMIENIA OSSOLIŃSKICH

Inż. WŁODZIMIERZ MAŃKOWSKI

SZERMIERKA NA SZABLE

882

LWÓW 1929

WYDAWNICTWO ZAKŁADU NARODOWEGO IMIENIA OSSOLIŃSKICH

95

93

Ilustracje wedle zdjęć autora, przedstawiające Pp.:
Inż. T. Zubrzyckiego, E. Vambere, Z. Bieniawskiego, por. Guttry'ego,
por. Wawrzkiewicza, sierż. Pieczyńskiego i autora

Z DRUKARNI ZAKŁADU NARODOWEGO IM. OSSOLIŃSKICH WE LWOWIE
pod zarządem A. Wierzbickiego

796.86.015(04)

PRZEDMOWA.

Oddając kołom sportowym podręcznik szermierki na szable opracowany wedle metod włoskich, pozwolę sobie dodać parę uwag, które mi się w ciągu pracy nasunęły i wynikiem których było przyjęcie pewnych rozwiązań, wymagających komentarzy.

Literatura szermiercza polska jest prawie żadna, i ogranicza się już do skryptów, znajdujących się zaledwie w kilku egzemplarzach, ogółowi zupełnie niedostępnych, już do broszurek, odnoszących się do metody starej, fałszywie nazwanej francuską, metody mającej nazwy francuskie a technikę i mechanikę wykoncypowaną przez węgierskiego fechtmistrza Keresztessy'ego i rotmistrza Igálffy'ego. Metoda ta, zwana też metodą Hergsella od autora źródłowego jej podręcznika, jest już dziś w zupełności zarzuconą i na jej miejsce wszędzie weszła metoda włoska. U nas metodę pseudofrancuską reprezentują broszurki Bernolaka i Bryły.

Metodę włoską przedstawiają u nas broszurki Żytnego i Sobolewskiego, zawierające szereg cennych uwag i wskazań, ale z powodu swej małej objętości traktujące przedmiot dość pobieżnie.

Wynikiem tego jest przedewszystkiem ogromna luka w nomenklaturze szermierczej i to była pierwsza trudność, którą spotkałem. Ponieważ nie czuję się na si-

łach stworzenia prawie całej terminologii polskiej, obrałem wyjście takie, że zachowałem te nazwy, które już są w języku polskim utarte, w ich pisowni i brzmieniu, — resztę terminów biorąc „żywcem“ z włoskiego. Stąd wynikają zestawienia jak *kawacja* i *contro-cavazione*.

Podręcznik opracowałem ściśle wedle metody włoskiej, a raczej metod, gdyż jest ich kilka. Wychodząc ze wspólnego pnia metody *Radaellego*, wytworzyły się szkoły południowe: *neapolitańska* i *sycylijska*, — *rzymska* i *toskańska*. Ta ostatnia, zwana też północną, jest najlepszą, dowodem czego to, że prawie wszyscy wielcy amatorzy i mistrze szabli do niej należą. Są to *gwiazdy*, *Pulitti*, *Bini*, *Terlizzi*, *Pignotti*, *Marzi*, *Volponi*, amatorzy, *bracia Nedo* i *Aldo Nadi* fechtmistrze. Szkołę tę rozwinął *Eugenio Pini*, fechtmistrz, który w swej karierze turniejowej nie był nigdy przez nikogo pokonany, obecnie zaś na ogromnie wysokim poziomie utrzymuje ją największy włoski teoretyk szermierki, fechtmistrz *Colombetti*. Ze szkoły tej wyszedł też *Italo Santelli*, nauczyciel i trener szeregu drużyn węgierskich, najgroźniejszych dla Włochów konkurentów w szabli.

Ta to *toskańska* metoda stanowi podstawę mego podręcznika, przyczem uwzględniłem szeroko właściwości metod innych, głównie metody *rzymskiej*, stanowiącej do niedawna podstawę nauczania w *Scuola Magistrale di Scherma* w Rzymie, gdzie obecnie też wprowadzono metodę północną.

W pracy mej korzystałem — prócz z mych notatek poczynionych w czasie nauki szermierki u całego szeregu nauczycieli w kraju i zagranicą, począwszy od *Horacego Santellego* we Lwowie a skończywszy na *Angelinim* w Trieście — z szeregu dzieł, artykułów i skryptów. Z ważniejszych wymienię:

L'istruzione per la scherma di sciabola e di spada del Prof. Radaelli, wydane z polecenia włoskiego Min. Wojny przez kapitana Del Frate Settimo.

Cesare Enrichetti: Trattato elementare teorico-pratico di Scherma.

Giordano Rossi: Scherma di spada e sciabola.

Bruno Nicolo: La vera scherma di sciabola italiana.

Ferdinando Masiello: La scherma di sciabola.

G. B. Marrazzo: Unico metodo schermistico accelerato.

Pecoraro-Pessina: La scherma di sciabola.

Commandore Prof. Masaniello Parise: La scherma di spada e sciabola.

Cav. Prof. Luigi Barbasetti-Paul Manoury: L'es-crime du Sabre.

Commandore Prof. Eugenio Pini: Lezioni di sciabola (wykłady w wojsk. szkole szermierki w Buenos-Aires, tłumacz. z hiszpańskiego).

Prof. Beppo Nadi: Lezioni di sciabola (skrypt):

Comm. Jacopo Gelli: Scherma italiana.

„ „ „ *La tecnica del duello.*

„ „ „ *La scherma collettiva quale mezzo di educazione fisica.*

„ „ „ *L'arte dell'armi in Italia dal Rinascimento in poi.*

Szereg cennych uwag i wskazówek zawdzięczam artykułom fachowym mistrza Luigiego Colombettięgo, umieszczanym w Il Paese Sportivo, oraz braci Nadi umieszczanych w Gazzetta dello Sport i Corriere dello Sport.

W układzie ćwiczeń korzystałem w znacznej mierze z dzieła wyżej cytow. Barbasetti-Manoury w zestawieniu tabelarycznem zaś z ćwiczeń w skrypcie Pinięgo: Lezioni di sciabola, skąd czerpali je też Pecoraro i Pessina i które ten ostatni, obecnie dyrektor

Scuola Magistrale di Scherma w Rzymie w tejże szkole wprowadził.

Dawne nazwy polskie zawdzięczam w znacznej mierze skryptowi p. Michała Ostoi Starzewskiego, podoficera wołyńskich konnych strzelców w powstaniu r. 1831, kapitana gwardji narodowej w r. 1848.

Poczuwam się do miłego obowiązku podziękowania tym wszystkim, którzy pomocą swą przyczynili się do opracowania tego podręcznika a to PP. Inż. Tadeuszowi i Prok. Stanisławowi Zubrzyckim, Emilowi Vamberze, por. Zbigniewowi Bieniawskiemu, por. Guttryemu, por. Wawrzekiewiczowi i sierż. Pieczyńskiemu, specjalnie zaś p. Prok. Zubrzyckiemu za cenne uwagi, poczynione nad manuskryptem książki.

Inż. Włodzimierz Mańkowski.

CZEŚĆ I

Szermierka na szable.

Szermierka na szable jest sztuką racjonalnego używania szabli w celu atakowania przeciwnika lub też obrony przed nim. Szermierka wymaga szybkości ruchów, wyczucia rozstępu i tempa, tak, by w momencie uznanym za najkorzystniejszy z możliwie największą szybkością przejść do ataku lub obrony przy zachowaniu tej odległości od przeciwnika, jaka jest w danym wypadku konieczną.

System włoski zaleca, by przed wręczeniem uczniowi szabli, zapoznać go i przeprowadzić z nim szereg ćwiczeń mających na celu wyrobienie gibkości nóg oraz poprawnej postawy.

Postawa wyjściowa bez broni.

Ze zwykłej gimnastycznej postawy zasadniczej przechodzimy do postawy wyjściowej bez broni przez pół obrotu w lewo (u mańkuta pół obrotu w prawo). Tułów wyprostowany, ręce na biodrach, głowa zwrócona w stronę domniemanego przeciwnika jak również i prawa stopa, pięty zwarte, kolana wyprostowane, barki cofnięte wstecz, głowa wzniesiona w górę, stopa lewa tworzy z prawą kąt około 100° . Tułów zachowuje ściśle profil tak, by barki i ramiona znajdowały się w płaszczyźnie pionowej, przechodzącej też przez oś prawej

stopy i środek lewej pięty. Ślad tej płaszczyzny na podłodze stanowi *linję kierunkową* (*Linea directrice*), na której też powinna się znajdować oś prawej stopy i środek lewej pięty przeciwnika. Wzdłuż tej to linii kierunkowej wykonujemy wszystkie ruchy nóg, towarzyszące atakowi lub obronie, wyjątek stanowią skoki w bok (*in-quartata*).

Postawa szermiercza bez broni.

Z wyżej opisanej postawy wyjściowej bez broni przechodzimy do postawy szermierczej bez broni na 2 tempa: 1) wysuwamy wprzód wzdłuż linii kierunkowej prawą stopę na odległość dwu stóp, 2) zginając kolana, przysiadamy tak, że prawe kolano znajduje się pionowo nad środkiem prawej stopy, lewe kolano nad palcami lewej stopy, lewe biodro cofnięte wstecz, ciężar ciała rozłożony równomiernie na obie stopy, kolana dobrze rozwarłe nazewnątrz, ręce na biodrach.

Postawa szermiercza powyżej opisana, jak to teoretycznie i praktycznie stwierdzono, najbardziej ułatwia szybkie zbliżenie do przeciwnika, względnie oddalenie odeń, przedstawiając mu równocześnie jak najmniejsze pole do trafienia. Dlatego też w postawie szermierczej nie zwracamy się do przeciwnika całą piersią lecz bokiem. Nogi uginamy w kolanach tak, by uda tworzyły w rozkroczu kąt około 120° . Tułów powinien być swobodnie wyprostowany, a głowa swobodnie zwrócona w prawo. Posiadanie dobrej, pewnej a przytem ładnej postawy, powinno być celem każdego szermierza, a nauczyciel, od pierwszej lekcji począwszy, powinien się starać taką postawę u każdego ucznia wyrobić. Powinien uważać, by postawa ucznia była dość „szeroka“, to znaczy by odstęp między stopami nie był zbyt mały, gdyż przy za małym odstępem postawa nie może być dość głęboką, czyli jak się to w gwarze sal szermierki

nazywa: uczeń nie może dobrze „siedzieć“. W tym kierunku lepiej jest z początku za wiele wymagać, niż być zbyt pobłażliwym. Nauczyciel powinien uważać, by uczeń miał w postawie kolana dobrze rozwarte nazewnątrz, a szczególnie lewe kolano w lewo i wstecz. Lewe kolano zwisające wprzód wygląda nieestetycznie, a co gorsza przy krokach wprzód i wstecz powoduje schodzenie z linii kierunkowej. Często też błędem u początkujących jest niezachowywanie ścisłego profilu tułowiu przez podanie wprzód lewego boku. Błąd ten powoduje przedstawienie przeciwnikowi znacznie większego pola trafienia niż normalnie. Wielu początkujących pochyla głowę wprzód lub nawet w lewo; jest to błędne, głowa musi być trzymana prosto i tak zwrócona w prawo, by oboje oczu było równo od przeciwnika oddalone. Tułów powinien być utrzymany w linii pionowej, przechodzącej przez środek tułowiu od obu stóp, biodra nie powinny być nienaturalnie skręcone; należy od czasu do czasu wyprostować oba kolana a potem powoli „siadać“ znów do postawy, tak by nie przesunąć bioder, siedzenia ani też brzucha.

Ciężar ciała powinien być zasadniczo rozdzielony równomiernie na obie nogi, jednakowoż wszyscy sławni szermierze przenoszą go w *assaut* nieco wprzód, lekko pochylając tułów, a to w celu uzyskania szybszego wypadu. Nauczyciel powinien uczyć postawy o ciężarze, rozłożonym równomiernie i o tułowiu w pionie, może tolerować lekkie nachylenie tułowiu w płaszczyźnie kierunkowej wprzód, pod żadnym jednak warunkiem nie wolno ścierpieć pochylania tułowiu w płaszczyźnie kierunkowej wstecz lub przenoszenia ciężaru ciała na lewą nogę.

Gdy uczeń przybrał postawę, należy uważać, by pozostał w niej nieruchomo. Bardzo częstym błędem u początkujących jest to, że po przybraniu postawy po-

prawiają jeszcze tułów lub nogi. Wchodzi to w zwyczaj, a później w assaut daje przeciwnikowi sposobność do ataków w tempo¹.

Krok wprzód (*Passo avanti*).

Kroku wprzód używamy w celu zbliżenia się do przeciwnika. Stawiamy w linii kierunkowej prawą stopę o tyle wprzód, o ile chcemy się zbliżyć i szybko dostawiamy lewą stopę o tę samą długość, o którą prawa wprzód poszła. Musimy przytem uważać, by przy stawianiu prawej stopy wprzód zaczynać końcem stopy a nie kolanem, by prawa pięta dotknęła wpierw ziemi niż prawa podeszew, oraz by lewej stopy nie dociągać lecz dostawiać z lekkim uderzeniem o podłogę. Lewe kolano musi pozostać przytem zwrócone w lewo wstecz, tułów spokojnie trzymany, barki podczas wykonania całego kroku wprzód pozostają w równej wysokości, szerokość postawy po wykonaniu kroku wprzód musi pozostać ta sama. Długość kroku wprzód zależy od oddalenia przeciwnika, nie powinna być jednak nigdy większą niż długość jednej stopy, gdyby to nie wystarczyło, zamiast dłuższego kroku zrobić dwa mniejsze. U początkujących spotykamy często ten błąd, że po dostawieniu lewej nogi pochylają jeszcze cały tułów wprzód, podając się w kolanach. Krok wprzód ćwiczymy z początku na dwa tempa, później w miarę opanowania tego ruchu wykonujemy go na jedno tempo.

Krok wstecz (*Passo indietro*)

Kroku wstecz używamy w celu oddalenia się od przeciwnika. Stawiamy w linii kierunkowej lewą stopę

¹ Patrz niżej.

wstecz na odległość nieco większą niż długość jednej stopy i szybko o tę samą odległość dostawiamy wstecz prawą. Lewa stopa ma dotknąć ziemi wpierw palcami niż piętą, prawą stopę należy dostawiać spokojnie bez tupnięcia (apelu). Szerokość postawy po wykonaniu kroku wstecz ma pozostać ta sama, barki podczas kroku pozostają w jednej wysokości. Sam ruch musi być wykonany elastycznie i miękko. Stóp nie należy unosić w górę lecz przesuwac je tuż nad podłogą.

Wypad wprzód (*A fondo, Spaccata*).

Wypad wprzód jest najważniejszym ze wszystkich ruchów nóg używanych w szermierce. Pozwala on dosięgnąć przeciwnika szablą ze średniego rozstępu (patrz niżej). Wypad wprzód wykonujemy z postawy szermierczej, stawiając prawą stopę w linii kierunkowej wprzód na odległość około dwu stóp oraz wyprężając równocześnie lewą nogę, tak że nagle i energicznie wyprężenie lewej nogi wyrzuca całe ciało wprzód. W ruchu wypadu tułów porusza się równomiernie wprzód i po skończonym wypadzie jest nieco wprzód nachylony. Tułów utrzymany ściśle w pionie, jak tego żąda np. system francuski (nowy) powodowałby za wielkie skrócenie zasięgu wypadu i wymagał zbytniego zbliżenia się w ataku do przeciwnika. W pozycji wypadu prawe kolano powinno znajdować się nad prawą piętą, prawe przedudzie tworzyć z prawem udem w kolanie kąt prosty. Oba barki powinny leżeć na jednej linii prostej a nie jak to często bywa prawy bark niżej (u mańkuta lewy). Przy wypadzie ze szablą ruch zaczynamy ręką, prostując ją do cięcia lub pchnięcia a potem dopiero zaczynając prawem przedudziem wykonujemy wypad. Bardzo często spotykamy u początkujących ten wielki błąd w wypadzie, że przed zaczęciem ruchu prawą stopą na-

chylają wprzód prawe kolano; zaczynają wypad kolaniem, jak się to w gwarze nazywa. Ruch ten, sam w sobie niewinny, przedwcześnie zdradza wypad a więc i atak przeciwnikowi. Prawa stopa w wypadzie powinna posuwać się wprzód tuż nad terenem „rasentando il suolo“ jak mówią Włosi; fałszywem jest unoszenie nogi w górę jak przy przeskakiwaniu przeszkody jak to uczą niektórzy byli wychowankowie wojskowej szkoły szermierki w Wiener Neustadt. Prawa stopa dotyka w wypadzie ziemi w pierw brzegiem pięty i natychmiast potem całą podeszwą i z tą chwilą jest wypad skończony. Błędem jest trzymać podczas wypadu tułów pionowo i dopiero po dostawieniu prawej podeszwy nachylać go wprzód. Prawa stopa przy ruchu wprzód musi iść ściśle wzdłuż linii kierunkowej, zboczenie w lewo lub prawo nadwiera równowagę. Lewa stopa pozostaje całą swą płaszczyzną na miejscu, nie śmie posunąć się wprzód lub też obrócić ani też oprzeć na krawędzi. Głowa pozostaje prosto i niewymuszenie, wzrok skierowany na przeciwnika. Lewe biodro musi pozostawać z prawem na jednym poziomie i nie powinno wysuwać się w górę mimo pochylenia tułowiu wprzód. Z początku to „duszenie“ lewego biodra wdół sprawia trudność, ułatwimy sobie przezwyciężenie tejże uważając by prawy bark nie był niżej niż lewy.

Długość wypadu zależy od wzrostu i budowy, można jednak ćwiczeniem wyrobić wypad dłuższy, niżby na to wzrost i budowa wskazywała. Długi wypad jest korzystnym przy pchnięciach, cięciach w bok, brzuch i w rękę, krótkiego wypadu używamy przy cięciach w twarz, pierś i głowę. We Włoszech południowych i na Sycylii używają naogół wypadów krótkich, kombinowanych z krokiem wprzód, wypad długi ma więcej zwolenników we Włoszech północnych.

Powrót z wypadu do postawy (*Ritorno in guardia*).

Szybki i elastyczny powrót z wypadu do postawy jest niezbędnym dla szermierza. Umożliwia on uniknięcie riposty przeciwnika po odparowaniu przez tegoż naszego ataku. Jak w wypadzie, tak i w powrocie odgrywa główną rolę lewa noga, tam wyprężając się i wyrzucając całe ciało wprzód, tu zginając się w kolanie i tem skurczeniem nogi ściągając całe ciało zpowrotem z wypadu do postawy. Lewe kolano wraca do pionu nad palcami stopy. Prawa noga ułatwia tę pracę lewej, odbijając się nieznacznie stopą od podłogi i stawiając prawą stopę z powrotem do postawy. Powrót z wypadu powinien być niski, to znaczy barki powinny poruszać się w jednej linii a nie opisywać łuku zaś całe ciało powinno się z wypadu ściągać a nie dźwigać. Im niżej wracamy z wypadu do postawy, tem łatwiej i szybciej możemy to uskutecznić. Przy powrocie prawa stopa chwyta ziemię podeszwą i palcami a nie piętą. Błędem jest silne uderzanie prawą stopą o ziemię (apel), jak również dostawianie prawej stopy zbyt blisko lewej (zwężanie postawy). Początkujący ułatwiają sobie często powrót z wypadu przechylając tułów wstecz i przenosząc skutkiem tego ciężar ciała na lewą nogę. Jest to błąd, którego tolerować nie można.

Wypad wstecz.

Wypadamy zamiast prawą nogą wprzód lewą nogą wstecz, stawiając lewą stopę jak najdalej w linii kierunkowej wstecz i równocześnie wyprężając lewe kolano. Pozycja końcowa wypadu wstecz nie różni się od pozycji wypadu wprzód, powrót z wypadu wstecz odbywa się prawą stopą do postawy. Podczas wypadu wstecz

tułów pochylamy zlekka wprzód, a ramię z szablą prostujemy tak, że wprawdzie wypad odbywa się wstecz ale koniec szabli idzie wprzód. Wypadów wstecz używamy wyłącznie z pchnięciami.

Przy wypadach tak wprzód jak i wstecz oraz powrotach z nich do postawy musimy przedewszystkiem uważać, by nie korzystać z siły ud i ciężaru ciała. Musimy wypadać i wstawać przy użyciu wyłącznie siły obu przedudzi, to znaczy w wypadzie przeżyć lewe kolano i wyrzucać ciało wprzód a nie padać wprzód tułowiem, w powrocie kurczyć lewe kolano i ściągać ciało wstecz a nie padać tułowiem wstecz.

Ćwiczenia gimnastyczne celem wyrobienia poprawnej postawy, kroków i wypadu.

Ćwiczenia te są bardzo ważne w nauce szermierki, pilne uprawianie ich pozwala przewyciężyć pierwotne trudności i nadać całemu ciału tę elastyczność, gibkość i zwinność, bez której do żadnych rezultatów sportowych doprowadzić nie można. Bez uprawiania tych ćwiczeń niepodobniestwem jest osiągnięcie poprawnej techniki nóg, która stanowi jedną z cech charakterystycznych systemu włoskiego. Ćwiczenia te należy uprawiać rano, bezpośrednio po wstaniu, poza tem na początku każdej lekcji szermierki lub assaut, oraz przed każdym turniejem lub występem publicznym. Mistrze szermierki ogromną wagę przywiązują do tych ćwiczeń. Najślawniejszy szermierz świata końca XIX wieku Comm. Eugenio Pini do dziś dnia codziennie je uprawia, a nawet bezpośrednio przed znanym swym pojedynkiem ze znakomitym szermierzem francuskim A. Thomeguex w Paryżu w 1897 r. wobec licznie zgromadzonej publiczności w przeciągu paru minut dla rozruszania się ćwiczeniom tym się oddawał. Przejdźmy je kolejno: 1) Zwy-

kły przysiad gimnastyczny przy złączonych piętach. 2) Skoki w pozycji przysiadu. 3) Kolejne prostowanie nóg wprzód z pozycji przysiadu (podobnie jak tańczenie znanej figury kozaka). 4) Krok wprzód z przysiadu. 5) Krok wstecz z przysiadu. 6) Wypad z przysiadu i powrót z wypadu do przysiadu. 7) Siadanie i wstawanie w powiesta szermierczej. Siadanie polega na tem, że stojąc w postawie szermierczej i trzymając tułów pionowo, opuszczamy się jak najniżej w kolanach, tak jakbyśmy chcieli usiąść na ziemi. Musimy przytem uważać, by nie nachylać tułowiu, by obie stopy całą płaszczyzną stały na ziemi i by oba kolana jak najszerzej rozwierać nazewnątrz. Opuściwszy się jak najniżej, podnosimy się do pozycji postawy, nie wyżej. Ćwiczenie to ma na celu głównie wyrobienie dobrej, głębokiej postawy o szeroko rozwartych kolanach. Siadanie, przy którem nachylamy tułów, odrywamy lewą piętę od ziemi albo zginamy lewe kolano ku wewnątrz, nie posiada żadnej wartości. 8) Wydłużanie wypadu. Ćwiczenie polega na tem, że leżąc w wypadzie kołysamy tułów w prawem kolanie wprzód, cisnąc równocześnie lewe biodro w kierunku ku prawej pięcie. W miarę jak skutkiem tego kołysania prawe kolano przesuwamy się ze swego położenia nad prawą piętą wprzód, posuwamy wprzód prawą stopę. Wypad jest znowu poprawny, ale w porównaniu z poprzednim dłuższy, bardziej wyciągnięty. Ćwiczenie to kontynuujemy przez kilka minut, aż dłuższe wyciągnięcie się już nie jest możliwem. Uczniowi musimy zwrócić uwagę, że kołysanie tułowiu jest tylko ćwiczeniem gimnastycznym i że fałszywem i błędem jest takie kołysanie się podczas lekcji lub assaut. Tam wypad jest ukończony w momencie, gdy prawa stopa dotknie ziemi. 9) Gimnastyka nóg w wypadzie. Leżąc w pozycji wypadu, zginamy lewe kolano w lewo i wstecz, tak, że kolano przyjdzie do pionu nad palcami stopy, jak

przy powrocie do postawy, aż do zupełnego wyprostowania prawej nogi, nie ruszając jednak prawej stopy z miejsca i nie przechylając wtył tułowiu, który trzymamy prosto. Z tej pozycji znowu wracamy do pozycji wypadu i znowu powtarzamy ćwiczenie. 10) Ćwiczenie postawy. Z postawy wyjściowej przejść do postawy szermierczej, prawą nogą wprzód, — powrót do postawy wyjściowej prawą nogą wstecz; — przejście do postawy szermierczej, lewą nogą wstecz i stąd powrót do postawy wyjściowej lewą nogą naprzód. 11) Ćwiczenie wypadu wstecz z powrotem do przysiadu.

Przy wszystkich tych ćwiczeniach, jak też i ćwiczeniach normalnych kroków i wypadów wprzód i wstecz mięśnie muszą się miękko i elastycznie prostować i kurczyć. Ciało musi być przesuwane a nie rzucone. Wszelkich zrywów, szarpnięć, ruchów atletycznych należy unikać.

Krok wprzód i wypad.

Przy teorii ataku zajmiemy się szczegółowo wypadkami, kiedy atakuje się krokiem wprzód i wypadem, tu omówimy tylko technikę. Mamy pięć rodzajów kroku wprzód i wypadu: 1) *Zwykły krok wprzód i potem wypad*, następujące po sobie szybko lecz wyraźnie od siebie oddzielone. 2) *Pattinando*, to jest połączenie kroku wprzód z wypadem. Stawiamy prawą stopę wprzód, dostawiamy jak przy zwykłym kroku wprzód lewą stopę z lekkim uderzeniem o ziemię i wykorzystywując to uderzenie wyprężamy natychmiast lewe kolano robiąc wypad. Cały ruch nie jest skaczący lub urywany lecz raczej posuwicie płynny, swobodnie idący i wszystkie poruszenia następują po sobie bez przerwy. Gdy ujmemy w komendę trzy ruchy składające pattinando, a to „raz“ wykrok prawą nogą, „dwa“ dostawienie lewej, „trzy“ wypad, to poprawne pattinando musi być

wykonaniem w rytmie: „raz — dwa, trzy“, przyczem tempo dwa, dostawienie lewej nogi jest najgłośniejszem. Początkujący popełniają bardzo często ten błąd, że po pierwszym tempie „raz“ wprowadzają moment pauzy. Jest to fałszywem i traci się przez to całą szybkość pattivanda. Lewa noga musi być dostawiona jak najszybciej, cała energia jednak włożona w wypad, przyczem trzeba zwracać baczną uwagę, by tułowiem nie padać wprzód. 3) *Balestra*. Krok wprzód wykonujemy w postaci skoku wprzód, płasko ponad ziemią, przyczem prawa stopa o ułamek sekundy prędzej przed lewą dotyka ziemi (podeszwą nie piętą), natychmiast potem następuje wypad. Rytm balestry jest „raz dwa — trzy“. W wypadzie tułów jest nieco wprzód pochylony. Tak przy pattivandzie jak i przy balestrze i *radoppio dalla guardia* zaczynamy pochylać tułów już przy pierwszym tempie kroku wprzód, nie zaś dopiero przy wypadzie. Balestry używamy głównie przy atakach pojedynczych poprzedzonych lub nie atakiem na klingę. 4) *Raddoppio dalla guardia*, wykonujemy z postawy szermierczej, dostawiając przy ugiętych kolanach, z lekkim uderzeniem o ziemię stopą lewą do prawej i natychmiast łącząc z tem wypad. Rytm „raz—dwa“. Tego rodzaju ataku, szybszego od balestry, używamy w łączności z atakami pojedynczemi nie obejmującemi więcej niż dwa ruchy, szczególnie wobec przeciwników wysokiego wzrostu, i gdy rozstęp jest za wielki na użycie pattivanda lub balestry. 5) *Salto avanti (la flèche)* różni się od *radoppio dalla guardia* tem, że przy niem lewą nogę przestawiamy przed prawą wprzód wraz z silnem pochyleciem wprzód tułowia i natychmiast łączymy z tem wypad. Stosujemy go przeważnie z atakami prostemi. Z bardzo dalekiego rozstępu wykonujemy *flèche* w ten sposób, że w pierw robimy wykrok prawą nogą jak przy pattivandzie a następnie przestawiamy lewą przed prawą

i wypadamy. Flèche jest pochodzenia szpadowego, lecz obecnie często stosowana w szabli.

Skok wstecz (*Salto indietro*).

Skoku wstecz używamy, gdy chcemy szybko oddalić się od przeciwnika o odległość większą niż krok wstecz. Wykonujemy go tak z postawy, jak i z pozycji wypadu. Przenosimy przez przechylenie tułowiu wstecz ciężar ciała na lewą nogę, równocześnie stawiamy w linii kierunkowej prawą nogę za lewą (kolana ugięte) o pół metra lub więcej wstecz i odbijając się obu nogami wykonujemy płaski skok wstecz jak najdalej i najszybciej możemy, przesuwając w skoku znów nogę lewą poza prawą do pozycji postawy szermierczej, przyczem prawa stopa pierwsza ma dotknąć ziemi. Przy przybraniu postawy uderzamy prawą stopą lekko o ziemię. Przy skoku wstecz musimy uważać, by nie stracić równowagi, by skok odbył się ściśle wzdłuż linii kierunkowej i by koniec szabli był skierowany na pierś przeciwnika. Ruch skoku wstecz, wykonany wolniej i na mniejszej przestrzeni, odpowiada podwójnemu krokowi wstecz.

Niektórzy mistrze włoscy stosując skok wstecz przy podcięciach, robią wpierw zakrok lewą nogą aż do pozycji wypadu wstecz i dopiero z tej pozycji wykonują skok wstecz, zyskując i na długości skoku i na obniżeniu tułowiu przy podcięciu, co jest ważnem przy podcinaniu fint górnych.

Szabla (*La Sciabola*).

Szabla jest to broń biała służąca do cięcia i pchnięcia; składa się z klingi czyli brzeszczotu i rękojeści. Ciężar szabli wynosi 400—700 gramów, cał-

kowita długość broni maksymalnie 1'05 m. Klinga składa się z głowni i osady. U głowni rozróżniamy koniec (po staropolsku szczyt), ostrze, grzbiet, tylec, nasadę i płaz. Osada lub trzon klingi (il codolo, po staropolsku drzeń lub drdzeń) służy do umocowania klingi w rękojeści na naśrubek lub nit (po staropolsku kieł). Koniec szabli (punta), używanej do szermierki jest zgrubiony i zaokrąglony, szerokość jego wynosi minimalnie 6 mm. Strzałka krzywizny szabli maksymalnie 40 mm. Ostrze (il taglio, filo) zaczyna się u końca głowni i rozciąga na $\frac{2}{3}$ długości tejże. Tylec (il controtaglio, falso filo) zaczyna się u końca głowni i rozciąga na $\frac{1}{3}$ jej długości. Grzbiet (il dorso) jest przedłużeniem tylca w kierunku ku nasadzie. Grzbiet jest zgrubiony celem nadania głowni większej sztywności. Nasada (il tallone) niema rowków, jest rozszerzoną i pogrubioną celem lepszego osadzenia klingi w rękojeści oraz celem nadania szabli dobrej wagi. Płaz (il piatto) opatrzony z obu stron rowkami (scanalature, sgusci) celem zrobienia klingi lżejszą. Szerokość głowni u nasady wynosi od 9—20 mm. Zwykle spotykamy szable u nasady 10—12 mm szerokie. Głownię wyobrażamy sobie podzieloną na 3 równe części. Część najbliższa rękojeści (silna) „o d p ó r“ (forte) służy głowni do zasłony przed cięciem lub pchnięciem przeciwnika oraz niektórych ataków na jego klingę. Część środkowa „brzusiec“ (medio) służy przeważnie do ataków na klingę przeciwnika. Część końcowa (słaba) „sieczna“ (debole) służy do wykonywania pchnięć i cięć.

Rękojeść szabli składa się z następujących części: 1) kosz (coccia) z metalu, bez wycięć lub rąbka zewnętrznego, co najwyżej opatrzony dla lekkości i ładnego wyglądu dziurkami o średnicy jednak mniejszej niż 6 mm, tak by nie mógł się w nich zaplątać koniec

szabli przeciwnika. Długość kosza w kierunku ostrza wynosić powinna maksymalnie 150 mm, szerokość w kierunku płazów maksymalnie 140 mm, t. zn., że kosz powinien u zmontowanej szabli dać się przesunąć w kierunku pchnięcia przez szablon o wykroju prostokątnym 150 mm na 140 mm, przy czem płazy szabli mają być przesuwane równolegle do boków prostokąta 150 mm długich. 2) **Trzonek** (manico) drewniany nieco zgięty, 13—14 cm długi, pokryty jaszczurem lub żłobkowany, by nie ślizgał się w rękawicy. Trzonek jest przewiercony wzdłuż, celem przepuszczenia trzona klingi, i okuty dwoma pierścieniami (ghiere) dla przeszkodzenia rozkłuciu drzewa. Trzonki o metalowym grzbiecie dziś już są prawie w zupełności zarzucone. 3. **Naśrubek** (bottone) osadzony na gwincie trzona klingi, służący do zmontowania całej szabli, oraz pomagający do nadania szabli dobrej wagi. Czasami dla dobrego wyważenia szabli dajemy pod naśrubek płytki ołowiane. — Szabla jest wtedy dobrze wyważona, gdy środek ciężkości jej znajduje się w klindze, w odległości 3—4 cm. od kosza.

Trzymanie szabli w dłoni.

Od należytego trzymania szabli w dłoni zależy poprawność i łatwość wykonania cięć, pchnięć, zasłon, wogóle wszystkich ruchów, które szabłą wykonujemy, oraz stałe opanowanie szabli we wszystkich fazach i kombinacjach walki. Bez przyswojenia sobie należytego trzymania szabli nie jest możliwym osiągnięcie jakichkolwiek, chociażby nawet przeciętnych rezultatów w szermierce. Musimy sobie zdać wyraźnie sprawę z tego, że technika szabli jest techniką noża a nie techniką kija i że skutkiem tego często spotykane trzymanie szabli tak jak kija „w garści“, gdzie wszystkie pięć palców obejmuje trzonek, jest niewłaściwym. Przy tem trzyma-

niu szabli niepodobieństwem jest trafić końcem lub ostrzem tam gdzie się chce, oraz niepodobieństwem jest wstrzymać dane cięcie lub nadać mu inny kierunek, jak np. w fincie.

Jeszcze częściej spotykanem jest trzymanie szabli wedle zasad szkoły t. zw. starej francuskiej (metoda Hergsella wzgl. Igálffy'ego), takie, gdzie trzymamy szablę przy końcu trzonka tak, że naśrubek spoczywa w zagłębieniu dłoni, względnie mały palec w miejscu złączenia kosza z trzonkiem. Trzymanie to, znacznie lepsze od pierwszego, ułatwia cięcia poprzez zasłonę, nie daje jednak wystarczającej siły przy braniu zasłon oraz precyzji prowadzenia szabli przy fintach.

Szablę musimy tak trzymać, byśmy jak najmniej odczuwali jej ciężar; mogli dokładnie regulować i ograniczać każde poruszenie nią, czy to cięcia czy pchnięcie czy też zasłonę; mogli dokładnie prowadzić jej koniec i ostrze, a nawet byśmy nie tracili nad nią władzy przy nieudalym ataku, t. zn. po trafieniu na zasłonę przeciwnika.

Warunkom tym odpowiada takie trzymanie szabli, przy którym szabla znajduje w dłoni trzy punkty podparcia: w palcach, wskazującym i kciuku oraz w zgięciu w dłoni pod małym palcem. Osiągamy to w sposób następujący: Ujmujemy trzonek szabli prawą dłonią tak, by dolna część trzonka leżała w zgięciu dłoni pod małym palcem i częściowo wystawała z dłoni; wyprostowanym kciukiem z góry, a końcem wskazującego palca z dołu obejmujemy trzonek tak, aby koniec palca wskazującego prawie dotykał wewnętrznej strony kosza a koniec kciuka był od niej około 1 cm odległy. Reszta palców spoczywa wolno na trzonku, dotykając go drugim członem z dołu a pierwszym z boku, przyczem mały palec silnie ściska trzonek. Kciuk leży przytem więcej na lewym górnym kancie niż na górnej płaszczyźnie trzonka.

Ten sposób trzymania szabli jest dla początkującego trudnym, nauczyciel jednak od pierwszej lekcji począwszy nie może pozwolić na żaden kompromis w tym kierunku. Nauczyciel musi zwracać baczną uwagę, by trzonek nie wyslizgiwał się ze zgięcia dłoni pod małym palcem, by kciuk, palec wskazujący i mały ścisnęły trzonek podczas każdego ruchu szabłą i by przy normalnym trzymaniu szabli dłoń tworzyła wgłębienie tak wielkie, że mieściłby się w niej duży orzech włoski.

Postawa wyjściowa z bronią (*Prima posizione*).

Różni się od postawy wyjściowej bez broni tem, że prawa ręka trzyma szabłę u lewego boku, ujmując ją w sposób wyżej opisany. Ręka prawa wyprostowana, prawa pięść dotyka prawego uda, klinga szabli skierowana ukośnie w dół i wstecz tak, że koniec szabli wystaje wstecz poza lewą nogę. Ostrze szabli skierowane w dół, koniec o kilka centymetrów od ziemi.

Broń w linii zaczepnej.

Linją zaczepną lub krótko linją nazywamy linję prostą, która jest utworzona przez wyprostowane ramię i szabłę, której koniec jest skierowany w pierś lub w bok przeciwnika. Z postawy wyjściowej przechodzimy do linii zaczepnej w jednym tempie, przenosząc szabłę przy wyprostowanym ramieniu do wysokości barków. Koniec szabli skierowany na pierś przeciwnika, ostrze w prawo lub w prawo i nieco w górę zwrócone, przegub ręki wyprostowany, koniec szabli, pięść i barki leżą w jednej płaszczyźnie poziomej, szabla tworzy z osią wyprostowanego ramienia kąt w tejże płaszczyźnie poziomej, wynikły z poprawnego trzymania szabli.

Przy linii górnej koniec szabli skierowany na prawe oko przeciwnika, przy linii dolnej nieco poniżej prawej sutki piersiowej.

Niektórzy mistrze włoscy uczą brania pozycji szabli w linii tak, by barki, ramię, pięść i koniec szabli tworzyły jedną prostą. W tym celu musimy przesunąć po trzonku szabli kciuk nieco wstecz, więcej wyprostować palec wskazujący i silniej ścisnąć trzonek palcami czwartym i małym. Oba sposoby są równie dobre.

Postawa szermiercza z bronią.

Różni się tem od postawy szermierczej bez broni, że z postawy wyjściowej z bronią przechodzimy do postawy szabli w linii a z tej dopiero do postawy szermierczej na dwa tempa, przyczem ręka prawa pozostaje w postawie szabli w linii. — Mamy dwa rodzaje postawy szermierczej z bronią: postawę terzy i postawę secondy. Przy postawie terzy szabla jest w linii górnej (ramię wyprostowane lecz nie wyprężone), przy postawie secondy szabla jest w linii dolnej, ostrze zwrócone w prawo wgórze, ramię wyprostowane.

Odmianą postawy terzy jest postawa o ugiętem ramieniu (guardia di terza angolata). Z linii uginamy ramię w łokciu w prawo wdół, tak że przedramię tworzy z ramieniem w łokciu kąt około 120°, ostrze w prawo lub w prawo wgórze, koniec szabli skierowany na brodę przeciwnika. Szermierze używający chętnie zasłon krótkich: quarty, niskiej quarty, niskiej terzy, w postawie terzy o ugiętem ramieniu zwracają ostrze w prawo wdół, gdyż ułatwia im to przejście do tych zasłon, poprawnem jest jednak ostrze w prawo lub w prawo wgórze. Z postawy szermierczej o ugiętem ramieniu do postawy wyjściowej przechodzimy na 3 tempa: 1. prostujemy ramię do pozycji szabli w linii, 2. prostujemy nogi

w kolanach i dostawiamy prawą stopę do lewej, 3. opuszczamy prawą rękę do postawy wyjściowej.

Powierzchnia ważnych ciosów (*Bersaglio*).

Powierzchnią ważnych ciosów nazywamy tę część powierzchni ciała, w której trafienia wedle reguł są ważne. *Regulamin Fédération Internationale d'Éscrime (F. I. E.)* przyjmuje jako tę powierzchnię całe ciało powyżej płaszczyzny poziomej, przesuniętej przez wierzchołki kątów zawartych przez uda i tułów szermierza stojącego w postawie szermierczej, obejmując też tem szyję, głowę, oba ramiona i obie ręce. Na tej odśrońce liczą się zarówno cięcia jak i pchnięcia np. pchnięcie w twarz lub w rękę.

W zawodach o charakterze walki pojedynkowej powierzchnią ważnych ciosów jest całe ciało: „od podeszwy aż do czuba“ analogicznie jak przy zawodach na szpady.

W zależności od położenia szabli przeciwnika względnie własnej rozróżniamy poszczególne „odśrońce“ i tak :

odśrońce górną — powyżej szabli przeciwnika względnie własnej,

odśrońce dolną poniżej szabli przeciwnika względnie własnej,

odśrońce wewnętrzną — z lewej strony szabli przeciwnika względnie własnej,

odśrońce zewnętrzną — z prawej strony szabli przeciwnika względnie własnej.

Położenia ręki.

Dla umożliwienia wyrażania się w toku nauki krótko i ściśle, wprowadzamy pojęcie położeń ręki. W szermierce na szable mamy ośm położeń ręki, które przy-

bieramy z pozycji szabli w linii, z tych następujące cztery nazywamy głównymi:

Położenie „*prima*“: Skręcamy pięść i szablę w ten sposób, by grzbiet ręki był zwrócony w lewo, ostrze szabli w górę, ramię wyprostowane, szabla tworzy z osią ramienia kąt wynikający z poprawnego trzymania szabli.

Położenie „*seconda*“ powstaje z położenia primy przez obrót ramienia około osi o 90° . Grzbiet ręki zwrócony w górę, ostrze w prawo, kąt między szabłą a osią ramienia zachowany.

Położenie „*terza*“ otrzymujemy przez ponowny obrót ramienia około osi o 90° tak, że grzbiet ręki zostaje zwrócony w prawo, ostrze szabli wdół, a szabla tworzy z osią ramienia kąt, o którym wyżej była mowa. Przez dalszy obrót ramienia otrzymujemy:

Położenie „*quarta*“, w którym grzbiet ręki jest zwrócony wdół, a ostrze szabli w lewo, przyczem szabla zatrzymuje kąt zawarty z osią ramienia.

Gdy z położeń głównych obracać będziemy ramię zamiast o 90° każdorazowo o 45° otrzymamy pomocnicze położenia ręki, biorące swą nazwę od położeń głównych, między którymi się znajdują i tak:

Położenie „*prima in seconda*“ używane przy postawie szermierczej ma ostrze szabli zwrócone w prawo w górę po przekątnej między primą a secondą.

„*Seconda in terza*“ o ostrzu zwróconem w prawo wdół po przekątnej między secondą a terzą, używane głównie przy podcięciach.

„*Terza in quarta*“ między terzą i quartą ostrze w lewo wdół, używane głównie przy cięciu w pierś zwanem „bandoliera“, i wreszcie.

„*Quarta in prima*“ używane przy cięciu w brzuch zwanem „montante interno“ oraz przy paradzie „septime“.

We wszystkich tych położeniach ręki tak głównych jak i pomocniczych ważnem jest zachowanie poprawnego trzymania szabli oraz kąta między szabłą a osią ramienia.

Położenia końcowe cięć i pchnięć.

Dla łatwiejszego zrozumienia sposobu wykonywania cięć i pchnięć zajmijmy się wpieryw położeniami ich końcowemi, t. j. położeniami, w których znajdują się nogi, tułów i ręce w momencie wykonania cięcia względnie pchnięcia. W każdej fazie końcowej cięcia lub pchnięcia, wykonywanego w ataku, ciało znajduje się w pozycji wypadu. Cięcia lub pchnięcia w ripoście zadaje się w pozycji szermierczej, w kontrataku zaś albo z wypadem albo w postawie szermierczej albo z uskokami lub unikami ciała.

W tej części zajmijmy się cięciami i pchnięciami zadawanymi w ataku, więc w końcowej fazie w wypadzie, i przejdziemy je pokolei:

1. *Cięcie w bok (Sciabolata al fianco, montante esterno)*, ciało w wypadzie długim, lekko wprzód pochylone, ramię wyprostowane wprzód, pięść w wysokości prawego barku, ręka w położeniu „prima in seconda“, ostrze w prawo w górę, koniec szabli około 15 cm niżej niż pięść, ramię i barki tworzą linię prostą. Cięcie to powinno trafić przeciwnika normalnego wzrostu pod prawą łopatkę, ukośnie z dołu ku górze.

2. *Cięcie w twarz zewnątrz (Colpo di figura esterna)*, ciało jak wyżej, jednak wypad krótszy, tułów trzymany prawie pionowo, ramię wyprostowane, ręka w położeniu „seconda“, pięść w wysokości głowy. Cięcie to powinno trafić przeciwnika w prawy policzek.

3. *Cięcie w głowę (Colpo di testa)*, wypad i tułów i ramię jak przy cięciu w twarz zewnątrz, pięść w wy-

sokości barku lub nawet brody, ręka w położeniu „terza“. Cięcie to trafia przeciwnika pionowo w głowę.

4. *Cięcie w twarz wewnątrz (Colpo di figura interna)*, analogicznie jak cięcie w twarz zewnątrz, z tą różnicą, że ręka w położeniu „quarta“ a cięcie trafia w lewy policzek przeciwnika.

5. *Cięcie w pierś (Colpo al petto)*, wypad krótki, tułów lekko nachylony wprzód, ramię wyprostowane, ręka w położeniu „terza in quarta“, pięść w wysokości barku, koniec szabli o około 15 cm wyżej niż pięść, ramię i barki tworzą linię prostą. Cięcie to trafia przeciwnika w prawą pierś na wysokości sutki piersiowej (Colpo di bandoliera).

6. *Cięcie w brzuch (Colpo alla pancia, montante interno)*, wypad długi, tułów lekko nachylony wprzód, ramię wyprostowane wprzód, pięść w wysokości prawego barku, ręka w położeniu „quarta in prima“, ostrze szabli w lewo w górę, koniec szabli o około 15 cm niżej niż pięść. Ramię i barki tworzą linię prostą; cięcie to trafia przeciwnika w brzuch ukośnie z dołu ku górze; lub ręka w położeniu quarta, ostrze szabli w lewo, pięść nieco poniżej barku, koniec szabli w równej wysokości z pięścią, cięcie trafia przeciwnika poziomo w brzuch (*traversone*).

7. *Pchnięcie górne (Puntata di sopra)*, ciało w wypadzie długim, lekko wprzód nachylone, szabla w linii, ramię wyprostowane, ręka w położeniu „seconda“; pchnięcie to trafia przeciwnika w prawą pierś w wysokości sutki piersiowej, jak najbliższej prawej pachy.

8. *Pchnięcie dolne (Puntata di sotto)*, ciało, ramię i ręka jak przy pchnięciu górnem, pchnięcie trafia przeciwnika w prawy bok tuż pod prawą pachą.

Położeniami końcowymi cięć i pchnięć w ramię i w rękę zajmiemy się później.

Prowadzenie szabli.

Przy obecnem poprawnem trzymaniu szabli w dłoni niemożliwem jest, często dawniej spotykane, biczowanie końcem szabli z przegubu i prawie wykluczoną jest możliwość uderzania płazem szabli zamiast ostrzem. Jedną z najbardziej charakterystycznych cech metody włoskiej szermierki na szable jest prowadzenie szabli z łokcia ruchami przedramienia, przyczem bark i przegub ręczny odgrywają podrzędną rolę. Prowadzenie szabli z łokcia przy wspomnianem już utrudnieniu uderzania płazem, wynikającym z poprawnego trzymaniu szabli w dłoni, pozwala przedewszystkiem w zupełności opanować broń tak, że staje się ona jakoby zrosniętą z przedramieniem. Mięśnie przedramienia pozwalają w dowolnej fazie ataku lub finty broń zatrzymać, przejść z ataku do zasłony i z zasłony do riposty ze sprawnością, szybkością i siłą, która jest nie do osiągnięcia przy robieniu bronią z przegubu. Osiągnięcie tej techniki prowadzenia szabli, doprowadzenie do tego stopnia, by szable stanowiła niejako przedłużenie ramienia, byśmy palcami wskazującym i kciukiem przy poprawnem trzymaniu szabli wprost wyczuwali każdy centymetr długości klingi, by koniec szabli był niejako zakończeniem palca wskazującego, powinno być celem każdego szermierza. Osiągnięcie tego celu wymaga pracy, wymaga systematycznego przejścia szeregu niżej podanych ćwiczeń, wymaga wytrwałości i zapału, bez których w szermierce nie da się osiągnąć rezultatów.

Ćwiczenia elementarne wyrabiające sprawność ramienia i wyczucie klingi w palcach (*pasteggio*).

Ćwiczenia te, poniżej opisane, dzielimy na *ugięcia* (*flessioni*), *młyńce* (*rotazioni o circoli d' avambraccio*)

i *wymachy (molinelli)*; przerabiamy je początkowo w postawie „klingi w linji zaczepnej“, następnie w postawie szermierczej, wkońcu zaś z ruchami nóg, t. zn. z krokiem wprzód, krokiem wstecz i wypadem. Zasadą wszystkich tych ćwiczeń jest wykonywanie ich elastycznymi ruchami wahadłowymi o punkcie obrotu leżącym w łokciu. Podczas wszystkich ćwiczeń cięć i zaślon przegub ręki pozostaje sztywny, wyjątkowo w końcowej fazie cięć może się lekko poddać w kierunku cięcia to znaczy w kierunku płaszczyzny dłoni. Wszelkie ugięcia przegubu w kierunku prostopadłym do płaszczyzny dłoni są bezwzględnie niedopuszczalne. W toku ćwiczenia ściskamy palcami niezbyt silnie trzonek szabli, używamy jednak do tego tylko siły palców; użycie siły ramienia lub przedramienia miałoby jako skutek sztywne ruchy ramienia względnie przedramienia, co by nam uniemożliwiło wykonanie ćwiczenia elastycznie i czyniło je nie prowadzącymi do celu.

Ugięcia w kierunku cięć.

Ugięcie w kierunku cięcia w twarz zewnątrz. Z postawy klingi w linji zaczepnej (ręka w położeniu „seconda“) nie ruszając z miejsca łokcia zginamy przedramię z szabłą poziomo wstecz aż pięść dotknie brody i z tego punktu bez zatrzymywania się prostujemy przedramię wprzód, przebiegając tę samą drogę aż do pozycji wyjścia. Dochodząc do punktu wyjścia, stopniowo coraz to silniej ściskamy trzonek szabli, by przeciwdziałać oscylacjom końca szabli, które mogą powstać z ewentualnego ugięcia przegubu w kierunku cięcia.

Powtarzając te ruchy ugięcia i prostowania przedramienia, wprawiamy je w ruch wahadła poziomego o punkcie obrotu w łokciu. Ruchy te, przedstawiające w zasadzie elementy cięcia w twarz zewnątrz, wykonu-

jemy tak długo i tak często, aż nauczymy się wyczuwać samym dotykiem palcami trzonka szabli wszystkie oscylacje, przeszkadzające ruchowi i pochodzące od mimowiednych ugięć ręki w przegubie, oraz wszystkie uciski trzonka palcami regularne i nieregularne potrzebne by stopniowo zwiększać lub zmniejszać chyżość ruchu, tak jednak by nie naruszyć równowagi naturalnego ruchu wahadła, który wykonuje szabla wraz z przedramieniem. — Gdy nauczyciel zauważy, że uczeń wykonując ten najprostszy z ruchów w szermierce wyczuwa już równowagę szabli, może przejść, ale dopiero wtedy, nie wcześniej do ugięć w kierunku innych cięć, wykonując je na tych samych zasadach. Ugięcia te są następujące:

Ugięcie w kierunku cięcia w bok — wykonanie jak wyżej, punkt wyjścia jednak z klingi w linii o ręce w położeniu „prima in secunda“, ugięcie ukosem w lewo w dół aż pięść dotknie piersi, powrót tą samą drogą do punktu wyjścia.

Ugięcie w kierunku cięcia w prawy bark — klinga w linii, położenie ręki „secunda in terza“, ugięcie ukosem w lewo w górę, aż pięść dojdzie do lewego ucha, powrót tą samą drogą do punktu wyjścia.

Ugięcie w kierunku cięcia w głowę z lewej strony — klinga w linii, położenie ręki „terza“, ugięcie pionowo przez górę aż pięść dojdzie do wysokości lewego ucha, oddalona odeń poziomo o szerokość około czterech palców, łokieć w wysokości oczu, przedramię poziomo, ostrze szabli zwrócone w górę. Powrót tą samą drogą.

Ugięcie w kierunku cięcia w głowę z prawej strony — punkt wyjścia jak w poprzednim ugięciu, ugięcie pionowo w górę aż pięść dojdzie do wysokości prawego ucha, oddalona odeń o szerokość trzech do czterech palców, powrót tą samą drogą.

Ugięcie w kierunku cięcia w twarz wewnątrz —

klina w linii, położenie ręki „quarta“, ugięcie poziomo w prawo wstecz z podaniem się w krzyżach aż pięść prawie dojdzie do prawego barku, powrót tą samą drogą (nie obniżać łokcia i nie przesuwać go w prawo).

Ugięcie w kierunku cięcia w pierś — klinga w linii, położenie ręki „terza in quarta“, ugięcie ukosem w prawo w górę aż pięść dojdzie do prawego ucha, powrót tą samą drogą.

Ugięcie w kierunku cięcia w brzuch — klinga w linii, położenie ręki „quarta in prima“ ugięcie ukośne w prawo wdół z silnem podaniem się w krzyżach aż pięść prawie dojdzie do prawego barku, powrót tą samą drogą (nie obniżać łokcia i nie przesuwać go w prawo).

W ten sposób przeszliśmy ugięcia do wszystkich cięć — ugięcia te stanowią podstawę opanowania szabli, to też należy je pilnie ćwiczyć. Niektórzy nauczyciele przechodzą zbyt szybko te ćwiczenia elementarne ugięć lub nawet od razu zaczynają od wymachów, tracąc u ucznia w ten sposób w całości nauki i wyrobienia szermierczego to, co zdaje im się, że zyskują na czasie. Obserwując wychowanków mistrzów włoskich, którzy przeszli twardą szkołę systematycznych ćwiczeń elementarnych, i porównując ich z uczniami nauczycieli uczących „prędko“, widzimy przepaść klasy, stylu i szermierczej siły dzielącą jednych od drugich.

Ćwiczenia wszystkich ugięć można połączyć w jedno, zaczynając od ćwiczenia ugięcia w kierunku cięcia w bok i nie przerywając, przejść kolejno wszystkie aż do ugięcia w kierunku cięcia w brzuch i zpowrotem.

Młyńce.

Zachowuję staropolską nazwę „młyńiec“ dla „rotazione d' avambraccio“ jako odpowiadającą treścią ru-

chom niżej opisanym, które to ruchy od setek lat stanowiły jedną z najważniejszych części składowych szermierki na szable. Włoskie „*molinello*“ tłumacząc przez „*wymach*“, gdyż nazwa ta jest u nas ogólnie przyjętą i używaną, stąd więc pochodzi sprzeczność między nomenklaturą w języku włoskim i polskim.

Młyńce służą do uzupełnienia sprawności we władaniu szablą nabytej przez ćwiczenie ugięć i stanowią najlepsze przygotowanie do cięć wymachowych. Podobnie jak ugięcia tak i młyńce opierają się na zasadzie ruchów wahadłowych o punkcie obrotu w łokciu i dzielą się na *młyńce pełne* (*circoli massimi*) i *młyńce skrócone* (*circoli minimi*). Wykonanie młyńców pełnych polega na opisywaniu szablą i przedramieniem kół (względnie elips) o środku w łokciu a jak największym promieniu, przyczem ramię podnosi się i opuszcza, łokieć jednak nigdy nie schodzi poniżej poziomu prawego barku, a prawa pięść podczas opisywania kół ociera się prawie o tułów.

Przy młyńcach skróconych przedramię może być zginane maksymalnie tylko do utworzenia kąta prostego z ramieniem, a w ruchu stanowiącym minimum rotuje około swej osi. Młyńce wykonujemy początkowo z położenia klingi w linji, później w postawie szermierczej, wkońcu z ruchami nóg, t. j. krokiem wprzód i krokiem wstecz.

Młyńiec w kierunku cięcia w bok — z położenia klingi w linji, uginamy przedramię pionowo wgórę i wstecz, unosząc nieco łokieć wgórę tak, że pięść wraz z szablą opisawszy półkole dojdzie aż do piersi, ostrze w lewo, stąd kontynuując i zamykając ruch kołowy drugim półkolem, obniżając równocześnie łokieć do poziomu barku, wracamy od piersi przez dół do punktu wyjścia, t. j. do klingi w linji, pięść i szabla opisuja przy tym ruchu pełne koło. Ruch ten kołowy kil-

kakrotnie (co najmniej dwukrotnie) powtórzony tworzy młyniec.

Młyniec w kierunku cięcia w prawy bark (młyniec podcięciowy) — z pozycji klingi w linii, ręka w położeniu „seconda in terza“ opisujemy przedramieniem i szablą łuk kołowy o środku w łokciu wstecz przez dół do piersi i nie przerywając ruchu stąd, nie opuszczając łokcia, przez górę wprzód do pozycji klingi w linii. Przez cały czas ruchu łokieć pozostaje w miejscu; przy piersi ostrze w lewo wgórę. Ruch ten kilkakrotnie bez przerw powtórzony tworzy młyniec.

Młyniec w kierunku cięcia w głowę z lewej strony — ruch ten podobny do poprzedniego, z pozycji klingi w linii, ręka w położeniu „terza“, rotacją ramienia około osi zwracamy rękę w położenie „prima“ i opisujemy ruch jak przy młyńcu podcięciowym z tem tylko, że wracamy do linii z ręką w położeniu „terza“.

Młyniec w kierunku cięcia w brzuch — z pozycji klingi w linii, ręka w położeniu „quarta“ uginając przedramię w łokciu pionowym łukiem do pionu i wstecz do poziomu, a równocześnie silnie wyginając się w krzyżach wstecz opisujemy, zamykając koło, łuk przez dół wprzód wracając do pozycji wyjścia z ręką w położeniu „quarta in prima“ i powtarzając ruch ten kilkakrotnie. Młyniec ten jest dla początkującego najtrudniejszy, ponieważ jednak stanowi podstawę cięć od własnej prawej ku lewej, cięć, które są znacznie trudniejsze i wymagają dłuższego ćwiczenia niż cięcia od lewej ku prawej, należy ćwiczyć go usilnie i skrupulatnie aż do osiągnięcia w wykonaniu tego młyńca zupełnej łatwości.

Opanowawszy młyńce pojedynczo, łączymy je w ćwiczeniach po dwa, np. młyniec podcięciowy i młyniec w kierunku cięcia w bok; pierwszy z nich wykonujemy np. pięć razy i z pozycji końcowej t. zn. z linii przechodzimy wprost do drugiego młyńca.

Spotykany w literaturze naszej młyńiec polski, nawiąsem powiedziawszy cięcie historyczne a nie wymysł powieściopisarzy, był połączeniem młyńca w kierunku cięcia w bok (cios na podlew), z młyńcem w kierunku cięcia w brzuch, wykonywanem jednak tyłcem szabli (cios nyżkiem czyli polska kwarta). Technika wykonania była inna, gdyż skutkiem małej długości rękojeści uchwyt szabli był inny, inną też jej waga i środek ruchów leżał w przegubie ręcznym, sama kombinacja jednak dwu cięć od dołu ku górze była dobrą. Współcześnie z polskim używany młyńiec francuski, złożony z młyńca w kierunku cięcia w prawy bark i młyńca w kierunku cięcia w pierś (maindraict oblique descendant), był łatwiejszy do przełamania. W związku z młyńcem polskim nadmienię, że ciosem nyżkiem¹ rozwiązywano pasy w potyczkach sejmikowych, wykazując tem nieprzeciętne opanowanie szabli, no i pewne lekceważenie przeciwnika. Nazywało się to: „Z respektem lecz cięto, mosanie“ i było ulubioną popisową sztuką „ćwików“ zażywania korda.

Głównym celem tak ugięć jak i młyńców jako ćwiczeń pomocniczych jest przyzwyczajenie ręki do przenoszenia szabli z utrzymaniem jej równowagi w te położenia, które odpowiadają pozycjom końcowym cięć lub zasłon. Usilną kontrolą i ciągłym zwracaniem uwagi powinien nauczyciel doprowadzić do tego, by uczeń w pierwszym stadium nauki ugięć i młyńców prawie w zupełności nie używał siły do poruszania szabli i by ruchy przedramienia wynikały z naturalnego ruchu nadanego mu przez szablę raz w ruch wprawioną.

Powoli, gdy uczeń wyćwiczy się w wykonywaniu z zupełną łatwością i poprawnością wszystkich ugięć i młyńców, z kolei nauczyciel postara się wyrobić szyb-

¹ Wyrażenie staropolskie.

kość tych ruchów przez przyzwyczajanie do potęgowania nacisku palców na trzonek szabli w czasie ruchu, a w miarę, gdy przy wywieraniu tego nacisku równowaga szabli w ruchu nie zostanie zakłóconą, to znaczy gdy nie wślizną się w ruch żadne ruchy sprzeczne z ruchem przedramienia (wynikające z ugięć przegubu), pozwoli uczniowi wykonywać te ćwiczenia przy użyciu całej siły i energii, jaką może w nie włożyć. To maksimum siły przy opanowaniu zupełnem ruchu i poprawnem trzymaniu szabli pozwoli uczniowi dać ze siebie w ćwiczeniu maksimum szybkości, do jakiej jest zdolny.

Ćwiczenia te nauczyciel musi przerabiać z uczniem tak często i tak długo, aż nabierze pewności, że uczeń wykona je poprawnie we wszystkich okolicznościach.

Szybkość, którą uczeń stosuje czyto w wykonaniu cięcia czy też wzięciu zasłony, musi być wprost proporcjonalną do siły, którą wkłada on w dany ruch. Gdyby szybkość ta była większą np. skutkiem poddania ręki ciężarowi szabli i t. p., to gdy szabla w cięciu lub zasłonie nie natrafiłaby na ciało lub klingę przeciwnika, nieodwołalnie wyleciałaby z dłoni, względnie ręka zostałaby porwana ruchem tak daleko, że niemożliwem byłoby ewentualne wzięcie na czas jeszcze zasłony, gdyby przeciwnik, korzystając ze sposobności, chciał ze swej strony przejść do ataku. Wynika z tego jasno, że gdybyśmy określili siłę w stopniach jej, to uczeń posiadający w danym ruchu sto stopni siły, może nadać szabli swej w tym ruchu najwyżej sto stopni szybkości, by mieć pewność możności zatrzymania szabli tam, gdzie zechce, bez obawy wyrwania się jej mu z dłoni.

Gdy zauważymy, że podczas lekcji lub assaut szermierzowi wypadnie szabla z ręki, to zawsze albo szybkość nadana szabli przy ruchach zgięcia lub rotacji jest nieproporcjonalnie wielką w stosunku do siły użytej

albo szermierz ten w ostatniej ćwiartce ruchu nie ucisnął silniej trzonka szabli palcami, jak to nakazują zasady. Ucisk ten w ostatniej ćwiartce ruchu (*stretta in tempo*) jest niesłychanie ważny przy wykonywaniu wszystkich cięć lub zasłon.

Położenia końcowe zasłon.

Podobnie jak w rozdziale o położeniach końcowych cięć i pchnięć zajęliśmy się przed opisaniem tychże cięć i pchnięć ich położeniami końcowymi, tak i tu zajmujemy się położeniami końcowymi zasłon przed opisaniem ruchów, jakimi zasłony te się bierze. Nadmienię już w tem miejscu, że zasłony są częściowo ruchem, częściowo zaś położeniem ręki i szabli. I tak zasłony przed pchnięciami są zwykle ruchem, który w pewnej swej fazie spotyka klingę przeciwnika i usuwając ją w bok, dół lub górę chroni nas przed pchnięciem, zasłony zaś przed cięciami, np. cięciem w głowę, mogą być też położeniem szabli i ręki, takim, które zamyka szabli przeciwnika dostęp do głowy i przy którym zetknięcie się obu kling następuje już po wykonaniu przez nas ruchu doprowadzającego naszą szablę do pozycji zasłony. Zasłony wykonujemy w postawie, albo z krokami wprzód lub wstecz, albo w pozycji wypadu przed powrotem do postawy. W tym rozdziale opiszemy położenia końcowe zasłon w pozycji postawy szermierczej.

Zasłona „prima“ (*parata di prima*) chroni przed pchnięciem, cięciem w pierś, brzuch i rękę wewnątrz — postawa szermiercza, położenie ręki „prima“, ramię z szablą przesunięte w lewo, ramię wyprostowane lecz nie wyprężone, pięść w wysokości brody przesunięta nieco od niej w lewo, klinga skierowana ukośnie z góry wdół i od prawej ku lewej, ostrze zwrócone w lewo wgórze, koniec szabli o szerokość dłoni na lewo od łopatki przeciwnika.

Zasłona „seconda“ (*parata di seconda*) chroni przed pchnięciem, cięciem w bok i ramię z dołu — postawa szermiercza, położenie ręki „prima in seconda“ ramię z szablą przesunięte nieco w prawo, pięść w wysokości prawej sutki piersiowej, koniec szabli nieco nazewnątrz od biodra przeciwnika, ostrze szabli w prawo w górę, ramię naturalnie wyprostowane, lecz nie wyprężone.

Zasłona „terza“ (*parata di terza*) chroni przed pchnięciem, cięciem w twarz zewnątrz i ramię zewnątrz — postawa szermiercza, ręka w położeniu „prima in seconda“ szabla i ramię przesunięte w prawo, ramię lekko wyprostowane, pięść w wysokości barku nieco nazewnątrz od linii barków, koniec szabli nieco wyżej niż pięść i przesunięty o szerokość dłoni poza owal twarzy przeciwnika, ostrze szabli zwrócone w prawo w górę.

Niektórzy nauczyciele, absolwenci kursu dla nauczycieli gimnastyki i szermierki w Wiener Neustadt w Austrii, którzy kurs ten kończyli w ostatnich latach przed wojną, uczą zasłony terzy o ramieniu ugiętem w łokciu, końcu szabli uniesionym w górę, przy równoczesnem ugięciu też przegubu ręcznego. Sposób ten brania zasłony terzy w postawie jest zupełnie fałszywy (znajduje on zastosowanie w zmienionej formie przy braniu zasłony terzy w wypadzie, jak to poznamy później) i wprowadzanie go w system zasłon normalnych metody włoskiej nie jest niczem uzasadnione. W podręczniku niniejszym staram się unikać teoretycznych wyprowadzeń, racjonalnej budowy systemu włoskiego, opartego na pracach mistrzów szermierki i lekarza anatoma dr. Giovanni Astegiano, kolegjalnie opracowujących go przed laty w skasowanej już obecnie „Scuola Centrale di scherma e ginnastica“ w Parmie. Nie będę się też zajmował wyczerpująco, krytyką naleciałości systemu włoskiego w austriackiej interpretacji, ograniczając się na wykazaniu pewnych różnic lub błędów w porównaniu z ory-

ginalną metodą włoską. Podkreślenie tych różnic i błędów uważam za konieczne z tego względu, że najważniejszą ilość nauczycieli w Polsce stanowią ludzie kształceni austriackim systemem.

Zasłona „quarta“ (parata di quarta) chroni przed pchnięciem i cięciami w twarz wewnątrz, w pierś i w ramię wewnątrz — postawa szermiercza, położenie ręki „terza in quarta“, szabla i ramię przesunięte w lewo, ramię lekko ugięte w łokciu, pięść w wysokości sutki piersiowej przesunięta od niej nieco w lewo, koniec szabli powyżej głowy przeciwnika przesunięty o szerokości dłoni w lewo. Ostrze szabli zwrócone ukośnie w lewo wdół.

Zasłona „quinta“ (parata di quinta) chroni przed pchnięciem i cięciami w głowę i rękę z góry — postawa szermiercza, położenie ręki „prima in seconda“, ramię lekko ugięte, prawie wyprostowane, pięść w wysokości prawej skroni i przesunięta w prawo od niej o tyle, by przeciwnik patrząc z frontu widział ją przesuniętą o szerokość dłoni, klinga skierowana ukośnie wprzód od prawej ku lewej, ostrze zwrócone wprzód i wgórze, koniec szabli nieco wyżej niż pięść, powyżej i nieco na lewo od głowy przeciwnika, wzrok przechodzi popod klingą szabli.

Zasłona „sesta“ (parata di sesta) chroni przed cięciem w głowę — postawa szermiercza, położenie ręki „quarta in prima“, szabla i ramię przesunięte w lewo, pięść w wysokości szczytu głowy, ramię nieco ugięte, klinga skierowana ukośnie wprzód od lewej ku prawej, ostrze zwrócone wgórze, koniec szabli nieco wyżej niż pięść, powyżej i nieco na prawo od głowy przeciwnika, wzrok przechodzi popod klingą szabli.

Zasłona „septima“ (parata di septima) używana wyłącznie jako zasłona przybieżna (*parata di ceduta*), chroni przed cięciem w twarz zewnątrz — postawa

szermiercza, tułów wygięty w krzyżach wstecz, położenie ręki „quarta in prima“, przedramię ugięte w łokciu pionowo w górę, pięść powyżej głowy, szabla skierowana ukośnie od góry ku dołowi i z lewa na prawo, ostrze w prawo wprzód, koniec szabli wdole na wysokości własnego biodra.

Zasłona „niska terza“ (*parata di terza bassa*) chroni bok i ramię z zewnątrz przed cięciami padającymi z dołu. — Postawa szermiercza, położenie ręki „terza“, ramię ugięte w łokciu, łokieć prawie dotyka prawego boku, szabla skierowana ukośnie w prawo i w górę, pięść nieco niżej pasa, koniec szabli w wysokości głowy, ostrze zwrócone wdół. (Przy tej zasłonie możemy ugiąć przegub ręki w prawo celem lepszego podstąpienia naszego ostrza pod ostrze szabli przeciwnika.)

Zasłona „niska quarta“ (*parata di quarta bassa*) chroni przed pchnięciem oraz cięciami w ramię od wewnątrz i w brzuch. — Postawa szermiercza, położenie ręki „terza“ ramię ugięte w łokciu, łokieć prawie dotyka prawego boku, szabla skierowana ukośnie w lewo i w górę, pięść nieco niżej pasa i nieco przesunięta w lewo, koniec szabli w wysokości głowy, ostrze zwrócone wdół.

Powyżej opisane normalne końcowe położenia zasłon nie są stałymi; zależnie od wzrostu i kierunku cięć przeciwnika podnosimy lub obniżamy pięść w zasłonie oraz zależnie od odstępów tegoż od nas mniej lub więcej uginamy w łokciu ramię. I tak np. gdy przeciwnik zbyt blisko do nas zbliży, musimy w zasłonach quinta i sexta silniej ugiąć ramię i wyżej pięść podnieść.

Ugięcia w kierunku zasłon.

Są to ćwiczenia mające analogiczne cele z ugięciami w kierunku cięć; przejście ich oraz sumienne

ćwiczenie jest nieodzownem, celem wyrobienia poprawnych, silnych i szybkich zasłon, których uzyskanie powinno być celem każdego szermierza. Cwiczymy je w pierw z pozycji klingi w linji, później w postawie szermierczej, wkońcu z krokami wprzód i wstecz. Przy ugięciach musimy zwracać baczną uwagę by nie zginać przegubu.

Ugięcie w kierunku zasłony „seconda“. — Pozycja zasłony „seconda“, z pozycji tej uginamy przedramię wraz z szablą w łokciu łukiem poziomo wstecz aż pięść dojdzie do prawej piersi (ostrze w lewo wgórę) i nie przerywając wracamy tą samą drogą ruchem wahadłowym do pozycji wyjścia, — ruch ten powtarzamy kilkakrotnie wedle wszelkich zasad poznanych przy ugięciach w kierunku cięć.

Ugięcie w kierunku zasłony „quinta“. — Pozycja zasłony „quinta“, z pozycji tej uginamy przedramię wraz z szablą w łokciu, nie ruszając łokcia z miejsca ukośnym łukiem wstecz aż pięść dojdzie do prawej piersi (ostrze w lewo wgórę) i stąd bez przerwy zpowrotem do pozycji wyjścia.

Ugięcie w kierunku zasłony „terza“. — Pozycja zasłony „terza“, z pozycji tej uginamy w łokciu przedramię wraz z szablą, nie ruszając łokcia z miejsca, poziomym ruchem wstecz aż pięść dojdzie na odległość szerokości dłoni do prawej sutki piersiowej i stąd bez przerwy zpowrotem do pozycji wyjścia.

Ugięcie w kierunku zasłony „prima“. — Pozycja zasłony „prima“, z pozycji tej uginamy w łokciu poziomym ruchem przedramię wraz z szablą, nie ruszając łokcia aż pięść dojdzie na odległość szerokości dłoni do piersi i stąd zpowrotem do pozycji zasłony. Przy ćwiczeniu tego ugięcia należy uważać, by nie unosić zbyt wysoko końca szabli wgórę, gdyż mogłoby wejść to w przyzwyczajenie i zasłona wtedy nie kryłaby brzucha.

Wedle tych samych zasad ćwiczymy ugięcia do zasłony „quarta“, „niska quarta“ i „niska terza“, z tą różnicą, że przedramię wraz z szablą uginamy w łokciu w górę i wstecz, nie ruszając łokcia z miejsca i wracając do pozycji zasłony.

Młyńce w kierunku zasłon.

Wykonujemy je z pozycji zasłon primy, secondy, terzy i quinty wedle zasad poznanych już przy młyńcach w kierunku cięć, zataczając z pozycji zasłony pełne koła wstecz w górę i wzdłuż tułowiu przez dół zpowrotem wprzód do pozycji zasłony ruchem o kierunku przeciwnym niż ruch wskazówki zegarka (dla terzy też!). Środek obrotu w łokciu. Młyńce te są w wykonaniu podobne do młyńca w kierunku cięcia w bok z tą różnicą, że kończą się pozycją odpowiedniej zasłony.

Młyńce skrócone w kierunku cięć i zasłon.

Po uzyskaniu przez ucznia zupełnej biegłości w młyńcach pełnych przystępujemy do ćwiczenia młyńców skróconych, które różnią się od pełnych tylko mniejszem ugięciem ręki w łokciu (nie przenoszącem 90°). Przy młyńcach tych pięść nie dochodzi do tułowiu, a koniec szabli zamiast opisywania pełnych kół, znaczy wycinki kołowe.

Wymachy do cięć i zasłon.

Wymachem nazywamy ten ruch obrotowy, który wykonuje szabla zadając cięcie lub biorąc zasłonę. Ćwiczenie wymachów jest praktycznem ćwiczeniem cięć, zasłon i ripost, gdyż przy tem ćwiczeniu szabla przebiega te wszystkie linje i przyjmuje te wszystkie położenia, które tworzą wszystkie cięcia i zasłony. Ćwicze-

nie wymachów do cięć i zasłon ma na celu wyrobienie pewności, precyzji, szybkości i kierowania ostrza w cięciach, wyrobienie poczucia rozstępu i uzupełnienie nabytej już przez ćwiczenia ugięć i młyńców elastyczności, sprawności i siły ramienia. Wymachy wykonujemy ruchem wahadłowym o środku obrotu w łokciu, ruchem jednostajnie przyśpieszonym w przeciwieństwie do młyńców, które wykonujemy ruchem jednostajnym. Maksimum chyżości i maksimum nacisku palców na trzonek wypada na końcowe stadium cięcia. W końcowej fazie wymachu stojąc w postawie nachylamy nieco tułów wprzód. Wymachy wykonujemy w postawie szermierczej, z krokami wprzód lub wstecz, wkońcu z wypadem. Ważną przy wszystkich wymachach rzeczą jest utrzymanie kąta między osią ramienia a szablą, kąta podyktowanego przez odpowiednie położenie ręki.

Wymach w głowę z lewej i powrót wymachem do primy. Wymach w głowę z lewej wykonuje się jak młyńiec w kierunku cięcia w głowę z lewej z tą różnicą, że szabla opisuje tylko jedno koło i że wraca nie do linii, lecz do pozycji cięcia w głowę. Z chwilą, gdy szabla osiągnie poziom głowy domniemanego przeciwnika, to znaczy gdy ramię zostanie w zupełności wyprostowane, ruch jest skończony i siłą palców oraz przedramienia musimy szablę momentalnie zatrzymać. Regulatorem wyznaczającym poziom zatrzymania szabli jest ramię, które lekko unosi lub obniża łokieć do żądanego poziomu. Ukończywszy wymach w głowę, wracamy wymachem do zasłony primy i tu też mamy do czynienia z pojedynczym młyńcem w kierunku zasłony primy, wykonanym jednakowoż ruchem jednostajnie przyśpieszonym, z momentalnym zatrzymaniem szabli w pozycji zasłony primy.

Przebieg wykonania całego ćwiczenia jest następujący: Z pozycji klingi w linii w postawie obracamy ra-

mię dokoła osi aż ręka przybierze położenie prima. Nadajemy szabli ruch obrotowy o środku obrotu w łokciu, zginając przedramię i opisując niem wraz z szabłą łuk pionowy przez dół, wstecz aż do piersi, gdzie szabla znajduje się w położeniu prawie pionowym, o ostrzu zwróconem wstecz, łokieć uniesiony wgórę stąd nie przerywając ruchu kończymy łuk przez górę wprzód, prostując ramię elastycznie i energicznie w łokciu, — ręka jest w położeniu terza, ostrze wdół, oś ramienia tworzy z szabłą kąt, tułów lekko wprzód pochyłony. — Z wymachu tego wracamy do zasłony primy, opisując szabłą w odwrotnym niż przy cięciu kierunku łuk pionowy przez górę wstecz i wzdłuż lewej strony tułowiu wprzód, zwracając w ostatniej fazie ruchu, podobnego do wymachu w bok, ostrze szabli w lewo wprzód i przybierając pozycję zasłony primy. — Ćwiczenie to możemy kilkakrotnie powtórzyć, wtedy wymach w głowę robimy już nie z położenia klingi w linii ale z położenia zasłony prima.

Wymach w bok i powrót wymachem do zasłony quarty. Z pozycji klingi w linii w postawie, uginając ramię w łokciu, opisujemy szabłą i przedramieniem pionowy łuk wgórę i wstecz aż szabla doszedłszy do linii piersi, przybierze położenie poziome (łokieć w wysokości brody). Ostrze szabli zwrócone w lewo. Stąd nie przerywając ruchu, kończymy łuk przez dół ukośnie wprzód, prostując ramię elastycznie i energicznie w łokciu, kończąc cięciem w bok i pochylając tułów lekko wprzód. Z wymachu tego wracamy do zasłony quarty, opisując szabłą i przedramieniem łuk pionowy w odwrotnym kierunku, łuk podobny do wymachu w głowę z lewej strony z tą różnicą, że w ostatniej fazie wymachu opuszczamy nieco łokieć i zwracamy ostrze w lewo wprzód przybierając pozycję zasłony quarty. — Gdy ćwiczenie to powtarzamy kilkakrotnie, wymach w bok

robimy wprost z położenia zasłony quarty, nie wracając do położenia klingi w linii.

Wymach w twarz zewnątrz i powrót wymachem do zasłony sesty. Wymach w twarz zewnątrz wykonuje się podobnie jak wymach w bok z tą różnicą, że doszedłszy szablą przez górę do położenia poziomego przy linii piersi, kończymy wymach łukiem poziomym, zadając cięcie w prawy policzek przeciwnika. — Do zasłony sesty wracamy łukiem odwrotnym, nie dochodzimy jednak aż do linii piersi, ale doszedłszy do zgięcia przedramienia pod kątem prostym, unosimy je do pionu rotacją ramienia około osi i przesunięciem łokcia w lewo oraz równoczesnym skręceniem przedramienia przybieramy położenie ręki „quarta in prima“ i stawiamy, kończąc wymach, szablę w położenie zasłony sesty. Ruch ten przypomina nieco wymach w brzuch. Robiąc kilka razy zrzędu to ćwiczenie, zaczynamy wymach w twarz nie z linii, lecz z pozycji zasłony sesty.

Wymach w twarz wewnątrz i powrót wymachem do zasłony quinty. Z położenia klingi w linii, uginamy ramię w łokciu, opisując przedramieniem i szablą pionowy łuk przez górę wstecz, aż przedramię i szabla przejdą w położenie poziome (z prawej strony naszej głowy). Ostrze szabli zwrócone w prawo, pięść w wysokości prawego policzka, łokieć nieco uniesiony wgórę. Z tego położenia, nie przerywając ruchu, kończymy wymach łukiem poziomym wprzód, podając się nieco w krzyżach i prostując ruchem elastycznym i energicznym ramię do przodu oraz nachylając nieco tułów, tniemy przeciwnika w lewy policzek. Przez cały czas tego wymachu staramy się utrzymać łokieć jak najwyżej wgórze. — Do zasłony quinty wracamy przesuwając wyprostowanym ramieniem szablę nieco w prawo (ręka w położeniu quarta), a następnie zginając ramię w łokciu opisujemy przedramieniem i szablą łuk poziomy o kie-

runku przeciwnym wymachowi w twarz wewnątrz, przeprowadzając pięść ponad prawym barkiem a szablę tuż ponad czołem wprzód do pozycji zasłony quinty. Przy powtarzaniu ćwiczenia wymach w twarz zaczynamy z quinty.

Wymach w brzuch i powrót wymachem do zasłony terzy. Początek wymachu w brzuch jest identycznym z początkiem wymachu w twarz wewnątrz. Doszedłszy szablą do położenia poziomego z prawej strony głowy, uginamy silniej krzyżów i kończymy wymach łukiem nie poziomym lecz ukośnym od dołu ku górze tnąc w położeniu ręki „quarta in prima“ z nachyleniem tułowiu wprzód przy zupełnie wyprostowanym ramieniu, w brzuch przeciwnika. Podczas całego tego wymachu staramy się utrzymać łokieć jak najwyżej wgórze. — Do zasłony terzy wracamy wymachem tym samym jak do quinty, po wymachu w twarz wewnątrz, z tą różnicą że zamiast przeprowadzać szablę nad czołem, opuszczamy ją niżej, aż do wysokości piersi i stamtąd do pozycji zasłony terzy. — Początkujący przy obu wymachach tak do quinty jak do terzy popełniają często błąd cofając łokieć aż do boku i ułatwiając sobie w ten sposób wzięcie zasłony; przeciwdziałamy temu starając się utrzymać łokieć jak najwyżej wgórze. Przy powtarzaniu ćwiczenia, wymach w brzuch zaczynamy z terzy.

Wymach w głowę z prawej strony i powrót wymachem do zasłony septimy. Z pozycji klingi w linii obracamy rękę do położenia „quarta in prima“ koniec szabli w prawo wstecz i wyginając się silnie w krzyżach opisujemy przedramieniem i szablą łuk (o środku w łokciu) wdół i wstecz, pomagając sobie nieco stawem barkowym, aż przedramię przyjdzie w położenie poziome po prawej stronie głowy. Pięść znajduje się w wysokości skroni, ostrze szabli zwrócone wgórze klinga za plecami, wzdłuż lewego ramienia. Stąd, nie przerywając

ruchu, kończymy wymach łukiem pionowym przez górę ku przodowi, prostując elastycznie i energicznie ramię i nachylając w końcowej fazie wymachu tułów lekko wprzód, tniemy przeciwnika w głowę. — Do zasłony septimy wracamy łukiem odwrotnym, przypominającym wymach w brzuch, z tą różnicą, że w ostatniej fazie wymachu unosimy pięść wyżej głowy i zwracając ostrze szabli w prawo i wprzód przybieramy pozycję zasłony septimy. Przy powtarzaniu ćwiczenia wymach w głowę zaczynamy z septimy.

Z postawy secondy wymach w twarz wewnątrz lub w pierś i powrót wymachem do zasłony secondy. Wymach w twarz wewnątrz lub w pierś z postawy secondy wykonujemy podobnie jak wymach w głowę z lewej strony z tą różnicą, że w ostatniej fazie wymachu zwracamy rękę w położenie „terza in quarta“ i tniemy ukośnie z góry nadół i od prawej ku lewej w lewy policzek lub pierś przeciwnika. — Powrót wymachem do parady secondy obejmuje ten sam łuk, tylko w odwrotnym kierunku, co wymach w twarz wewnątrz z postawy secondy, z tą różnicą, że przesuwamy w zasłonie pięść nieco dalej w prawo niż w postawie. Łuki wymachów do zasłon primy, secondy, terzy i quinty są więc podobne do siebie i mają tok przeciwny niż kierunek ruchu wskazówki zegarka.

Wymachy wraz z ruchami nóg.

Po osiągnięciu biegłości w wykonywaniu wymachów w postawie szermierczej, wykonujemy je łącznie z ruchami nóg. Musimy uważać przytem, by wymach sam był już w końcowem stadjum ruchu ręki, gdy nogi swój ruch zaczynają; gdybyśmy się starali wykonać oba te ruchy równocześnie, to ze względu na to, że ruch nóg jest zawsze wolniejszym niż ruch ręki, przyzwyczaili-

byśmy rękę do ruchów wolnych, co miałyby dla nas później, w assaut, oplakane skutki. Przykłady ćwiczeń:

Wymach w głowę z lewej — krok wprzód — zasłona prima — krok wstecz i t. p.

Wymach do primy — krok wprzód — wymach w głowę z lewej — krok wstecz i t. p.

Wymach w głowę z lewej — wypad — w wypadzie wymachem zasłona prima — powrót do postawy z primą i t. p.

Cwiczenia te stanowią „palcówki“ szermiercze i bez zupełnego opanowania ich nie do pomyslenia jest uzyskanie jakichkolwiek postępów we władaniu bronią.

W miarę opanowania tych ćwiczeń staramy się robić wymachy coraz to mniejszemi łukami, coraz to bardziej skrócone, coraz to mniej uginać rękę w łokciu, ruchy robić coraz to szybsze, unikać najdrobniejszych przerw między ruchem ręki a nóg i wykonywać te wymachy a względnie już cięcia z całą energją, do jakiej jesteśmy zdolni. W tem końcowem stadium ćwiczeń, gdy ręka w zupełności już szablę opanowuje, można zacząć ćwiczyć wymachy na manekinie lub na przeciwniku stojącym wolno. Przy ćwiczeniach wymachów cięć na manekinie lub przeciwniku musimy uważać, by zawsze w wypadzie szabla wpierw dotknęła ciała przeciwnika lub manekina nim prawa stopa dotknie w wypadzie ziemi. Zasada ta (precedenza della punta) jest jedną z najważniejszych w szermierce.

CZĘŚĆ II

Stojąc w postawie szermierczej terzy lub secondy lub nawet w postawie o ugiętym ramieniu naprzeciw przeciwnika, paralizujemy wszelkie jego zamiary atakowania nas, grożącym mu końcem szabli, na który może się nadziać za każdym do nas zbliżeniem. Z drugiej strony to trzymanie szabli, zdradzające pogotowie nasze do zadania mu ciosu, musi obudzić nieufność jego, czujność, i utrudnia nam udanie się naszego ataku, który przeciwnik, będąc nań przygotowanym, z łatwością odbije lub nawet kontratakem złamie. — Człowiek, który myśl swą, nerwy i siłę koncentruje dla przeprowadzenia jakiegoś zamiaru, z natury rzeczy nie potrafi poświęcić intensywnie uwagi czynnościom innych, to też jeśli potrafimy zasugerować przeciwnikowi, że w danym momencie, czyto skutkiem zmęczenia, czy braku energii i zaufania we własne siły, nie potrafimy się zdobyć na atak sami, ani też jego atakowi przeszkodzić, możemy być pewni, że on nas zaatakuje i to tem energiczniej, silniej i bardziej otwarcie, im lepszą była z naszej strony sugestia i im mniej jest rutynowanym w walce.

Atak taki, przez nas wywołany i skierowany tam, gdzieśmy go mieć chcieli, jest łatwym do odbicia lub złamania kontratakem i pozwala nam stosunkowo niewielkim kosztem osiągnąć w danym momencie nad przeciwnikiem przewagę, która, gdy nawet o losach starcia nie zadecyduje, w każdym razie obniży zaufanie prze-

ciwnika w swe siły. Dobrem i korzystnym jest więc w starciu czasem atak przeciwnikowi ułatwić, wywołać, względnie jak brzmi fachowe określenie, do ataku przeciwnika zaprosić.

Zaproszenia.

Zaproszeniem nazywamy przybranie takiej pozycji i szabli i ramienia, przy której celowo częściowo się odsłaniamy, zapraszając niejako przeciwnika do ataku. W zaproszeniu szabla nasza może być wolną lub w kontakcie ze szablą przeciwnika, w pierwszym wypadku mamy *zaproszenie zwykłe* (*invito semplice*), w drugim zaproszenie wraz ze związaniem klingi przeciwnika (*invito di legamento*) krótko nazwane „*wiązaniem*“ (*legamento*). Zaproszeń mamy pięć:

a) *Zaproszenie prima (invito di prima)* — położenie szabli i ramienia podobnie jak przy zasłonie primy, z tą różnicą, że koniec szabli odległy o około 30 cm w lewo od prawej łopatki przeciwnika, a ostrze szabli zwrócone nie w lewo w górę, jak przy zasłonie, lecz w prawo w górę, gdyż niema tu potrzeby podstawiania ostrza pod ostrze przeciwnika, a natomiast idzie o ułatwienie przejścia z zaproszenia do odpowiedniej zasłony, Zaproszenie prima odsłania bok i zewnętrzną stronę ramienia czyli zaprasza do pchnięcia dołem, cięcia w bok i cięcia w ramię zewnątrz. Pierwsze dwa ataki parujemy z reguły zasłoną secondy, cięcie w ramię zaś teraz. Zaproszenie primy stosować możemy tylko w rozstępie dalekim (patrz niżej), gdy przeciwnik trzyma szablę w linii górnej, gdyż w przeciwnym razie, gdyby odległość była mniejsza, ramię nasze weszłoby w kontakt z klingą przeciwnika.

b) *Zaproszenie seconda (invito di seconda)* — położeniem szabli i ramienia o tyle tylko różni się od zasłony secondy, że koniec szabli jest przesuniętym więcej

w prawo, tak że znajduje się w odległości około 20 cm od boku przeciwnika. Położenie to zaprasza przeciwnika do: 1. pchnięcia górą, 2. filo (patrz dalej) dołem, cięć w 3. twarz zewnątrz, 4. w głowę, 5. twarz wewnątrz, 6. ramię z góry. Ataki te normalnie parujemy odpowiednio od 1. quinta, 2. zasłoną przybieżną (patrz dalej) niskiej quarty, 3. terzą, 4. quinta, 5. primą wziętą wyżej niż normalna, 6. quinta.

c) *Zaproszenie terza (invito di terza)* — szabla i wyprostowane ramię podobnie jak w zasłonie terzy, z tem, że koniec szabli przesunięty więcej w prawo na odległość około 20 cm od barku przeciwnika. Zaprasza do: 1. pchnięcia dołem, cięć, 2. w bok, 3. w brzuch, 4. w ramię od dołu. Normalnemi zasłonami ataków tych są 1. seconda, 2. seconda, 3. niska quarta, 4. seconda.

d) *Zaproszenie quarta (invito di quarta)* — położenie szabli i ramienia jak w zasłonie quarty z tem, że koniec szabli przesunięty nieco więcej w lewo tak, że znajduje się w odległości około 20 cm od barku przeciwnika. Quarta zaprasza do: 1. pchnięcia górą, 2. cięcia coupé (patrz dalej) w głowę, cięć w 3. twarz zewnątrz i 4. ramię z góry. Odpowiednie zasłony są: 1. terza, 2. quinta, 3. terza, 4. terza. Zaproszenia quarty nie możemy stosować w rozstępie średnim (normalnym) wobec przeciwnika trzymającego klingę w linii, z tych samych względów co zaproszenia primy.

e) *Zaproszenie quinta (invito di quinta)* — położenie szabli i ramienia jak w zasłonie quinty. Quinta zaprasza do: 1. pchnięcia dołem, 2. cięcia w bok, 3. cięcia w brzuch, 4. w rękę od dołu. Ataki te parujemy normalnie: 1. seconda, 2. seconda, 3. niską quartą, 4. seconda.

Prócz tych zaproszeń normalnych używane są czasami: *zaproszenie niskiej terzy*, wywołujące pchnięcie w pierś, cięcia w twarz wewnątrz, w głowę i pierś

(colpo di bandoliera), oraz *zaproszenie niskiej quarty* wywołujące pchnięcie w pierś, cięcia w twarz zewnątrz, w głowę i w ramię. Zaproszenia te co do położenia ramienia i szabli, identyczne są z zasłonami.

Wiązania (*Legamenti*).

Gdy klinga przeciwnika znajduje się w linii górnej lub dolnej, zagrażając odpowiedniej naszej odśłonie możemy przez zetknięcie z nią naszej klingi usunąć ją z tego położenia, przybierając naszą szablą pozycję jednej ze zasłon i nie tracąc kontaktu z klingą przeciwnika. Przez takie wiązanie klingi przeciwnika z naszą, zapraszamy go równocześnie do zaatakowania tej części naszej odśłony, która w danym momencie jest odkrytą.

W rozstępie średnim wiążemy słabą część klingi przeciwnika (część sieczną) silną częścią (odporem) naszej klingi, w rozstępie dalekim część sieczną jego klingi, częścią środkową (brzuścem) naszej. Wiązań mamy podobnie jak zaproszeń pięć: *wiązania primy, secondy, terzy, quarty i quinty*. Położenia ramienia i szabli w tych wiązaniach nie różnią się od położenia odpowiednich zasłon, wyjąwszy wiązanie primy, przy którym ostrze jest podobnie jak w zaproszeniu zwrócone w prawo w górę a nie w lewo w górę jak przy zasłonie, tak że klingę przeciwnika wiążemy płazem. Powodem tego jest tak, jak przy zaproszeniu primy to, że klinga przeciwnika nie uderza w naszą, to też podstawianiem ostrza pod ostrze jest zbędne, a natomiast ułatwionem nam jest przejście do odpowiednich zasłon. Przejścia z jednego wiązania do drugiego wykonujemy analogicznie, jak przejścia z jednej zasłony do drugiej.

Rozstęp.

Rozstępem (*misura*) nazywamy w szermierce odległość od przeciwnika. Rozróżniamy:

1. *rozstęp bliski (sotto misura, stretta misura)*, t. j. odległość taką, z której, stojąc w postawie bez wypadu możemy sięgnąć szablą tułowiu przeciwnika,

2. *rozstęp średni normalny (misura giusta, misura a piè fermo)*, t. j. odległość, z której możemy w wypadzie sięgnąć częścią sieczną naszej szabli tułowia przeciwnika, lub bez wypadu, stojąc w postawie, sięgnąć jego wyprostowanego ku nam przedramienia.

3. *rozstęp daleki (misura camminando)* t. j. odległość, z której, by sięgnąć częścią sieczną naszej szabli tułowiu przeciwnika, musimy zrobić krok wprzód i wypad, względnie sam wypad, by sięgnąć jego wyprostowanego ku nam przedramienia.

W początku assaut wskazanem jest zachowywać *rozstęp większy niż daleki (misura iniziale di combattimento)*, z którego trzeba zrobić krok wprzód, by znaleźć się w rozstępie dalekim. W assaut zasadą jest o ile możliwości przestrzeganie rozstępu dalekiego a usilne unikanie bliskiego.

Cięcia.

Każde uderzenie zadane ostrzem lub tylcem szabli nazywamy cięciem. Cięcia rozróżniamy: 1. *proste*, 2. *wymachowe*, 3. *coupé*. Cięcie proste przebiega jak najkrótszą drogą z postawy lub zaproszenia do odsłony przeciwnika, nie opisując łuku końcem szabli, to też możliwem do zastosowania jest tylko wtedy, gdy między naszą szablą a odsłoną nie znajduje się szabla przeciwnika. Cięcie wymachowe wykonujemy robiąc jeden z poznanych już wymachów do cięć, naturalnie nie jako wymach pełny, który skutkiem opisywania końcem szabli zbyt długiej drogi byłby jako cięcie zbyt wolny i zbyt widoczny dla przeciwnika, lecz jako wymach skrócony. Cięcia wymachowe stosujemy wtedy z postawy, zaproszenia, wiązania własnego lub przeciwnika,

gdy stosowanie cięć prostych jest nam uniemożliwionem położeniem szabli przeciwnika zamykającej cięciu prostemu drogę do odsłony. Cięcia coupé (sciabolata di fendente) godzące w głowę lub w bok, stosujemy w głowę z wiązań terzy lub quarty względnie niskiej terzy lub niskiej quarty przeciwnika lub też po fencie w głowę, omijając jedną z tych wyżej wymienionych odpowiednich zasłon, a w bok z wiązania secondy przeciwnika, lub też po fencie w bok, omijając jego zasłonę secondy. Cięcia proste i wymachowe stosujemy w przeciwieństwie do cięć coupé przeciw każdej odsłonie i to: cięcia proste, wtedy gdy przeciwnik przybrałszy pozycję zaproszenia, pozostawia wolną odpowiednią odsłonę, tnąc prosto i tak szybko, by ubiedz przeciwnika, nim zdąży wziąć zasłonę; cięcia wymachowe zaś gdy musimy przy pomocy wymachu uwolnić naszą klingę od związania przez przeciwnika, lub też wyminąć jego klingę.

1. Cięcia proste.

Cięcie proste w głowę (Sciabolata dritta alla testa) może być wykonanem z naszej:

a) postawy terzy o ramieniu wyprostowanem lub ugiętem,

b) zaproszenia, wiązania lub zasłony terzy,

c) zaproszenia, wiązania lub zasłony quarty,

d) zasłony niskiej terzy,

e) zasłony niskiej quarty,

f) zaproszenia quinty.

Cięcie to wykonujemy zwracając rękę w położenie terza, równocześnie uginając lekko ramię w łokciu (bez obniżania łokcia) celem nadania cięciu większej siły i silnem elastycznym wyprostowaniem przedramienia tnąc pionowo przeciwnika w głowę. Z zasłon niskiej terzy

i niskiej quarty jak również wiązania, zaproszenia lub zasłony quarty, uginając ramię musimy podnieść nieco wyżej łokieć niż jest w pozycji danej a przytem z pozycji quarty lub niskiej quarty równocześnie, przenieść pięść w prawo w jedną linię z barkami. Wychodząc z postawy z terzy o ugiętem ramieniu lub z quarty, niskiej terzy i niskiej quarty, możemy wykonać cięcie proste samem zwróceniem ostrza do położenia terzy i wyprostowaniem ramienia, bez uginania ręki w łokciu. Drugi ten sposób (stosowany też przy cięciach w rękę) jest szybszy od pierwszego. W ataku z ruchem ręki w ostatniej fazie cięcia prostego łączymy wypad tak, by szabla wprawd dotknęła odsłony przeciwnika nim prawa pięta dotknie w wypadzie ziemi.

Cięcie proste w twarz zewnątrz (Sciabolata dritta alla figura esterna) może być wykonane z naszej:

- a) postawy terzy lub secondy,
- b) zaproszenia, wiązania i zasłony secondy,
- c) zaproszenia, wiązania i zasłony quarty,
- d) zasłony niskiej terzy,
- e) zasłony niskiej quarty,
- f) wiązania secondy przeciwnika.

Zwracamy rękę w położenie seconda, uginając ramię lekko w łokciu i następnie silnem, elastycznym wyprostowaniem przedramienia zadajemy poziome cięcie w prawy policzek przeciwnika. Zadając cięcie to z quarty, niskiej terzy i niskiej quarty, musimy odpowiednio podnieść łokieć i ramię wgórę.

Cięcie proste w twarz wewnątrz (Sciabolata dritta alla figura interna) wykonujemy z naszej:

- a) postawy terzy,
- b) zaproszenia terzy,
- c) wiązania lub zasłony quarty,
- d) zasłony niskiej terzy,
- e) zasłony niskiej quarty.

Zwracamy rękę w położenie quarta, równocześnie przesuujemy nieco prawe ramię w prawo i poziomo uginamy prawe przedramię w łokciu, by silnem i elastycznym wyprostowaniem przedramienia zadać poziome cięcie w lewy policzek przeciwnika. Z quarty, niskiej terzy i niskiej quarty musimy odpowiednio podnieść łokieć i ramię w górę.

Cięcie proste w pierś (Sciabolata dritta al petto, colpo di bandoliera) wykonujemy z naszej:

- a) postawy terzy,
- b) wiązania lub zasłony quarty,
- c) zasłony sestty,
- d) zasłony niskiej terzy,
- e) zasłony niskiej quarty.

Zwracamy rękę w położenie terza in quarta i równocześnie uginamy przedramię w łokciu ukośnie w prawo i w górę, by następnie silnem i elastycznym wyprostowaniem przedramienia zadać cięcie ukośne w pierś z góry wdół i od prawej ku lewej. Z zasłony sestty musimy ramię i łokieć odpowiednio obniżyć, z quarty zaś, niskiej terzy i niskiej quarty odpowiednio unieść w górę.

Cięcie proste w bok (Sciabolata dritta al fianco) możemy wykonać z naszej:

- a) postawy terzy lub secondy,
- b) wiązania lub zasłony z terzy,
- c) wiązania lub zasłony primy,
- d) wiązania lub zasłony quinty.

Zwracamy rękę w położenie prima in seconda i równocześnie uginamy przedramię w łokciu ukośnie w lewo i wdół (nie opuszczając łokcia wyjąwszy z quinty) by silnem i elastycznym wyprostowaniem przedramienia ciąć przeciwnika w bok ukośnie od dołu ku górze i od lewej ku prawej.

Cięcie proste w brzuch (Sciabolata dritta all'addome,

colpo di traversone) wykonujemy z tych samych pozycji co cięcia w pierś, zwracając rękę w położenie quarta, uginając przedramię poziomo w łokciu w prawo i tnąc przeciwnika poziomo od prawej ku lewej w brzuch.

Wykonując te cięcia w ataku z wypadem uważamy, by szabla w pierw dotknęła odsłony przeciwnika, nim prawa pięta dotknie w wypadzie ziemi.

2. Cięcia wymachowe.

Cięcie wymachowe w głowę (Sciabolata di molinello alla testa) może być wykonanem z

- a) postawy secondy,
- b) naszego zaproszenia, wiązania lub zasłony secondy,
- c) naszego zaproszenia, wiązania lub zasłony primy,
- d) naszego wiązania lub zasłony quinty,
- e) wiązania secondy przeciwnika,
- f) wiązania niskiej terzy przeciwnika.

Cięcie to zadajemy wykonując poznany już przez nas wymach w głowę z lewej strony, uginając jednak tylko o tyle przedramię i cofając szablę, ile jest niezbędnie potrzebnem celem omięcia względnie uwolnienia się od kontaktu z klingą przeciwnika.

Cięcie wymachowe w twarz zewnątrz (Sciabolata di molinello alla figura esterna) może być wykonanem z

- a) wiązania quarty przeciwnika i to w dwojaki sposób,
- b) naszego wiązania lub zasłony primy.

Z wiązania quarty przeciwnika, o ile przy tem wiązaniu koniec szabli jest w górze a klinga patrząc od nas w położeniu zbliżonem do pionu (strome wiązanie quarty używane przez adeptów metody niemieckiej, zwane steile Quart, oraz przez oficjalną metodę francuską zaprowadzoną w armji francuskiej 6 marca 1908 r.

jako Quarte), wykonujemy cięcie poznanym już wymachem w twarz zewnątrz, naturalnie skróconym o tyle, o ile jest potrzebnem by tylko uwolnić się od kontaktu z szablą przeciwnika. Mając przeciwnika, który poprawnie wiąże klingę naszą do quarty, t. zn. nadaje swej szabli położenie silnie ukośnie wprzód i w lewo tak, że koniec szabli jego jest mniej więcej w poziomie naszego szczytu głowy, w odległości około szerokości dłoni od naszego prawego ucha, możemy łatwiej zadać cięcie wymachowe ruchem podobnym do wymachu w głowę z lewej, przechodząc pod szablą przeciwnika i w ostatniej fazie wymachu zamiast pionowo w głowę tnąc poziomo w prawy policzek tegoż. W analogiczny sposób takiego, przekształconego, wymachu w głowę, używamy tnąc cięciem wymachowym w twarz zewnątrz z naszego wiązania lub zasłony primy.

Cięcie wymachowe w twarz wewnątrz (Sciabolata di molinello alla figura interna) wykonujemy z

- a) postawy secondy,
- b) własnego wiązania lub zasłony primy,
- c) własnego wiązania lub zasłony terzy,
- d) własnego wiązania lub zasłony quiny,
- e) wiązania terzy przeciwnika,
- f) wiązania quiny przeciwnika.

Z pozycji jak pod a) i b) cięcie to wykonujemy podobnie jak wymach w głowę z lewej strony z tem, że w ostatniej fazie wymachu zwracamy rękę w położenie terza in quarta i tniemy ukośnie z góry w dół i z prawej ku lewej w lewy policzek przeciwnika. Niektórzy nauczyciele każą kończyć ten wymach poziomo od prawej ku lewej w położeniu ręki quarta. Z pozycji jak pod c) d) e) i f) zadajemy cięcie wymachem normalnym w twarz wewnątrz, kończąc go cięciem poziomym w położeniu ręki quarta. Oba te wymachy, jak zresztą wszystkie cięcia wymachowe, skracamy do ruchu

kołowego niezbędnie potrzebnego dla uwolnienia naszej szabli od szabli przeciwnika.

Cięcie wymachowe w pierś (Sciabolata di molinello al petto) wykonujemy z tych samych pozycji i zupełnie w ten sam sposób jak cięcie wymachowe w twarz wewnątrz, z tem, że cięcie w pierś zadajemy zawsze w położeniu ręki terza in quarta, ukośnie od góry ku dołowi i od prawej ku lewej niezależnie od rodzaju wymachu, którego przy zadaniu cięcia używamy.

Cięcie wymachowe w bok (Sciabolata di molinello al fianco) wykonujemy z

- a) naszego wiązania lub zasłony quarty,
- b) naszej zasłony sestę,
- c) wiązania primy przeciwnika,
- d) wiązania terzy przeciwnika,
- e) wiązania „stromej“ quarty przeciwnika,
- f) wiązania quinty przeciwnika,

cięcie to zadajemy wymachem w bok skróconym, z pozycji a), b) i e), a zredukowanem do minimum, do obejścia końcem szabli pięści przeciwnika z pozycji ad c) d) i f).

Cięcie wymachowe w brzuch (Sciabolata di molinello all' addome) wykonujemy z zupełnie z tych samych pozycji i zupełnie w ten sam sposób jak cięcie wymachowe w twarz wewnątrz, kończąc je jednak na brzuchu przeciwnika albo w położeniu quarta in prima i tnąc ukośnie od dołu ku górze i od prawej ku lewej (montante interno) albo w położeniu ręki quarta, tnąc poziomo (traversone).

3. Cięcia coupé.

Coupé w głowę (Sciabolata di fendente alla testa, Tagliata alla testa), rozróżniamy dwojakiego rodzaju: *wolne* (volante) i *w łączności z klingą przeciwnika*

(fendente coll' apoggio dei ferri, coupé à la mouche). Wykonujemy je tak w ataku jak i w ripocię oraz jako akcję w tempo.

Coupé wolne wykonujemy z

a) wiązania quarty lub niskiej quarty przeciwnika coupé zewnątrz (fendente fuori),

b) wiązania terzy lub niskiej terzy przeciwnika coupé wewnątrz (fendente in dentro),

c) własnego wiązania lub zasłony quarty,

d) własnego wiązania lub zasłony terzy

z pozycji a) ugięciem ramienia w łokciu, unosimy szablę wgórze w kierunku naszego prawego ucha i barku, zwracając równocześnie rękę w położenie terza i silnem oraz elastycznym wyprostowaniem przedramienia tniemy pionowo przeciwnika w głowę, przechodząc w cięciu na przeciwną stronę klingi przeciwnika niż ta, z której nastąpiło wiązanie, tak że w końcowej fazie tego cięcia, szabla jego znajduje się z prawej strony naszej szabli.

Coupé wolne z pozycji b) różni się od wyżej opisanego tylko tem, że szablę unosimy w kierunku naszego lewego ucha i barku, a w końcowej fazie cięcia szabla przeciwnika znajduje się z lewej strony naszej szabli. Przy obu tych coupé unosimy rękę tylko o tyle, by ominąć koniec szabli przeciwnika.

Z własnych wiązań oraz zasłon quarty i terzy wykonujemy cięcie to analogicznie jak z wiązań quarty i terzy przeciwnika, musimy jednak zwykle celem omińnięcia końca szabli tegoż ugiąć silniej ramię w łokciu.

Coupé w łączności z klingą przeciwnika wykonujemy z tych samych pozycji co coupé wolne. W sposobie wykonania różni się tem od coupé wolnego, że omijając koniec szabli przeciwnika nie odrywamy klingi naszej od jego, lecz posuwamy klingę naszą po jego w kierunku końca tejże wstecz i cofamy naszą szablę

z wiązania quarty przeciwnika w kierunku naszego lewego ucha i barku (nie prawego jak przy coupé wolnem) z wiązania zaś przeciwnika terzy w kierunku naszego prawego ucha i barku. Analogicznie postępujemy z własnych wiązań i zasłon quarty lub terzy. Coupé stosujemy bardzo chętnie w ripoście, a wogóle przeciw szermierzom, którzy biorą „stromie“ wiązania i zasłony terzy lub quarty, t. zn. przy zasłonach i wiązaniach trzymają koniec zbyt w górze.

Coupé w bok (Tagliata al fianco) wykonujemy z wiązania secondy przeciwnika, o ile tenże biorąc wiązanie przesunął zbyt rękę na swą zewnętrzną stronę. Ruchem łokcia cofamy szablę wstecz ku naszej piersi i omijając koniec szabli przeciwnika tniemy go w bok silnem i elastycznem wyprostowaniem ramienia. Analogicznie wykonujemy coupé po fencie w bok, omijając niem zasłonę secondy.

Cięcia w ramię.

Cięcie w ramię (Sciabolata al braccio, manchette) możemy zadać przeciwnikowi, gdy ramię jego jest albo w spoczynku t. zn. w jednej z postaw, wiązań lub zaproszeń, lub też gdy jest w ruchu np. w ataku. Cięcia w ramię mogą być analogicznie jak cięcia w tułów, proste, wymachowe lub coupé i mechaniką wykonania nie różnią się od cięć w tułów, z tą różnicą, że przy nich uginamy w końcowej fazie cięcia silniej rękę w przegubie (w kierunku cięcia) niż przy cięciach w tułów. Cięcia te, podobnie jak cięcia w tułów, zadajemy bądź w ataku, bądź w ripoście, bądź też w kontrataku. Ponieważ przy cięciach w ramię odsłona jest znacznie mniejsza, cięcia te wymagają wielkiej precyzji prowadzenia szabli. W każdym wypadku musimy błyskawicznie ocenić położenie ramienia przeciwnika i starać się

je trafić tak, aby szabla nasza z tymże ramieniem w cięciu skrzyżowała się, t. zn. trafiła je pod kątem, a nie wzdłuż ramienia. Ażeby to uzyskać, musimy nasze ramię odpowiednio unieść lub obniżyć, a nawet często ugiąć rękę w przegubie. Przy ocenianiu odległości powinniśmy mierzyć cięciem na około szerokość dłoni dalej niż chcemy trafić, gdyż musimy się liczyć, po pierwsze, z instynktownem cofnięciem ręki przeciwnika gdy tylko zauważy cięcie, po drugie, ze stwierdzonem obserwacją zjawiskiem, że tnąc w ramię przeciwnika, nigdy nie wyprostowujemy tak zupełnie ramienia jak przy cięciach w tułów. Cięcia te wymagają też ścisłego utrzymania należytego rozstępu.

Co do odsłony rozróżniamy cięcia w ramię z góry, z dołu, z prawej (zewnątrz) i lewej strony (wewnątrz), oraz w położeniach pośrednich. — Podam dla braku utartej nowożytnej polskiej, staropolską nomenklaturę tych cięć. We Włoszech nazwę tych cięć oddaje się przez porównanie np. jak kierunek cięcia w pierś, — specjalnych nazw nie mają. Cięcie z góry odpowiada cięciu w głowę, może być prostem, wymachowem lub coupé i trafia ramię przeciwnika pionowo z góry przy położeniu naszej ręki i szabli terza (cięcie w kiść). Ukośnie z góry i od lewej ku prawej w położeniu naszej ręki seconda in terza, trafia w ramię przeciwnika proste lub wymachowe cięcie włącz, odpowiadające cięciu w prawy bark rzadko używanemu. Ukośnie z góry i z prawej ku lewej, podobnie jak cięcie w pierś w położeniu ręki terza in quarta, idzie proste lub wymachowe cięcie wręcz.

Poziomo od prawej ku lewej, podobnie do traversone w położeniu ręki quarta, idzie proste lub wymachowe cięcie włącz, od lewej zaś ku prawej w położeniu ręki seconda, idzie proste lub wymachowe cięcie wtrzon. Od dołu i od lewej ku prawej w położeniu

ręki prima in seconda, podobnie jak cięcie w bok, idzie proste, wymachowe lub coupé cięcie w lew, od dołu ku górze i od prawej ku lewej w położeniu quarta in prima, podobnie do montante interno, idzie proste lub wymachowe cięcie wnik. Pionowo od dołu ku górze w położeniu ręki prima, idzie proste lub wymachowe cięcie wkieł techniką wykonania podobne do cięcia w bok.

Cięcia proste w ramię z pozycji naszych o wyprostowanym ramieniu zadajemy techniką zwykłą, to znaczy ugięciem i wyprostowaniem ramienia, z pozycji zaś o ramieniu ugiętym, np. zasłon quarty, niskiej terzy i t. p., zwracamy tylko ostrze szabli w odpowiednie położenie i tniemy wyprostowaniem ramienia, posuwając ostrze szabli od siebie po ramieniu przeciwnika bez charakterystycznego dla innych cięć uderzenia. — Cięcie w ramię od prawej ku lewej (cięcie wewnątrz, cięcie włącz) oraz cięcie ukośne od dołu ku górze i od prawej ku lewej (cięcie wnik) możemy zadać jako cięcia proste również i tylcem szabli, uderzając wyprostowaną ręką tylcem w ramię przeciwnika i ściągając ugięciem w łokciu szablę ku sobie. Są to jedyne dwa wypadki, w których użycie tylca nie mieści w sobie dla nas wielkiego niebezpieczeństwa, gdyż rozstęp jest dość znaczny. — Najbezpieczniejszą postawą ze względu na niebezpieczeństwo cięć w ramię jest postawa secondy, najmniej bezpieczną postawa terzy o ugiętym ramieniu i końcu szabli w górze lub niskiej terzy o końcu szabli przesuniętym nazewnątrz owalu twarzy przeciwnika.

Przy cięciach tak w tułów jak i ramię najpraktyczniejszym jest stosowanie cięć prostych, gdyż te są i szybsze od wymachowych i w samym ruchu cięcia mniej odsłaniają ramię i lepiej je chronią przed ewentualnym kontratakiem przeciwnika. Drugą zasadą jest wykonywanie ataku na ramię raczej zdaleka, z długim

wypadem, a ataku na „ciało“ raczej zbliżka z wypadem krótkim. Cięcia w ramię jako riposty z równoczesnym krokiem wstecz są bardzo praktyczne jak również podcięcia (patrz dalej) ze skokiem wstecz przeciw szermierzom, którzy nie mają poczucia rozstępu.

Warunkami dobrego wykonania cięć są

a) poprawne trzymanie szabli w ręce, aby opanować ją nawet po trafieniu szabłą na zasłonę przeciwnika,

b) wyrobienie elastyczności ręki, by można wykonać cięcia w dowolnym kierunku zamierzonym,

c) długość, by można trafić przeciwnika z jak największej odległości,

d) utrzymanie równowagi w wypadzie, by oprzeć się uderzeniu klingi przeciwnika biorącej zasłonę i umożliwić sobie szybki i pewny powrót do postawy,

e) dokładne prowadzenie ostrza szabli, aby cięcie trafiało tam, gdzie chcemy i nie padało płazem lub półpłazem lecz ostrzem i prostopadłe na odstonę przeciwnika,

f) szybkość, by można wykonać cięcie w momencie decyzyj i ubiec niem zasłonę przeciwnika.

Pchnięcie (*Puntata, colpo di punta*).

W szermierce na szable rozróżniamy, podobnie jak w szermierce na szpady i florety, trzy rodzaje pchnięć: 1) *pchnięcie proste* (*puntata dritta*) 2) *kawacja*, t. j. *pchnięcie z ominięciem klingi przeciwnika* (*puntata di cavazione*) i 3) *filo*, t. j. *pchnięcie po ostrzu klingi przeciwnika* (*puntata di filo* względnie *sul filo*). W szermierce na szable wedle metody włoskiej pchnięcie odgrywa bardzo wielką rolę, i to tak w ataku jako prosty atak w tempo przeciwnika lub jako *finta*; w riposcie, jak też i w kontrataku jako pchnięcie zatrzymujące (*colpo d'*

arresto). W wykonaniu, pchnięcie jako akcja składająca się z jednego tempa, wymaga nagłego i skoordynowanego połączenia poszczególnych ruchów ramienia i nóg (patrz wypad) oraz wybrania momentu takiego, by ubiec możliwą obronę przeciwnika. Ważną jest bardzo rzeczą, by koniec szabli naszej prędkiej dotknął w wypadzie ciała przeciwnika niż prawa stopa ziemi (precedenza della punta).

Pchnięcie proste.

Pchnięcie proste wykonujemy w jednym tempie i stosujemy je z postawy terzy lub secondy przeciw jednemu z pięciu zaproszeń przeciwnika. Na zaproszenie przeciwnika primy lub quinty dajemy *pchnięcie* w bok czyli *dolne*, na zaproszenie secondy — *pchnięcie górne*, na zaproszenie terzy — *pchnięcie wewnątrz*, na zaproszenie quarty *pchnięcie zewnątrz*. Położenie końcowe pchnięć zewnątrz i wewnątrz odpowiada położeniu końcowemu pchnięcia górnego. — Pchnięcie proste dajemy, skierowując koniec szabli w daną odślonę, z równoczesnym wyprostowaniem ręki, o ile w postawie terzy była ugięta, i robiąc zdecydowany energiczny wypad. Pchnięcia proste możemy też zadawać z naszego wiązania, musimy wtedy wpierw przenieść ruchem z barku lub łokcia (zależnie od wiązania) szablę i pięść w prawo do pozycji linii górnej lub dolnej i następnie wypaść. Przy pchnięciu musimy uważać, by ramię nasze było wyprostowane, pięść trzymana dobrze w prawo w położeniu ręki „seconda“ i by kciuk, palec wskazujący i mały w chwili pchnięcia ścisnęły trzonek szabli celem usunięcia oscylacji końca klingi (nie zginać przegubu). Pchnięcie musi być „przyłożeniem“ końca szabli do piersi przeciwnika, a nie boksowaniem lub szturchnięciem. Siła pchnięcia, t. j. siła, która w wypadku ostrej klingi wbijałaby ją w pierś przeciwnika, leży wyłącznie w wy-

padzie a nie w ręce. Przy pchnięciach zadawanych bez wypadu, w ripoście, siłę pchnięcia daje pochylenie tułowiu wprzód.

Zasłony.

Zasłona jest to ruch szabli i ramienia, który usuwa w bok, górę lub dół klingę przeciwnika zadającego nam pchnięcie, lub jest to przybranie takiego położenia szabli i ramienia, które zamyka drogę szabli przeciwnika zadającego nam cięcie. Pozycje końcowe zasłony poznaliśmy już, teraz zajmujemy się ich wykonaniem. Zależnie od wykonania rozróżniamy:

a) Zasłony opozycyjne wykonywane w rozstępie dalekim i średnim.

b) Zasłony opozycyjne wykonywane w rozstępie bliskim.

c) Zasłony odrzutowe.

d) Zasłony wymachowe w pozycji wypadu wraz z powrotem do postawy szermierczej.

e) Zasłony okrężne.

f) Zasłony półokrężne.

g) Zasłony przybieżne.

a) *Zasłony opozycyjne wykonywane w rozstępie dalekim i średnim* (Parate di tasto). Stojąc w rozstępie dalekim od przeciwnika, narażamy się na atak skierowany w ramię z wypadem lub na tułów albo głowę z krokiem wprzód i wypadem. Atak mierzący w ramię może być wykonanym w formie cięcia lub pchnięcia i wymaga jednego tempa; atak na tułów lub głowę wymaga odpowiednio do kroku wprzód i wypadu, co najmniej dwu temp i w zasadzie w rozstępie dalekim będzie zawierał co najmniej jedną fintę (patrz niżej), gdyż wykonanie w tym rozstępie pojedynczego pchnięcia lub cięcia nawet z najszybciej wykonanem pattinandem, i balestrą lub raddoppio dalla guardia, jest zbyt ryzykownem

ze względu na łatwość podcięcia względnie wzięcia zasłony. Atak na ramię może być wykonanym bez względu na to, czy szabla nasza jest w postawie terzy lub secondy, czy też w pozycji zaproszenia, czy też nawet wiąże klingę przeciwnika. Zasłonę opozycyjną przeciw atakowi temu bierzemy, przenosząc z postawy, zaproszenia lub wiązania szablę naszą oraz wyprostowane ramię ruchem mającym środek obrotu w barku do pozycji odpowiedniej zasłony, primy, secondy, terzy lub quinty, względnie uginając lekko ramię w łokciu do zasłony quarty, starając się uchwycić odporem naszej klingi klingę przeciwnika w tej fazie ataku, gdy ów, mając już wyprostowane ramię do cięcia lub pchnięcia nie ukończył jeszcze wypadu, t. j. ma prawą nogę w powietrzu. W momencie tym odpór naszej klingi spotka brzusiec jego klingi i — jak wiemy z nauki o dźwigniach w mechanice — w ten sposób zasłona nasza będzie wymagać użycia znacznie mniejszej siły niż siła, z jaką pada cięcie przeciwnika. Zasłony sestymy, septymy, niskiej terzy i niskiej quarty nie są w rozstępie dalekim używane przeciwko atakom na ramię.

Atak skierowany w tułów lub głowę może być wykonanym wprost (w formie finty p. w.) tylko na nasze zaproszenie lub wiązanie, w wypadku zaś postawy naszej secondy lub terzy o wyprostowanym ramieniu, przeciwnik musi uciec się do ataków na klingę (patrz niżej). Przy fincie przeciwnika będziemy musieli wziąć co najmniej dwie zasłony, obie z barku o wyprostowanym ramieniu analogicznie jak przy ataku na ramię. Wykonując fintę, przeciwnik zbliża się do nas o krok wprzód, tak, że koniec ataku jego następuje z rozstępu średniego.

Zasadniczemi zasłonami będą tu również prima, secondy, terza, quarta i quinta, możemy jednak użyć sestymy, niskiej terzy, i niskiej quarty wtedy, gdy przeciw-

nik zbyt blisko do nas przychodzi, a nie chcemy lub nie możemy cofnąć się o krok wstecz.

Często praktykuje się cofnięcie z drugą zasłoną o krok wstecz. To cofnięcie się o krok wstecz wykonuje się mając do czynienia z przeciwnikami nadużywającymi fint (disordinata) lub nie zachowującymi rozstępu, lub też czasem wtedy, gdy chcemy ripostować cięciem w ramię.

W rozstępie średnim atak na ramię może być wykonany bez wypadu i wyparowanie takiego ataku w rozstępie tym jest bardzo trudnym. Zasadą tutaj jest ograniczenie przesunięcia ramienia i szabli do minimum, samo wzięcie zasłony nie różni się techniką od sposobu poznanego dla rozstępu dalekiego.

Również trudnym jest wyparowanie w rozstępie średnim pojedynczego ataku lub finty mierzących w tułów lub głowę i wykonanych z wypadem. Normy pozycji końcowych zasłon nie są stałymi i muszą się stosować do wzrostu i techniki walki przeciwnika. Typowym przykładem takiego przystosowania do techniki walki względnie do systemu spotykanego u przeciwników jest zasłona quinty uczona przez Barbasettiego. Sławny ten szermierz, przybywszy do Wiednia jako pierwszy reprezentant metody włoskiej, spotkał się tam ze sposobem zadawania cięcia w głowę polegającym na tem, że w momencie dotknięcia głowy końcem szabli podrywano nieco przegub rączny w górę, t. j. w kierunku przeciwnym kierunkowi cięcia, uzyskując tem większą siłę cięcia i głębsze wejście ostrza. Cięcia te, zwane „geschneilt“, przechodziły z łatwością przez względnie ponad normalną zasłonę quinty. Koniecznym się więc okazało silniejsze ugięcie ręki w łokciu w zasłonie quinty celem możności podstawiania ostrza pod ostrze oraz chwytania klingi przeciwnika w korzystniejszym punkcie. Z analogicznych powodów uczył też Barbasetti we

Wiedniu uginania nieco ręki w zasłonie primy. W miarę rozpowszechniania się włoskiej metody potrzeba wprowadzania tych i innych modyfikacyj pierwotnego systemu okazywała się coraz mniejszą.

Widzimy z tego, że normy zasłon mogą być w pewnych granicach zmienne; w rozstępie średnim zależnie od wzrostu oraz długości wypadu przeciwnika może się okazać czasem niemożliwem wzięcie zasłony ruchem z barku, jak to jest regułą, i okazuje się potrzebnem wzięcie jej, podobnie jak w rozstępie bliskim, ruchem z łokcia.

Zajmijmy się wprzód przejściami z pozycji szermierczych *terzy* i *secondy* oraz zaproszeń i zasłon do pozycji poszczególnych zasłon w rozstępach dalekim i średnim.

Z postawy szermierczej, *terzy*, o ręce wyprostowanej przechodzimy do zasłony:

primy drogą półokrężną (patrz niżej);

secondy, opisując szablą i wyprostowanym ramieniem z barku łuk wypukły w lewo (patrzac od nas), przenosząc nim szablę wdół w pozycję zasłony *secondy*. Uważamy, by podczas tego przejścia z *terzy* do *secondy* jak też i podczas wszystkich innych przejść trzymać sztywnie przegub ręczny;

quarty ruchem rotacyjnym przedramienia około osi tegoż zwracamy ostrze szabli w lewo wdół i przenosimy ramię w lewo w pozycję zasłony *quarty* uginając je lekko w łokciu;

quinty drogą półokrężną (patrz niżej);

sesty ruchem rotacyjnym przedramienia około osi tegoż zwracamy ostrze szabli w górę, równocześnie przenosząc szablę i ramię w lewo w górę, uginając lekko ramię w łokciu do pozycji *sesty*;

niskiej quarty, ruchem podobnym jak przy przejściu do zasłony *quarty* tylko odpowiednio obniżając i zginając ramię oraz zwracając ostrze szabli wdół.

Z postawy szermierczej *terzy o ręce ugiętej* wykonujemy przejścia te w sposób analogiczny wyprostowując ramię w ostatniej fazie przejścia, do zasłony primy, secondary i quinty, a pozostawiając ugięte przy innych zasłonach.

Z postawy szermierczej *secondary* przechodzimy do zasłony:

primy, przenosząc szablę i wyprostowane ramię w lewo, ruchem z barku, równocześnie zwracając ostrze w lewo w górę aż do przybrania pozycji zasłony primy;

terzy, wykonując z barku ruch przeciwny opisanemu wyżej przejściu z postawy *terzy* o wyprostowanym ramieniu do zasłony *secondary*;

quarty, ruchem półokrężnym (patrz niżej);

quinty, podnosząc ruchem z barku szablę i wyprostowane ramię w górę, w końcowej fazie ruchu lekko je uginając i przybierając pozycję *quinty*;

niskiej terzy, ruchem opisanym niżej przy zasłonach przybieżnych.

Z zaproszenia, wiązania, lub zasłony *primy* przechodzimy do zasłony:

secondary, zwracając ostrze szabli w prawo w górę i ruchem z barku, przy sztywnym przegubie, przenosimy szablę i wyprostowane ramię w prawo aż do przyjęcia pozycji zasłony *secondary*;

terzy, przez częściowy obrót całego ramienia dookoła osi tegoż oraz przesunięcie z barku szabli i wyprostowanego ramienia w prawo aż do przyjęcia pozycji zasłony *terzy*;

quinty, tym samym ruchem jak do *terzy*, tylko przesuwając szablę i ramię w prawo w górę i nieznacznie uginając ramię celem przybrania pozycji zasłony *quinty*;

niskiej quarty, ruchem opisanym przy zasłonach przybieżnych.

Z zaproszenia, wiązania lub zasłony *secondy* przechodzimy do tych samych zasłon i w ten sam sposób jak z postawy szermierczej *secondy*.

Z zaproszenia, wiązania lub zasłony *terzy* przechodzimy do tych samych zasłon i w ten sam sposób jak z postawy szermierczej *terzy*.

Z zaproszenia, wiązania lub zasłony *quarty* przechodzimy do zasłony

secondy, ruchem półokrężnym (patrz niżej);

terzy, ruchem przeciwnym ruchowi przejścia z *terzy* do *quarty* z tem, że przechodząc do *terzy* prostujemy ramię miarowo unikając wszelkich wstrząśnień klingi;

niskiej terzy, ruchem podobnym do wyżej opisanego z tem tylko, że ramienia nie prostujemy lecz przenosimy ugięte w prawo wdół do pozycji *niskiej terzy*;

niskiej quarty, uginając silniej ramię w łokciu, przy utrzymaniu przegubu sztywnym, opuszczamy pięść niżej i przybieramy pozycję zasłony *niskiej quarty*;

quinty, prostując nieco ramię w łokciu, przenosimy równocześnie ruchem z barku szablę i ramię ukośnie w prawo wgórę, zwracając ostrze wprzód i wgórę i przybierając pozycję zasłony *quinty*.

Z zaproszenia, wiązania lub zasłony *quinty*, przechodzimy do zasłony:

primy, w dwojaki sposób, albo ruchem półokrężnym (patrz niżej), albo opuszczając z *quinty* koniec szabli i przesuując równocześnie szablę i ramię w lewo, aż do przybrania pozycji zasłony *primy*. Drugi ten sposób jest bardzo praktycznym, chociaż często teoretycznie wydaje się nieuzasadnionym; droga jednakowoż, którą koniec naszej szabli przebiega, jest znacznie krótszą niż droga końca szabli przeciwnika tak, że w praktyce zasłona ta zwykle się udaje;

secondy, przenosząc ruchem z barku szablę i wypro-

stawiając równocześnie zupełnie ramię w prawo wdół aż do przybrania pozycji przepisanej dla zasłony *secondy*;

terzy, ruchem analogicznym do przejścia z *primy* do *terzy*;

quarty, przez obrót ramienia około osi przybieramy położenie ręki *terza in quarta* i równocześnie przenosimy szablę, lekko uginając ramię w łokciu, w lewo wdół do pozycji zasłony *quarty*;

niskiej quarty, ruchem analogicznym do poprzedniego, uginając tylko więcej rękę w łokciu, zwracając ostrze wdół i niżej opuszczając pięść aż do przyjęcia pozycji zasłony *niskiej quarty*.

Ze zasłony *sesty* przechodzimy do zasłony

secondy, opisując końcem szabli łuk o toku przeciwnym kierunkowi ruchu wskazówki zegarka, wypukły w lewo, równocześnie obniżając ramię ukosem w prawo wdół i prostując je oraz zwracając ostrze szabli w prawo wgórze, przybieramy pozycję zasłony *secondy*. Uważamy przytem, by łuk, opisany końcem szabli, nie cofał tego końca poza naszą głowę;

terzy, ruchem rotacyjnym przedramienia około osi tegoż opuszczamy nieco ramię wdół i przenosimy je w prawo, równocześnie prostując ramię i zwracając ostrze szabli w prawo wgórze, przybieramy pozycję zasłony *terzy*;

quarty, opuszczając i lekko prostując ramię zwracamy ostrze szabli ukośnie w lewo wdół i przybieramy pozycję zasłony *quarty*;

niskiej terzy, ruchem rotacyjnym przedramienia zwracamy ostrze szabli wdół i równocześnie opuszczamy ramię z szablą w prawo wdół, aż do przyjęcia pozycji zasłony *niskiej terzy*;

niskiej quarty, opuszczając ramię i szablę wdół, zwracamy ostrze szabli wdół i przybieramy pozycję *niskiej quarty*.

Ze zasłony *niskiej terzy* przechodzimy do zasłony *quarty*, prostując przegub oraz podnosząc i prawie zupełnie prostując ramię przenosimy szablę w lewo zwracając ostrze w lewo wdół i przybierając pozycję *quarty*, przyczem uważamy by przybierając pozycję *quarty* nie zginać przegubu ;

sesty, prostując przegub i unosząc ramię i szablę w lewo w górę powyżej głowy, zwracamy ostrze szabli w górę i przybieramy pozycję zasłony *sesty* ;

niskiej quarty, prostując przegub i ruchem z łokcia przenosząc szablę w lewo do pozycji *niskiej quarty*.

Ze zasłony *niskiej quarty* przechodzimy do zasłony *terzy*, podnosząc i prostując ramię przenosimy szablę w prawo, zwracając równocześnie ostrze w prawo w górę i przybierając pozycję *terzy* ;

quinty, podnosząc i prawie zupełnie prostując ramię, przenosimy szablę w górę ponad głowę, rotacyjnym ruchem przedramienia około osi zwracamy ostrze wprzód i w górę i przybieramy pozycję zasłony *quinty* ;

niskiej terzy, uginając przegub w prawo, przenosimy ruchem z łokcia szablę w prawo do pozycji *niskiej terzy*, przesuwając równocześnie w poziomie łokieć w lewo o tyle, o ile tylko się da bez utraty należytego profilu postawy.

W ćwiczeniach przechodzimy wpierw zasłony pojedynczo, np. *prima*, *seconda*, *terza*, *quarta*, *quinta*, *niska terza*, *sesta*, *terza*, *seconda*, *prima* i t. d., następnie zaś łączymy po dwie, trzy a nawet i cztery zasłony np.

prima i *seconda*, *prima* i *terza*, *quarta* i *terza*, *quarta* i *quinta*, *seconda* i *quinta*, *terza* i *sesta*, *terza* i *niska quarta*, *terza* i *seconda*, *quarta* i *niska terza* i t. p. ;

prima *seconda* i *prima*, *seconda* *prima* i *terza*, *seconda* *terza* i *seconda*, *terza* *seconda* i *terza*, *quarta*, *seconda*

i quinta, seconda quinta i seconda, terza quarta i quinta, quarta terza i niska quarta, terza, sesta i terza, sesta, terza i niska quarta i t. p.;

w analogiczny sposób łączymy zesobą i cztery zasłony.

Przy wykonywaniu zasłon musimy przestrzegać następujących zasad:

1. Ręka powinna trzymać szablę poprawnie i niezmiennie, przyczem maksimum nacisku palców na trzonek szabli musi wypaść na moment zderzenia się klingi naszej z klingą przeciwnika, a to tak celem ścisłego ograniczenia zasłony jak też i celem dania najsilniejszego odporu cięciu przeciwnika. Błąd niezachowywania granic zasłon, występujący u początkujących lub szermierzy, którzy zbyt mało uwagi poświęcali ćwiczeniom ugięć i wymachów, nazywamy „przecinaniem zasłon“. Błąd ten jest jednym z najgroźniejszych dla wyrobienia szermierza i da się usunąć tylko systematycznym ćwiczeniem ugięć i wymachów do zasłon.

2. Przy wykonywaniu zasłon pojedynczych lub przejść między nimi musimy używać wyłącznie ruchów z barku lub przy niektórych zasłonach z łokcia. Wszelkie przecięcia przegubu ręcznego są niedopuszczalne, wyjąwszy zasłony niskiej terzy, przy której pięść może tworzyć z przedramieniem kąt, o wierzchołku ku wewnątrz.

3. Przejścia między poszczególnymi zasłonami muszą być wykonane z całą dokładnością, koniec szabli nie śmie pozostawać w tyle za ruchem ramienia, zasłony muszą być wykonane ostrzem i o ile możności tak, by odpór naszej klingi spotykał brzusec klingi przeciwnika, a w każdym razie tak, by ramię dźwigni z naszej strony było krótsze niż ramię dźwigni przeciwnika.

U całego szeregu nauczycieli znajdujemy zapatrywanie, że w zasłonie odpór naszej klingi powinien spotkać sieczną część klingi przeciwnika. Zapatrywanie to jest mylnem i ten sposób brania zasłon jest możliwym

tylko przy cięciach godzących w nasze przedramię lub też czasami przy zasłonach niskiej terzy i niskiej quarty. — Przedstawmy sobie dwu szermierzy stojących w rozstępie normalnym, t. j. w odległości takiej, że by dosięgnąć tułowiu przeciwnika cięciem lub pchnięciem, musi jeden z szermierzy wykonać wypad. Gdy drugi szermierz bierze zasłonę w odpowiednim momencie t. zn. nim prawa stopa przeciwnika dotknie ziemi w wypadzie, ale już w czasie tegoż wypadu, nietylko nie jest możliwym chwycenie siecznej części klingi atakującego, odporem klingi broniącego się, lecz nawet bardzo często da się dopiero chwycić odpór klingi atakującej odporem broniącej. Zasłona chwytająca część sieczną byłaby albo wziętą zbyt wcześnie i co za tem idzie łatwą do ominięcia przez fintę lub też o ile byłaby wziętą w odpowiednim momencie, musiałaby być wziętą o ugiętem ramieniu.

W szermierce na florety, a specjalnie przy metodzie francuskiej, ugina się w zasłonach dość silnie ramię, tam też rzeczywiście chwytają się dość często słabą część klingi przeciwnika odporem swojej i stąd zasadę tę niektórzy nauczyciele bezkrytycznie przenieśli do szabli. Chwytając w szabli odpór atakującej klingi przeciwnika odporem swojej, musimy starać się o korzystny dla nas stosunek ramion dźwigni obu kling, celem dania silnego oporu cięciu czyli, jak się to mówi, celem zapobieżenia „przerabaniu zasłony“.

4. Zasłony musimy brać w odpowiednim momencie (patrz wyżej), nie wcześniej i nie później, to znaczy, że szybkość ich brania musi się stosować do szybkości cięć lub pchnięć przeciwnika.

Zasłony bierzemy też często z krokiem wprzód lub wstecz, bierzemy je wtedy o ułamek wcześniej niż odpowiedni ruch nogi. Biorąc więcej zasłon niż dwie, bierzemy dwie łącznie z ruchami nóg w kroku wprzód lub

wstecz, resztę zaś zasłon w postawie. Biorąc zasłony w powrocie z wypadu, w pierw wykonujemy zasłonę, następnie zaś powrót. W wypadku, gdy musimy wziąć w powrocie z wypadu dwie zasłony, pierwszą bierzemy w pozycji wypadu, drugą zaś podczas powrotu.

b) *Zasłony opozycyjne w rozstępie bliskim.* W zasadzie każdy szermierz powinien unikać walki w rozstępie bliskim, gdyż w rozstępie tym trudno o poprawne przeprowadzenie tak ataku jak i obrony. Często jednak szermierze niskiego wzrostu w walce z wysokim i „długim“ przeciwnikiem, mającym przewagę tak długości wypadu, jak i wzrostu, zmuszeni są wprost do „nalatywania“ na przeciwnika i w ten sposób wyrównywania swych szans. Przeciwnik wysoki stoi zwykle wyżej w postawie¹, więc zbliżona większą przedstawia odłonę i długie ramię, pomocne mu w ataku i obronie w rozstępie dalekim, jest mu w bliskim raczej zawadą. Z tego względu wielu szermierzy niskiego wzrostu wyrobiło sobie wprost styl walki zbliżona. Tak samo u wielu „szermierzy“ niewiele lub nawet całkiem niewyszkolonych, t. zw. naturalistów, atak jest rodzajem galopu z prawej nogi kończącego się zupełnem zderzeniem się z przeciwnikiem.

Koniecznem więc jest dla dobrego szermierza poznanie zasad walki zbliżona a specjalnie wyćwiczenie zasłon i ripost w bliskim rozstępie, gdyż w bliskim rozstępie gra oparta na zasłonach i ripostach jest dla prawdziwego szermierza najpewniejszą.

W rozstępie bliskim bierzemy zasłony ruchem z łokcia, przypominającym ugięcia do zasłon lub wymachy z tem że przy niektórych zasłonach ruch kolisty wymachu przybiera postać coraz to bardziej wydłużonej elipsy lub nawet, przy wielkiej szybkości wykonania zasłony,

¹ Ma kolana mniej ugięte.

haczykowato załamanej prostej. W rozstępie bliskim obowiązują te same zasady należytego momentu brania zasłony oraz ścisłego jej ograniczenia z tem, że czasem okazuje się koniecznem wzięcie zasłony o ręce silnie w łokciu ugiętej.

Z postawy lub zasłony wzgl. zaproszenia i wiązania *terzy* o ramieniu wyprostowanym lub ugiętem przechodzimy do zasłony

primy wymachem skróconym;

secondy ruchem haczykowatym wykonując z *terzy* początek ugięcia do zasłony *terzy*, t. zn. uginając ramię w łokciu i cofając rękojeść szabli ku piersi i stąd prostując ramię do pozycji zasłony *secondy*;

quarty jak w rozstępie średnim, biorąc tylko zasłonę o ramieniu bardziej ugiętem

quinty, wymachem skróconym;

sesty, jak w rozstępie średnim, tylko uginając silniej ramię.

Z postawy zaproszenia, wiązania i zasłony *secondy* przechodzimy do zasłony

primy wymachem skróconym, opisując końcem szabli płaską pętlę ze *secondy* ku prawemu kolanu i wprzód do pozycji zasłony *primy*;

terzy ruchem haczykowatym, cofając ruchem z łokcia rękojeść szabli ku piersi jak w ugięciu i ruchem powrotnym przybierając pozycję zasłony *terzy*, która w rozstępie bliskim wygląda następująco: Pięść w wysokości barku i na prawo odeń, koniec szabli powyżej głowy przeciwnika, ostrze szabli w prawo, ręka w łokciu ugięta prawie pod kątem prostym;

quinty, cofając do prawego biodra i opuszczając koniec szabli wdół opisujemy nim w ruchu powrotnym małą pętlę unosząc rękę do pozycji zasłony *quinty*.

Z wiązania lub zasłony *primy* przechodzimy do zasłony

secondy ruchem haczykowatym, cofając ruchem z łokcia ręką się szablę ku prawemu biodru i ruchem powrotnym prostując ramię do pozycji zasłony *secondy*;

terzy podobnie jak w rozstępie średnim, tylko uginając ramię w łokciu aż do przybrania powyżej opisanej pozycji zasłony *terzy* w rozstępie bliskim;

quinty skróconym wymachem albo ruchem podobnym do przejścia z *primy* do *terzy* zakończonym w położeniu zasłony *quinty*.

Z zaproszenia, wiązania lub zasłony *quinty* przechodzimy do zasłony

primy skróconym wymachem;

secondy skróconym wymachem.

Branie innych zasłon jak wyżej wymienione nie różni się w rozstępie bliskim wykonaniem od wykonania w rozstępie średnim z tem tylko, że w końcowym położeniu zasłony okazuje się czasem potrzeba znacznieszego ugięcia ręki niż normalne, i że skutkiem tego często chwytamy część sieczną klingi przeciwnika od porem naszej klingi.

c) *Zasłony odrzutowe* (Parate di picco.). Zasłony odrzutowe stosujemy wtedy, gdy z całą pewnością znamy kierunek końcowego pchnięcia lub cięcia przeciwnika t. zn. nigdy przeciw fintom a tylko, albo przeciw atakom prostym, lub cięciom i pchnięciom końcowym ataków fintowanych. Zasłony te polegają na krótkim, suchem lecz silnem uderzeniu z łokcia środka naszej klingi na brzusec lub nawet odpór klingi przeciwnika, które to uderzenie odrzuca ją z drogi, robiąc miejsce dla naszej riposty. Stosowane przeciw cięciom będą one w przeciwieństwie do zasłon opozycyjnych nie zamknięciem drogi cięciu przeciwnika, lecz odrzuceniem (odbiciem) tegoż cięcia. Wykonanie zasłon odrzutowych, z których najczęściej stosujemy *quartę*, *secondę*, niską *quartę*, *terzę* i niską *terzę*, rzadziej *quintę*, nie różni się

od ataków na klingę uderzeniem (tocco di sciabola). Zastony odrzutowe są najpraktyczniejsze przeciw pchnięciom prostym a szczególnie, używane w drugim zamiarze, przeciw pchnięciom prostym stosowanym jako akcje w tempo (colpo d' arresto).

d) *Zastony wymachowe w pozycji wypadu wraz z powrotem do postawy szermierczej.* Po odparciu naszego ataku przez przeciwnika, zastaniamy się przed jego ripostą wprost, zastoną, braną w pozycji wypadu i natychmiast po wzięciu zastony wracamy do postawy szermierczej. U wielu szermierzy obserwować możemy branie zastony równocześnie z powrotem z wypadu; ruch całego ciała jest jednak z natury rzeczy wolniejszy niż ruch ramienia. Gdybyśmy więc chcieli wykonać oba ruchy równocześnie, musielibyśmy zwolnić szybkość ruchu ramienia i to tem bardziej, im energiczniej pochyliłoby w wypadzie ciało wprzód. Wynika stąd, że natychmiast po nieudalym ataku musimy wziąć zastonę jeszcze w wypadzie, zupełnie niezależnie od ruchu ciała. Szybki powrót z wypadu do postawy ma na celu podniesienie skuteczności zastony, lecz nie może jej nigdy zastąpić.

Gdy przeciwnik po wzięciu zaston: primy, terzy, quarty, quinty albo sestyy ripostuje na naszą odsłonę wewnętrzną, bierzemy w wypadzie, poznanym już wymachem skróconym, zastonę primy. Przeciw ripości w bok bierzemy również wymachem zastonę secondy.

Zastonę terzy bierzemy wymachem, gdy przeciwnik po zasłonie quarty lub niskiej quarty ripostuje w twarz zewnątrz. Mamy dwa rodzaje terzy w tym wypadku: 1) Gdy atak nasz był pchnięciem, bierzemy terzę w ten sposób, że zwracamy pięść w położenie ręki „seconda“, przesuwamy ramię i szablę w prawo wdół i stąd opisując końcem szabli łuk o środku obrotu w łokciu, ruchem zgodnym z tokiem obrotu wskazówki zegarka

przechodzimy do zasłony. — 2) Gdy atak nasz był cięciem w pierś lub brzuch, opisujemy końcem szabli łuk w prawo i wstecz o toku przeciwnym ruchowi wskazówki zegarka, łuk o środku obrotu również w łokciu, którym przybieramy pozycję zasłony terzy. Ruch ten jest przeciwnym ruchowi wykonywanemu przy wymachu w twarz wewnątrz.

Zasłonę kwarty bierzemy wymachem skróconym, już poznanym, wtedy, gdy przeciwnik po zasłonie *secondy* ripostuje w pierś lub twarz wewnątrz.

Zasłonę kwinty bierzemy wymachem skróconym, też już poznanym, wtedy, gdy przeciwnik po wzięciu zasłony: *primy*, kwarty, niskiej kwarty lub kwinty ripostuje cięciem w głowę.

We wszystkich innych wypadkach nie bierzemy zasłon wymachowych lecz zwykle opozycyjne wedle zasad poznanych dla rozstępu bliskiego.

Gdy przeciwnik ripostuje fintą pojedynczą lub podwójną, pierwszą zasłonę bierzemy w wypadzie, następnie wraz z powrotem do postawy i w postawie.

e) *Zasłony okrężne* (*Parate di contro*). Zasłon okrężnych używamy głównie przeciw pchnięciom, oddają one jednak też usługi wobec przeciwników nadużywających fint. Branie zasłon okrężnych naprzemian ze zwykłymi dezorientuje przeciwnika, zmuszając go do akcji mniej skomplikowanych, z drugiej strony pozwala nam na stosowanie ripost, których przeciwnik nie spodziewa się.

Zasłonę okrężną wykonujemy opisując końcem szabli łuk o środku obrotu w barku (rozstęp daleki i średni) lub w łokciu (rozstęp bliski) powyżej lub poniżej klingi przeciwnika.

Zasłony *okrężnej primy* używamy:

a) z własnego zaproszenia, wiązania lub zasłony *primy*, gdy przeciwnik zadaje nam pchnięcie w bok lub

też cięcie w brzuch, pierś lub ramię wewnątrz popod naszą klingę;

b) gdy przeciwnik po swojej zasłonie primy, terzy, quarty, quinty lub sestty ripostuje na naszą wewnętrzną stronę. W wypadku tym mamy do wyboru zasłonę okrężną lub wymachową w wypadzie, jak to poznaliśmy wyżej. W wyborze kierujemy się następującą zasadą ogólną: Zasłony okrężne wymagają nieco większego oddalenia od przeciwnika niż zasłony wymachowe, to też stosujemy je chętniej po atakach naszych nieco powstrzymanych, jak np. po atakach w drugim zamiarze (patrz niżej).

Zasłonę okrężną primy wykonujemy zwracając rękę w położenie secondy, przesuując wyprostowane ramię z szablą poziomo w prawo i stąd przybierając pozycję zasłony primy. Koniec szabli opisuje przytem łuk o toku zgodnym z ruchem wskazówki zegarka. W rozstępie bliskim musimy w ruchu od prawej ku lewej ugiąć ramię w łokciu, co sprawia, że zasłona okrężna primy jest w tym rozstępie bardzo trudną do wykonania. Należy jednak pilnie ćwiczyć ją podczas treningu, gdyż daje duże opanowanie szabli.

Zasłony *okrężnej secondy* używamy:

a) z własnego zaproszenia, wiązania lub zasłony secondy, gdy przeciwnik zadaje pchnięcie górą;

b) gdy przeciwnik po swojej zasłonie quarty lub sestty ripostuje w bok. I w tym wypadku mamy jak przy primie do wyboru między zasłoną okrężną a wymachową.

Wykonujemy ją, zwracając pięść w położenie secondy, przenosząc wyprostowane ramię z szablą nieco w górę i w lewo i stąd przybierając pozycję zasłony secondy. Koniec szabli opisuje przytem łuk o toku przeciwnym ruchowi wskazówki zegarka. W rozstępie bliskim stosujemy zasłonę wymachową.

Zasłony *okrężnej terzy* używamy:

a) z własnego zaproszenia, wiązania lub zasłony terzy, gdy przeciwnik zadaje pchnięcie wewnątrz;

b) gdy przeciwnik wykonawszy atak na naszą klingę w quarcie (np. *tocco* lub *battuta di quarta*) tnie w twarz zewnątrz lub gdy ripostuje albo po zasłonie primy lub quinty wymachem w twarz zewnątrz albo również w twarz wewnątrz po zasłonie quarty lub niskiej quarty.

Zasłonę wykonujemy zwracając pięść w położenie secondy, obniżając ramię wraz z szablą i opisując końcem szabli łuk o toku zgodnym z ruchem wskazówki zegarka tuż koło ramienia przeciwnika aż do pozycji zasłony terzy. W rozstępie bliskim, podczas ruchu uginamy ramię w łokciu.

Zasłony *okrężnej quarty* używamy:

a) z własnego zaproszenia, wiązania lub zasłony quarty, gdy przeciwnik zadaje pchnięcie zewnątrz;

b) gdy przeciwnik po zasłonie sestymy ripostuje w twarz wewnątrz wymachem w ten sposób, że pierwsze trzy czwarte wymachu wykonuje tak, jak wymach w głowę z prawej strony, a w ostatniej jednej czwartej zwraca ostrze szabli w lewo i tnie w lewy policzek, albo gdy tenże po zasłonie septymy ripostuje w twarz wewnątrz lub ripostuje pchnięciem górnym po zasłonie secondy lub niskiej terzy.

Zasłonę wykonujemy zwracając ostrze szabli w lewo, opuszczając koniec szabli w lewo wdół do wysokości bioder przeciwnika i opisując niem z łokcia łuk, o toku przeciwnym ruchowi wskazówki zegarka aż do pozycji zasłony quarty.

Zasłony *okrężnej quinty* używamy:

a) z własnego zaproszenia, wiązania lub zasłony quinty, gdy przeciwnik zadaje pchnięcie dolne, lub z własnego zaproszenia, wiązania lub zasłony terzy na cięcie w głowę lub pchnięcie wewnątrz;

b) gdy przeciwnik ripostuje w głowę po swej zasłonie quarty, niskiej quarty lub quinty.

Zasłonę wykonujemy podobnie jak zasłonę okrężną primy z tą różnicą, że w końcowej fazie przybieramy pozycję zasłony quinty.

Zasłony okrężne sest, septimy i niskich terzy i quarty nie są używane.

Ze zasłon okrężnych najpraktyczniejsze są prima, terza i quinta.

Cel zasłon okrężnych jest dwojaki. Po pierwsze przez stosowanie ich unikamy konieczności uciekania się do mało praktycznych zasłon niskiej quarty i sest, po drugie, jak już wspomnieliśmy, pozwalają nam one, użyte w kombinacji z zasłonami zwykłymi, na dowolne zmienianie ripost; np. na nasze zaproszenie lub wiązanie w terzy, przeciwnik atakuje nas cięciem prostym w głowę lub cięciem coupé wewnątrz. Gdybyśmy używali tylko zwykłych zasłon opozycyjnych, moglibyśmy to cięcie sparować wyłącznie sestą; gdy użyjemy jednak zasłon okrężnych, możemy uniknąć używania zasłony sest i użyć wygodniejszej i praktyczniejszej zasłony quinty. Ze zmianą zasłon zmieniamy jednak też i riposty. Z zasłony sest najszybsze i najlepsze riposty są na zewnętrzną stronę przeciwnika, np. w bok, z quinty zaś najlepsze i najszybsze na tegoż wewnętrzną stronę, to zn. np. w pierś lub brzuch. Gdy więc chcemy po odparciu cięcia przeciwnika w głowę, ripostować nie w bok lecz z największą szybkością w pierś lub brzuch, to zamiast sest używamy zasłony okrężnej quinty.

Przy wykonywaniu zasłon okrężnych musimy uważać, by nie zginać ręki w przegubie i nie „przecinać“ zasłon, oraz by nie zaczepić podczas wykonania zasłony o ramię lub tułów przeciwnika. Gdy nauczyciel doprodi do tego, że uczeń z łatwością i poprawnie wykonuje zasłony okrężne, powinien przerobić z nim szereg

ćwiczeń w których uczeń odpiera ataki fintowane zasłonami prostą i okrężną, okrężną i prostą, dwiema okrężnymi i to z początku w miejscu, następnie z krokami wstecz i wprzód.

f) *Zasłony półokrężne*. (Parate di mezza contro). Zasłony półokrężne wykonujemy analogicznie jak zasłony okrężne, różnią się one od ostatnich tylko tem, że przy zasłonach półokrężnych koniec szabli naszej przebiega połowę tej drogi co przy zasłonach okrężnych. Zasłony półokrężne będą to więc przejścia z terzy do primy, z niskiej terzy do quinty, z quinty do primy, ruchami o toku zgodnym z ruchem wskazówki zegarka oraz ze secondy do sestę ruchami o toku przeciwnym.

W niektórych szkołach szermierki nazywają zasłonami półokrężnymi zaliczone przez nas do zasłon okrężnych przejścia do zasłon po cięciach, np. po wypadzie na quintę przeciwnika przejście do primy lub quinty (lecz nie wymachowe), po wypadzie na terzę przeciwnika przejście do primy, po wypadzie na quartę przeciwnika — do quinty, terzy lub secondy; po wypadzie na secondę przeciwnika — do quarty lub sestę, wkońcu po wypadzie na primę przeciwnika — do terzy, quinty lub secondy. W starych włoskich dziełach o szermierce zasłony te wykonywane po cięciu (nie wymachowe) nazywają się parate di ceduta, nazwa, której obecnie używa się wyłącznie dla zasłon przybieżnych.

g) *Zasłony przybieżne* (Parate di ceduta). Zasłonami przybieżnymi w ścisłym tego słowa znaczeniu nazywamy zasłony, które wykonujemy przeciw pchnięciom przeciwnika zadawanym w związku z naszą klingą (puntate di filo). Nie tracąc kontaktu z klingą przeciwnika i poddając się w przegubie ręcznym jej naciskowi, przybieramy pozycję zasłony primy (na filo górą) lub quarty (na filo dołem), usuwając równocześnie grożący nam ko-

niec szabli przeciwnika w bok. (Obie te zasłony przybieżne primy i quarty w polskich podręcznikach szermierki (Żytny, Sobolewski) nazywają się śrubowemi.) Podczas brania zasłony przybieżnej primy, pięść opisuje łuk wypukłony w górę, a koniec szabli naszej łuk wdół i do środka. Zasłonę tę należy brać bliżej ciała niż normalną primę. Analogicznie przy braniu zasłony przybieżnej quarty, pięść opisuje łuk wdół wypukłony, a koniec szabli unosi się w górę, i przez rotację pięści przybieramy pozycję zasłony przybieżnej quarty. Zasłonę tę o położeniu pośrednim między normalną a niską quartą bierzemy bardzo blisko ciała.

Przez analogię ruchów nazywamy zasłonami przybieżnymi i te, które powstają skutkiem ataku przeciwnika na klingę naszą trzymaną w zaproszeniu primy, secondary, terzy, quarty lub quiny, gdy nie mamy czasu wziąć zasłony okrężnej. Ataki te będą to *tocco lub battuta* i cięcie w brzuch, bok, twarz lub głowę. — O zasłonach tych będzie mowa dalej pod tytułem: *Zasłony posiłkowe*.

Ćwiczenia łączące zasłony i cięcia.

Ćwiczenia te stanowią dalsze stadium rozwoju ucznia, który praktycznie opanował ugięcia, młyńce i wymachy łącznie z ruchami nóg oraz przeszedł dokładnie dotychczas podany materiał.

Zasłony i cięcia. Ćwiczenie to ma na celu przygotowanie ucznia do przechodzenia do ataku po wzięciu zasłony. W tym celu nauczyciel z początku w tempie wolnem zadawać będzie uczniowi zapowiedziane cięcia, które ten w postawie będzie chwytać odpowiednią zasłoną i ze swej strony po powrocie nauczyciela do postawy, z wypadem zada mu cięcie. W początkach ćwiczenia to należy ograniczyć do zasłon primy, secondary

i quinty, następnie dołączyć terzę i quartę. Po zasłonie primy uczeń ma zadawać cięcie w głowę wymachem, po zasłonie secondy — cięcie proste w twarz zewnątrz, po zasłonie quinty — cięcie proste w bok, po zasłonie terzy — cięcie wymachowe w pierś, po zasłonie quarty — cięcie proste w twarz zewnątrz. W miarę poprawnego wykonywania przez ucznia tych ćwiczeń nauczyciel zwiększy szybkość tak swego cięcia jak i powrotu z wypadu, żądając od ucznia coraz to większej szybkości. Zasłony muszą być ograniczone, a przy cięciach ucznia dwie trzecie drogi cięcia przebieżone, nim uczeń zacznie wypad (precedenza della punta).

Cięcia i zasłony. Cel ćwiczenia; wykorzenienie ataków na ślepo, przygotowanie do ataków w drugim zamiarze. Uczeń zadaje zapowiedziane cięcia nauczycielowi, który w postawie bierze odpowiednią zasłonę oraz zaznacza ripostę, którą uczeń chwyta w wypadzie zasłoną i wraca do postawy. Powrót do postawy uczeń zaczyna w ostatniej fazie wymachu do zasłony. Po zadaniu cięcia w twarz zewnątrz uczeń wraca do postawy z zasłoną primy, po cięciu w głowę — ze zasłoną quarty, po cięciu w pierś lub twarz wewnątrz — ze zasłoną secondy, po cięciu w brzuch — ze zasłoną quinty, po cięciu w bok — ze zasłoną terzy lub quinty.

Cięcia — zasłony — cięcia. Uczeń wypada z cięciem — wraca do postawy z zasłoną i znów wypada z cięciem i wkońcu wraca do postawy wedle wyżej podanych zasad. np.:

a) cięcie proste w głowę — zasłona secondy — proste cięcie w twarz zewnątrz — postawa,

b) cięcie proste w twarz zewn. — zasłona primy — cięcie wymachowe w głowę — postawa,

c) cięcie proste w bok — zasłona terzy — cięcie wymachowe w pierś — zasłona okrężna terzy (przeciągnięcie przez pierś do terzy) — postawa,

d) cięcia proste w pierś — zasłona quinty — cięcia proste w bok — zasłona terzy — postawa.

Wedle tych samych zasad przechodzimy ćwiczenia: zasłony — pchnięcia; pchnięcia — zasłony i pchnięcia — zasłony — pchnięcia (względnie cięcia), np. pchnięcie górne — zasłona primy — pchnięcie dolne i t. p.

Cwiczenia te: cięcia — zasłony — cięcia i pchnięcia — zasłony — pchnięcia są ogromnie ważne dla całości kształtu wyrobienia szermierczego. Można je przerabiać też i bez przeciwnika „w powietrze“ jako znakomitą gimnastykę nóg i ramienia.

Po nabraniu wprawy bierzemy i dwie zasłony, wracając do postawy dopiero z drugą zasłoną, a następnie przechodzimy ćwiczenia te z rozstępu dalekiego, z patinadem, balestrą, raddoppio dalla guardia i salto avanti, aż do zupełnego ich opanowania.

Ćwiczenia o charakterze walki wolnej (*assaut, assalto*).

Ćwiczenia te oparte o dotychczas przedstawiony materiał, mają na celu wyrobienie u ucznia orientacji i decyzji. Są to poniekąd wyjątki z *assaut*, wyjątki, w których uczeń jest stale zależny od woli nauczyciela.

Np. Uczeń: — Postawa terzy.

Nauczyciel: — Zaproszenie *secondy*.

Cięcie proste w głowę z wypadem.

Daje się trafić lub bierze zasłonę i tnie w głowę —
pierś — lub bok —

Bierze w pozycji wypadu zasłonę
quinty —
primy — lub
secondy, wracając do postawy
i tnie w postawie po *quincie*
w bok, po *primie* w głowę,
po *secondzie* w twarz zewnątrz.

daje się trafić

Riposta (*Risposta, Riposte*).

Riposta jest to cięcie lub pchnięcie, które zadajemy przeciwnikowi natychmiast po wzięciu zasłony. Zasadniczo ripostujemy stojąc w postawie (po odparciu ataku) lub leżąc w pozycji wypadu (po ataku w drugim zamiarze), wyjątkowo ripostujemy z krokiem wprzód lub wypadem przy ripostach złożonych względnie z krokiem wstecz przy ripostach w rękę. Szczegółowo ripostami zajmujemy się później.

Cięcie w tempo.

Każdy atak możemy zacząć albo w dowolnie przez nas obranym momencie albo w momencie, w którym przeciwnik zachowaniem się swoim a głównie ruchami szabli lub całego ciała, ten moment korzystny dla ataku wprost nam dyktuje. — W wypadku pierwszym liczyć możemy tylko na to, że szybkością i poprawnością wykonania ataku ubiegniemy zasłonę przeciwnika, nie dając mu wprost czasu na jej wzięcie; atak taki nazywamy *atakiem szybkościowym* (azione di velocita) — w wypadku drugim atak nasz przerywa lub też niejako wpada w akcję przeciwnika, nazywamy go też *atakiem w tempo*. W ćwiczeniach ataków w tempo, nauczyciel ruchem klingi lub ciała podaje uczniowi moment ataku.

Np. Uczeń: Górna linja

Nauczyciel: Zaproszenie secondary, wiąże quinta

unikając wiązania omija klingę przeciwnika, tnąc wymachem w bok (z wypadem).

W analogiczny sposób można przeprowadzić ćwiczenia w tempo wszystkich innych cięć. W dalszym stadium nauczyciel paruje cięcie ucznia, zaznaczając z początku wolnym ruchem ripostę, którą uczeń paruje w wypadzie, wraca do postawy i stąd znów wypadu z cię-

ciem, tym razem trafiając nauczyciela. Wszystkie te ćwiczenia należy przerabiać w rozstępie średnim, coraz to bardziej zwiększając szybkość, nigdy jednak na koszt poprawności akcji. Szermierka jest sztuką, która wymaga precyzji wykonania, szybkość w szermierce wynika zaś z opanowania poszczególnych części składowych akcji, nigdy zaś przeciwnie.

Pchnięcie proste w tempo.

To samo, cośmy powiedzieli o cięciach w tempo, odnosi się i do pchnięć. Momentem naszego przejścia do ataku będzie tu albo ruch ciała przeciwnika albo zwolnienie naszej klingi z wiązania, np.:

Średni rozstęp. Uczeń: Postawa terzy o ramieniu wyprostow. lub ugiętem

w momencie zwolnienia z wiązania wypada z pchnięciem wewnątrz.

2-gi przykład:

Daleki rozstęp. Uczeń: Zaproszenie secondy.

W momencie kroku wprzód, nim przeciwnik zdola dostawić lewą nogę do postawy, pchnięcie proste wewnątrz z wypadem.

Naucz. wiąże quartą, w pewnym nieokreślonym momencie zwalnia klingę ucznia i przechodzi do zaproszenia terzy

Naucz.: Zaproszenie terzy. Bez jakiegokolwiek ruchu szabla, zwięża rozstęp, przechodząc krokiem wprzód do rozstępu średniego.

Ćwiczenia umówione (*Esercizi convenzionali*).

Jak sama ich nazwa powiada, są to ćwiczenia umówione między dwoma ćwiczącymi tak, by obaj równocześnie odnosili z nich korzyść. Szanse trafienia i inne trudności powinny być już układem tych ćwiczeń rów-

nomiernie rozdzielone na obu ćwiczących. Ćwiczenia te, niesłychanej wagi w szermierce, stanowią podstawę każdego racjonalnego treningu i powinny być przerabiane podczas każdej lekcji już z nauczycielem już z drugim współćwiczącym. W tem stadjum zajmujemy się najbardziej elementarnymi z nich, t. j. ćwiczeniami cięć i zasłon. — Gdy uczeń uzyskał już biegłość w cięciach, przerabiamy z nim np. następujące ćwiczenie:

I. Rozstęp średni. Atakujący. Postawa terzy.

daje cięcie proste w głowę (z największego spokoju) i usiłuje trafić.

II. Rozstęp średni. Atakujący. Postawa terzy.

Z największego spokoju i niczem uprzednio nie zdradzając ruchu, wypada z cięciem lub pchnięciem w bok, wybierając moment ataku, by ubiec zasłonę przeciwnika.

Za każdym razem, gdy przeciwnik atak sparuje, jest to dowodem, że albo atakujący zdradził chęć ataku jakimś ruchem, lub źle wybrał moment ataku.

III. Rozstęp średni. Atakujący. Postawa secondy.

Rotacją ramienia około osi obchodzi wąskim ruchem, końcem szabli gardę i ramię przeciwnika i tnie z wypadem b'yskawicznie szybko w głowę.

Broniący. Zaproszenie secondy.

Stara się wyparować cięcie quintą i ripostuje cięciem w bok.

Broniący. Zaproszenie lub wiązanie quinty.

Nie ruszając ani na włos tułowiu z miejsca, samym ruchem ramienia bierze jak najszybciej zasłonę secondy.

Broniący. Wiązanie secondy.

Bierze samym ruchem ramienia zasłonę quinty tak, by chwy-

IV. Rozstęp średni. Atakujący.
Klinga w górnej linii.
Wymachem poziomym z największego spokoju daje cięcie w brzuch (traversone).

Trafiwszy przeciwnika przeciąga cięcie, nie przerywając wymachu ku sobie i bierze wymachem zasłonę okrężną terzy, wracając równocześnie nogami do postawy.

V. Rozstęp średni. Atakujący.
Wiązanie quarty.

Z największego spokoju, tnie z wypadem wymachem w bok, obchodząc klingę przeciwnika.

i t. p.

Po kilkunastu atakach następuje zmiana miejsc, atakujący staje się broniącym i odwrotnie. Przy ćwiczeniu tem jest rzeczą bardzo ważną, by broniący biorąc zasłonę nie odchyłał się wtył, ułatwiając ją sobie w ten sposób. Zapobiegamy temu ustawiając go tak, by stojąc w postawie dotykał lewym łokciem ściany, co mu uniemożliwia jakikolwiek ruch wstecz. Stąd pochodzi też popularna nazwa tego ćwiczenia: „*ćwiczenie na ścianie*“. — Gdy atakujący za każdym razem trafia, należy mu ćwiczenie utrudnić, cofając go nieco wstecz, by musiał wykonać dłuższy wypad.

Ćwiczenia te, typowe w ataku jako akcje szybkościowe (azioni di velocita), mogą być też wykonywane z własnego wiązania jak też i wiązania przeciwnika.

cić klingę przeciwnika w ostatniej fazie cięcia, przyczem uważa, by ani na milimetr nie odchylić tułowiu wstecz.

Broniący. Wiązanie terzy.

Paruje quartą lub półokrężną primą wedle zasad j. w.

Broniący. Klinga w górnej linii.

Paruje secondą wedle zasad j. w.

CZEŚĆ III

ATAKI NA KLINGĘ.

Ataki cięciem lub pchnięciem możemy stosować wprost tylko wobec przeciwników stojących w zaproszeniu lub wiążących naszą klingę. Niemożliwym jest atakowanie wprost przeciwnika, który trzyma klingę w linii górnej lub dolnej, względnie w postawie terzy o ugiętem ramieniu. Wyjątek stanowią ataki na rękę. Przy atakach na „ciało“ nadziałibyśmy się na nadstawioną klingę przeciwnika. Klingę tę zagrażającą nam, musimy usunąć z drogi i do tego celu służą ataki na klingę. Ataki na klingę dzielą się na dwie grupy: *usunięcia* i *uderzenia*, przyczem każda z tych grup ma liczne poddziały.

Zasadniczo wobec przeciwników, trzymających szablę w linii silnie i sztywnie, stosujemy usunięcia, zaś wobec przeciwników trzymających szablę w linii lekko i elastycznie, stosujemy uderzenia.

Usunięcia.

Deviamento.

Deviamento, *Pressione* lub *Presa di ferro* nazywa się najpopularniejszy atak na klingę z działu usunięć. Wykonaniem on jest podobny do wiązania, skąd też pochodzi fałszywa nazwa jego, wiązanie, spotykana w podręcznikach niemieckich i polskich, podczas gdy we Włoszech wiązanie należy do zaproszeń (*invito di legamento*)

a nie do ataków na klingę. Charakterystyczną różnicą między wykonaniem *deviamenta* a wzięciem wiązania tworzy ruch do przodu, którym przeprowadzamy atak na klingę w przeciwieństwie do spokojnego zetknięcia klingi naszej z klingą przeciwnika przy braniu wiązania. Mamy pięć rodzajów *deviamenta*, nazywających się analogicznie jak *zasłony*, *deviamento primy*, *secondy*, *terzy*, *quarty* i *quinty*. Z tych *deviamenta* *terzy*, *quarty* i *secondy* są najczęściej używane. Możliwe są też *deviamenta* niskiej *quarty* i niskiej *terzy*. *Deviamento* możemy wykonywać z rozstępu średniego lub dalekiego, przyczem w wypadku pierwszym ten charakterystyczny ruch do przodu, o którym wspomnieliśmy, uzyskamy pochyleniem tułowiu wprzód, w wypadku drugim wykonaniem kroku wprzód.

Deviamento terzy wykonujemy z postawy, zaproszenia, wiązania *terzy* lub klingi w linji zwracając rękę w położenie *seconda in terza*, oraz równocześnie wyprostowując naturalnie ramię tak, by koniec naszej szabli był nieco wyżej niż pięść, a klinga przeciwnika była z prawej strony i nieco pod naszą klingą, przyczem odwór naszej klingi powinien panować nad brzuścem lub sieczną częścią klingi przeciwnika.

Deviamento quarty wykonujemy również z postawy, zaproszenia, wiązania *quarty* lub klingi w linji, zwracając rękę w położenie *terza in quarta* i prostując naturalnie ramię tak, by koniec szabli naszej był nieco wyżej niż pięść, a klinga przeciwnika była z lewej strony i nieco pod naszą, przez nią opanowana.

Wedle tych samych zasad wykonujemy *deviamento secondy*, usuwając klingę przeciwnika w prawo wdół, jak też i rzadziej stosowane *deviamenta primy* i *quinty*. *Deviamenta niskiej terzy* i *niskiej quarty* stosujemy chętnie z naszych wiązań *terzy* lub *quarty*.

Z dalekiego rozstępu, o ile po *deviamento* stosu-

jemy atak rzeczywisty, t. j. cięcie lub pchnięcie, to deviamento wykonujemy łącznie z krokiem wprzód. Wpierw chwytamy klingę brzuścem, a nawet sieczną częścią naszej klingi i robiąc krok wprzód, sukcesywnie posuwamy naszą klingę po jego aż do zupełnego opanowania przez odpór naszej klingi. Poczem następuje atak z wypadem. Gdy zaś po deviamento stosujemy fintę, to chwyciwszy klingę przeciwnika stojąc w miejscu, wykonujemy deviamento z ruchem prawej nogi wprzód, z dostawieniem nogi lewej do postawy zaznaczamy fintę, wypadając z końcowem cięciem lub pchnięciem.

Deviamento sottomesso.

Jest to atak na klingę przeciwnika nie będącą w linii, lecz wiążącą naszą klingę i to wiązaniem poprawnem o ręce wyprostowanej lub prawie wyprostowanej i klindze pod bardzo ostrym kątem nachylonej do poziomu. Ruchem hakowatym cofamy z linii lub postawy pięć wraz z szablą o kilka do kilkunastu centymetrów wstecz po szabli przeciwnika ku sobie, natychmiast znów ją prostując i wykonując normalne deviamento wedle zasad już poznanych. To cofnięcie ręki i szabli wstecz umożliwia nam zmienienie na naszą korzyść wzajemnego stosunku ramion siły obu kling, to znaczy umożliwia nam opanowanie silną częścią klingi naszej, średniej lub słabej części klingi przeciwnika.

Deviamento di contro (okrężne).

Jest to deviamento, przy którem klinga nasza, by spotkać i opanować klingę przeciwnika, musi wpierw zatoczyć łuk odpowiadający łukowi przy zasłonach okrężnych (parate di contro). Np. stoimy w zaproszeniu quarty, przeciwnik zaś trzyma klingę w linii; — by

wykonać *deviamento di contro* (w tym wypadku *quarty*) opisujemy szablą łuk odpowiadający zasłonie okrężnej *quarty*, akcentując silnie ruch do przodu charakterystyczny dla *deviamenta*.

Deviamento di mezzocontro (półokrężne).

Różni się tem od *deviamento di contro*, czem zasłony półokrężne (*parate di mezzocontro*) różnią się od zasłon okrężnych. Będą to więc np. *deviamento quarty*, wykonane z naszego zaproszenia *secondy*, *deviamento primy* wykonane z naszego zaproszenia *terzy* i t. d., wykonane naturalnie wedle zasad podanych dla *deviamenta*, t. j. z silnym ruchem do przodu.

Deviamento cambiando, Cambiamento.

Cambiamento znaczy dosłownie zmiana, to też ten rodzaj *deviamenta* poprzedza zmiana wiązania. Zasadniczo używa się czterech rodzajów *cambiamenta*:

- a) *cambiamento* z *quarty* do *terzy*,
- b) " z *terzy* do *quarty*,
- c) " z *secondy* do *primy* lub *quinty*,
- d) " z *primy* do *secondy*.

Ten atak na klingę polega na tem, że mając związaną klingę przeciwnika, ruchem przegubu i natychmiast towarzyszącym mu ruchem przedramienia przechodzimy na drugą stronę klingi przeciwnika (pod nią z *terzy* i *quarty*, nad nią ze *secondy* i *primy*), wykonując odpowiednie *deviamento*. Np. z naszego wiązania *quarty* obniżając koniec szabli przechodzimy nim ruchem o toku zgodnym z ruchem wskazówki zegarka pod klingą względnie ręką przeciwnika i natychmiast prostując ramię i nachylając się wprzód (rozstęp średni) względnie robiąc krok wprzód (rozstęp daleki) wykonujemy *deviamento terzy* i atak.

Z wiązania przeciwnika możemy też wedle zasad poznanych dla *deviamento sottomesso* wykonać je poprzedzone *cambiamentem*.

Cambiamenta obu rodzaj są bardzo praktyczne w *assaut*, gdyż przez nagłą zmianę wzajemnego położenia kling psują całą koncepcję ataku względnie obrony przeciwnika. Ćwiczenie ich przyczynia się też w znacznej mierze do wycucia klingi w palcach (*pasteggio*).

Copertino.

Copertino jest to rodzaj wzmocnionego *deviamenta*, atak na klingę przeciw szermierzom, którzy trzymają bardzo sztywnie klingę w linii i nie stosują kawacji w tempo (patrz niżej). Mamy dwa rodzaje *copertina*, *copertino quarty* i *terzy*.

Copertino quarty wykonujemy z wiązania *quarty*; prostując zupełnie ramię i równocześnie zwracając rękę w położenie *seconda*, nakrywamy klingę przeciwnika, opanowując ją naszą, tak że klinga nasza jest poziomą, a koniec naszej szabli zewnątrz i mniej więcej na wysokości łokcia przeciwnika, którego szablę spychamy na lewo i wdół. Stąd tniemy zwykle w twarz lub ramię zewnątrz.

Copertino terzy wykonujemy z wiązania naszego *terzy*, prostując ramię i zwracając rękę w położenie *terza in quarta*; — nakrywamy klingę przeciwnika, opanowując ją naszą, tak że klinga nasza jest poziomą a koniec szabli naszej nieco poniżej piersi przeciwnika, którego szablę spychamy w prawo i wdół. Najczęstszym atakiem po *copertinie terzy* jest cięcie w twarz wewnątrz lub w ramię z góry. Często stosujemy po obu *copertinach coupé*, a to wypadku gdy na nacisk na klingę z naszej strony przeciwnik reaguje naciskiem. Wtedy puszcza my nagle jego klingę, która uwol-

niona od nacisku odskakuje i daje nam miejsce na wykonanie coupé. Copertina wykonujemy z rozstępu średniego lub dalekiego, w pierwszym wypadku z lekkim nachyleniem tułowiu wprzód, w drugim wypadku z krokiem wprzód. O ile stoimy w rozstępie dalekim w postawie lub zaproszeniu i chcemy wykonać copertino, musimy wpieryw związać klingę przeciwnika (o ułamek sekundy wpieryw nim prawą nogą zrobimy krok wprzód), z dostawieniem nogi lewej wykonujemy copertino i z wypadem cięcie końcowe.

Copertino sottomesso.

Wykonuje się podobnie jak deviamento sottomesso zastępując deviamento copertinem.

Copertino cambiando.

Różni się od deviamento cambiando tylko ostatnią fazą, gdzie zamiast deviamenta wykonujemy copertino.

Copertino sottomesso cambiando.

Ta sama uwaga co do copertino cambiando.

Trasporto.

Trasporto czyli przeniesienie klingi przeciwnika ma za zadanie usunięcie końca szabli przeciwnika z linii górnej lub dolnej, by bez niebezpieczeństwa natknięcia się nań, wykonać atak. Trasporto może być też wykonanem, by sprowokować u przeciwnika akcję w tempo i po sparowaniu teźże dosięgnąć go ripostą. Możemy teź po sparowaniu pchnięcia stosować je w riposćie złożonej (patrz dalej).

Mamy pięć rodzajów trasporta:

- a) trasporto do primy,
- b) trasporto do secondy,

- c) trasporto do terzy,
- d) trasporto do quarty,
- e) trasporto do quinty.

a) *Trasporto do primy w rozstępie średnim.* Wykonujemy je z naszego wiązania terzy lub quinty, opanowując silną częścią własnej klingi i koszem słabą lub średnią częścią klingi przeciwnika i nie tracąc kontaktu z klingą przeciwnika, ruchem podobnym do zasłony półokrężnej primy, przenosimy ją na naszą wewnętrzną stronę w położenie końcowe deviamenta primy.

Po trasporcie do primy możemy jako atak wykonać:

1. cięcie wymachowe w głowę,
2. cięcie wymachowe w twarz wewnątrz, w pierś lub w brzuch,
3. cięcie proste lub pchnięcie w bok,
4. cięcie proste z dołu lub wymachowe z góry w ramię,
5. cięcie w twarz zewnątrz wymachem podcięciowym,
6. pchnięcie wewnątrz.

b) *Trasporto do secondy w rozstępie średnim.* Wykonujemy je z naszego wiązania quarty, opanowując silną częścią naszej klingi i koszem słabą lub średnią częścią klingi przeciwnika, nie tracąc z nią kontaktu ruchem podobnym do półokrężnej zasłony secondy przenosimy ją na zewnątrz naszego boku w położenie końcowe deviamenta secondy.

Po trasporcie do secondy możemy wykonać jako atak:

1. pchnięcie filo dołem (patrz dalej),
2. cięcie proste w twarz zewnątrz,
3. cięcie wymachowe z lewej naszej strony w głowę,
4. cięcie wymachowe w ramię z góry,
5. cięcie proste w ramię zewnątrz.

c) *Trasporto do terzy w rozstępie średnim.* Wykonujemy je z naszego wiązania primy lub quinty, opa-

nowując koszem i silną częścią naszej klingi średnią lub słabą część klingi przeciwnika i przenosząc ją, nie tracąc ani na chwilę kontaktu, na naszą zewnętrzną stronę w położenie końcowe deviamenta terzy.

Po trasporcie do terzy możemy wykonać:

1. pchnięcie filo górą (patrz dalej),
2. pchnięcie kawacją dołem (patrz dalej),
3. coupé wewnątrz,
4. cięcie proste w bok,
5. cięcie wymachowe w twarz wewnątrz, pierś lub brzuch,
6. cięcie wymachowe w ramię wewnątrz (analogiczne do cięcia wymachowego w pierś),
7. cięcie proste w ramię zewnątrz.

d) Trasporto do quarty w rozstępie średnim. Wykonujemy je z naszego wiązania secondy, opanowując koszem i silną częścią naszej klingi średnią lub słabą część klingi przeciwnika, i nie tracąc z nią kontaktu, przenosząc ją, ruchem podobnym do zasłony półokrężnej quarty, na naszą wewnętrzną stronę w położenie końcowe deviamenta quarty. W ostatniej fazie ruchu zwracamy rękę w położenie terza in quarta.

Po trasporcie do quarty możemy wykonać:

1. cięcie proste w twarz zewnątrz,
2. cięcie proste w twarz wewnątrz,
3. cięcie proste w głowę,
4. coupé zewnątrz,
5. cięcie wymachowe w bok,
6. cięcia proste w ramię z góry lub zewnątrz,
7. cięcie wymachowe w ramię z dołu (wymachem analogicznym do wymachu w bok).

e) Trasporto do quinty w rozstępie średnim. Wykonujemy je z naszego wiązania primy. W wykonaniu jest ono zupełnie podobnym do transporta do terzy, z tą różnicą, że zamiast przenosić klingę przeciwnika w prawo,

przenosimy ją w górę i przybieramy położenie końcowe deviamenta quinty.

Po trasporcie do quinty możemy wykonać:

1. kawację dołem,
2. cięcie proste w bok,
3. cięcie wymachowe w twarz wewnątrz, w pierś lub w brzuch,
4. cięcie proste w ramię zewnątrz,
5. cięcie wymachowe w ramię wewnątrz.

Trasporta z rozstępu dalekiego wykonujemy w ten sposób, że równocześnie z przeniesieniem klingi robimy krok wprzód a kończymy atak z wypadem; w tym wypadku opanowujemy klingę przeciwnika początkowo brzuścem naszej klingi, a dopiero po kroku wprzód sukcesywnie posuwamy naszą klingę po jego aż do opanowania jej odporem i koszem, poczem następuje atak.

Raccoglimento.

Jest to atak na klingę, należący do rodzaju usunięć klingi. W wykonaniu jest to rodzaj trasporta z tą różnicą, że klinga wraca w pierwotne położenie, a nasza szabla opisuje łuk odpowiadający zasłonie okrężnej, wzgl. deviamentu okrężnemu, a nie półokrężnej jak przy trasporcie, przyczem ani na chwilę nie traci kontaktu z klingą przeciwnika. — Raccoglimento stosujemy wobec przeciwników, którzy trzymają bardzo sztywnie klingę w linji i to stosujemy zarówno w ataku jak i, wprawdzie rzadziej, w złożonej riposcie. Najpraktyczniejsze są raccoglimenta terzy, quarty i secondy, gdyż wzruszają dość silnie szablę przeciwnika w ręce, najslabszem jest raccoglimento quinty. Raccoglimento primy wykonane z dalekiego rozstępu a zakończone wymachowem cięciem w głowę jest znakomitym atakiem, wymaga jednak tak jak wszystkie ataki poprzedzone tra-

sportem lub raccoglimentem precyzyjnego wykonania, a głównie tego, by przeniesienie klingi było już w końcowej fazie nim zaczniemy krok wprzód. Jako przykład raccoglimenta podamy:

Raccoglimento quarty w rozstępie średnim. Wykonujemy je z naszego wiązania quarty, opanowując koszem i silną częścią naszej klingi słabą lub średnią część klingi przeciwnika i nie tracąc z nią kontaktu opisujemy końcem naszej szabli, ruchem z łokcia przy nieznacznej pomocy przegubu, łuk odpowiadający deviamentu okrężnemu quarty. Klinga przeciwnika wraca w swe położenie początkowe, znacznie jednak w jego ręce wzruszona.

Po każdym raccoglimentem możemy stosować jako atak cięcia lub pchnięcia wymienione przy odnośnem trasporto.

Uderzenia.

Uderzenia stosujemy głównie wobec szermierzy trzymających klingę w linii i to trzymających szablę niezbyt silnie.

Tocco semplice.

Jest to uderzenie środkiem naszego ostrza w środek klingi przeciwnika znajdującej się w linii górnej lub dolnej. Uderzenie to wykonujemy z postawy, linii lub zaproszenia, musi ono być, podobnie jak zasłony, ograniczone, a sam ruch wykonany z łokcia, krótki, uderzenie suche jak spust sprężyny, o ile zaś wykonane bez kroku wprzód, to połączone z apelem czyli tupnięciem prawej nogi. Przy tym ataku na klingę szabla nasza przebiega drogę przepisaną dla zasłony, to też i odpowiednio do końcowych położeń tych zasłon nazywamy te ataki. Najpraktyczniejsze są tocco di seconda,

tocco di terza i tocco di quarta. Rzadziej używane są tocco di prima i tocco di quinta.

Tocco di seconda. Wykonujemy je najczęściej z postawy lub zaproszeń terzy i quinty na klingę przeciwnika znajdującą się w dolnej linii. Wymachem zredukowanym do minimum, ruchem z łokcia uderzamy środkiem naszej klingi w środek klingi przeciwnika, odrzucając ją w prawo wdół, w ostatniej fazie ściskając silnie trzonek szabli, następnie tniemy w najbliższą odsłonę. Będzie to albo cięcie w twarz zewnątrz, albo ramię z góry albo kawacja góra.

W początkach ćwiczymy ten atak na klingę opisując łuk wielki oraz silnie zaznaczając apel prawej nogi; w miarę opanowania ruchu redukujemy wymach do minimum.

Tocco di terza. Wykonujemy je z postawy albo zaproszenia secondy lub zaproszenia quarty ruchem, podobnym do ugięcia w kierunku zasłony terzy, na klingę przeciwnika znajdującą się w górnej linii. Ruchem tym, też naturalnie w miarę opanowania go, do minimum zredukowanym, uderzamy środkiem naszej klingi w środek klingi przeciwnika, odrzucając ją w prawo i nieco wgórze. Najczęstszymi atakami są następnie: cięcie w bok, cięcie w ramię ukośnie z góry od lewej ku prawej, cięcie w pierś lub ramię wewnątrz, kawacja dołem.

Tocco di quarta. Wykonujemy je z postawy, względnie zaproszeń secondy, terzy lub quinty ruchem podobnym do ugięcia w kierunku zasłony quarty, na klingę przeciwnika znajdującą się w górnej linii. Ruchem tym, zredukowanym do minimum, uderzamy środkiem naszej klingi w środek klingi przeciwnika odrzucając ją w lewo i wdół. Po tocco di quarta najczęściej dajemy cięcie proste w ramię z góry lub zewnątrz, cięcie proste w twarz zewnątrz lub głowę.

Tocco di quarta możemy też wykonać z naszego

wiązania primy wymachem, analogicznym do wymachu do zastony quarty, za najlepszy atak po tem uchodzi pchnięcie górą. Tocco to należy już właściwie do rodzaju tocco atterando. Tocco di prima oraz tocco di quinta wykonuje się stosując analogiczne zasady jak wyżej. Oba te ataki na klingę są stosunkowo rzadko używane. Tocco di quinta może oddać pewne usługi w walce z mańkudem.

Tocco di contro (okrężne).

Jest to tocco wykonane z naszego zaproszenia na klingę przeciwnika znajdującą się w linii górnej lub dolnej, tocco przy wykonaniu którego klinga nasza opisuje łuk zastony okrężnej. Np. z zaproszenia naszego quarty, tocco di quarta. Tocco di contro stosujemy chętnie, mając do czynienia z przeciwnikiem nerwowym lub stosującym często kawację w tempo.

Np. z naszego zaproszenia quarty na klingę przeciwnika w górnej linii zaznaczamy raz lub kilkakrotnie tocco di terza, naturalnie bez końcowego cięcia lub pchnięcia. Następnie w odpowiednim momencie wykonujemy rzeczywisty atak przez tocco di contro di quarta i cięcie lub pchnięcie. Przeciwnik nerwowy instynktownie przesunie nieco szablę w kierunku, skąd pochodzą uderzenia, to znaczy w naszym wypadku, patrząc od nas w lewo i tem samem ułatwi nam wykonanie okrężnego tocco di quarta. Gdybyśmy zaś trafili na przeciwnika, który chętnie stosuje kawację w tempo, to spodziewając się znów tocco di terza, na początek ruchu naszego zareaguje kawacją wewnątrz, którą po drodze klinga nasza opisująca łuk okrężny spotka i zamiecie w lewo wdół, otwierając nam drogę do wykończenia ataku. — Tocco di contro najpraktyczniejsze są do quarty, terzy i secondy, a także do niskiej quarty i terzy.

Tocco di mezzocontro (półokrężne).

Różni się od tocco di contro tem, że szabla nasza przed uderzeniem klingi przeciwnika przebiega drogę zasłony półokrężnej. Będzie to więc: tocco di quarta, wykonane z zaproszenia secondy, tocco di terza wykonane z zaproszenia primy, tocco di seconda wykonane z zaproszenia quarty.

Tocco cambiando.

Jest to tocco poprzedzone cambiamentem. Wykonujemy je z naszych wiązań primy, secondy, terzy lub quarty, wedle zasad poznanych dla cambiamenta z tem, że ruch kończymy zamiast deviamentem, uderzeniem w klingę przeciwnika. Z wiązania primy (ostrze w prawo, w górę!) wykonujemy *tocco di seconda cambiando*, przenosząc ruchem z barku i łokcia szablę naszą ponad szablą przeciwnika i kończąc ruch przez tocco di seconda. Ruch ten jest podobnym do wymachu (zredukowanego) do zasłony secondy z tą różnicą, że klingę przeciwnika odrzucamy w prawo i nieco wdół. — Z wiązania naszego secondy nie stosujemy nigdy tocco di prima cambiando, chociaż teoretycznie jest to możliwem. Zamiast tego używamy ataku na klingę, zwanego *tocco di quarta bassa falsa cambiando*. Atak ten wygląda następująco: Z naszego wiązania secondy, ruchem analogicznym do cięcia wymachowego poziomego w brzuch (traversone), uderzamy środkiem naszej klingi w środek tyłka klingi przeciwnika, odrzucając ją w lewo. Jako atak po tem tocco możemy stosować cięcie proste w bok, pchnięcie dołem w położeniu ręki secondy (przeciw mańkutom pchnięcie dołem w położeniu ręki quarty) oraz, o ile nie zatrzymaliśmy ręki lecz ciężar szabli nieco ją pociągnął, co jest częste przy tym ataku, cięcia wymachowe w rękę z góry, głowę, twarz zewnątrz, wewnątrz lub pierś.

Z wiązania naszego terzy wykonujemy *tocco di quarta cambiando*, podobnie jak odnośne *deviamento cambiando* kończąc atak na klingę jednak uderzeniem środka naszego ostrza w środek tylnego górnego kantu klingi przeciwnika. Wedle tych samych zasad wykonujemy z wiązania naszego quarty, *tocco di terza cambiando*, odrzucając klingę przeciwnika w prawo i w górę.

Tocchi cambiando — jak wogóle wszelkie ataki na klingę poprzedzone cambiamentem — stanowią jeden z najpewniejszych środków uniknięcia ciosu obopólnego (*in-controllo*), należy je też wytrwale ćwiczyć i to jako akcję szybkościową (*azione di velocita*).

Intrecciata.

Jest to atak na klingę uderzeniem wykonany z wiązania przeciwnika. Stosujemy go wtedy, gdy wiązanie nie jest zbyt „stromie“, to zn. gdy położenie klingi przeciwnika niewiele różni się od położenia klingi w linji. *Intrecciata* może być wykonaną z wiązań przeciwnika terzy, quarty, primy lub secondy.

Mając klingę w linji związaną przez przeciwnika w terzy, ruchem z barku analogicznym do *cavazione* przechodzimy na wewnętrzną stronę klingi przeciwnika i stąd ruchem przedramienia wykonujemy atak na klingę, wedle zasad poznanych dla *tocco di quarta* lub *battuta di quarta*. Analogicznie wykonujemy *intrecciata* z wiązania quarty przeciwnika, kończąc atakiem na klingę *tocco di terza* lub *battuta di terza*.

Intrecciata z wiązania przeciwnika secondy wykonujemy, uderzając skróconym wymachem, analogicznym do wymachowego poziomego cięcia w brzuch (*traversone*) środkiem ostrza naszej klingi w środek tyłca klingi przeciwnika wedle zasad poznanych dla *tocco di quarta bassa falsa* lub *battuta di quarta bassa falsa*.

Po intrecciacie tniemy w najbliższe odsłonięte miejsce zupełnie tak jak po zwykłym tocco względnie battucie.

Tocco płazem.

Jest to specjalność Włochów południowych, nawiasem powiedziawszy akcja bardzo praktyczna, szczególnie wobec przeciwników, którzy stosują chętnie kawację w tempo. Może być wykonana jedynie jako tocco di quarta. Z naszego zaproszenia lub postawy w terzy, nie ruszając prawie zupełnie kosza szabli z miejsca, małą rotacją ramienia około osi tegoż, przy nieznacznej pomocy przegubu ręcznego uderzamy będącą w linii klingę przeciwnika środkiem płaza naszej klingi w płaz, starając się trafić w środek płaza lub nawet w część płaza bliższą kosza przeciwnika. Uderzenie to musi być silne i „zjadliwe“, następuje po niem zwykle cięcie w twarz zewnątrz lub w ramię. Niebezpieczeństwo kawacji w tempo jest prawie żadne, gdyż pięść nasza i kosz szabli nie ruszają się prawie z miejsca, zamykając drogę kawacji przeciwnika. Przy silnem i nagłem wykonaniu tego tocco może łatwo nastąpić rozbrojenie przeciwnika.

Tocco atterando.

Również specjalność neapolitańska. Atak wykonywany na klingę przeciwnika będącą w linii górnej, gdy tenże przesunie nieco koniec swej szabli poza nasz profil patrząc od nas, w prawo, lub także, gdy przeciwnik stoi w bardzo niskiem zaproszeniu quinty, trzymając ostrze szabli zwrócone więcej ku nam niż ku górze.

Ruchem analogicznym do coupé (z naszego zaproszenia, quarty, terzy lub postawy) lub też ruchem analogicznym do wymachu w głowę (z naszego zaproszenia secondy lub primy), uderzamy pionowo, z góry na-

dół, środkiem naszego ostrza w środek płazu klingi przeciwnika, odrzucając ją wdół i tnąc w najbliższą odślonę lub zadając pchnięcie.

Tocco tylcem (grzbietem klingi).

Wykonujemy je tylcem a raczej grzbietem naszej klingi na grzbiet klingi przeciwnika będącej w zaproszeniu. Nazwą racjonalną byłoby raczej: tocco grzbietem klingi, ponieważ jednak utarła się nazwa tylcem, zostawiam ją, aczkolwiek nie jest ścisłą. Warunkiem udania się tego ataku na klingę jest, by zaproszenie przeciwnika było stromem, t. j. by w zaproszeniach terzy i quarty koniec szabli jego był wybitnie wzniesionym ku górze, a w zaproszeniach primy i secondy wybitnie zwróconym wdół. W zaproszeniu quinty warunkiem dla tocco tylcem jest, by koniec szabli przeciwnika był cofniętym wstecz przy wybitnie poziomem położeniu klingi.

Tocco tylcem wykonujemy uderzając środkiem grzbietu naszej klingi w część grzbietu klingi przeciwnika, leżącą między środkiem klingi a koszem i to prostując nasze ramię w chwili uderzenia aby przesunąć nasz atak jak najbardziej wprzód.

Np. Średni rozstęp.

1. Uczeń. Zaproszenie secondy.
Tocco tylcem, cięcie w twarz zewnątrz.	Naucz. Strome zapr. terzy (koniec wysoko).
2. Uczeń. Zaproszenie quarty.
Tocco tylcem, cięcie w twarz wewnątrz.	Naucz. Strome zapr. quarty (koniec wysoko).
3. Uczeń. Postawa terzy.
Tocco tylcem, cięcie w głowę.	Naucz. Strome zapr. quinty (koniec silnie cofnięty).
4. Uczeń. Zaproszenie terzy.
Tocco tylcem, cięcie w bok.	Naucz. Strome zapr. secondy.
5. Uczeń. Zaproszenie quarty.
Tocco tylcem, cięcie w pierś.	Naucz. Strome zapr. primy.

Z dalekiego rozstępu tocco tylcem wykonujemy wedle analogicznych zasad jak tocco zwykłe.

Jako ataki po tocco, najpraktyczniejsze są cięcia w ramię, gdyż tocco nie odrzuca tak silnie klingi przeciwnika z linii, jak to robią battuta i sforzo, to też przy ataku na tułów lub głowę moglibyśmy nadzieć się na wracającą klingę przeciwnika. Nadzianie się takie równoczesne lub po naszym cięciu, nie liczy się jako cios ważny w normalnych zawodach szermierczych i przeciwnik nasz zostaje uznany jako jedynie trafiony w starciu. Jest jednak pewien typ zawodów na szable, wzorowanych na zawodach na szpady, gdzie ciosy liczą się na powierzchni całego ciała (wraz z nogami) i cięcia trafiające równocześnie obu przeciwników liczą się na niekorzyść obu bez zwracania uwagi na to, kto zaczął atakować pierwszy i kto ma rację z punktu widzenia sportowego, t. zn. z punktu widzenia regulaminu zawodów normalnych. Zawody te, t. zw. *zawody typu pojedynkowego* (gare di sciabola uso duello), zostały wprowadzone w armji włoskiej w roku 1903, a obecnie uznaje je regulamin F. I. E. — Z punktu widzenia więc szermierki ściśle praktycznej po tocco należy stosować przeważnie cięcia w ramię. Wyjątek stanowi tocco atterando, które tak silnie wzrusza szablę w ręce przeciwnika, że ryzyko ataku na tułów jest niewielkie.

Battuta.

Battuta jest to uderzenie naszą klingą w klingę przeciwnika, mające na celu, podobnie jak tocco, usunąć ją z zagrażającej nam linii, lub też tak wstrząsnąć szablę w ręce przeciwnika, by mu uniemożliwić wzięcie na czas zasłony. Battuta różni się od tocco rodzajem uderzenia, które przy tocco jest uderzeniem punktem w punkt klingi, przy battucie zaś uderzeniem połączo-

nem z posunięciem po klingdzie przeciwnika. Uderzenie następuje odporem lub brzuścem naszej klingi, mniej więcej w środek klingi przeciwnika, trafiając ją ukośnie tak, by klinga nasza przesunęła się uderzeniem po klingdzie przeciwnika od siecznej części klingi tegoż aż na odległość około dłoni od jego kosza szabli. Battutę wykonujemy z postawy terzy lub secondy, z zaproszeń lub z klingi w linii, a także z wiązań naszych lub przeciwnika (*battuta cambiando* i *intrecciata*). Wykonujemy ją w zasadzie ostrzem, rzadziej grzbietem klingi. Battuta tyłcem jak i *tocco* tyłcem jest w niektórych wypadkach polecenia godną, gdyż ułatwia nam niekiedy znaczniejsze przesunięcie naszej klingi ku przeciwnikowi wprzód w uderzeniu (*intromissione del ferro*) i nie wymaga zmiany położenia ręki po *battucie* w ataku, o ile atakujemy cięciem prostym w twarz zewnątrz, cięciem w bok lub pchnięciem. Oba te ułatwienia dają w rezultacie większą szybkość ataku.

Podobnie jak *tocco*, będziemy mieli *battuty*: od wewnątrz ku zewnątrz — *battuta di terza*, od zewnątrz ku wewnątrz — *battuta di quarta*, od dołu ku górze — *battuta di quinta* i *battuta di prima*, — od góry ku dołowi — *battuta di seconda*.

Battuta semplice.

Jest to *battuta* wykonana z naszego zaproszenia, postawy lub klingi w linii, na klingę przeciwnika będącą w linii lub postawie względnie zaproszeniu terzy.

Battuta di quarta. Wykonujemy ją uginając nieco rękę w łokciu i następnie prostując energicznie, uderzamy odporem lub brzuścem naszej klingi klingę przeciwnika w ten sposób, że trafiamy ją w część sieczną i posuwamy silnie tem uderzeniem po niej aż na odległość około dłoni od kosza odrzucając ją w lewo

i wdół. Ręka nasza jest w położeniu terza in quarta, koniec naszej klingi zatrzymujemy na wysokości barku przeciwnika. Przez cały czas uderzenia nie wolno nam zginać przegubu. W rozstępie średnim równocześnie z battutą uderzamy prawą stopą o ziemię. — Po battucie tniemy cięciem prostem w twarz wewnątrz, w pierś, głowę, ramię wewnątrz lub twarz zewnątrz, względnie cięciem wymachowem w bok, albo dajemy pchnięcie w bok lub pierś. — Gdy chcemy atak skończyć pchnięciem lub cięciem w twarz zewnątrz lub ramię zewnątrz, lepij zamiast battuty wykonać tocco tylcem.

Battuta di terza. Z naszej postawy secondy lub terzy, względnie z zaproszeń secondy lub quarty, możemy wykonać tę battutę na klingę przeciwnika, znajdującą się w górnej linii lub zaproszeniu quarty. Ugiąwszy lekko ramię, prostujemy je energicznie do przodu (nie zginając przegubu), uderzając odporem lub brzusem naszej klingi część sieczną klingi przeciwnika, posuwając poniej na odległość około dłoni od kosza i odrzucając ją w prawo wdół. Ręka nasza jest w położeniu seconda in terza, koniec szabli zatrzymujemy na wysokości brody przeciwnika. W średnim rozstępie będąc uderzamy prawą stopą o ziemię. — Po battucie dajemy pchnięcie górą, cięcie proste w twarz zewnątrz, głowę lub twarz wewnątrz, to ostatnie ostrzem lub tylcem, poza tem możemy ciąć w rękę z góry, w bok, wymachem w brzuch lub pchnąć kawacją w bok. Battutę di terza możemy też wykonać poziomo, w położeniu ręki seconda.

Battuta di quinta. Możemy ją wykonać z naszej postawy lub zaproszenia secondy względnie z linii dolnej, gdy przeciwnik ma klingę w linii górnej lub postawie terzy. Nie zginając przegubu, uginamy ramię w łokciu i energicznie prostując je, uderzamy, w położeniu ręki prima, sieczną część klingi przeciwnika odporem lub brzusem naszej klingi posuwając po niej wprzód na

odległość dłoni do kosza tak aż koniec naszej szabli dojdzie do poziomu prawego barku przeciwnika. W średnim rozstępie będąc, dajemy prawą stopą apel. — Po battucie dajemy pchnięcie dołem, cięcie proste w bok, cięcie coupé lub wymachowe w głowę, cięcie wymachowe w twarz wewnątrz, w pierś, w brzuch lub w ramię wewnątrz lub zewnątrz.

Battuta di prima. W wykonaniu zupełnie podobna do battuty di quinta, odrzuca klingę przeciwnika nieco bardziej w lewo w górę, jest trudniejsza nieco od battuty di quinta i rzadko używana.

Battuta di seconda. Możemy ją wykonać z postawy terzy, zaproszenia quinty lub primy, lub położenia klingi w linii, na klingę przeciwnika znajdującą się w linii górnej lub dolnej. Trzymając przegub sztywnie, uginamy ramię w łokciu i prostując je energicznie uderzamy klingę przeciwnika. Ręka nasza przy tem uderzeniu znajduje się w położeniu pośrednim między położeniem ręki prima a seconda, odpór naszej klingi uderza w część sieczną klingi przeciwnika i przesuwają się po niej odrzucając ją ukośnie w prawo wdół. Ruch cały zatrzymujemy w chwili, gdy klinga nasza dojdzie na odległość dłoni od kosza przeciwnika a koniec jej znajdzie się na wysokości jego bioder, podobnie jak w zasłonie secondy. Będąc w średnim rozstępie, uderzamy równocześnie apelem prawą stopą o ziemię. — Po battucie dajemy pchnięcie w bok (dołem), cięcie proste w twarz zewnątrz, cięcia wymachowe w głowę, w twarz wewnątrz, cięcia proste w ramię zewnątrz lub wymachowe w ramię wewnątrz z góry, wreszcie pchnięcie kawacją w pierś. — Battutę tę możemy też wykonać poziomo, w położeniu ręki seconda.

Battuta di quarta bassa. Battutę tę wykonujemy na klingę przeciwnika znajdującą się w linii górnej, wychodząc z naszego zaproszenia primy lub quinty względnie

z postawy terzy. Wykonaniem różni się ona, zależnie od początkowego położenia naszej klingi. Z postawy terzy lub zaproszenia quinty battuta ta różni się od battuty di quarta tem, że przy jej wykonaniu zwracamy rękę w położenie terza, a nie terza in quarta, oraz że po jej wykonaniu koniec szabli naszej jest niżej niż bok przeciwnika. — Z naszego zaproszenia primy wykonujemy tę battutę wymachem analogicznym do zasłony quarty, tylko w ostatniej fazie obniżając szablę i rękę do niskiej quarty.

Tocchi i battuty z dalekiego rozstępu.

Wykonujemy je wedle tych samych zasad co w rozstępie średnim, z tą różnicą, że równocześnie z battutą lub tocco robimy krok wprzód, tak, że uderzenie przypada na wysunięcie prawej stopy wprzód. Sam atak wykonujemy z wypadem, o ile chcemy trafić przeciwnika w tułów lub w głowę, względnie z silnem nachyleniem tułowiu wprzód, o ile atak kończymy cięciem w ramię. — Zauważyć ponadto należy, że w średnim rozstępie battutę wykonujemy odporem naszej klingi, podczas gdy w rozstępie dalekim zaczynamy ją brzuścem a kończymy odporem. Tocco wykonujemy i w średnim rozstępie brzuścem.

Battuty z naszego wiązania.

Battuty, które wykonujemy z naszego wiązania i w kierunku, tegoż wiązania nie różnią się wykonaniem od wyżej poznanych z tem że battutę poprzedza opuszczenie wiązania przez cofnięcie naszej szabli wstecz dla wykonania battuty.

Battuta di contro (okrężna).

Wykonuje się wedle zasad poznanych dla tocco di contro z tem, że zamiast tocco robimy battutę.

Battuta di mezzocontro (półokrężna).

Jak wyżej pod battuta di contro.

Battuty w kierunku przeciwnym niż wiązanie.

Mogą być wykonane albo z naszego wiązania (*battuta cambiando*) albo z wiązania przeciwnika (*intrecciata*). Battuty te stosujemy wtedy, gdy wiązanie nasze lub przeciwnika nie jest wykonane poprawnie, to znaczy gdy koniec klingi (naszej względnie przeciwnika) nie jest wysunięty z linii. Z wiązania primy używa się tylko battuty *cambiando*, to znaczy z naszego wiązania; — *intrecciata* z primy przeciwnika nie jest praktyczną.

Z naszego wiązania primy ruchem podobnym do kawacji górą prostując ramię i nie zmieniając położenia ręki, przenosimy szablę na przeciwną stronę klingi przeciwnika i stąd ruchem z łokcia wykonujemy battutę *di seconda* w kierunku w prawo wdół, wysuwając naszą klingę jak najbardziej wprzód aż koniec szabli stanie na wysokości biodra przeciwnika. Będąc w rozstępie średnim, dajemy równocześnie apel prawą stopą o ziemię. Po battucie dajemy pchnięcie proste, cięcie proste w twarz zewnątrz, cięcie wymachem skróconym w głowę, twarz wewnątrz, w ramię lub w bok.

Tę samą battutę możemy wykonać i w kierunku poziomym, w prawo; w tym wypadku możemy też stosować po battucie kawację górą.

Z wiązania secondy używa się zarówno battuty *cambiando* jak i *intrecciaty*. Wykonawszy ruch kawacji i wyprostowując energicznie ramię, ręką w położeniu *prima* wykonujemy battutę *di prima* ruchem przedramienia, posuwając ostrzem naszej klingi po klindze przeciwnika ukośnie w lewo wgórze, wysuwając naszą klingę jak najbardziej wprzód. W średnim rozstępie — apel. Po battucie — pchnięcie proste, cięcie w bok, w twarz zewnątrz,

w głowę, w twarz wewnątrz, w pierś, w brzuch lub w ramię. Tę samą battutę możemy wykonać poziomo, mając rękę w położeniu *seconda*, tyłcem (grzbietem) szabli, raczej jednak jako *tocco* niż jako battutę. — Lub też mając rękę w położeniu *quarta in prima* podobnie jak *tocco di quarta bassa falsa*. Battuta ta nazywa się battuta di quarta bassa falsa.

Z wiązania terzy możliwa jest tak battuta *cambiando* jak i *intrecciata*.

Wykonawszy ruch kawacji dołem i nawewnątrz klingi przeciwnika, prostując energicznie ramię, wykonujemy battutę di quarta ruchem przedramienia ukośnie w lewo wdół, mając rękę w położeniu *terza in quarta*, wysuwając naszą klingę jak najbardziej wprzód i opanowując klingę przeciwnika. W średnim rozstępie *apel*. — Po battucie pchnięcie proste w pierś ręka w położeniu *seconda* lub *quarta* — cięcie proste w twarz zewnątrz, w głowę, w twarz wewnątrz, w pierś, w brzuch, w ramię, lub cięcie wymachowe w bok.

Tę samą battutę możemy wykonać poziomo, ręką w położeniu *seconda*, tyłcem (grzbietem) szabli i tu raczej jako *tocco* niż jako battutę.

Z wiązania *quarty* możliwe jest wykonanie tak battuty *cambiando* jak i *intrecciata*. Wykonawszy ruch kawacji dołem i nazewnątrz klingi przeciwnika, prostując energicznie ramię, wykonujemy battutę di *terza* uderzeniem i posunięciem po klindze przeciwnika ukośnie w prawo wdół, opanowując jego klingę i wysuwając naszą klingę jak najbardziej wprzód. W średnim rozstępie *apel*. — Po battucie pchnięcie proste, cięcie proste w twarz zewnątrz, w głowę, w twarz wewnątrz ostrzem lub tyłcem, w pierś, wymachem w brzuch, w ramię lub cięcie proste w bok.

Tę samą battutę możemy wykonać poziomo w położeniu ręki *seconda*.

Battuta atterando.

Różni się od tocco tylko tem, że wykonujemy ją uderzeniem i posunięciem po klindze przeciwnika jak wszystkie battuty a nie uderzeniem punktem w punkt klingi przeciwnika.

Tocchi di sciabola di passagio.

Nazywamy tocco di passagio ten rodzaj battuty, przy którym klinga nasza uderza i przesuwają się po klindze przeciwnika w kierunku odwrotnym niż przy zwykłej battucie, a to od odporu klingi przeciwnika ku tejże części siecznej odrzucając ją w bok, w dół lub w górę. Efekt uzyskany przez ten rodzaj battuty jest analogiczny do efektu battuty pojedynczej i finty, jednakowoż ze zyskiem jednego tempa. — Akcja ta dająca jednym ruchem ramienia wynik, odpowiadający dwóm ruchom, jest ekonomiczna i godna polecenia. Warunkiem udania się jej jest branie przez przeciwnika odpowiedniej zasłony przybieżnej, co w assaut najpierw musimy zbać. Tocco di passagio możemy wykonać z położenia klingi w linii górnej lub dolnej, w postawie lub zaproszeniu, na klingę przeciwnika znajdującą się w postawie, zaproszeniu lub wiązaniu terzy, quarty, primy lub secondy, względnie w linii górnej lub dolnej.

Np. Średni rozstęp.

- I. Uczeń. Z postawy terzy robi wymach w głowę wewnątrz, przechodząc uderzeniem tyła (grzbietu) szabli, grzbiet szabli przeciwnika od odporu do części siecznej i nie przerywając ruchu tnie przeciwnika w głowę.
- II. Uczeń. Ze zaproszenia secondy robi wymach w bok

Instr. Zaproszenie secondy.

Bierze zasłonę przybieżną niskiej terzy sądząc, że przeciwnik da cięcie w bok.

Instr. Zaproszenie quarty

uderzając grzbietem szabli po drodze posunięciem grzbiet klingi przeciwnika od odporu do części siecznej i nie przerywając ruchu tnie przeciwnika w bok lub kończy wymach pchnięciem w bok.

III. Uczeń. Ze zaproszenia quarty robi wymach w głowę zewnątrz, uderzając po drodze grzbietem szabli posunięciem grzbiet klingi przeciwnika j. w. i nie zatrzymując ruchu tnie przeciwnika w głowę.

IV. Uczeń. Ze zaproszenia quarty lub postawy robi wymach w brzuch, uderzając po drodze grzbietem szabli posunięciem grzbiet klingi przeciwnika j. w. i nie przerywając ruchu tnie przeciwnika popod tegoż szabłą w brzuch.

Bierze zasłonę przybieżną sestę sądząc że ma do czynienia z atakiem tocco tyłcem — cięcia w głowę.

Instr. Zaproszenie primy.

Bierze zasłonę przybieżną niskiej quarty spodziewając się cięcia w brzuch.

Instr. Zaproszenie quarty.

Bierze zasłonę przybieżną primy oczekując cięcia w pierś.

Battuta falsa. Tocco falso.

Gdy przeciwnik wiąże naszą klingę wywierając na nią lekki nacisk, uderzamy w środek jego klingi wykonując tocco lub battutę zwaną fałszywą (falsa), gdyż nie możemy należycie opanować jego klingi, ponieważ ta nie znajduje się w linii. Uderzeń tych mamy cztery: battuta falsa di prima, di seconda, di terza i di quarta. względnie tocco falso di prima i t. d. i w wykonaniu są analogiczne do już poznanych tocco semplice wzgl. battuta semplice.

Sforzo.

Jest to atak na klingę, wykonany z naszego wiązania na klingę przeciwnika znajdującą się w linii górnej

lub dolnej. Rozróżniamy sforzo pojedyncze i sforzo poprzedzone zmianą wiązania czyli cambiamentem. W wykonaniu sforzo przypomina trasporto z tą różnicą, że sforzo odrzuca silnie klingę przeciwnika.

Z naszego wiązania prymy wykonujemy sforzo opisując wymachem zredukowanym do minimum ruch podobny do wymachowego cięcia w głowę z lewej strony, odrzucając silnie klingę przeciwnika pionowo wdół, nie tracąc z nią jednak podczas całego ruchu ani na chwilę kontaktu. Klinga nasza w tym ruchu, uchwyciwszy odpojem brzusiec klingi przeciwnika, posuwa się po nim nieco w kierunku kosza jego szabli, tak, że ruch ten jest wykonanym z dążnością ku przeciwnikowi. Ręka nasza w końcowej fazie ruchu ma położenie terza. Metoda sycylijska poleca wykonanie całego ruchu tego w położeniu ręki seconda przy pomocy przegubu, i uzyskuje w ten sposób silniejsze odrzucenie klingi, zakończone nawet czasem rozbrojeniem przeciwnika. Po tem sforzo możemy wykonać pchnięcie górą, cięcie w twarz zewnątrz, twarz wewnątrz, w głowę, pierś, brzuch lub ramię. Sforzo to jak zresztą wszystkie prawie ataki na klingę może być też wykonanem w riposcie.

Z naszego wiązania secondy ruchem podobnym do trasporto do quarty, jednak z użyciem siły i odrzuceniem klingi przeciwnika w lewo i wdół oraz znacznem zaakcentowaniem ruchu ku przeciwnikowi wykonujemy sforzo w położeniu ręki terzy, lub — jak uczy metoda sycylijska — secondy. Ataki dalsze są możliwe te wszystkie, co po battucie quarty.

Z naszego wiązania terzy, nie tracąc kontaktu z klingą przeciwnika, ruchem analogicznym do cięcia w brzuch odrzucamy klingę przeciwnika w lewo i nieco wgórze, posuwając naszym odpojem po brzuscu aż do połowy odporu klingi przeciwnika. Sforzo to nazywa się *sforzo di mezzocerchio* i wykonaniem przypomina battutę di quarta

bassa falsa. Ręka nasza jest w położeniu quarta in prima. Ataki dalsze możliwe te same co po wzmiankowanej battucie. Na Sycylii tak tę battutę jak i sforzo wykonują skręcając nieco szablę w dłoni tak, że uderzają lewym płazem własnej klingi grzbiet klingi przeciwnika. Skutek w ten sposób osiągnięty jest znacznie większy, następstwem tego ataku jest bardzo często rozbrojenie przeciwnika.

Z naszego wiązania quarty, sforzo jest rodzajem trasporta do secondy przechodzącego w ostatnią fazę battuty, odrzucającem klingę przeciwnika w prawo wdół. Ataki możliwe są te wszystkie, co po battucie secondy. Sforzo to jest bardzo praktycznem przeciw mańkutom.

Z naszego wiązania quinty wykonujemy sforzo di mezzocerchio wedle zasad podanych wyżej.

Z dalekiego rozstępu wykonujemy sforzo łącznie z ruchem prawej nogi przy kroku wprzód, — w rozstępie średnim równocześnie z apelem.

Sforzo może być poprzedzone zmianą wiązania czyli cambiamentem i wtedy wykonujemy je jednym ciągiem, bez przerwy po zmianie wiązania. —

Rozbrojenie (*Disarmo*).

Ataki na klingę a szczególności battuta i sforzo wykonane w kierunku od grzbietu ręki przeciwnika ku dłoni tegoż, wytrącają mu łatwo broń z ręki. Należą tu głównie: Battuta di terza bassa, Battuta atterando, Battuta di quarta bassa falsa na klingę przeciwnika trzymaną w postawie secondy o ręce w położeniu prima in seconda i sforzo di mezzocerchio oraz sforzo z wiązania primy.

Uwagi ogólne o atakach na klingę.

Ataki na klingę należy ćwiczyć początkowo ruchami szerokimi, ograniczając jednak ściśle położenia końcowe,

czyli jak się to mówi nie „przecinać“ uderzeń w klingę i nie „zapędzać się“ za daleko z usunięciem klingi.

Ataki na klingę ćwiczyć wpraw w rozstępie bliskim, dopiero później przejść do rozstępu średniego i dołączyć cięcie lub pchnięcie z wypadem.

Z dalekiego rozstępu w pierwszym stadium, atak na klingę uderzeniem wykonujemy równocześnie z krokiem wprzód (dostawiać lewą nogę z silnym uderzeniem), następnie cięcie lub pchnięcie z wypadem. W drugim stadium atak na klingę z krokiem prawą nogą, z dostawieniem lewej nogi zamach do cięcia i wypad. Atak cały nie może być „zrywany“, lecz bez przerwy „płynny“. W jeszcze dalszym stadium można cały atak wykonać z balestrą, co jest bardzo trudnym, lub z raddoppio dalla guardia co jest łatwiejszym. Przy usunięciach z dalekiego rozstępu, wpraw w związać klingę przeciwnika, następnie krok wprzód. Wiazać musimy stopniowo, np. deviamento quinty ze secondy: wpraw musimy lekko zetknąć część sieczną naszej klingi z sieczną częścią klingi przeciwnika (nie przesuwając pięści w lewo; następnie równocześnie z krokiem wprzód correct deviamento quinty i cięcie w bok z wypadem. Przy trasportach z dalekiego rozstępu wpraw z krokiem nogi prawej przenieść wiązanie do rozstępu średniego, z dostawieniem lewej nogi wykonać trasporto, następnie cięcie lub pchnięcie z wypadem, np. 1) z wiązania quarty — krok wprzód — trasporto do secondy — cięcie w twarz zewnątrz; 2) z wiązania terzy — krok wprzód — trasporto do primy — cięcie w bok.

Uderzenia w klingę w tempo.

Gdy uczeń ataki na klingę w ćwiczeniach opanuje już do tego stopnia, że atak wykonany przezeń jest płynnym, bez przestanków lub ruchów zrywanych, prze-

rabiamy z nim wtedy ataki te w tempo, sugerując mu poniekąd najodpowiedniejszy moment dla ich wykonania. Momentem tym jest chwila, gdy ramię nasze prostuje się a nie jest jeszcze zupełnie wyprostowanym. Uderzenie wtedy zaskakuje klingę przeciwnika jeszcze podczas jej ruchu wprzód, co mu niesłychanie utrudnia wykonanie kawacji w tempo. Uwaga ta jest też ważna dla usunięcia klingi w tempo.

N. p. Rozstęp daleki.

1) Uczeń: Zaproszenie secondy,

Naucz. Zaproszenie terzy.

Daje w pewnym nieokreślonym momencie klingę w linię górną.

W tym momencie przeprowadza atak battuta di terza — cięcie w bok, lub tocco di terza — cięcie w ramię.

2) Bierze ze zaproszenia secondy lub quarty — wiązanie quinty.

Naucz. Linja górną

Daje unikając wiązania linię dolną

W tym momencie battuta di seconda cięcie w twarz zewnątrz, lub tocco di seconda — cięcie w ramię.

Wedle tych przykładów możemy układać i inne ćwiczenia, pamiętając, że uderzenia w klingę w kierunku terzy, secondy i quarty są najpraktyczniejsze.

Uderzenia w klingę w tempo, assautowo.

Ćwiczenia te stanowią jakoby wyjątek z wolnego assaut. Odgrywają one ogromną rolę w treningu.

N. p. Uczeń: Zaproszenie quarty.

Naucz. Zaproszenie quinty, daje w nieokreślonym momencie klingę albo w linię górną

W tym momencie battuta di terza cięcie w pierś,

albo w linię dolną

w tym momencie battuta di seconda cięcie w twarz zewnątrz.

Uderzenia w klingę jako ćwiczenie konwencjonalne ataku i obrony.

N. p. I. Atakujący. Zaproszenie terzy.

Broniący. Górna linja wewnętrzna,

Atakuje battuta di quarta — cięcie w głowę lub battuta di quarta — cięcie w pierś lub battuta di quarta — cięcie w bok.

stara się sparować cięcie i ilekroć mu się to uda, ripostuje po zasłonie quinty — cięciem w bok, po zasłonie primy — cięciem w głowę, po zasłonie secondy — cięciem w twarz zewnątrz

II. Atakujący. Postawa secondy. Atakuje battuta di terza — cięcie w bok lub battuta di quarta — cięcie w głowę

Broniący. Klinga w linji górnej.

Z początku pozwala przeciwnikowi wykonać battutę i stara się sparować cięcie końcowe; później stara się wykonać kawację w tempo, zmuszając tem przeciwnika do wyboru odpowiedniego momentu dla ataku, by uniemożliwić w ten sposób kawację w tempo.

W podobnych do tego przykładach, o ile mamy do czynienia z przeciwnikiem silniejszym i szybkość nasza nie wystarcza by trafić go atakiem, możemy zamiast cięcia zastosować fintę. O ile zaś mamy do czynienia

z przeciwnikiem równej nam siły i nie możemy go trafić, jest to dowodem fałszywego ataku.

III. Atakujący. Postawa terzy — atakuje *battuta di seconda* — twarz zewnątrz lub *battuta di prima* — cięcie w bok.

Broniący. Postawa *seconda*.

stara się sparować cięcie końcowe lub też, gdy tylko można wykonać kawację w tempo.

W analogiczny sposób możemy ćwiczyć i inne ataki poprzedzone atakiem na klingę.

W podobny sposób zamiast uderzeń możemy stosować i usunięcia tak w tempo (n. p. zamiast *battuta-deviamento* w tempo), jak i w tempo *assautowo* jak też i w końcu jako ćwiczenie konwencjonalne ataku i obrony i to tak z rozstępu średniego jak też i dalekiego.

KAWACJA

(*Colpo di punta di cavazione, Cavazione*).

Jest to pchnięcie z ominięciem (obejściem) klingi, kosa szabli i ramienia przeciwnika. Stosujemy je zarówno w ataku jak też w riposcie jak też i bardzo często jako akcję w tempo. W ataku wykonujemy je, gdy klinga nasza jest związana przez przeciwnika; wąskim ruchem z łokcia i barku obchodzimy końcem naszej szabli spiralnie ku przodowi pięść i ramię przeciwnika, prostując zupełnie ramię, i w momencie gdy ramię jest w ostatniej fazie prostowania się, wypadamy z pchnięciem. Ręka przyletem jest zwykle w położeniu *seconda*. Ponieważ ruch ramienia jest szybszym niż ruch nóg, koniec szabli naszej powinien wpierv dotknąć ciała przeciwnika niż prawa stopa dotknie w wypadzie ziemi. Warunku tego (*precedenza della punta*) musimy ściśle przestrzegać.

W początkach ćwiczenia kawacji ruch obejścia musi być dość wielki, by uczeń nauczył się dobrze omijać kosz szabli i ramię przeciwnika i nie zaczepiał końcem szabli o nie. Wielką wadą przy wykonywaniu kawacji jest zbyt wczesny wypad; wtedy, by ominąć przeszkodę utworzoną z kosza szabli i ramienia przeciwnika, koniec szabli naszej opisać musi znacznie większy łuk niż przy wykonaniu poprawnem. Kawację stosujemy ze wszystkich wiązań przeciwnika, przechodząc z wiązań terzy, quarty, niskiej terzy i niskiej quarty dołem, t. j. popod ramię przeciwnika, z primy zaś, secondy i quiny ponad tegoż ramieniem. Z wiązania terzy kawacja może być wykonaną w pierś jako *kawacja wewnątrz* (cavazione interna) lub *w bok* (cavazione al fianco).

Z wiązania quarty wykonujemy kawację w pierś, jako *kawację zewnątrz* (cavazione esterna) lub w bok. Z wiązań niskiej terzy i niskiej quarty tylko kawację w pierś. Z wiązania primy wykonujemy kawację w bok, z wiązania secondy kawację w pierś, t. zw. *kawację górą* (cavazione sopra), z wiązania quiny kawację w bok, t. zw. *kawację dołem* (cavazione sotto). Prócz tych kawacyj wykonywanych wszystkie w położeniu ręki seconda, mamy kawację w bok, wykonywaną w położeniu ręki terza ze ścisłym zachowaniem kąta między szabłą a ramieniem; jest to t. zw. *intagliata* albo kawacja Pini'ego, od nazwiska słynnego szermierza świata początku naszego wieku. Możemy ją stosować zarówno z wiązań przeciwnika terzy lub quarty, jak też quiny a nawet i primy. Z wiązania quarty przeciwnika zwracając rękę w położenie terza, opuszczamy pięść wdół aż prawie do wysokości kolana, zostawiając koniec szabli na wysokości dolnego żebra przeciwnika i w tej pozycji wypadamy z pchnięciem. Intagliata tak jako atak prosty jak i poprzedzony fintą pchnięcia prostego lub kawacji, jest bardzo trudną do odbicia, wymaga jednak specjalnego

ćwiczenia ręki i oka. Z wiązań quinty i terzy wykonuje się ją wedle tych samych zasad, co z wiązania quarty.

Z dalekiego rozstępu wykonujemy kawację w sposób następujący: Najpierw przez wyprostowanie ramienia i krok wprzód dochodzimy końcem naszej szabli do kosa szabli przeciwnika (bez wywierania najmniejszego nacisku na klingę tegoż), następnie będąc już w rozstępie średnim wykonujemy kawację wedle zasad wyżej już poznanych. Analogicznie też wykonuje się z dalekiego rozstępu intagliatę.

Przy wykonywaniu kawacyj jak i intagliaty należy uważać, by nie wykonywać ich ruchem z przegubu lecz z barku przy pomocy łokcia.

Kawacja w tempo.

Nauczyciel stojąc w dalekim rozstępie robi krok wprzód do rozstępu średniego z atakiem na klingę, np. deviamentem lub battutą, zaznaczając je w początkach dużym ruchem i nie wykonując zbyt szybko. Uczeń unika ataku na klingę, obchodząc kawacją ruchem spiralnym pięść i ramię przeciwnika i wypada. Uważać, by uczeń nie wykonywał ruchu z przegubu.

Np. daleki rozstęp:

1. Uczeń. Górna linja zewnętrzna.

Naucz. Zaproszenie quarty, robi krok wprzód z deviamentem terzy.

unika deviamenta robiąc kawację wewnątrz (pod ramię nauczyciela w pierś) i gdy ręka już gotowa do pchnięcia, wypada.

2. Uczeń. Klinga w linji, źle związana do quarty.

Naucz. wykonuje cambiamento do quinty wraz z krokiem wprzód.

unika cambiamenta, robiąc kawację dołem z wypadem.

Kawacja assautowo.

Np. Daleki rozstęp.

1. Uczeń. Linja górna zewnętrzna

Naucz. Zaproszenie secondy.

Atakuje wykonując albo pół-okrężne deviamiento quarty albo deviamiento quinty.

Stara się odgadnąć ruch i wykonać kawację w tempo.

2. Uczeń. Linja górna zewnętrzna.

Naucz. Zaproszenie quarty. Atakuje wykonując okrężne deviamiento quarty albo deviamiento terzy.

Stara się odgadnąć ruch i wykonać kawację w tempo.

Kawacja jako ćwiczenie konwencjonalne ataku i obrony.

Np. Atakujący. Zaproszenie terzy. Atakuje deviamentem quarty cięciem w głowę lub pół-okrężną battutą quinty — cięciem w bok.

Broniący. Linja górna.

Paruje atak albo robi kawację w tempo wedle własnego wyboru.

F I L O

(*Colpo di punta di filo, Puntata sul filo*).

Jest to pchnięcie wzdłuż klingi przeciwnika z równoczesnym opanowaniem tejże. Warunkiem stosowania filo jest to, by klinga przeciwnika była trzymana przezeń w linji, jednak, albo pięść niżej a koniec szabli wyżej, albo pięść wyżej a koniec szabli niżej. W wypadku pierwszym mamy warunek dla filo di terza, w drugim dla filo di seconda.

Filo di terza, zwane też *filo górą*, wykonujemy będąc w średnim rozstępie w sposób następujący: Bierzemy wiązanie terzy o ręce w łokciu ugiętej i końcu

szabli uniesionym nieco wyżej niż w wiązaniu normalnem. Wiążemy przytem odporem naszej klingi część sieczną klingi przeciwnika. Następnie obniżając pionowo koniec naszej szabli, skierowujemy go w pierś przeciwnika, zatrzymując pięść w prawo w górze i prostując ramię, dajemy pchnięcie, przesuwając ostrze naszej szabli po ostrzu klingi przeciwnika. Uważamy przytem, by podczas całego tego pchnięcia pięść nasza była dobrze przesunięta w prawo.

Niektórzy nauczyciele u nas, a także i w Austrii, uczą wykonywać filo górą w ten sposób, że przy pchnięciu koniec szabli naszej nie przebiega linii pionowo z góry, lecz opisuje łuk z góry w prawo i pchnięcie przychodzi nie z góry, lecz z prawa. Jest to fatalnem niezrozumieniem metody włoskiej, która ruch ten posiada, lecz stosuje go jako filo w drugim zamiarze (patrz niżej), gdzie idzie o wywołanie i ułatwienie przeciwnikowi wzięcia zasłony przybieżnej primy, by sparować następnie jego ripostę. Ruch ten rzeczywiście zasłonę przybieżną niezmiernie ułatwia, a co za tem idzie, utrudnia wykonanie filo jako ataku wprost obliczonego na trafienie przeciwnika. Tenże ruch możemy też stosować z powodzeniem, gdy wykonujemy filo jako fintę, gdyż wykonując go mamy prawie zupełną pewność, że przeciwnik nie weźmie innej zasłony, jak tylko przybieżną primy jako najłatwiejszą.

Filo di seconda, zwane też *filo dołem*, wykonujemy w rozstępie średnim biorąc wiązanie secondy o ostrzu zwróconem w prawo w górę, wiążąc odporem naszej sieczną część klingi przeciwnika. Następnie unosząc pionowo koniec szabli, skierowujemy go w bok przeciwnika, zatrzymując pięść w dole w prawo i pochylając tułów wprzód dajemy pchnięcie, przesuwając ostrze naszej szabli po ostrzu klingi przeciwnika. Przez cały ten czas pięść nasza musi być dobrze przesunięta w prawo.

Wykonywanie filo dołem nie pionowo, lecz raczej od strony prawej ku lewej, jest fałszywem, stosują się tu analogiczne uwagi co powyżej do filo górą, i tak wykonanie filo od prawej ku lewej ułatwia zasłonę przybieżną quarty i ten sposób wykonania może być stosowany tylko w drugim zamiarze lub fincie.

Z dalekiego rozstępu bierzemy wiązanie wraz z krokiem wprzód prawej nogi, z dostawieniem lewej nogi do postawy skierowujemy koniec szabli w odsłonę i wypadamy z pchnięciem. Należy zwracać baczną uwagę, by koniec szabli w pierw dotknął odsłony niż prawa stopa we wypadzie ziemi.

Fianconata di seconda.

Jest to rodzaj filo, poprzedzony trasportem z wiązania quarty. Gdy wiążąc klingę przeciwnika w quarcie, wyczuwamy, że nie stawia nam ona zbytniego oporu, możemy wykonać fianconatę. W tym celu z wiązania quarty zwracamy ramię w miejscu nie zginając go silniej w łokciu, w położenie ręki prawie prima, i stąd prostując nagle ramię w łokciu, usuwamy klingę przeciwnika nazewnątrz tak, że koniec naszej szabli znajduje się na wysokości boku przeciwnika, a ręka i szabla w położeniu podobnem do postawy secondy, oponując klingę przeciwnika i podczas całego ruchu nie tracąc ani na chwilę z nią kontaktu. Natychmiast po przybraniu tej pozycji kończymy atak wypadem.

Filo sottomesso.

Jest to filo wykonane z wadliwego wiązania klingi naszej przez przeciwnika. Często mamy do czynienia z przeciwnikami, którzy szukają uporczywie kontaktu kling, biorąc wiązania, jednakowoż niezdecydowane, nie usuwając klingi naszej z linii i nie stawiając jej oporu.

W wypadku tym możemy stosować filo, prostując rękę jak najszybciej do przodu lub nachylając się wprzód, gdy ręka nasza jest już wyprostowana i nie tracąc kontaktu z klingą przeciwnika, zadając mu z wypadem pchnięcie w pierś lub w bok. To błyskawiczne wyprostowanie ręki, względnie nachylenie tułowiu wprzód, służy do tego celu, by jak najprędzej zmienić na naszą korzyść wzajemny stosunek dźwigni obu kling tak, by nawet na wypadek reakcji przeciwnika przejawiającej się w zasłonie, odpór jego klingi spotkał już odpór klingi naszej tak, że sparować to filo *sottomesso* mógłby tylko przy użyciu znacznej siły, na co normalnie nie jest przygotowany. Zasadą przy stosowaniu filo *sottomesso* jest starać się podczas wykonywania ruchu wywierać z początku jak najmniejszy nacisk na klingę przeciwnika, gdyż nacisk taki ułatwia mu tylko wzięcie zasłony. Opanowanie klingi przeciwnika uzyskuje się raczej korzystnym dla nas stosunkiem obu dźwigni utworzonych z ramion i szabli, niż użyciem siły.

W momencie wykonywania filo, musimy ścisnąć silnie trzonek szabli w palcach. Z dalekiego rozstępu filo *sottomesso* jest bardzo rzadko używanem, należy raczej stosować je jako fintę. W wypadku jednak stosowania go z *pattinandum* lub *raddoppio dalla guardia*, nacisk na klingę przeciwnika zaczynamy wywierać w momencie, gdy wykonawszy krok wprzód, nie tracąc kontaktu kling, znaleźliśmy się w rozstępie średnim.

Przykład filo *sottomesso* w rozstępie średnim.

Naucz. Bierze wiązanie primy.

Uczeń. Z pozycji klingi w linii lub postawie terzy, związanej primą przeciwnika, skierowuje koniec szabli w pierś przeciwnika nie zginając przegubu, i zostawiając rękę w położeniu *seconda*. Opanowując równocześnie klingę przeciwni-

ka przez wyprostowanie ramienia i nachylenie się wprzód zadaje z wypadem pchnięcie po klindze przeciwnika, naciskając ją wdół.

W podobny sposób możemy wykonać filo sottomesso i z innym wiązaniem przeciwnika.

Filo w tempo.

Filo, tak zwykle jak i sottomesso, możemy również wykonać i w tempo.

Filo w tempo różni się tem tylko od deviamenta w tempo, że zamiast deviamenta stosujemy filo. Tempem przy filo sottomesso będzie dla nas moment dotknięcia naszej klingi wiążącą nas lekko klingą przeciwnika. Przy pewnym wyćwiczeniu filo sottomesso w tempo jest atakiem bardzo niebezpiecznym dla przeciwnika, spodziewającego się zwykle raczej kawacji w tempo.

Obrona przeciw filo.

Mamy trzy sposoby obrony przeciw filo: *a)* zasłony opozycyjne, *b)* zasłony przybieżne, *c)* zasłony w kierunku odwrotnym (*parate di cambiamento*), te ostatnie używane najrzadziej i tylko wtedy gdy stosujący je znacznie góruje szybkością nad przeciwnikiem.

a) zasłony opozycyjne: przeciw filo górą w rozstępie średnim zasłonę opozycyjną terzy, wykonujemy w sposób następujący: cofając po klindze przeciwnika naszą klingę do siebie wstecz tak, aż odpór klingi naszej zwiąże część sieczną klingi przeciwnika i wywierając na nią nacisk, przybieramy pozycję terzy o ręce silnie w łokciu ugiętej, t. zw. *terzę krótką*, którą usuwamy w prawo wgórę pchnięcie przeciwnika. Przy terzy krótkiej: pięść w wysokości twarzy, ostrze w prawo, koniec szabli

uniesiony w górę, łokieć odstaje silnie w prawo od naszego boku.

Przeciw filo dołem cofając po klindze przeciwnika naszą klingę aż do opanowania odporem tejże, siecznej części jego klingi przybieramy pozycję zasłony *secondy krótkiej* o ręce silnie ugiętej w łokciu a klindze szabli skierowanej pionowo wdół. Zasłoną tą odsuwamy pchnięcie przeciwnika w prawo.

b) *Zasłony przybieżne*. Przeciw filo górą zasłonę przybieżną primy stosujemy poddając się naciskowi klingi przeciwnika i przesuując pięść i szablę w lewo aż do przybrania pozycji zasłony primy. Zasłonę przybieżną primy bierzemy nieco bliżej tułowiu niż zasłonę normalną.

Przeciw filo dołem stosujemy zasłonę przybieżną niskiej quarty, poddając się naciskowi klingi przeciwnika i przez obrót pięści w położenie ręki terza i przesunięcie jej w lewo przybierając pozycję niskiej quarty. Zasłonę tę bierzemy bardzo blisko tułowiu.

Ćwiczenia np.:

1. Średni rozstęp: Uczeń. Klinga w linii, warunek dla filo górą, bierze albo zasłonę przybieżną primy i ripostuje cięciem w głowę albo zasłonę opozycyjną terzy i ripostuje cięciem w pierś.
2. Rozstęp daleki: Uczeń. Zaproszenie *secondy* wykonuje filo górą,

Naucz. Z zaproszenia quarty wykonuje filo górą.

Naucz. Warunek dla filo górą daje się trafić albo bierze zasłonę opozycyjną terzy i ripostuje w pierś (początkowo powoli)

paruje we wypadzie primą (odchylając tułów wstecz) i ripostuje w bok,

albo bierze zasłonę przybieżną primy i ripostuje wymachem w głowę.

paruje we wypadzie quintą i ripostuje w pierś.

c) *Zasłony w kierunku odwrotnym* będą to zamiast zasłony opozycyjnej terzy — zasłona quarty, wzięta ruchem analogicznym do zasłony okrężnej quarty, i zamiast zasłony opozycyjnej secondy — zasłona primy, wzięta ruchem analogicznym do zasłony okrężnej primy. Obie te zasłony mogą być też wzięte jako zasłony odrzutowe. — Zamiast podanej wyżej zasłony primy stosuje się częściej zasłonę fałszywej niskiej quarty (parata di quarta bassa falsa), podobnie wykonanej jak tocco di quarta bassa falsa.

ZASŁONY POSIŁKOWE.

Stosujemy je zwykle przeciw atakom poprzedzonym atakiem na naszą klingę, atakiem (tocco lub battuta) wykonanym grzbietem szabli przeciwnika. Bierzemy je wtedy, gdy nie mamy już czasu ani miejsca na wzięcie normalnej zasłony. Zasłonami posiłkowymi będą zasłony przybieżne: niska terza, niska quarta, prima, sesta i septima. Np.:

1. *Niska terza:*

Uczeń: „Strome“ zaproszenie secondy.

Poddając się skutkom uderzenia, podnosi koniec szabli w górę, zwraca pięść w położenie terza i umieszcza ją tuż przy prawem biodrze. Koniec szabli zwrócony w prawo w górę, ostrze w prawo i wprzód. Równocześnie należy wysunąć lewy bark nieco wprzód i przyłożyć prawy łokieć do tułowiu.

Naucz. Atakuje: tocco tyłcem — cięcie w bok.

2. *Niska quarta:*

Uczeń: Strome zaproszenie primy.

Naucz. Atakuje: battuta lub tocco tyłcem — cięcie w pierś.

Poddając się skutkom uderzenia, podnosi koniec szabli w górę, zwraca pięść w położenie ręki terza i równocześnie umieszcza ją przed dołkiem podsercowym. Koniec szabli zwrócony w lewo wgórę, ostrze w lewo wprzód. Lewy bark zupełnie a nawet przesadnie cofnięty wstecz.

3. *Prima* (jako zasłona posiłkowa):

Uczeń: Strome zaproszenie quarty.

Poddając się skutkom uderzenia, opuszcza koniec szabli wdół i zwraca pięść w położenie ręki prima. Równocześnie umieszcza ją w wysokości oczu, dość blisko tułowiu, przed lewą piersią.

4. *Sesta* :

Uczeń: Strome zaproszenie quinty.

Poddając się skutkom uderzenia, zwraca pięść w lewo (nieco powyżej głowy) koniec szabli zwrócony w prawo wgórę, ostrze szabli zwrócone wgórę. Przy poprawnem wzięciu zasłony może uczeń wygodnie widzieć przeciwnika, mając własne prawe przedramię po lewej stronie twarzy.

5. *Septima* :

Uczeń: Strome zaproszenie terzy.

Poddając się skutkom uderzenia, opuszcza koniec szabli w prawo, zwraca pięść w położenie ręki quarta in prima

Naucz. Atakuje: Tocco tylcem —
cięcie w twarz wewnątrz.

Naucz. Atakuje: Tocco tylcem —
cięcie w głowę.

Naucz. Atakuje: Tocco tylcem —
cięcie w twarz zewnątrz.

i umieszcza ją nieco powyżej prawej skroni. Ostrze szabli zwrócone w prawo, łokieć silnie skrzyżowany ku wewnątrz. Rękojeść szabli trzyma nieco wolniej małym palcem, by tem łatwiej koniec szabli mógł być skierowany w dół.

Jako riposty możemy zastosować po:
niskiej terzy — cięcie w głowę lub w bok,
niskiej quarcie — cięcie w głowę lub w pierś,
primie — cięcie w głowę lub w bok,
seście — cięcie w bok lub w pierś,
septimie — cięcie w pierś lub w bok.

CZEŚĆ IV

FINTY.

Gdy szybkość nasza w ataku nie wystarcza, by trafić przeciwnika, musimy się uciec do ataków skomplikowanych, jakimi są finty. Fintą nazywamy zaznaczenie ataku cięciem lub pchnięciem, mające na celu zmusić przeciwnika do wzięcia zasłony, którą omijamy, wykonując atak w odsłonę utworzoną przez wzięcie parady przez przeciwnika.

Fintować możemy zarówno cięcia jak i pchnięcia, zaznaczenie musi być jednak wykonane tak precyzyjnie, z taką energią, wyrazistością i z takim wyborem tempa, by wywoływało zupełne złudzenie ataku prawdziwego. Instynkt obrony przez zasłonięcie miejsca zagrożonego leży w naturze ludzkiej, to też poprawnie wykonana finta musi wywołać efekt zamierzony, to znaczy wzięcie zasłony przez przeciwnika. Odwrotnie, finta źle wykonana nietylko nie osiąga zamierzonego celu, lecz może się okazać dla nas zgubną, ponieważ umożliwia przeciwnikowi kontratak we formie akcji w tempo, zwykle podcięcia lub aretu.

Finta musi być zastosowaną do wrażliwości przeciwnika i szybkości jego oddziaływania. W każdym razie, by wrażliwość tę pobudzić należy, nim użyjemy finty, wykonać atak prawdziwy (ewentualnie nieco powstrzymany), w kierunku odsłony, którą mamy zamiar zaatakować fintą.

Fintę podkreślamy zwykle w rozstępie średnim nachyleniem tułowiu do przodu i apelem prawej stopy, w rozstępie dalekim silnym uderzeniem lewej stopy przy kroku wprzód, nachyleniem tułowiu wprzód oraz okrzykiem (emissione di voce) „È là“ wykonanym łącznie z fintą. Nachylenie tułowiu musi harmonizować z ruchem szabli i nie może być stosowaniem przesadnie ani też wpadać w ustawiczne kiwanie się wtył i wprzód, co jest ogromnym błędem, gdyż zasadniczą podstawą szermierki jest zachowywanie poprawnej postawy.

Finty wykonujemy z rozstępu średniego z wypadem lub z dalekiego z krokiem wprzód. W tym drugim wypadku ruch do przodu szabli we fincie powinien poprzedzać ruch do przodu ciała w kroku wprzód. Szybkość wykonania finty zależy od szybkości brania przez przeciwnika zasłony, finta zbyt wolna naraża nas na spotkanie w fincie klingi przeciwnika w zasłonie, co daje mu prawo riposty; finta zbyt szybka może nie dać przeciwnikowi czasu na wzięcie zasłony i narazić nas na trafienie cięciem końcowym klingi przeciwnika, której nie potrafiliśmy fintą wyruszyć z pozycji i skierować tam, gdzieśmy ją mieć chcieli.

Rodzaje fint.

Wszystkie poznane już ataki możemy stosować też jako finty, to też ilość fint jest ogromnie wielka. Dadzą się one podzielić na następujące grupy:

a) Finty pojedyncze wolne wykonywane z postawy lub linii, względnie zaproszeń naszych na zaproszenie przeciwnika.

b) Finty podwójne wolne różniące się tem od fint pojedynczych, że przy nich fintujemy dwa cięcia lub pchnięcia, a wykonywane również z postawy lub linii względnie zaproszeń naszych na zaproszenie przeciwnika.

- c) Finty kawacyj wykonywane z wiązań przeciwnika.
- d) Finty poprzedzone atakiem na klingę przeciwnika przez usunięcie; należeć tu będą: finta wszystkich rodzajów deviamenta, cambiamenta, copertina, trasponta raccoglimenta.
- e) Finty poprzedzone atakiem na klingę przeciwnika przed uderzenie, jak: finta wszystkich rodzajów tocco, intrecciaty, battuty i sforza.
- f) Finty filo górą i dołem.
- g) Finty passé.
- h) Finty di pugno (finty ruchem pięści).

Do bardzo niedawnych czasów finty stanowiły najcenniejszą z akcji szermierczych i były podstawą gry assautowej wszystkich wybitnych mistrzów i amatorów. Przechodziły one w pewną nawet wybujałość, która charakteryzowała się stosowaniem z reguły podwójnych a nawet potrójnych fint w ataku, a często pojedynczych fint w riposie. Reguły sędziowania faworyzowały atak przy cięciu obopólnem, to też przeciętnej miary szermierz nadrabiał brak szybkości ilością fint, licząc na to, że przeciwnik, nawet szybszy odeń, przecież spóźni się z którąś zasłoną i zostanie wkońcu trafiony. Rzeczy te trwały dość długo, — ściśle do czasu zwycięskiego wejścia szpady do międzynarodowych turniejów. Reguły sędziowania szpady, broni, której technika opiera się w znacznej mierze na kontrataku, miały duży wpływ i na regulamin zawodów w szabli. Zaczęto zwracać mniejszą uwagę na to, kto dłużej był w ataku, a raczej badać, kto pierwszy został trafiony, co z miejsca odbiło się i na taktyce. Dziś zasadą jest atak szybkościowy (azione di velocita), o ile możliwości poprzedzony atakiem na klingę (attacco materiale), z wyborem tempa lub w tempo, atak zaś fintowany (attacco morale) ogranicza się dziś z zasady do finty pojedynczej, o ile możliwości też poprzedzonej atakiem na klingę.

Finta podwójna znajduje zastosowanie jedynie w treningu jako znakomity środek uzyskania opanowania szabli.

Finty pojedyncze wolne.

Teoretycznie jako pojedynczą fintę wolną stosować możemy każdy atak zaczynany cięciem prostym, wymachem, lub pchnięciem dotychczas poznanem, w praktyce jednak najlepsze są finty ataków działających na ośrodki nerwowe, to znaczy finty pchnięć w pierś lub w bok, względnie cięć w twarz i głowę. Nie należy rozumieć pod tem, że inne finty są niepraktyczne — te jednak przy należytem wyćwiczeniu dają najlepsze szanse trafienia przeciwnika.

Szczupły zakres niniejszego podręcznika z jednej strony, a ogrom materiału z drugiej nie pozwala mi przejść szczegółowo wszystkich fint wolnych; ograniczę się więc tylko do tych, które powinny stanowić stały repertuar każdego szermierza, zostawiając resztę do tabelarycznego zestawienia na końcu książki.

Finta pchnięcia prostego. Może być wykonaną z postawy terzy lub secondy, albo też jednego z pięciu zaproszeń i składa się z dwu temp. Jako pierwsze tempo skierowujemy koniec szabli w pierś lub w bok przeciwnika, wyprostowując lekko (lecz nie wyprężając) ramię. Przy fencie pchnięcia w pierś ręka jest w położeniu seconda in terza, przy fencie pchnięcia w bok w położeniu prima in seconda, w obu wypadkach kąt między ramieniem i szabłą zachowany i w obu wypadkach pięść w tej samej wysokości, t. j. wysokości barku (kosz szabli zasłania pachę). Równocześnie z wyprostowaniem ramienia dajemy prawą stopą apel i pochylamy tułów wprzód. 2-gie tempo: Obchodzimy zasłonę, którą bierzemy przeciwnik i wypadamy z kawacją lub cięciem.

1. Np. Naucz. Zaproszenie primy.
Paruje secondą

albo paruje okrężną primą

2. Naucz. Zaproszenie secondy.
Paruje terzą.

albo paruje quintą

albo paruje primą

albo paruje okrężną secondą

albo paruje półokrężną quartą

Uczeń. Fintuje pchnięcie w bok.
Obchodząc zasłonę, wypada z kawacją górą, albo cięciem wymachowem w głowę, lub cięciem w twarz zewnątrz, lub cięciem wymachowem w twarz wewnątrz, albo cięciem w ramię z góry

wypada z kawacją w bok (circolazione) albo cięciem wymachowem w bok lub cięciem w ramię z dołu.

Uczeń. Fintuje pchnięcie górą.
Obchodząc zasłonę wypada z kawacją wewnątrz albo cięciem coupé wewnątrz lub cięciem w twarz wewnątrz (wymachem) cięciem wymach. w pierś lub w brzuch, cięciem w bok, cięciem w ramię wewnątrz (wymach) w ramię z góry (coupé) lub z dołu wymachem,

wypada z kawacją dołem, albo cięciem w bok, wymachowem cięciem w twarz wewnątrz, wymach. cięciem w brzuch, wymach. cięciem w ramię z dołu lub wymach. cięciem w ramię wewnątrz,

wypada z kawacją dołem, cięciem w bok, cięciem w ramię zewnątrz.

wypada z kawacją górą (circolazione) albo cięciem w twarz zewnątrz, cięciem wymachowem w głowę, cięciem wymach. w twarz wewnątrz, cięciem wymach. w pierś lub cięciem w ramię z góry.

wypada z kawacją zewnątrz, lub cięciem wymachowem w twarz zewnątrz, cięciem wymachowem w bok, cięciem coupé zewnątrz w głowę lub w ramię.

3. Naucz. Zaproszenie terzy.

Paruje quarta

albo paruje okrężną terzą

albo paruje secondą

albo paruje półokrężną primą

albo paruje półokrężną quintą.

4. Naucz. Zaproszenie quarty.

Uczeń. Fintuje pchnięcie wewnątrz.

Obchodząc zasłonę wypada z kawacją zewnątrz albo wymachowem cięciem w ramię zewnątrz (wymach podcięciowy), wymachowem cięciem w bok, cięciem coupé zewnątrz w głowę lub w ramię,

wypada z kawacją wewnątrz (circolazione), albo cięciem coupé wewnątrz w głowę, wymachowem cięciem w twarz wewnątrz, wymachowem cięciem w pierś lub w brzuch, cięciem w ramię wewnątrz lub z dołu, wymachowem cięciem w bok. wypada z kawacją górą albo cięciem w twarz zewnątrz, wymach. cięciem w głowę, wymach. cięciem w twarz wewnątrz lub w pierś, lub z wymachowem cięciem w ramię z góry.

wypada z kawacją dołem, wymachowem cięciem w bok, wymach. cięciem w brzuch ostrzem lub tylcem przechodząc popod klingę przeciwnika, cięciem coupé w ramię, wymachowem cięciem w ramię z dołu przechodząc ponad koszem przeciwnika, cięciem tylcem w ramię z dołu przechodząc popod klingę przeciwnika.

wypada z kawacją dołem, albo cięciem w bok, wymach. cięciem w twarz wewnątrz, wymachowem cięciem w pierś lub w brzuch, cięciem w ramię wewnątrz lub z dołu.

Uczeń. Fintuje pchnięcie zewnątrz.

Paruje terzą

albo paruje okrężną quartą.

5. Naucz. Zaproszenie quinty.
Paruje secondą

albo paruje niską quartą

albo paruje półokrężną primą

albo paruje okrężną quintą

Obchodząc zasłonę, wypada z kawacją wewnątrz, albo cięciem coupé w głowę, cięciem wymachowem w twarz wewnątrz, cięciem wymachowem w pierś lub brzuch lub z cięciem w bok.

wypada z kawacją zewnątrz (circolazione) albo cięciem coupé w głowę, cięciem wymachowem w twarz zewnątrz, cięciem wymach. w pierś lub brzuch, cięciem wymachowem w bok lub cięciem coupé w ramię.

Uczeń. Fintuje pchnięcie dołem. Obchodząc zasłonę, wypada z kawacją górą, albo cięciem w twarz zewnątrz, wymach. cięciem w głowę, wymach. cięciem w twarz wewnątrz lub pierś, lub cięciem w ramię z góry.

wypada z kawacją górą, albo cięciem w twarz zewnątrz (przechodząc popod koszem szabli przeciwnika), wymach. cięciem w głowę, cięciem w ramię z góry, cięciem coupé w głowę lub ramię, wymach. cięciem w bok lub w twarz zewnątrz.

wypada z kawacją dołem, albo wymach. cięciem w bok, cięciem w ramię zewnątrz, lub cięciem w ramię popod klingę przeciwnika z dołu ostrzem lub tyłcem.

wypada z kawacją dołem (circolazione), albo cięciem w bok, cięciem w ramię z dołu, wymachowem cięciem w twarz wewnątrz lub wymachowem cięciem w pierś lub brzuch

Finta cięcia.

Przeprowadzamy ją wedle tych samych zasad i z tych samych postaw, zaproszeń i wiązań własnych lub przeciwnika, co rzeczywiste cięcia proste, wymachowe lub coupé. Najczęściej stosujemy fintę cięcia prostego lub coupé, rzadziej fintę cięcia wymachowego, gdyż przy niej ramię nasze jest bardziej narażone na podcięcie przez przeciwnika.

Finta pojedyncza cięcia składa się podobnie jak finta pchnięcia z 2 temp. Na pierwsze tempo wykonujemy fintę, prostując odpowiednio rękę do przodu (lecz nie wyprężając jej) i zagrażając szablą odślonie przeciwnika. O ile wychodzimy z postawy o ręce wyprostowanej i fintujemy cięcie proste, to ruch prostowania ramienia musimy poprzedzić nieznaczem ugięciem go w łokciu, by nadać w ten sposób fince większą wyrazistość; przy ugięciu tem poruszamy wyłącznie przedramię, nie zmieniając położenia ramienia i barku. Wychodząc z postawy lub zaproszenia o ręce ugiętej, cofnięcia tego przedramienia unikamy, prostując odrazu rękę do przodu. W to samo tempo wchodzi apel nogi prawej (w rozstępie średnim) i nachylenie tułowiu do przodu. Drugie tempo tworzy obejście zasłony przeciwnika i końcowe cięcie lub pchnięcie z wypadem.

Zasadą przy fintowaniu cięć jest to, by przy końcu tak pierwszego jak i drugiego tempa pięść nasza była w wysokości barku (nieco odeń w prawo) tak, by kosz szabli krył naszą pachę i by kąt między naszą szablą i ramieniem był utrzymany.

Ogromną wadą jest przesuwanie pięści tak w końcowym stadium finty jak i cięcia w górę, dół, lewo lub w prawo. Utrudnia to nam tylko poprawne prowadzenie szabli, zmniejsza szybkość, odsłania ramię, uniemożliwia schwycenie ewentualnej riposty przeciwnika, a wza-

mian za to daje parę centymetrów głębszego zasięgu cięcia, względnie przelecenie zasłony przeciwnika, o ile ta jest ściśle do minimum ograniczoną, co w praktyce niezmiernie rzadko się zdarza.

Co do prostowania ręki przy fencie nasuwa się jedna uwaga. Przy fintach cięć mających wywołać zasłony, po których kończymy atak omijając nie kosz lecz koniec szabli przeciwnika, prostujemy rękę nieco mniej ściśle, a to by mieć krótszą drogę dla ominięcia tegoż końca szabli przeciwnika. Np. finta cięcia prostego w głowę, zakończona cięciem w bok, wymaga wyprostowania zupełnego ręki, gdyż kosz szabli przeciwnika w quincie da się obejść łukiem minimalnym prawie rotacją ramienia około osi. Ta sama finta zakończona cięciem w pierś nie może być tak silnie zaakcentowaną do przodu, gdyż dla obejścia szabli przeciwnika w quincie musielibyśmy po fencie znacznie cofnąć łukiem naszą szablę wstecz, to znaczy zrobić zbyt wielki wymach w pierś, tracąc na czasie i umożliwiając przeciwnikowi wzięcie na czas jeszcze zasłony primy. Tę więc fintę wykonamy prostując ramię nieco mniej niż normalnie.

Przykład fint cięć:

1. Naucz. Zaproszenie lub wiązanie primy.
Paruje secondą.

Uczeń. Fintuje cięcie w bok.

Obchodząc zasłonę wypada z cięciem w twarz zewnątrz albo cięciem prostym w głowę, albo cięciem wymachowym w twarz wewnątrz, lub cięciem wymachowym w pierś lub kawacją górą lub cięciem w ramię z góry względnie coupé w bok.

2. Naucz. Zaproszenie lub wiązanie secondy.

Uczeń. Fintuje cięcie w twarz zewnątrz, albo cięcie w głowę, albo cięcie w twarz wewnątrz lub cięcie w ramię z góry.

Paruje odpowiednio terzą, quin-
tą lub primą.

3. Naucz. Zaproszenie lub wią-
zanie terzy.

Paruje sestą, półokrężną quin-
tą, quartą, półokrężną pri-
mą, secundą — zależnie od
finty.

4. Naucz. Zaproszenie lub wią-
zanie quarty.

Paruje quintą, terzą, niską terzą
secundą zależnie od finty.

5. Naucz. Zaproszenie lub wią-
zanie quinty.

Paruje secundą, niską quartą
albo półokrężną primą za-
leżnie od finty.

Obchodząc zasłonę wypada z cię-
ciem w bok, cięciem coupé
w głowę, cięciem wymacho-
wem w twarz wewnątrz, cię-
ciem wymachowem w pierś
lub brzuch, cięciem w ramię
z dołu lub zewnątrz, kawacją
dołem, albo wypada z cięciem
coupé w głowę, cięciem cou-
pé w ramię, cięciem wym-
machowem w twarz zewnątrz,
cięciem wymachowem w bok.

Uczeń. Fintuje cięcie w głowę,
cięcie w twarz wewnątrz, cię-
cie w pierś, brzuch lub cięcie
w bok.

Obchodząc zasłonę wypada z
cięciem w którąkolwiek wol-
ną odsłonę.

Uczeń. Fintuje cięcie w głowę
cięcie w twarz zewnątrz, cię-
cie w bok lub cięcie w ra-
mie zewnątrz.

Obchodząc zasłonę wypada z
cięciem w którąkolwiek wol-
ną odsłonę.

Uczeń. Fintuje cięcie w bok lub
w brzuch.

Obchodząc zasłonę wypada z
cięciem w którąkolwiek wol-
ną odsłonę.

Finty pojedyncze wolne z dalekiego rozstępu.

Jakieśmy to już mówili, finta musi mieć charakter
rzeczywistego cięcia lub pchnięcia, by zmusić przeciw-

nika do wzięcia zasłony, to też aby uzyskać cel zamierzony, musi być zasadniczo wykonaną w rozstępie średnim. Fintowanie z rozstępu dalekiego ma na celu zwykle raczej krycie naszego kroku wprzód niż zmuszenie przeciwnika do wzięcia zasłony, gdyż logicznie nie jest do pomyślenia, by samo ukazanie cięcia lub pchnięcia w rozstępie dalekim ten efekt moralny wywołało, musi tutaj więc nastąpić po kroku wprzód właściwy atak pojedynczą fintą. Gdy przeciwnik stojąc w rozstępie dalekim na ukazanie przez nas ciosu reaguje paradą, to robi to albo z niedoświadczenia albo z wyrachowania, by skłoniwszy nas w ten sposób do kilku ruchów, mógł mieć czas i sposobność wykonania akcji w tempo (podcięcia lub aretu).

Resumując, finta pojedyncza ma uzasadnienie prawie wyłącznie w rozstępie średnim, — z rozstępu dalekiego szanse powodzenia może mieć tylko finta podwójna, i to pierwsza finta jako ukazanie cięcia celem krycia kroku wprzód, druga finta już jako finta pojedyncza ze średniego rozstępu. Wyjątek stanowią ataki na przeciwników o silnych nerwach, którzy parują w ostatnim momencie, gdy klinga nasza rzeczywiście już im zagraża, — wtedy możliwą jest do wykonania i finta pojedyncza z dalekiego rozstępu.

Wykonanie to wygląda następująco: Równocześnie z ukazaniem cięcia wykonujemy długi krok wprzód z silnem uderzeniem lewą stopą o ziemię, nachyleniem tułowiu do przodu i okrzykiem, następnie obchodząc zasłonę przeciwnika, wypadamy z cięciem lub pchnięciem. Najpraktyczniejsze w tym wypadku są finty pchnięcia. Polecenia godnymi są w tym wypadku ataki z raddoppio dalla guardia, gdyż wymagają jednego tempa mniej, niż pattinando, zbliżają nas bardziej do przeciwnika i są szybsze. Należy jednak w nich „nisko siedzieć“, by uchronić się od akcji w tempo.

Uczenie fint w rozstępie średnim.

Naukę dzielimy na trzy okresy. W okresie pierwszym idzie o wyrobienie precyzji. Uczeń fintując musi prostować rękę powoli jednym ciągłym ruchem, pochylając równocześnie tułów do przodu (lecz nie uginając prawego kolana) ruchem ciągłym lecz też dość wolnym, finta musi być, jak to nazywamy, ciągniona a nie zrywana. Gdy ruch ten jest już ukończony, nauczyciel bierze jednym wolnym ruchem zasłonę.

Uczeń, nim klinga nauczyciela przeszła $\frac{1}{3}$ część drogi do zasłony, obchodzi zasłonę przeciwnika tnąc w utworzoną przez tegoż odsłonę. W ostatniej fazie cięcia wypad. (Precedenza della punta!)

Zetknięcie się kling nie może naturalnie mieć miejsca. W tym okresie wszystkie cięcia uczeń musi wykonywać małymi wymachami. Najważniejszą rzeczą w tym okresie jest, by nie brać zbyt wcześnie i zbyt szybko zasłony, bo to miałyby jako skutek fintowanie ucznia krótkimi i zrywanymi ruchami. Z początku lepiej nieco przesadzać w przeciwnym kierunku. W tym okresie nauczyciel liczy wolno, głośno, raz — jako komendę dla ucznia zaczęcia finty — dwa jako komendę dla siebie zaczęcia parady.

W okresie drugim idzie o wygładzenie i wyrobienie łączności obu ruchów, w okresie pierwszym wyrobionych. Lekcja jest niemą (lezione muta). Nauczyciel nie liczy głośno. Gdy finta jest w ostatniej fazie prostowania ręki, względnie wymachu, nauczyciel bierze wolno zasłonę. W momencie powstawania zasłony uczeń obchodzi ją tnąc z wypadem w powstałą odsłonę (Precedenza della punta!)

W okresie trzecim idzie o wyrobienie szybkości. Uczeń zaczyna fintę równocześnie z wypadem, nauczy-

ciel bierze też odrazu zasłonę. O ułamek sekundy wcześniej niż ukończenie wypadu musi uczeń trafić cięciem końcowem nauczyciela, tak, by ten moment trafienia nauczyciela schodził się z momentem ukończenia przez tegoż zasłony. Z początku jest to bardzo trudnem, gdyż i tutaj należy ściśle przestrzegać zasady: *Precedenza della punta!* (Koniec szabli w pierw ma dotknąć odsłony niż stopa we wypadzie ziemi). Ułatwia się to uczniowi radząc mu przy wypadzie wyrzucać początkowo wysoko prawą stopę w górę. Wypad taki jest powolniejszy od normalnego, przy którym stopa idzie tuż nad terenem (*rasente il suolo*), uczeń ma więc więcej czasu do ukończenia ruchów ręki. W miarę nabierania szybkości wypad musi powracać do normy. W tym trzecim okresie fintujemy przeważnie pchnięcia i cięcia proste, a wymachy skracamy do minimum, prawie do rotacji ramienia około osi.

Np. finta głowa — cięcie w bok w tym okresie nie różni się prawie wykonaniem ruchu od finty w głowę — kawacji w bok, wyjąwszy naturalnie punkt i rodzaj trafienia. — Wszystkie te trzy okresy należy długo i wytrwale ćwiczyć, by opanować w zupełności fintę. Wszelki zbyteczny pośpiech jest tu zgubnym.

Uczenie finty pojedynczej z rozstępu dalekiego.

Uczenie finty tej, w *assaut* nieczęsto stosowanej, ma jako ćwiczenie wielką wartość, gdyż wyrabia elastyczność całego ciała i niezależność ruchów ramienia od ruchów nóg i tułowiu. Przy fince pchnięcia skierowuje uczeń koniec szabli w odsłonę, prostuje ramię i potem wykonuje krok wprzód. Równocześnie z dostawieniem lewej stopy (nie wcześniej!) bierze nauczyciel zasłonę, którą uczeń obchodzi tnąc z wypadem w pow-

stałą odsłonę (Precedenza della punta!). Przy fincie cięcia prostego postępujemy analogicznie jak przy fincie pchnięcia. Przy fintach cięć wymachowych wykonujemy w pierw $\frac{2}{3}$ wymachu, a z ostatnią $\frac{1}{3}$ łączymy krok wprzód, naturalnie nie robiąc żadnych przerw w wymachu.

Finty podwójne wolne.

Fint podwójnych uczymy dopiero po przerobieniu wszystkich innych rodzajów fint pojedynczych. Fintę podwójną stosujemy wtedy, gdy szybkość nasza nie wystarcza, by trafić przeciwnika fintą pojedynczą, to znaczy gdy bierze on obie zasłony prawie równocześnie z naszą fintą i naszym cięciem końcowym. W tym wypadku musimy dodać jeszcze jedną fintę, by zyskać na czasie i miejscu i trafić odsłonę przeciwnika, nim ten weźmie zasłonę trzecią z kolei. Finta podwójna teoretycznego uzasadnienia nie posiada, gdyż finta pojedyncza przy poprawnym wykonaniu i odpowiedniej szybkości powinna nas zawsze doprowadzić do celu, w praktyce jest jednak często używaną. Tak jak finta pojedyncza jest udaniem cięcia rzeczywistego, tak i finta podwójna jest symulacją pojedynczej finty, to zn. jej cięcia końcowego, obchodząc drugą z kolei zasłonę przeciwnika cięciem lub pchnięciem. Finta podwójna składa się więc z trzech temp: dwu fint i cięcia końcowego i racjonalnie powinna być wykonywaną z rozstępu średniego. Tempo jej wykonania jest dwojakiemu rodzaju zależnie od dwu rodzajów przeciwników, których spotkać możemy: przeciwników nerwowych biorących natychmiast pierwszą zasłonę i przeciwników o silnych nerwach i zimnej krwi, wytrzymujących długo pierwszą fintę i potem biorących szybko dwie zasłony.

Przykład pierwszy: Przeciwnik nerwowy biorący natychmiast pierwszą zasłonę.

Rozstęp średni. Uczeń. Zaproszenie secondy.

Fintuje cięcie w bok — cięcie w twarz zewnątrz w miejscu i wyczekuje „ciągnąć“ fintą aż nauczyciel i tnie z wypadem w bok.

Naucz. Zaproszenie quinty.

Paruje natychmiast secondą

paruje terzą

Przykład drugi: Przeciwnik nie bierze zaraz zasłony, pozwala „ciągnąć“ pierwszą fintę, a potem bierze nagle i szybko dwie zasłony po sobie.

Rozstęp średni. Uczeń postawa terzy o ręce ugiętej.

Fintuje w miejscu cięcie w twarz zewnątrz,

Naucz. Zaproszenie quarty.

pozwała ciągnąć fintę a potem bierze nagle i szybko po sobie zasłony terzy i quarty,

obchodzi zasłony fintą kawacji wewnątrz i tnie z wypadem w twarz zewnątrz.

a więc w wypadku pierwszym ciągniemy drugie tempo. — bok, twarz zewnątrz — bok; w drugim wypadku ciągniemy pierwsze tempo — twarz zewnątrz, — kawacja wewnątrz, twarz zewnątrz.

W dalekim rozstępie, w wypadku pierwszym zaznaczamy w miejscu fintę pojedynczą (bok, twarz zewnątrz), następnie wykonujemy krok wprzód i w średnim rozstępie będąc dajemy z wypadem cięcie końcowe (bok). — W drugim wypadku zaznaczamy pierwszą część ataku (twarz zewnątrz) w miejscu, następnie wykonujemy krok wprzód, a drugą część ataku (kawacja wewnątrz twarz zewnątrz) wykonujemy analogicznie jak fintę pojedynczą z rozstępu średniego. Ataki te oba z dalekiego rozstępu nie mogą mieć pauz i muszą być płynnie wykonane, o różnym jednak nasileniu szybkości w poszczególnych fazach.

W praktyce częstszym jest wypadek drugi, ćwiczymy

go w dalekim rozstępie w sposób następujący: Rozkładamy tempa finty podwójnej na tempa pattinanda, robiąc pierwszą fintę równocześnie z krokiem prawej nogi wprzód, drugą fintę równocześnie z dostawieniem nogi lewej, a cięcie końcowe z wypadem (Precedenza della punta!). W miarę opanowania ataku zwiększamy szybkość dwu ostatnich temp ręki i staramy się wykonać je razem z wypadem jak w trzecim okresie studjum finty pojedynczej, rozciągając pierwsze tempo ręki na cały krok wprzód.

Poprawnie wykonany atak przy odpowiedniej szybkości i wyborze tempa powinien wyglądać w obu wypadkach tak, że robimy cały krok wprzód, nim przeciwnik weźmie zasłonę.

Prócz tych rodzajów finty podwójnej mamy jeszcze rodzaj finty podwójnej poznanej przy fintach pojedynczych z dalekiego rozstępu, gdzie finta pierwsza jest tylko ukazaniem cięcia, by pod jego groźbą zyskać na terenie i już ze średniego rozstępu przeprowadzić atak pojedynczą fintą. W tym wypadku może być lekka przerwa między krokiem wprzód a wypadem. Ten rodzaj fint jest dobrym dla szermierzy o niewielkiej szybkości, nie mogących dać ze siebie błyskawicznego tempa, jakiego wymaga prawdziwa podwójna finta z dalekiego rozstępu.

Przykłady fint podwójnych. Przejdziemy przykłady fint podwójnych w rozstępie średnim, złożonych wyłącznie z pchnięć, zostawiając finty złożone z pchnięć i cięć jako też cięć i pchnięć do zestawienia na końcu książki. Finty złożone wyłącznie z pchnięć stanowią znakomite ćwiczenia, wyrabiające precyzję prowadzenia szabli i obchodzenia zasłon przeciwnika. Możliwość stosowania ich bezpośredniego w assaut jest niewielka.

1. Naucz. Zaprosz. lub wiązanie
primy,
paruje secondą,

Uczeń. Fintuje pchnięcie (wzgl.
kawację) dołem.
Obchodzi zasłonę fintą kawacji
górną,

paruje terzą, quintą lub primą
albo (drugie i trzecie tempo)
paruje okrężną primą i secondą

albo paruje secondą i okrężną
secondą względnie secondą,
i półokrężną quartą

wypada z kawacją dołem.
Obchodzi okrężną primę kawa-
cją w bok i wypada z kawa-
cją górą.

Obchodzi secondę kawacją wgo-
rę i wypada z kawacją ze-
wnątrz (contracavazione).

Finta pchnięcia prostego w zaproszenie przeciwnika i obejście kawacją tegoż zasłony okrężnej nazywa się *circolazione*; finta kawacji z wiązania przeciwnika i obejście w tym samym kierunku tegoż zasłony okrężnej nazywa się *contro cavazione*. W użyciu są też nazwy *finta dritta circolata* na *circolazione* i *cavazione circolata* na *contro cavazione*. Finta kawacji i obejście zasłony opozycyjnej drugą kawacją (w kierunku przeciwnym jak pierwsza) nazywa się *uno* — *due*, podwójna finta kawacji i obejście dwu zasłon opozycyjnych kawacjami nazywa się *uno* — *due* — *tre*, jest to finta *uno* — *due* — kawacją.

2. Naucz. Zaprosz. lub wiązanie
secondy
paruje terzą, quintą lub primą,

paruje secondą,
Albo (drugie i trzecie tempo)
paruje okrężną secondą i terzą

albo paruje półokrężną quartą
i terzą

albo paruje terzą i okrężną ter-
zą, quartą i okrężną quartą
quintą i okrężną quintą, primą
i okrężną primą.

3. Naucz. Zaproszenie lub wią-
zanie terzy,
paruje niską quartą lub secondą,
paruje terzą, quintą lub primą.

Uczeń. Fintuje pchnięcie (względ-
nie kawację) górą,
obchodzi zasłonę fintą kawacji
dołem,

wypada z kawacją górą.
fintuje *circolazione* (wzgl. *contro-
cavazione*) górą i wypada z ka-
wacją dołem.

* fintuje kawację zewnątrz i wy-
pada z kawacją wewnątrz.

fintuje kawację i *contro cava-
zione* zależnie od zasłon bra-
nych przez przeciwnika.

Uczeń. Fintuje pchnięcie (wzgl.
kawację) wewnątrz,
obchodzi zasłonę fintą kawacji
zewnątrz lub górą
wypada z kawacją dołem.

Albo (drugie i trzecie tempo) paruje okrężną terzą i niską quartą, półokrężną quintą i secondą, półokrężną primą i secondą.

Albo paruje quartą i okrężną quartą, secondą i okrężną secondą i t. d.

4. Naucz. Zaproszenie lub wiązanie quarty paruje terzą,

paruje niską quartą lub secondą.

Albo (drugie i trzecie tempo) paruje okrężną quartą i terzą,

Albo paruje terzą i okrężną terzą, terzą i półokrężną quintą, terzą i półokrężną primą.

5. Naucz. Zaproszenie lub wiązanie quinty, paruje secondą lub niską quartą,

paruje terzą, quintą lub primą.

Albo (drugie i trzecie tempo) paruje okrężną quintą i secondą.

Albo paruje secondą i okrężną secondą lub secondą i półokrężną quartą.

Fintuje circolazione (wzgl. contro-cavazione) i wypada z kawacją zależnie od zasłony branych przez przeciwnika.

Fintuje kawację i wypada z contro-cavazione, zależnie od zasłony branych przez przeciwnika.

Uczeń. Fintuje pchnięcie (wzgl. kawację) zewnątrz, obchodzi zasłonę fintą kawacji wewnątrz, wypada z kawacją zewnątrz lub górą.

Fintuje circolazione (wzgl. contro-cavazione) i wypada z kawacją wewnątrz.

Fintuje kawację i wypada z contro-cavazione dołem.

Uczeń. Fintuje pchnięcie (wzgl. kawację) dołem, obchodzi zasłonę fintą kawacji górą lub zewnątrz, wypada z kawacją dołem.

Fintuje circolazione (wzgl. contro-cavazione) dołem i wypada z kawacją górą.

Fintuje kawację i wypada z contro-cavazione górą lub zewnątrz.

Finty te należy ćwiczyć ze średniego i z dalekiego rozstępu aż do zupełnego ich opanowania, poczem wszystkie kawacje, circolazione i contro-cavazione muszą być wykonane ruchami z łokcia i barku.

Gdy uczeń nabędzie już pewnej biegłości w tych fintach, nauczyciel nie będzie mu dyktował finty, którą ma wykonać, lecz zasłonę, którą ma obejść, np. „Biorę quintę i secondę atak podwójną fintą pchnięciami“.

Finty jako atak w tempo.

Zarówno pojedyncze jak i podwójne finty możemy stosować jako atak w tempo. Tempo to daje nam ruch klingi przeciwnika, np.

1. Finta pojedyncza :

rozstęp daleki. Uczeń. Klinga w linii związana w terzy w tym momencie atakuje energicznie fintą cięcia w twarz zewnątrz, kończy cięciem w pierś.

Naucz. Wiązanie terzy, bierze zaproszenie quarty,

paruje terzą,

2. Finta podwójna

rozstęp daleki. Uczeń. Klinga w linii dolnej.

Naucz. Zaproszenie quinty stara się chwycić klingę przeciwnika (jednak bez zamiaru atakowania),

w tym momencie unikając wiązania atakuje: finta głowa wymachem — bok z krokiem wprzód

paruje quintą, pozwala nieco ciągnąć fintę w bok i bierze jako drugą zasłonę secondę.

kończy cięciem w twarz zewnątrz z wypadem.

Finta kawacji.

Przeprowadzamy ją z wiązania przeciwnika. Pojedynczą fintę kawacji i podwójną fintę kawacji wykonujemy analogicznie jak finty wolne z tą różnicą, że pierwszym ruchem jest tutaj kawacja, np.

Rozstęp średni. Uczeń klinga w linii związana w terzy, fintuje kawację wewnątrz, kierując koniec szabli nieco niżej niż w pchnięciu kawacji, a to celem łatwiejszego uniknięcia zasłony przeciwnika; (we fin-

Naucz. Wiązanie terzy

paruje quartą.

cie tej ręką w położeniu prima in secunda)
obchodzi zasłonę pod koszem
szabli przeciwnika i tnie z wypadem w twarz zewnątrz.

Z dalekiego rozstępu fintę kawacji przeprowadzamy opuszczając odrazu kontakt z klingą przeciwnika (nie dochodząc z krokiem wprzód w pierw końcem szabli do kosza szabli przeciwnika, jak przy kawacji z dalekiego rozstępu).

Np. daleki rozstęp. Uczeń klinga w linii związana w quarcie przez nauczyciela fintuje kawację zewnątrz z krokiem wprzód, kończy kawacją wewnątrz.

Naucz. Wiązanie quarty

paruje teraz.

Finty, poprzedzone atakiem na klingę przeciwnika przez usunięcie.

Najczęściej spotykamy tu jako atak na klingę deviamiento i cambiamento. Warunkiem stosowania tych fint jest trzymanie przez przeciwnika klingi w linii. W średnim rozstępie przeprowadzamy w pierw deviamiento względnie cambiamento, następnie wykonujemy fintę wedle zasad poznanych dla fint wolnych — W rozstępie dalekim chwytamy klingę przeciwnika ułamek sekundy przed krokiem wprzód, z przeniesieniem tułowi wprzód usuwamy ją z linii, z dostawieniem lewej stopy zaznaczamy fintę i obchodzimy zasłonę z wypadem jak przy fencie wolnej.

Finty podwójne, poprzedzone usunięciem klingi przeciwnika przez deviamiento lub cambiamento, są bardzo rzadko stosowane. Finty poprzedzone copertinem stosujemy wobec przeciwników trzymających szablę wybitnie sztywnie w linii i na nacisk z naszej strony reagu-

jących naciskiem. Mamy dwa rodzaje tych fint, tak jak dwa rodzaje copertina. Fintę copertina terzy wykonujemy biorąc wiązanie terzy i następnie cisnąc klingę przeciwnika w prawo wdół. W pewnym momencie, gdy czujemy silny nacisk wywieramy przez klingę przeciwnika na naszą, puszczaemy jego klingę tak, że ona odskakując w kierunku przeciwnym naciskowi naszej klingi otwiera nam odsłonę, t. j. pierś, brzuch lub bok, w którą tniemy. Sama finta jest tutaj właściwie zeska-motowaną i znajduje się raczej w umyśle przeciwnika. Analogicznie przeprowadzamy fintę copertina quarty.

Z dalekiego rozstępu w pierw bierzemy wiązanie terzy lub quarty, wykonując właściwe copertino podczas kroku wprzód; z dostawieniem lewej stopy puszczaemy klingę przeciwnika i tniemy w wypadem w odsłonę powstałą przez odskoczenie tegoż klingi.

Finty, poprzedzone atakiem na klingę przeciwnika przez uderzenie.

Będzie to głównie tocco jako finta. Tocco dlatego, że stosunkowo najmniej ze wszystkich uderzeń wzruszając szablę przeciwnika w rękę, umożliwia mu wzięcie zasłony, którą omijamy. Warunkiem tej finty jestzymanie szabli w linii przez przeciwnika.

W rozstępie średnim w miejscu wykonujemy tocco i zaznaczamy fintę — następnie obchodząc zasłonę wypadamy z cięciem końcowem. Tocco wykonujemy przytem niezbyt energicznie, by umożliwić przeciwnikowi wzięcie zasłony.

Z dalekiego rozstępu wykonujemy tocco w miejscu niezbyt silnie i zaznaczamy fintę, następnie robimy krok wprzód i końcowe cięcie z wypadem.

Tocco i podwójną fintę wykonujemy w ten sam sposób jak podwójną fintę wolną, tylko fintę poprzedza

tocco, które zawsze wykonujemy w miejscu. — Do fint tych należą także poznane już tocchi di sciabola di passagio.

Finta filo.

Warunkiem jest tutaj, tak jak przy pojedynczem filo, klinga w linji, pięść nisko a koniec szabli wyżej dla filo górą, względnie pięść wyżej a koniec szabli niżej dla filo dołem. Wpierw zaznaczamy filo wywołując tem opozycję przeciwnika, nagle unikamy jego nacisku, cofnięciem szabli do cięcia lub obejściem jego kosza do pchnięcia, skutkiem tego przeciwnik przeleci klingą granice zasłony, dając nam odsłonę dla cięcia lub pchnięcia.

Z dalekiego rozstępu wpierw zaznaczamy filo następnie wykonujemy krok wprzód. Przy fintowaniu filo dołem (filo di seconda) zwracamy rękę aż prawie do położenia ręki prima, by nie obniżać zbyt pięści przy fencie.

Finta filo górą z dalekiego rozstępu w wykonaniu jest bardzo podobna do deviamenta terzy — cięcie w bok z tą tylko różnicą, że przy deviamencie koniec szabli jest poza profilem przeciwnika, przy fencie zaś fila skierowany na pierś przeciwnika. Oba ataki kończymy cięciem lub pchnięciem w bok.

Analogicznie filo dołem z dalekiego rozstępu różni się niewiele techniką wykonania od deviamenta secondy i cięcia w twarz względnie kawacji górą.

Te same uwagi odnoszą się do podwójnej finty filo ze średniego i dalekiego rozstępu.

Finta filo jako ćwiczenie umówione.

I. Atakujący. Postawa terzy, atakuje fintą: filo dołem — kawacja górą albo podwójną	Broniący. Linja dolna

fintą: filo dołem — kawacja górą — kawacja dołem, przy czym od czasu do czasu wykonuje zamiast finty filo — filo rzeczywiste, by zmusić przeciwnika do brania zasłony.

II. Atakujący. Postawa secondy, ćwiczenie analogiczne do powyższego tylko finta: filo górą — kawacja dołem lub podwójna finta: filo górą — kawacja dołem — kawacja górą.

paruje secondą i quintą, albo secondą — quintą — secondą, albo secondą — terzą — niską quartą.

Broniący. Linja górna.

paruje quintą i secondą lub quintą — secondą — terzą.

Finty passé.

Charakterystyczną cechą fint ciętych dotychczas poznanych jest to, że po fencie szabla nasza wraca częścią mniej więcej tej samej drogi, którą przebiegła, wstecz i stąd idzie w kierunku nowego cięcia. Finty passé różnią się tem od dotychczas poznanych, że przy nich szabli nie cofamy, lecz, że mija ona zasłonę przeciwnika zbaczając nieco z drogi, nie zmieniając jednak ogólnego kierunku ruchu. Finty passé tworzymy zawsze z cięć wymachowych i wszystkie z wyjątkiem finty passé w pierś są fintami cięć w ramię.

1. Finta passé w ramię wewnątrz.

Stosujemy ją przeciw szermierzom używającym chętnie zasłony quarty. Np.

Naucz. Klinga w linji

paruje quartą

Uczeń. Postawa w terzy fintuje cięcie wymachowe w ramię wewnątrz, nie przerywając ruchu mija zasłonę przeciwnika przechodząc popod koszem tegoż szabli

i tnie go w ramię zewnątrz
lub w twarz zewnątrz lub
w głowę.

Finta ta może być również wykonaną tyłcem szabli. W analogiczny sposób wykonujemy fintę *passé* cięcia w pierś stosowaną zwykle na zaproszenie *quinty* lub fałszywej austriackiej terzy (o ręce silnie ugiętej), przeciwnika.

2. Finta *passé* w ramię zewnątrz. Stosujemy ją przeciw szermierzom używającym chętnie niskiej terzy.

Naucz. Zaproszenie *quarty*

paruje niską terzą

Uczeń. Postawa *secondy* fintuje cięcie wymachowe w ramię zewnątrz nie przerywając ruchu mija zasłonę przeciwnika popod koszem tegoż szabli i powtarzając wymach (młyniec podcięciowy), tnie go w twarz zewnątrz.

3. Finta *passé* w ramię z dołu.

Naucz. Postawa terzy o ręce ugiętej,

paruje *secondą*.

Uczeń. Postawa terzy o ręce ugiętej. fintuje cięcie wymachowe w ramię z dołu nie przerywając ruchu mija zasłonę przeciwnika obok kosza szabli tegoż. i tnie w twarz zewnątrz.

4. Finta *passé* w ramię z góry.

Naucz. Wiązanie *secondy*

paruje *quintą*

Uczeń. Klinga w linii dolnej fintuje cięcie wymachowe w ramię z góry nie przerywając ruchu mija zasłonę przeciwnika bokiem kosza tegoż, zwracając równocześnie rękę w położenie *seconda* i wypada z pchnięciem w pierś lub w bok.

Finty *passé* mogą być poprzedzone atakiem na klingę przeciwnika przez uderzenie, mogą być też z nich tworzone finty podwójne jako dwie finty *passé* i końcowe cięcie lub pchnięcie.

Wszystkie rodzaje fint muszą być też ćwiczone jako atak w tempo, wedle zasad poznanych już dla fint wolnych. Gdy uczeń nabędzie w nich dostatecznej biegłości należy je też przechodzić jako ćwiczenia umówione ataku i obrony.

Finta di pugno (finta ruchem pięści).

Jest to atak stosowany wobec przeciwników nerwowych, którzy reagują zasłoną na prawie każdy ruch naszej szabli. Wobec tego rodzaju przeciwników atak ten osiąga te same rezultaty, co pojedyncza lub podwójna finta. Pojedynczą fintę *di pugno* wykonujemy z wiązania naszego lub przeciwnika, zastępując zwykłą fintę pojedynczą zwykłym odskoczeniem naszej klingi od klingi przeciwnika i natychmiastowem potem cięciem lub pchnięciem w tę samą odsłonę, w którą koniec naszej szabli był przed tem odskoczeniem naszej szabli skierowanym, względnie której był najbliższym. Odskok ten klingi skuteczniamy ruchem pięści (przegubu ręcznego), stąd nazwa, efektem jest to, że przeciwnik nerwowy sądząc, że chcemy ciąć w inną odsłonę, pośpieszy się z wzięciem odpowiedniej zasłony, otwierając nam szeroko tę właśnie odsłonę, którą chcemy trafić stosując fintę *di pugno*.

W fencie podwójnej analogiczny ruch wykonujemy zamiast drugiego tempa finty, unikając naturalnie zderzenia kling przy pierwszej fencie.

Np. Naucz. Zaproszenie lub wiązanie *secondy*

Uczeń. Z postawy lub zaproszenia, wzgl. wiązania przeciwnika, fintuje cięcie w głowę.

paruje quintą.

Zamiast zaznaczyć drugą fintę pchnięciem dołem lub cięciem w bok, jak zwykle we fincie podwójnej, unosi ruchem pięści i lekkim ugięciem łokcia koniec szabli w górę i wstecz.

Gdy na ruch ten przeciwnik reaguje wzięciem zasłony secondy, kończy atak: pchnięciem górą lub cięciami w twarz zewn. lub wewnątrz, głowę, pierś, brzuch, ramię z góry i zewnątrz, zmieniając, odpowiednio do każdego z tych cięć, położenie ręki.

Finty di pugno możemy też stosować w riposćcie.

Finty jako ćwiczenia umówione ataku i obrony.

Np. 1: Rozstęp średni. Broniający. Zaproszenie terzy.

Atakujący. Postawa terzy.

Wypada z pchnięciem dołem lub fintuje tylko pchnięciem dołem i wypada z cięciem w głowę.

W pierwszym wypadku stara się ubiec zasłonę przeciwnika, w drugim zmusza go do zasłony (gdyż ten sądzi, że stoi wobec ataku pojedynczego) i wykonuje fintę.

Stara się wyparować cięcie końcowe, to zn. nie daje się zmusić do secondy, gdy przeciwnik tylko fintuje. W każdym razie ogranicza ściśle do koniecznego minimum swe zasłony, by móc się jeszcze obronić quintą prze cięciem końcowem.

2. Rozstęp daleki. Zaproszenie quinty.

Atakujący. Postawa terzy.

Atakuje fintą pojedynczą lub podwójną, np. fintuje cięcie

Paruje secondą i quintą lub secondą, quintą i secondą, quintą i primą.

3. Rozstęp daleki. Broniący. Zaprośnienie secondy.

Stara się wyparować atak, ograniczając się do zasłon secondy, quinty i primy.

4) Rozstęp daleki. Broniący. Zaprośnienie quarty.

stara się wyparować quintą, terzą, secondą, primą i quartą.

w bok i wypada z cięciem w głowę lub fintuje cięcia w bok i głowę i wypada z cięciem końcowem w bok lub pierś.

Gdy przeciwnik nie paruje pierwszej finty, to ewentualnie daje mu cięcie proste w bok z krokiem wprzód i wypadem. — Jednym słowem zmusza przeciwnika do brania zasłon, wykonując od czasu do czasu atak prosty, a resztą pojedynczą lub podwójną fintą.

Atakujący. Postawa terzy.

Wykonuje fintę głowa — bok albo fintę głowa — brzuch albo fintę głowa — bok — głowa albo fintę twarz zewnątrz — brzuch albo fintę twarz zewnątrz — brzuch — głowa.

Atakujący. Postawa terzy

atakuje fintą głowa — brzuch, albo fintą twarz zewnątrz — brzuch albo fintą głowa — twarz wewn. albo fintą głowa — bok albo fintą twarz zewn. — bok albo podwójnymi fintami: głowa — brzuch — głowa, głowa — bok — głowa, twarz zewnątrz — brzuch — głowa.

5) Rozstęp daleki. Broniący. Zaproszenie secondy

stara się wyparować quintą, secondą i primą.

6) Rozstęp daleki. Broniący. Zaproszenie terzy.

stara się wyparować primą, secondą, quintą i terzą.

7) Rozstęp daleki. Broniący. Zaproszenie terzy.

stara się wyparować wyłącznie quartą i terzą.

Atakujący. Zaproszenie quarty.

atakuje fintą głowa — głowa,
głowa — bok
głowa — pierś.

Atakujący. Postawa terzy,

atakuje podw. fintą twarz wewnątrz — bok — głowa
lub twarz wewnątrz — bok — twarz zewnątrz.

Atakujący. Postawa terzy

atakuje fintą pchnięcia i kawacją lub podwójną fintą; pchnięciem i dwiema kawacjami.

Ćwiczenia te i inne podobnie ułożone należy bardzo często i wytrwale przerabiać i to o ile możliwości z różnymi przeciwnikami; wyrabiają one u broniącego się zasłony i oko, u atakującego wyczucie rozstępu i doświadczenie, jak ma być wykonaną finta, by osiągnęła cel zamierzony. Stanowią one najważniejsze przygotowanie do assaut. Po wzięciu zasłony w dalszym okresie ćwiczenia broniący ma ripostować, zrazu wolno potem coraz to szybciej.

Z ćwiczeń tych o ile nie określimy zgóry, kto ma atakować, powstaje

ASSAUT Z OGRANICZONYM TEMATEM.

Np. A. Klinga w linii
atakuje fintą głowa — głowa
głowa — bok

B. Zaproszenie secondy

lub głowa brzuch

stara się wyparować i zripostować albo ze swej strony atakuje deviamentem quarty — cięcie w głowę lub deviamentem terzy — cięcie w bok

stara się sparować i zripostować.

Riposta (*Risposta*).

Cięcie lub pchnięcie, zadane przeciwnikowi natychmiast po sparowaniu jego ataku, nazywamy ripostą. Cięcie to powinno trafić przeciwnika nim zdąży wrócić z wypadu i zadajemy je zasadniczo bez wypadu, jednym ruchem ramienia. Ripostować możemy pchnięciem, kawacją, filem oraz cięciami prostemi, coupé, wymachowemi i to zadawanemi zarówno ostrzem jak i tyłem szabli. Rozróżniamy cztery rodzaje ripost:

1. riposty wprost,
2. riposty fintowane,
3. kontrriposty (*controrisposta*)
4. riposty z ukrytą fintą.

Riposty wprost (Risposta semplice). Są to riposty, które zadajemy bezpośrednio po wzięciu zasłony we wolną odsłonę przeciwnika, będą to:

a) po zasłonie primy

- cięcie wymachowe w głowę;
- cięcie wymachowe w twarz wewnątrz;
- cięcie wymachowe w twarz zewnątrz;
- cięcie wymachowe w pierś;
- cięcie wymachowe w brzuch (*traversone*);
- cięcie wymachowe w ramię z góry;
- cięcie proste w ramię z dołu (*montante*);
- cięcie proste w bok;
- pchnięcie w bok;

b) po zasłonie secondy:

- cięcie wymachowe w głowę;

- cięcie wymachowe w twarz wewnątrz;
 cięcie proste w twarz zewnątrz;
 pchnięcie filo dołem;
 cięcie proste pod klingą przeciwnika w brzuch za-
 dane ostrzem lub tylcem;
 cięcie wymachowe w ramię z góry;
 kawacja górą;
 c) po zasłonie terzy:
 cięcie wymachowe w twarz wewnątrz;
 cięcie wymachowe w pierś;
 cięcie wymachowe w brzuch;
 cięcie proste w bok;
 cięcie proste w głowę;
 pchnięcie filo górą;
 kawacja dołem;
 cięcie wymachowe w ramię wewnątrz;
 cięcie proste w ramię z góry;
 cięcie proste w twarz wewnątrz ostrzem lub tylcem;
 cięcie proste w ramię z dołu (montante);
 d) po zasłonie quarty:
 cięcie proste w głowę;
 cięcie proste w twarz wewnątrz;
 cięcie proste w twarz zewnątrz;
 cięcie proste w pierś;
 cięcie proste w brzuch;
 cięcie proste w ramię zewnątrz w położeniu ręki se-
 conda;
 cięcie wymachowe w bok;
 pchnięcie górą w położeniu ręki seconda lub quarta;
 cięcie proste w ramię wewnątrz w położeniu ręki
 terza in quarta;
 e) po zasłonie quinty:
 cięcie wymachowe w głowę;
 cięcie wymachowe w twarz wewnątrz;
 cięcie wymachowe w pierś;

cięcie wymachowe w brzuch;
 cięcie wymachowe w ramię wewnątrz w położeniu
 ręki terza in quarta;
 cięcie proste w ramię z góry w położeniu ręki terza;
 cięcie proste w ramię z dołu w położeniu ręki pra-
 wie prima;
 cięcie proste w bok;
 kawacja dołem;

f) po zasłonie sestę:

cięcie wymachowe w głowę zewnątrz;
 cięcie proste w twarz wewnątrz;
 cięcie proste w pierś;
 cięcie proste w brzuch;
 cięcie wymachowe w bok;
 cięcie proste w ramię z dołu (montante) od wewnątrz;
 cięcie proste w ramię wewnątrz;
 pchnięcie dołem w położeniu ręki seconda lub quarta;

g) po zasłonie niskiej terzy:

cięcie proste w głowę;
 cięcie proste w twarz zewnątrz;
 cięcie proste w twarz wewnątrz ostrzem lub tyłcem;
 cięcie proste w pierś;
 pchnięcie górą;
 cięcie proste w ramię z góry w położeniu ręki terza
 lub seconda;

pchnięcie górą w ramię;
 cięcie wymachowe w brzuch;

h) po zasłonie niskiej kwarty:

cięcie proste w głowę;
 cięcie proste w twarz wewnątrz;
 cięcie proste w pierś;
 cięcie proste w brzuch;
 cięcie proste w twarz zewnątrz;
 cięcie proste w ramię z góry w położeniu ręki seconda;
 cięcie proste w ramię wewnątrz;

cięcie wymachowe w bok;
pchnięcie w pierś w położeniu ręki seconda lub quarta;

- i) po zasłonie septimy:
cięcie wymachowe w głowę zewnątrz;
cięcie proste w pierś;
cięcie proste w brzuch;
cięcie wymachowe w bok.

Z ripost wyżej podanych riposty cięciami prostymi są szybsze niż riposty cięciami wymachowymi i odsłaniają mniej ramię nasze, nie narażając nas na przeciwnika akcje w tempo. Riposta wprost, by odnieść zamierzony skutek, musi być błyskawicznie szybką, zadajemy ją więc jednym ruchem ramienia, stojąc w postawie. W bardzo rzadkich wypadkach łączymy ripostę z wypadem, musimy wtedy uważać na zasadę: „precedenza della punta!

Gdy ripostujemy w postawie pchnięciem, dajemy prawą stopą apel.

W spotkaniach z przeciwnikami, którzy nie przestrzegając rozstępu normalnego przychodzą w ataku zbyt blisko (nalatują), ripostujemy z wypadem lewą nogą wstecz lub równocześnie z krokiem wstecz, by mieć więcej miejsca do wykonania riposty.

Riposta fintowana (Riposta di finta). Gdy nie możemy trafić przeciwnika ripostą wprost, fintujemy ją i obchodząc wywołaną zasłonę, kończymy ripostę z wypadem, np.

po zasłonie secondy, riposta fintowana twarz zewnątrz — bok

lub po zasłonie primy, riposta fintowana głowa — bok i t. d.

Riposty fintowane wykonujemy z wypadem, gdyż przez wykonywanie finty dajemy przeciwnikowi czas na powrót do postawy. Riposty te mogą być fintą pojedynczą lub podwójną, nie są jednak praktyczne ani po-

lecenia godne. Po każdej naszej zasłonie mamy tyle otwartych odstępów u przeciwnika dla riposty wprost, że spóźnienie w riposcie, jakie nam zawsze daje riposta fintowana, nie znajduje usprawiedliwienia. Riposta fintowana daje przeciwnikowi sposobność do rimessy lub do akcji w tempo jak appuntata lub podcięcie.

Controrisposta. Jest to riposta wykonana po ataku w drugim zamiarze przeciw riposcie nawykowej przeciwnika. Zajmiemy się nią bliżej przy czynnościach drugiego zamiaru.

Riposta z ukrytą fintą. Jest to riposta wykonana w inną odstępem niż spodziewał się przeciwnik, atakując nas w drugim zamiarze przeciw riposcie wprost. I nią zajmiemy się przy czynnościach drugiego zamiaru.

Ripigliata.

Jest to akcja stanowiąca powtórzenie ataku, a stosowana z korzyścią wobec przeciwników, którzy po wzięciu zasłony ripostują późno, albo ripostują fintą, albo nie ripostują wcale lub nawet cofają się wstecz. Mamy kilka rodzajów ripigliaty, należy tu 1) rimessa albo secondo colpo, 2) ripigliata di finta (pojedyncza lub podwójna), 3) raddoppio semplice i 4) ripresa d' attacco albo raddoppio camminando.

Rimessy używa się, gdy przeciwnik sparował atak stojąc w miejscu i nie ripostuje. Wtedy atakujący pozostając we wypadzie tnie lub daje pchnięcie w najbliższą odstęp. Rimessę tę wykonujemy odchylając we wypadzie tułów nieco wstecz, równocześnie unosząc nieco prawą stopę w górę i z apelem i pochyleniem tułowiu wprzód zadając cięcie lub pchnięcie. Gdy mamy zgóry zamiar wykonać rimessę, kończymy pierwszy nasz atak opadając szablą ciężko na zasłonę przeciwnika, by tem bardziej przeszkodzić mu w riposcie.

Np. daleki rozstęp Uczeń. atakuje fintą głowa — bok.

Naucz.

paruje quintą i secondą i nie ripostuje.

rimessa cięciem w twarz zewnątrz.

Ripigliata di finta znajduje zastosowanie, gdy przeciwnik wzięwszy zasłonę nietylko nie ripostuje, ale ma przyzwyczajenie brać instynktownie jeszcze dalsze zasłony, skutkiem niezorientowania co do naszej akcji. Wykonujemy ją po ataku pierwszym lekko zaznaczając połowiczny powrót do postawy, fintując pchnięcie lub cięcie i wypadając z cięciem lub pchnięciem końcowym ominąwszy nawykową zasłonę przeciwnika.

Ripigliatę podwójną fintą bardzo rzadko używaną, wykonujemy fintując dwa cięcia lub pchnięcia i wypadając z kawacją lub cięciem.

Raddoppio stosujemy wobec przeciwników, którzy zamiast parować w miejscu i ripostować, robią krok wstecz, biorąc równocześnie zasłonę lub dając klingę w linję. *Raddoppio* wykonujemy dostawiając we wypadzie lewą nogę, o tyle wprzód do postawy, o ile przeciwnik się cofnął, i natychmiast wypadając z nowym atakiem, którym może być zwykłe pchnięcie lub cięcie, finta, atak na klingę i t. d., przyczem atak na klingę lub fintę, wykonujemy równocześnie z dostawieniem lewej stopy. *Raddoppio* możemy też wykonać podwójną fintą, wykonując ją też równocześnie z dostawieniem swej stopy do postawy i wypadając z końcowem cięciem lub pchnięciem. Np.

daleki rozstęp. Uczeń, atakuje tocco di quarta — finta twarz zewn. — pierś.

Naucz.

paruje terzą i quartą oraz robi krok wstecz,

Z dostawieniem lewej stopy fintuje.

Kawacja zewnątrz — kawacja wewnątrz z wypadem.

paruje terzą.

Ripresę d' attacco stosujemy, gdy przeciwnik nie cofa się tylko o krok wstecz, co jest warunkiem stosowania *rèddoppio*, lecz gdy robi dwa kroki wstecz lub skok wstecz.

Wtedy dostawiamy we wypadzie będąc lewą stopę do postawy i wykonujemy nowy atak zwykle *pattinandum* lub *balestrą*, łącząc z tem *fintę pojedynczą* lub *podwójną*, atak na klingę, *filo*, *fintę fila* i t. d., np.

daleki rozstęp. Uczeń atakuje
tocco di terza finta bok —
twarz zewnątrz

Naucz.
paruje, odskakując wstecz lub
robiąc 2 kroki wstecz i daje
klingę w dolną linję.

dostawia lewą stopę do postawy
i powtarza atak *battuta di se-
conda* — twarz zewnątrz.

Przy wykonywaniu *ripigliaty* musimy być bardzo ostrożnymi, wykonywać ją zdecydowanie i o ile możliwości akcją pojedynczą lub atakiem na klingę, specjalnie wobec przeciwników, których nie znamy, gdyż nie-*ripostowanie* i cofanie się może mieć na celu wywołanie naszej *ripigliaty* celem przeprowadzenia akcji w tempo, np. podcięcia lub aretu.

Cięcia w ramię przy użyciu przegubu.

Zasadą metody włoskiej jest prowadzenie szabli ruchami przedramienia i barku, ugięcie przegubu ręki dopuszcza się wyłącznie w kierunku cięcia, wytykając jako jeden z największych błędów wszelkie ugięcia boczne. W jednym jedynym dziale szermierki przy cięciach w ramię i to cięciach stosowanych jako akcje w tempo, dopuszcza się a nawet zaleca korzystanie z bocznych ugięć przegubu przyręcznego. Cięciami w ramię zajmowaliśmy się już przy cięciach w ogólności, tu wspomnimy, że należy je ćwiczyć dopiero wtedy, gdy uczeń posiada

już wystarczającą precyzję w cięciach w tułów i głowę. Odłona przy cięciach w ramię jest znacznie mniejsza, niż przy cięciach innych, to też cięcia w ramię wymagają bardzo precyzyjnego prowadzenia szabli.

Cięcia w ramię zadajemy przeważnie jako cięcia proste i to przeważnie z pozycji o ramieniu ugiętym, wyprostowaniem ramienia posuwając ostrze szabli od siebie po ramieniu przeciwnika, bez charakterystycznego dla innych cięć uderzenia. Celem łatwiejszego trafienia odłony uginamy przytem przegub ręki w bok. Cięcia w ramię ćwiczymy zawsze z wypadem z dalekiego rozstępu.

Np. 1. Uczeń. Postawa terzy o ręce ugiętej tnie w ramię z góry, zginając przegub tak, że ramię tworzy poziomy kąt rozwartość o wierzchołku w prawo.	Naucz. Zaproszenie secondy.
2. Uczeń. Postawa terzy o ręce ugiętej, jak wyżej pod 1.	Naucz. Zaproszenie terzy.
3. Uczeń. Zaproszenie quarty tnie w ramię z góry zginając przegub tak, że ramię tworzy poziomy kąt rozwartość o wierzchołku w lewo.	Naucz. Zaproszenie quarty.
4. Uczeń. Górna linja, jak wyżej pod 3.	Naucz. Zaproszenie primy.
5. Uczeń. Zaproszenie secondy tnie w ramię zewnątrz lub z dołu, zostawiając pięść w prawo i uginając przegub o tyle, by ostrze było nieco ku górze zwrócone.	Naucz. Zaproszenie quinty.

Cięcia w ramię możemy też fintować i to z wypadem, t. zn. finta w miejscu a cięcie końcowe z wypadem. Cięcia w ramię są arcypraktyczne jako przygotowanie i pierwsza finta finty podwójnej.

Gdy przeciwnika trafimy kilkakrotnie cięciem w ramię, to będzie on natychmiast na fintę takiego cięcia reagować braniem zasłony, co pozwala nam wyprowadzić z tego podwójną fintę.

Cięcia w ramię parujemy jak zwykłe cięcia, ograniczając jednak zasłony do minimum ściśle niezbędnego.

Cięcia w ramię jako ćwiczenia umówione.

Przeprowadzamy je wedle tych samych zasad, co ćwiczenia umówione cięć w tułów, jako ćwiczenia ataku i obrony.

CZEŚĆ V.

AKCJE W TEMPO

(Uscite in tempo).

Akcją w tempo nazywamy pchnięcie lub cięcie zadane przeciwnikowi podczas jego ataku, celem przerwania tegoż lub zamknięcia drogi cięciu końcowemu.

Warunkami koniecznymi akcji w tempo są: dokładna znajomość rozstępu, oko, szybkość, spokój, zimna krew, umiejętność udawania chęci cofania się lub chęci brania załony.

Celem uniknięcia ewentualnego ciosu obupólnego (*incontro*) wskazaniem jest wykonywać akcje w tempo z dalekiego rozstępu w momencie, w którym przeciwnik zaczyna krok wprzód. Akcję w tempo nazywamy akcją w pierwsze tempo, gdy wykonujemy ją na pierwszy ruch przeciwnika, w drugie tempo, gdy w drugi ruch i t. d.

Akcje w tempo rozróżniamy następujące:

1. Kawacja w tempo (*cavazione in tempo*),
2. Podcięcie (*tempo al braccio*),
3. Aret (*colpo d'arresto*) względnie kontrakcję w tempo (*controazione*),
4. *Inquartata*,
5. *Appuntata*,
6. *Finta w tempo*,
7. *Controtempo*.

Kawacja w tempo.

Jest to akcja w tempo wykonana podczas ataku przeciwnika na naszą klingę. Unikając kontaktu z klingą wypadamy z kawacją, cięciem coupé lub wymachowem w najbliższą odślonę przeciwnika. Kawacja w tempo jest najlepszą odpowiedzią na atak na klingę przeciwnika i odgrywa tak sama, jak i wyprowadzone z niej finty ogromną rolę w metodzie włoskiej szermierki na szable.

Najpewniejszym z wyliczonych powyżej ruchów jest coupé, bo kierunek uniknięcia klingi przeciwnika jest zawsze ten sam, to znaczy wstecz i nie zależy zupełnie od tego, z której strony atak przeciwnika klingę naszą chwyta. Kawację robimy zwykle z wypadem, o ile jednak przeciwnik nie spotkawszy naszej klingi, mimo to wypada, wystarczy wykonać kawację w miejscu. Kawację w tempo wykonaną cięciem wymachowem lub coupé możemy też kierować w ramię przeciwnika. Przykłady:

1. Naucz.
atakuję battutą di terza.	Uczeń. Klinga w linii górnej obchodzi battutę pod koszem przeciwnika, unikając zderzenia kling i wypada z kawacją wewnątrz.
2. Naucz.
atakuję battutą di quarta bassa.	Uczeń. Klinga w linii górnej obchodzi battutę pod koszem przeciwnika, unikając zderzenia kling i wypada z kawacją zewnątrz.
3. Naucz.
wykonuje deviamento secondy albo filo dołem.	Uczeń. Klinga w linii dolnej.
Kawacja w tempo górą.
4. Naucz.
wykonuje deviamento primy.	Uczeń. Klinga w linii dolnej obchodzi górą kosz przeciwnika, unikając kontaktu i wypada z kawacją dołem.

5. Naucz.
wykonuje battutę lub deviamen-
to terzy lub quarty.

6. Naucz.
wykonuje z dalekiego rozstę-
pu deviamento terzy.

7. Naucz.
wykonuje z dalekiego rozstę-
pu battuta di quarta

8. Naucz.
wykonuje z dalekiego rozstę-
pu deviamento secondy.

9. Naucz.
wykonuje z dalekiego rozstę-
pu deviamento primy.

Uczeń. Klinga w linii górnej unika zderzenia kling, cofając szablę wstecz w kierunku prawego oka (ręka w położeniu terza) i gdy tylko szabla przeciwnika minie linję, tnąc w głowę lub ramię z góry.

Uczeń. Klinga w linii górnej unika kontaktu kling wymachem w twarz wewnątrz i tnąc w twarz wewnątrz, pierś lub brzuch.

Uczeń. Klinga w linii górnej unika kontaktu kling wymachem w twarz zewnątrz i tnąc w twarz zewnątrz lub w bok.

Uczeń. Klinga w linii dolnej

unika kontaktu, dając cięcie proste w twarz zewnątrz albo cięcie wymachowe w głowę lub twarz wewnątrz.

Uczeń. Klinga w linii dolnej

unika kontaktu tnąc wymachem w bok.

W ćwiczeniach wykonujący atak na klingę powinien atakować z całą szybkością i zdecydowaniem, wykonujący zaś akcję w tempo powinien dać się od czasu do czasu trafić, by ćwiczenie dawało warunki jak najbardziej zbliżone do assaut. Uwaga ta jest ważną dla ćwiczenia wszystkich akcji w tempo, nie tylko kawacji.

Podcięcie (*Tempo al braccio*).

Jest to akcja w tempo wykonana cięciem lub pchnięciem podczas ataku w ramię przeciwnika, który albo nadużywa fint w ataku albo atakując nawet pojedynczą fintą zbyt odsłania ramię, trzymając przy fintach górnych pięść zbyt wysoko, przy dolnych zaś zbyt nisko. Jako

cięć możemy używać przy podcięciu cięć prostych ostrzem lub tyłcem, coupé lub wymachowych, łącząc bezpośrednio po cięciu skok wstecz z wzięciem odpowiedniej zasłony lub daniem klingi w linję. Zasłonę bierzemy, by uniknąć ciosu obopólnego, na wypadek gdyby przeciwnik otrzymał podcięcie, nie zaprzestał ataku względnie gdyby się nam podcięcie nie udało.

Podcięcie możemy wykonać przy fincie pojedynczej przeciwnika w pierwsze jej tempo, przy fincie podwójnej w tempo pierwsze lub drugie. Przy znacznej różnicy szybkości na naszą korzyść możemy stosować podcięcia i w akcje pojedyncze, przyczem najłatwiej w cięcia wymachowe.

Zależnie od ataku przeciwnika dajemy podcięcia z góry, dołu, zewnątrz lub wewnątrz, wedle zasad poznanych dla cięć w ramię przy ugięciu przegubu. Przykłady:

1. daleki rozstęp. Naucz. Postawa terzy atakuje fintą głowa — bok, podniósłszy przy fincie pięść nieco w górę i w lewo

Uczeń. Zaproszenie secondy

tnie wymachem w ramię zewnątrz ruchem wymachu podcięciowego, ugiawszy rękę w przegubie tak, by klinga szabli skrzyżowała się w cięciu z ramieniem przeciwnika, przytem nachyla tułów silnie wprzód, by trafić przeciwnika o ile możliwości w ramię a nie przedramię. Przy cięciu pięść nisko. Po cięciu skok wstecz, z równoczesnym przeciągnięciem wymachu dalej w prawo i nazewnątrz oraz nie przerywając kierunku ruchu tym samym łukiem powrót do postawy terzy o ręce ugiętej. Ruch ten przypomina wzięcie zasłony okrężnej terzy.

Gdy nauczyciel atakuje tą samą fintą mając pięść w prawo i w górze, stosuje się podcięcie wewnątrz o pięści trzymanej również nisko i ręce ugiętej w przegubie, ruchem podobnym do wymachu w twarz wewnątrz. Podcięcie to przeciąga się również ze skokiem wstecz do postawy terzy j. w. — Podcięcie wewnątrz możemy wykonać też i tyłcem szabli. — Gdy dla wykonania podcięcia zewnątrz odsłona jest za małą dajemy, jako podcięcie, proste cięcie w ramię od dołu ku górze, starając się trafić w łokieć przeciwnika.

2. daleki rozstępn. Naucz.
atakuję fintą głowa — bok
wzgl. twarz zewnątrz — bok

Uczeń. Zaproszenie terzy.

ruchem podobnym do kawacji przechodzi popod koszem szabli przeciwnika na zewnętrzną dolną stronę ramienia tegoż i tnie w ramię cięciem ukośnie od dołu z lewej ku górze w prawo.

3. daleki rozstępn. Naucz.
atakuję fintą twarz zewnątrz —
kawacja dołem.

Uczeń. Zaproszenie quarty

daje poziome cięcie proste w ramię przeciwnika i wraca do postawy secondy.

4. daleki rozstępn. Naucz.
atakuję fintą bok — głowa albo pchnięcie dołem — głowa

Uczeń. Zaproszenie quinty

daje cięcie w ramię z góry jak to podano przy cięciach w ramię, przykład 1. i wraca prosto w górę do quinty.

Podcięcie w drugie tempo dajemy, gdy przeciwnik „ciągnie“ drugą fintę, musimy jednak wziąć pierwszą zaśalonę. Np.:

1. daleki rozstępn. Naucz.
atakuję podwójną fintą głowa,
bok — twarz zewnątrz, ciągnąc
fintę w bok

Uczeń. Zaproszenie quarty

bierze quintę i daje podcięcie z góry, skacząc następnie wstecz.

2. daleki rozstęp. Naucz.
atakuję podwójną fintą pchnię-
cie dołem — głowa wyma-
chem — bok, ciągnąc fintę
w głowę

Uczeń. Zaproszenie quinty

bierze secondę i daje podcięcie
w ramię zewnątrz, skacząc na-
stępnie wstecz.

Aret (*Colpo d'arresto*).

Jest to pchnięcie wykonane na atak przeciwnika, składający się co najmniej z dwu ruchów, to znaczy co najmniej z pojedynczej finty. Pchnięcie to ma za zadanie nie tylko ubiec końcowe cięcie lub pchnięcie ataku przeciwnika, lecz także zamknąć drogę temu cięciu lub pchnięciu i w ten sposób uniknąć ciosu obopólnego. Aret może być wykonany w pierwsze, drugie i ostatnie tempo. Stosowanie aretu wymaga zdawania sobie sprawy, z jakich ruchów będzie się składać atak przeciwnika, gdyż od tego zależy, czy będziemy go stosować jako pchnięcie górą, czy też jako pchnięcie dołem. Gdy finta przeciwnika grozi odsłonięciem górnej lub wewnętrznej a cięcie końcowe ma być skierowane w bok, aretujemy pchnięciem w bok; gdy zaś finta grozi odsłonięciem dolnej, a cięcie końcowe ma być skierowane w głowę, pierś lub brzuch, aretujemy pchnięciem w pierś.

Ataków, w których finta w twarz zewnątrz lub głowę kończy się cięciem w odsłonięciem wewnętrzną, lub odwrotnie, gdy finta w odsłonięciem wewnętrzną kończy się cięciem w twarz zewnątrz lub głowę, aretować nie możemy, gdyż nie potrafimy naszym pchnięciem tak zamknąć drogi kładzie przeciwnika, by uniemożliwić cios obopólny. Przykłady:

Aret w pierwsze tempo.

1. rozstęp daleki. Uczeń. Zaproszenie lub wiązanie secondy

w momencie, w którym nauczyciel zaczyna atak daje silne i energiczne pchnięcie dołem, (pięść w prawo) z krokiem wprzód lub wypadem

2. rozstęp daleki. Uczeń. Zaproszenie lub wiązanie quinty lub primy

w momencie, w którym nauczyciel zaczyna atak, daje silne i energiczne pchnięcie górą (pięść w prawo), równocześnie robi krok wprzód i dostawia nogę lewą do prawej, prostując kolana. Robiąc się w ten sposób wyższym, ułatwia sobie aret. Pchnięcie to powinno działać na przeciwnika nie tylko fizycznie, ale i moralnie. Aret powinien być tak zdecydowany, jakbyśmy chcieli nim przewrócić przeciwnika

3. rozstęp daleki. Uczeń. Wiązanie terzy
na fintę przeciwnika wypada z pchnięciem górą wewnątrz

Naucz.

fintuje cięcie w głowę albo cięcie w twarz zewnątrz, albo pchnięcie górą albo kawację górą z krokiem wprzód

tnie w bok albo daje kawację w bok, nie trafia jednak przeciwnika, gdyż aret zamyka jego klindze drogę do boku ucznia.

Naucz.

fintuje cięcie, pchnięcie proste lub kawację w bok

tnie w głowę, ale atak nie dochodzi, gdyż aret zamyka mu drogę.

Naucz. Fintuje cięcie w twarz wewnątrz.

licząc na zasłonę primy przeciwnika, daje kawację dołem, nie może jej jednak wykonać, gdyż aret zamyka mu drogę.

Aret w drugie tempo wykonać możemy na ataki złożone z podwójnej finty; wykonaniem nie różni się od aretu w pierwsze tempo z tą różnicą, że na pierwszą fintę bierzemy zasłonę.

Przykłady:

1. daleki rozstęp. Uczeń. Zaprosz. secondy
paruje quintą
na fintę przeciwnika w bok —
aret górą	Naucz. Fintuje cięcie w głowę
fintuje cięcie w bok
kończy cięciem w głowę, lecz
aret zamyka mu drogę.
2. daleki rozstęp. Uczeń. Zaprosz. quinty
paruje secondą i
aretuje dołem	Naucz. fintuje cięcie w bok
fintuje cięcie w głowę
kończy cięciem w bok, lecz aret
zamyka mu drogę.
3. daleki rozstęp. Uczeń. Górna linja
bierze quintę
aret górą	Naucz. Tocco di quarta — finta
w głowę
finta w bok
cięcie w twarz zewnątrz zatrzy-
mane aretem.

W praktyce zasłony przeciw pierwszej fince nie bierzemy całkowicie lecz tylko zaznaczamy ją, łącząc w jeden ruch z aretem, całość jest wtedy podobną do zwykłej kawacji.

Przeciw atakom złożonym z więcej niż z dwu fint aretów nie stosujemy, gdyż zbyt trudnym jest ocenić, gdzie padnie cięcie końcowe, lepsze są w tym wypadku podcięcia, lub przy pierwszej fince zwykle proste pchnięcie (*puntata in tempo*).

Aret w ostatnie tempo ataku fintowego lub aret w pojedyncze pchnięcie nazywamy *kontrakcją w tempo* (*controazione*). Przy atakach fintowych stosujemy go tylko w ataki kończące się cięciem lub pchnięciem w bok. Parujemy przytem wszystkie finty a aretujemy cięcie końcowe. Np.:

daleki rozstęp. Uczeń. Zaproszenie quarty paruje terzą i w miejscu, z pochYLENIEM tułowiu wprzód, daje pchnięcie dołem.

Naucz. fintuje twarz zewnątrz — bok.

Kontrakcję w akcję pojedynczą (pchnięcie) rozróżniamy w secondzie lub w terzy. *Kontrakcję w secondzie* (controazione di seconda) wykonujemy z naszego zaproszenia lub wiązania primy, terzy lub quinty. Z apelem prawej stopy, bez wypadu, dajemy pchnięcie w bok przeciwnika, usuwając z drogi jego klingę i opanowując ją nim pchnięcie jego trafi naszą odślonę.

Kontrakcję w terzy (controazione di terza) wykonujemy z naszego zaproszenia lub wiązania secondy albo quarty na pchnięcie przeciwnika w pierś zewnątrz lub w pierś górą. Wyprostowujemy energicznie ramię i dajemy pchnięcie w pierś przeciwnika, usuwając z drogi jego klingę i opanowując ją, nim pchnięcie jego trafi naszą odślonę. Przy kontrakcji tej ramię nasze musi być nieco wyżej niż przy zwykłym pchnięciu górą.

Kontrakcję możemy też wykonać na przeciwnika filo górą lub dołem, względnie na jego filo sottomesso górą albo dołem.

Inquartata.

Inquartatą nazywamy cięcie w twarz wewnątrz przeciwnika z wypadem w prawo, lub zakrokiem lewą nogą naszą w prawo wraz z równoczesnym wypadem wstecz, lub też ze skokiem w prawo. Akcję tę stosujemy przeciw szermierzom, którzy kończą swe ataki cięciem w głowę, cięciem w twarz wewnątrz lub pchnięciem. Inquartatę możemy też wykonać z pchnięciem w pierś lub twarz przeciwnika, lub też z cięciem lub pchnięciem w jego ramię. Najlepszą jest inquartata skokiem w prawo (sycylijska).

Wykonujemy ją robiąc skok w prawo wprzód, lub wypad w prawo wprzód i natychmiast dostawiając lewą nogę do postawy, z równoczesnem obróceniem się ku przeciwnikowi.

Appuntata.

Jest to aret wykonany we fintowaną ripostę przeciwnika. Stosujemy go wobec szermierzy, którzy chętnie ripostują fintą. Appuntatę wykonujemy pozostając po ataku w wypadzie w sposób następujący: Gdy tylko przeciwnik zacznie fintę riposty, dajemy pchnięcie w tą samą odsłonę, którą mieliśmy zamiar trafić atakiem, unosząc nieco prawą stopę w górę (jak przy rimessie).

Np. 1. daleki rozstęp. Uczeń atakuje fintą twarz zewnątrz — bok

Naucz. paruje cięcie końcowe seconda i ripostuje fintą twarz zewnątrz — bok lub fintą głowa — bok

gdy tylko przeciwnik zacznie fintę, pozostając we wypadzie daje pchnięcie dołem, odchylając tułów nieco wstecz i dając apel prawą stopą.

2. daleki rozstęp. Uczeń wykonuje jakikolwiek atak zakończony cięciem w głowę i pozostaje we wypadzie

Naucz. paruje cięcie końcowe quinta i

ripostuje fintą bok — głowa w machem.

gdy przeciwnik tylko przerwie kontakt kling, opuszcza koniec szabli, zwraca rękę w położenie seconda i daje jako appuntatę pchnięcie górą z cofnięciem tułowiu i apelem.

3. daleki rozstęp. Uczeń wykonuje atak kończący się zewnątrz appuntata górą.

Naucz. paruje terzą i ripostuje fintą pchnięcie dołem — kawacja górą.

4. daleki rozstęp. Uczeń wyko-
je atak kończący się wewnątrz

Naucz. paruje quartą i ripostu-
je fintą twarz zewnątrz —
bok.

appuntata w bok.

Gdy przeciwnik ripostuje fintą filo, możemy appuntatę wykonać kawacją. Niemożliwym jest wykonanie appuntaty, gdy przeciwnik ripostuje fintą głowa — brzuch lub odwrotnie, gdyż wtedy nieuniknionym jest cios obopólny. — Warunkiem udania się appuntaty jest energiczny i zdecydowany atak oraz utrzymanie należytego rozstępu.

Finta w tempo.

Zajmiemy się nią przy czynnościach drugiego zamiaru.

Controtempo.

Należy też do czynności drugiego zamiaru i tam niem się zajmujemy.

CZYNNOŚCI DRUGIEGO ZAMIARU

(Azioni di seconda intenzione).

Czynnością drugiego zamiaru nazywamy atak na klingę przeciwnika lub na przeciwnika, który nie ma na celu trafienie go cięciem lub pchnięciem, lecz wywołanie pewnej jego akcji, np. riposty nawykowej, podcięcia — aretu — kawacji albo finty w tempo, którą to akcję parujemy i trafiamy przeciwnika ripostą. Atak w drugim zamiarze musi być bezwarunkowo tak przeprowadzonym, by na przeciwniku robił wrażenie ataku prawdziwego i by się tenże nie spostrzegł, że zamiarem naszym jest wywołanie jednej z wyżej wymienionych akcji celem sparowania jej i trafienia przeciwnika ripostą.

Ataki drugiego zamiaru umożliwiają nam wykorzystanie słabych stron i nawyczek przeciwnika, oraz po-

zwalają szermierzom inteligentnym i bystrym wyrównać braki szybkości i tempa.

W przeciwieństwie do czynności drugiego zamiaru będziemy nazywali atakiem w pierwszym zamiarze atak podjęty w momencie przez nas wybranym, a mający wyłącznie na celu trafienie przeciwnika.

Atak w drugim zamiarze przeciw ripości (*Controrisposta*).

Atak ten stosujemy wobec przeciwników, których wybadaliśmy i wiemy, że po pewnych zasłonach stosują stale pewne riposty (*riposty nawykowe*). Atak nasz ma na celu wywołanie takiej riposty, sparowanie jej i z kolei trafienia przeciwnika kontrripostą.

Zasłony, które bierzemy w tych atakach drugiego zamiaru, różnią się nieco od zasłon normalnych, bierzemy je mianowicie nieco bliżej tułowiu. Przykłady:

1. daleki rozstęp. Przeciwnik ma zwyczaj po secondzie ripostować w twarz zewnątrz.

Uczeń. Atakuje fintą głowa — bok (atak energiczny jednak tak przeprowadzony, by go przeciwnik sparował), we wypadzie bierze zasłonę terzy, (bardzo blisko ciała, ręka silnie ugięta w łokciu) i kontrripostuje w bok lub w brzuch.

Gdybyśmy atak przeprowadzili nieenergicznie, wahać się, przeciwnik pozna nasz zamiar i zamiast w twarz zewn. będzie ripostował gdzieindziej, dając t. zw. *ripostę z ukrytą fintą*, przyczem finta ta nie jest przezeń faktycznie wykonaną, lecz mieści się w tem, że swą ripostą nawykową, uprzednio zasugerował nam ją i tem wywołał naszą zasłonę drugiego zamiaru. Nie zagraża on wogóle odsłonie, którą wskutek tejże sugestji przed suponowanym ciosem chronimy, pozostawiając mu natomiast wolną inną odsłonę, w którą swobodnie ripostuje.

2. daleki rozstęp. Przeciwnik ma zwyczaj ripostować po quincie w głowę
3. Przeciw ripoście nawykowej po quarcie w pierś
4. Przeciw ripoście nawykowej po terzy w pierś.
- Uczeń atakuje battuta di quarta — głowa, bierze we wypadzie natychmiast quintę albo sestę (quintę o ile możliwości brać ponad głową) i kontrripostuje w bok lub w brzuch.
- Uczeń atakuje fintą głowa — pierś, bierze we wypadzie quartę, (bardzo blisko tułowia) i kontrripostuje w bok.
- Uczeń atakuje podwójną fintą: filo górą — bok — twarz zewnątrz, bierze we wypadzie primę i kontrripostuje w bok.

Atak w drugim zamiarze przeciw podcięciu.

Stosujemy go, gdy przeciwnik zdradza zamiar wykonania podcięcia. Początek ataku przeprowadzamy wtenczas tak, by sądził, że atak nasz jest prawdziwym atakiem w pierwszym zamiarze, o tyle wadliwie wykonanym, że przy fincie trzymamy pięść nieco za wysoko lub za nisko, dając mu tem samym możliwość podcięcia.

Podcięcie to parujemy zależnie od jego kierunku, a mianowicie:

Podcięcie zewnątrz — niską terzą (biorąc zasłonę o rękę znacznie bardziej wyprostowanej niż normalna zasłona niskiej terzy),

podcięcie wewnątrz — quartą,

podcięcie z góry — quintą,

podcięcie z dołu — secondą, oraz wykańczamy atak formalnie „biegnąc“ za przeciwnikiem, który skoczył wstecz, starając się go trafić cięciem, pchnięciem, lub fintą, zależnie od sytuacji. Np.:

Drugi zamiar przeciw podcięciu zewnątrz we fintę głowa — bok. Zaznaczamy pełnym ruchem fintę w głowę

równocześnie z krokiem prawej nogi wprzód. Parujemy podcięcie niską terzą, robiąc równocześnie zakrok lewej nogi przed prawą i tniemy z wypadem w głowę lub atakujemy fintą głowa — bok. Albo:

daleki rozstęp. Naucz. Zaprosz.

quinty.

podcięcie i skok wstecz.

Uczeń atakuje fintą w bok w drugim zamiarze,

paruje terzą i ripostuje, starając się trafić przeciwnika podczas skoku wstecz. Równocześnie ze zasłoną robi zakrok lewą nogą przed prawą i wypada z ripostą (*skok wprzód, salto avanti*). Gdyby mimoto rozstęp był zbyt wielki, po zasłonie terzy robi zamiast wypadu *pattinando* jako *ripresa d'attacco* z fintą bok — głowa.

Wszystkie inne rodzaje ataków w drugim zamiarze przeciw podcięciu przeprowadzamy w analogiczny sposób.

Atak w drugim zamiarze przeciw aretowi.

Stosujemy go, gdy przeciwnik zdradza zamiar aretu. Momentalnie ukazujemy fintę z równoczesnym ostrożnym krokiem wprzód prawą nogą. Z dostawieniem lewej nogi bierzemy zasłonę drugiego zamiaru, parując nią aret przeciwnika i stojąc w postawie ripostujemy z miejsca.

Przeciw aretowi górą najlepszą jest zasłona quinty, przeciw aretowi dołem zasłona secondy lub quarty.

Atak w drugim zamiarze przeciw kawacji w tempo.

Przeprowadzamy atak na klingę przeciwnika *deviamentem* lub *battutą* we formie energicznego chwytania klingi, by sprowokować przeciwnika do kawacji w tempo. To chwytanie czy chęć uderzenia klingi nie może

być wykonaniem poprawnie, gdyż uniemożliwiłoby przeciwnikowi wykonanie kawacji, ułatwiamy mu ją więc przez udawane niezręczne atakowanie klingi przeciwnika z równoczesnym głośnym krokiem prawą nogą wprzód. Z dostawieniem lewej nogi parujemy kawację i ripostujemy w miejscu. Np.

1) Daleki rozstęp. Uczeń: Zaproszenie terzy zaznacza deviamento quarty

paruje terzą i ripostuje w miejscu w bok.

albo battuta di quarta

paruje quintą i ripostuje j. w.

Naucz. Linja górna wewnętrzna kawacja w tempo

kawacja w tempo wymachem w głowę

2) Daleki rozstęp. Uczeń. Zaproszenie secondy

zaznacza deviamento quinty

paruje secondą i ripostuje w

twarz zewnątrz.

Naucz. Linja górna

kawacja w tempo.

FINTA W TEMPO.

Gdy przeciwnik zdradza się z myślą wykonania ataku w drugim zamiarze przeciw naszej akcji w tempo jak podcięcie — aret — kawacja w tempo, to fintujemy tę akcję w tempo z równoczesnym apelem prawej nogi, wywołujemy w ten sposób zasłonę drugiego zamiaru u przeciwnika, obchodzimy ją i wypadamy z cięciem lub pchnięciem w najbliższą odsłonę. Np.

1) Daleki rozstęp. Uczeń. Górna linja zewnętrzna

fintuje kawację w tempo z apelem obchdzi zasłonę i tnie z wypadem w twarz zewnątrz, przechodząc popod koszem szabli przeciwnika.

Naucz. Zaprosz. quarty, atakuje w drugim zamiarze przeciw kawacji w tempo (zaznaczy deviamento terzy)

paruje quartą.

2) Daleki rozstęp. Uczeń. Zaproszenie secondy

fintuje z apelem podcięcie zewnątrz
obchodzi zasłonę pod koszem szabli przeciwnika i wypada z pchnięciem wewnątrz.

3) Daleki rozstęp. Uczeń. Dolna linja.

fintuje z apelem aret dołem obchodzi zasłonę i wypada z cięciem w twarz zewnątrz.

Naucz. Postawa terzy

atakuję fintą w głowę w drugim zamiarze przeciw podcięciu zewnątrz
paruje niską terzą

Naucz. Zaproszenie quinty, atakuje battutą di seconda finta w twarz zewnątrz, w drugim zamiarze przeciw aretowi dołem
paruje secondą.

Gdy przeciwnik zamiast zasłony opozycyjnej bierze zasłonę okrężną, możemy fintę aretu skończyć jako *circolazione* w tempo, a fintę kawacji w tempo jako *controcazione* w tempo.

Podwójnych fint w tempo nie używa się.

Controtempo.

Controtempo jest to akcja w tempo w akcję w tempo, np. podcięcie kawacji w tempo lub finty w tempo, aret we fintę w tempo i t. p. Np.

Podcięcie kawacji w tempo. Wywołujemy u przeciwnika kawację w tempo, np. z własnego zaproszenia *quarty* na klingę przeciwnika w linii robiąc *deviamento* terzy. Przytem zaznaczamy tylko krok wprzód. W momencie, w którym przeciwnik robi kawację w tempo, tniemy go w ramię z góry, cofając równocześnie silnie prawe biodro wstecz. (Pięść dobrze w prawo trzymać.)

Podcięcie aretu.

Naucz.
aretuje dołem

Uczeń atakuje fintą w głowę
unika aretu skokiem wstecz.
tnąc równocześnie w ramię
z góry, trafiając przeciwnika
podczas wypadu tegoż.

Podcięcie podcięcia.

Naucz.
podcięcie wewnątrz.

Uczeń atakuje fintą w twarz
wewnątrz
unika podcięcia cofając rękę
wstecz ruchem podobnym do
coupé i kończy cięciem coupé
w ramię z góry, gdy tylko
minęła go klinga przeciwnika.

Wobec przeciwników, którzy stosują chętnie fintę w tempo, atakujemy tak, jakbyśmy przeprowadzali atak drugiego zamiaru przeciw akcji w tempo, — wywołujemy w ten sposób u przeciwnika fintę w tempo i aretuje bez poprzedniego brania zasłony. Np.

1) Daleki rozstęp. Uczeń. Posta-
wa terzy
atak w drugim zamiarze prze-
ciw kawacji w tempo

Naucz. Linja dolna

finta w tempo (finta kawacji
górną zewnątrz — bok).

natychmiast aretuje dołem z
wypadem wstecz (pięść w
w prawo).

2) Daleki rozstęp. Uczeń. Fin-
ta w głowę z krokiem w
przód
na fintę aretu daje aret górą,
zamykając drogę klindze prze-
ciwnika.

Naucz. Wiązanie secondy.
fintuje aret dołem i tnie wyma-
chem w głowę.

3) Daleki rozstęp. Uczeń. Fin-
ta pchnięcia dołem z krokiem
wprzód,

Naucz. Wiązanie terzy

fintuje aret górą i licząc na za-
słonę terzy u przeciwnika kon-
czy kawacją dołem.

na fintę aretu daje aret dołem zamykając drogę klindze przeciwnika.

4) Daleki rozstęp. Uczeń. Finta w bok z postawy terzy

na fintę cięcia w ramię wypada z pchnięciem dołem zamykając w ten sposób drogę kawacji przeciwnika.

5) daleki rozstęp. Uczeń. Z postawy terzy finta w głowę z krokiem wprzód

na fintę aretu daje aret górą.

Controtempo musi być w assaut i nauce systematycznie przygotowanym szeregiem poprzedzających je akcji. Wpierw musimy wywołać aret; gdy przekonamy się, że przeciwnik zdecydowanie aretuje, przeprowadzamy atak w drugim zamiarze przeciw aretowi, wywołując tem zkolei fintę w tempo u przeciwnika, a z niej dopiero controtempo. Wszystkie pojedyncze fazy muszą być przeprowadzone jednak jak najbardziej zbliżone do prawdy.

Stosowanie wszystkich akcji w tempo wymaga skończonego opanowania mechaniki ruchów, w przeciwnym razie o udaniu się ich niema mowy.

TRACHEGGIO.

Są to ruchy nóg i klingi mające na celu ukrycie momentu naszego ataku przed przeciwnikiem, jużto obudzenie w nim chęci przejścia samemu do ataku, który to atak parujemy i ripostujemy, lub wykonujemy weń akcję w tempo.

Naucz. Postawa terzy.

fintuje cięcie w ramię z góry i licząc na zasłonę przeciwnika kończy kawacją dołem.

Naucz. Postawa secondy,

fintuje aret dołem i kończy kawację górą.

Ruchami temi będą kilkakrotne przejścia z zaproszenia do wiązania i odwrotnie, kilkakrotne cambiamenta, lekkie uderzenia w klingę przeciwnika i t. p.

Traccheggio możemy wykonywać jużto stojąc w postawie, jużto robiąc mały krok wprzód i natychmiast mały krok wstecz, a zawsze z dalekiego rozstępu.

CZĘŚĆ VI

BADANIA PRZECIWNIKA (*Scandaglio*)

LEKCJA NIEMA (*Lezione muta*).

Pod badaniem przeciwnika rozumiemy całokształt ruchów, który wykonujemy podczas assaut, by przed przystąpieniem do ataku poznać skalę jego akcji, jego ulubione zasłony i riposty, jego akcje w tempo. Na podstawie poczynionych spostrzeżeń przeprowadzamy dopiero nasze ataki w pierwszym lub drugim zamiarze, lub też ograniczamy się głównie do defensywy i do akcji w tempo. Badanie to jest pracą zarówno mięśni jak mózgu. Wytyczne takiego badania daje nam lekcja niema.

Jest to lekcja, w której nauczyciel nie komenderuje uczniowi ruchów, ani też nie zapowiada akcji, sugerując mu je położeniami lub ruchami własnej klingi i tak: Stając wraz z uczniem w postawie, gra rolę przeciwnika. Poucza, że przed każdym atakiem uczeń powinien starać się poznać, jak przeciwnik na pojedyncze ruchy jego reaguje, wykonując już to próbne finty, już to ataki na klingę. Od czasu do czasu nauczyciel ruchem klingi zdradza, w jaki sposób zachowa się wobec danego ataku ucznia, dając mu tem samem wytyczne do przeprowadzenia ataku. Np. gdy nauczyciel zdradza zamiar brania zasłony, zaatakuje go uczeń zdecydowaną fintą, gdy zaś zdradzi chęć wykonania podcięcia lub aretu, zastosuje czynność drugiego zamiaru, gdy zaś

wogóle pozostaje bez ruchu, wykona w błyskawicznym tempie atak jako akcję szybkościową. Przykłady:

1) Naucz. Postawa secondy
zdradza aret dołem

aretuje dołem.

2) Naucz. Klinga w górnej linii
zdradza kawację w tempo

kawuje w tempo

3) Naucz. Zaproszenie terzy
zdradza podcięcie górą

podcina górą ze skokiem wstecz.

4) Naucz. Stoi w zaproszeniu
lub wiązaniu, zdradza zamiar
wzięcia jednej lub dwu zasłon.

5) Naucz. Trzyma nieruchomo
klingę w linii

6) Naucz. Postawa terzy

zdradza fintę w tempo.

atakuje fintą w tempo

7) Naucz. Postawa secondy
zdradza fintę aretu i cięcie w
w głowę
przeprowadza powyższą fintę w
tempo.

Uczeń. Zaznacza fintę w głowę
atakuje fintą w głowę w drugim
zamiarze

paruje secondą i trafia ripostą.

Uczeń. Zaznacza battutę
atakuje battutą w drugim zamię-
rze

paruje i ripostuje.

Uczeń. Zaznacza fintę w bok
atakuje fintą w drugim zamię-
rze z krokiem wprzód

paruje terzą i powtarza atak
finta bok — głowa z patti-
nandem.

Uczeń. Zaznacza odpowiednią
fintę

atakuje całą szybkością poje-
dynczą lub podwójną fintą.

Uczeń. Zaznacza battutę

atakuje w pierwszym zamiarze
battuta — pchnięcie lub bat-
tuta-cięcie.

Uczeń. Zaznacza zaproszenie se-
condy
powtarza zdecydowanie zapro-
szenie

aret dołem.

Uczeń. Zaznacza fintę w głowę
fintuje w głowę z krokiem
wprzód

na fintę aretu aretuje górą.

Lekcje przygotowawcze do assaut (*Spratico*).

W racjonalnym systemie nauki zaczynamy wprowadzać ucznia w assaut już bardzo wcześnie, a to ćwiczeniami umówionymi i ćwiczeniami assautowymi oraz później

przez assaut z ograniczonym tematem. Np. gdy uczeń umie już zadawać poprawnie pojedyncze pchnięcia i cięcia gdy posiada w nich już pewną szybkość, a z drugiej strony gdy ma już wyćwiczone branie poszczególnych zasłon, przechodzimy z nim, jako ćwiczenia umówione, tak cięcia jak i zasłony, ucząc go zastosowania praktycznego materiału przerobionego w lekcjach i wprowadzając go w ten sposób w assaut. W dalszym rozwoju nauki składamy ćwiczenia umówione z pojedynczych ataków na klingę oraz następujących po nich cięć lub pchnięć, w jeszcze dalszym z fint wolnych lub poprzedzanych atakami na klingę i t. d., jednym słowem z całego poznanego materiału przechodzimy stopniowo wszystko to, co tylko da się przerobić jako umówione ćwiczenie, a da się przerobić prawie wszystko. Naturalnie przerabiać może uczeń tylko te rzeczy, które już uprzednio przelekcionował i „zgrzył“ na kładzie nauczyciela. Ćwiczenia umówione przynoszą uczniowi ogromną korzyść, uczą go szybkiego zdecydowanego ataku, spokojnej i pewnej obrony, uczą go poznawać swoje błędy i błędy przeciwnika. Poza-tem są zajmujące, bezporównania bardziej zajmujące niż lekcja i są najlepszym przygotowaniem do turniejów i do ewentualnego starcia na ostre; stanowią one integralną część każdego treningu.

Z tych ćwiczeń, w całym toku nauki przerabianych, gdy objęły one już cały wyłożony w tej książce materiał, przechodzi nauczyciel do właściwych lekcji przygotowawczych do assaut, zwanych krótko: „Spratico“. W spratico, które jest obrazem wolnego assaut, daje nauczyciel uczniowi sposobność stosowania wedle racjonalnych reguł wszystkich poznanych szermierczych akcji, akcje te mu z początku ułatwia i koryguje okazane błędy. Z początku poleca uczniowi przeprowadzanie dowolnych, niezapowiadanych, ataków ze średniego a następnie z dalekiego rozstępu. Ataki te paruje zwy-

kłemi zasłonami opozycyjnymi, by przez zbyt wczesne stosowanie zasłon okrężnych i półokrężnych nie utrudniać gry uczniowi. Daje się dość często trafić, i to tak dlatego, by dodać uczniowi pewności siebie, jak też by zobaczyć, czy pchnięcia i cięcia ucznia są poprawnie wykonane. Zmienia grę, dając raz zaproszenia, raz wiązania, raz znowu klingę w linję, by uczeń nie wyrabiał się jednostronnie, by rozszerzał sobie skalę ataków, — skalę gry.

Nauczyciel w początkach zastosowuje swą szybkość do szybkości ucznia, nie ripostuje zbyt szybko, nie robi akcji w tempo, by wyrobić u ucznia zdecydowany atak. Pamięta, że początkujący z obawy przed ripostą lub akcją w tempo nauczyciela wykonują atak połowicznie, bez precyzji, miękko i błąd ten stara się wytępić, zwracając uczniowi stale uwagę, że tylko szybki i zdecydowany atak daje rezultaty.

W dalszem stadium tych lekcyj, w miarę postępów ucznia, nauczyciel zwiększa swą szybkość, ataki paruje zasłonami okrężnymi na zmianę ze zwykłymi, stosuje zasłony odrzutowe, robi akcje w tempo, od czasu do czasu sam atakuje ucznia, by dać mu sposobność stosowania różnych zasłon i ripost względnie akcji w tempo.

W następnym okresie nauczyciel od czasu do czasu cofa się przed atakiem ucznia, by dać mu możność stosowania ripigliaty we wszystkich formach, parując lub nie, nie ripostując, lub ripostując fintą.

W końcu nauczyciel stosując też akcje w tempo uzupełnia grę ucznia akcjami w tempo, fintą w tempo, i controtempem.

W ciągu spratico nauczyciel musi zwracać uwagę ucznia, by tenże nie stosował ciągle tych samych ataków, zasłon i ripost, wykazując mu, jakie skutki po ciąga za sobą zbyt częste używanie tych samych akcji.

Nauczyciel w spratico zwraca baczną uwagę na to,

jak uczeń przeprowadza swoje pomysły, sam mówi niewiele, demonstruje raczej swoje uwagi, korygując błędy ucznia częściej klingą, niż głosem i tak, podcina od czasu do czasu fałszywie wykonaną fintę, ripostuje po zderzeniu kling we fincie, pozwala uczniowi nalecieć na klingę, nie usuniętą przez tegoż z linii, robi od czasu do czasu kawację w tempo na niezdarnie wykonany atak na klingę, przeprowadza ripiglatę gdy uczeń nie ripostuje i t. p., wymaga od ucznia intensywnego skupienia uwagi, i wytyka mu błyskawicznie wykonaniem cięciem lub pchnięciem każdy moment nieuwagi lub roz-targnienia.

W spratico, które stanowi zarówno dla ucznia, jak i dla nauczyciela najcięższy okres nauki, uczy nauczyciel, jak się reaguje wedle zasad sztuki na różne akcje przeciwnika, uczy go jak się zwalcza rozmaite rodzaje przeciwników, jak się wykorzystuje ich błędy i nawyczki i stara się to spratico uczynić dla ucznia jak najbardziej interesującym, by wszechstronnie uzupełnić wykształcenie szermiercze ucznia i doprowadzić go jak najlepiej przygotowanego do assaut.

CZEŚĆ VII

ASSAUT

(*assalto*, wolna walka).

Assaut jest to walka wolna, w której przeciwnicy stosują, wedle własnego uznania, rozmaite akcje szermiercze, używając je wedle poznanych reguł, w najodpowiedniejszych przez się obranych momentach.

Przed zaczęciem assaut należy się przekonać, że tak broń jak i przybory szermiercze znajdują się w dobrym stanie, a mianowicie: 1. czy koniec szabli jest opatrzony zgrubieniem i czy 2. nie przechodzi przez kratę maski przeciwnika, 3. czy krata maski nie jest pękniętą lub przeżartą rdzą (bywa to najczęściej w okolicy ust), 4) czy rękawica w okolicy przegubu ręki i nałokietnik nie są podarte. *Do assaut powinno się używać wyłącznie bluz szermierczych z płótna żaglowego, mających na boku zwróconym do przeciwnika i pod odnośną pachą ręki podszewkę również z żaglowego płótna.* (Były wypadki śmierci skutkiem zaniechania tej ostrożności, spowodowane wbiciem się pod pachę złamanej klingi.) Następnie stajemy w postawie wyjściowej naprzeciw przeciwnika, trzymając w lewej ręce przy boku maskę i oddajemy *ukłon (saluto)* tak przeciwnikowi jak i obecnym z lewej i prawej strony.

Ukłon oddajemy w sposób następujący: Wpierw damy klingę w linję, następnie zwracając szablę w położenie ręki quarta oraz uginając ramię w barku i łok-

ciu, cofamy naszą szablę wstecz, aż szabla i przedramię przyjmą położenie pionowe, przyczem łokieć jest tuż przy boku, a kosz szabli w wysokości prawego oka. Stąd z lekkim ukłonem głową dajemy znów szablę w linię jednakowoż w położeniu ręki quarta. Jest to ukłon przeciwnikowi. Analogiczny ruch jednak z lekkim ukłonem głowy w lewo i wyprostowaniem ramienia w linię w lewo jest ukłonem dla obecnych z lewej strony. Stąd zwracając szablę w położenie ręki secunda, przenosimy ją ugięciem łokcia do piersi i ruchem podobnym do ugięcia w twarz zewnątrz przeciągniętym jednak daleko w prawo i skłonieniem głowy wraz z lekkim obrotem tułowiu w prawo kłaniamy się obecnym z prawej strony.

Bezpośrednio po ukłonie wkładamy lewą ręką maskę i stajemy w postawie w rozstępie większym niż daleki. Od tego momentu musimy zwracać baczną uwagę na ruchy przeciwnika, gdyż to jest moment rozpoczęcia walki.

Główną zasadą jest, by przed przybraniem postawy trzymać się w rozstępie większym niż daleki i mieć klingę w linji, a to celem uchronienia się od możliwych niespodzianek ze strony przeciwnika.

W czasie assaut, gdy tylko zostaje się trafionym, ma się obowiązek walkę przerwać i zgłosić dotknięcie słowem: „*toccato*“, jak również przeciwnik ma obowiązek zapowiedzieć wtedy słowem: „*Nieważne*“ lub „*nullo*“ dotknięcie, które zadał przeciwnikowi, a które trafiło odślonę w miejscu, gdzie się dotknięcia nie liczą, lub które jest nieważnem wedle reguł ciosu obopólnego. Momenty pauzy powstałe po trafieniu jednego z przeciwników, lub też mające na celu „nabranie oddechu“, ograniczają w ciągu assaut pojedyncze *starcia* (*riprese*).

W wypadku rozbrojenia lub upadku przeciwnika należy, o ile jest to naturalnie możliwem, zatrzymać końcowe cięcie lub pchnięcie.

W assaut jest nietylko ważnem poprawne wykonanie pojedynczych akcji szermierczych, lecz także przeprowadzenie całej gry w sposób dający jak największe korzyści i najlepsze rezultaty. Nie można naturalnie podać stałych norm takiego prowadzenia gry, gdyż zależy to w pierwszej linii od przeciwnika, którego mamy przed sobą, np. pewnych przeciwników możemy szeregiem akcji bardzo szybko zdenerwować lub zmęczyć, innych zaś nie. W każdym razie możemy podać pewne wytyczne, których należy przestrzegać tak celem odniesienia jak najlepszych rezultatów w pojedynczem assaut, jak i celem wyrobienia się na bardzo groźnego szermierza.

Należy starać się spotykać jak najczęściej szermierzy nieregularnych, walczących niepoprawnie, a to celem przyzwyczajania się do wszelkiego rodzaju niespodzianek i nauczenia się jakich akcji trzeba przeciw nim używać, nauczenia się zupełnego opanowania nerwów i nie dania się zdekoncertować rodzajem walki, do którego się nie przywykło. Jednym z najważniejszych czynników powodzenia w assaut, jest utrzymanie równowagi umysłu, a sposób walczenia musi być inspirowany intensywną działalnością mózgu; nie należy śpieszyć się, by jak najprędzej trafić przeciwnika, lecz raczej wyczekiwać odpowiedniego momentu, wykonując *traccheggio*, zmieniając z namysłem rozstęp i wykonując wszystkie akcje szermiercze odpowiednie, by skłonić przeciwnika do pójścia w myśl naszej koncepcji, a wtedy wybrawszy tempo, zapewnić sobie zwycięstwo.

W assaut należy o ile możliwości unikać bliskiego rozstępu. Od początku do końca starcia należy zachowywać poprawną postawę, ostrożność, spokój i zimną krew (specjalnie gdy się ma do czynienia z przeciwnikami gwałtownymi i impulsywnymi) oraz ciągłą uwagę, gdyż najmniejsza dystrakcja może umożliwić przeciwnikowi zaskoczenie nas atakiem.

Szybka orientacja oraz intuicja poparta zdecydowaniem w ataku są najważniejszymi czynnikami odniesienia zwycięstwa.

Gdy mamy przed sobą przeciwnika, którego sposobu walki nie znamy, musimy przede wszystkim wy badać go (scandaglio), by znaleźć najodpowiedniejsze sposoby atakowania go, i atakować ograniczając się, o ile to możliwe, do najprostszych akcji, by uniknąć możliwej z jego strony akcji w tempo.

Wobec przeciwników mających dar wyboru tempa i łatwy wypad, należy przestrzegać dalekiego rozstępu i często ich atakować, a to by nie ułatwiać im rodzaju gry, do którego mają skłonność i naturalne warunki.

Wobec przeciwników wysokiego wzrostu nie należy stosować górnych fint i ataków, gdyż łatwo wpada się w błąd kompensowania niższości własnego wzrostu dla dodania wyrazistości fencie, zbyt wysokim uniesieniem ramienia w górę i skróceniem rozstępu nieodpowiedniego dla szermierza niższego wzrostu, co ułatwia przeciwnikowi wykonanie akcji w tempo, specjalnie podcięcia.

Dobrem jest podstępne zwężanie rozstępu, dosuwając nieznacznie lewą stopę do prawej, ukrywając jak można najdłużej ten ruch, by potem nagle zaatakować przeciwnika, nie zdającego sobie sprawy ze zwężenia rozstępu, pojedynczym wypadem lub pattinandem. Gdy tenże stosuje podcięcia, przeciwstawiamy się im w drugim zamiarze. Wobec przeciwników niskiego wzrostu utrzymujemy rozstęp daleki, starając się nie dopuścić do walki zbliżonej, gdzie przeciwnik niższego wzrostu ma zawsze większe szanse. Przeciwników silnych w zasłonach wyciągamy na atak lub atakujemy ich w tempo, przeciw tempistom zaś stosujemy drugi zamiar lub controtempo.

Przeciwników szybkich w ripoście zwalczamy drugim zamiarem, fingując zdecydowany atak, parując i kontrripostując.

Wobec szermierzy atakujących bez przygotowania akcji oraz nadużywających fint używamy akcji w tempo, a specjalnie podcięć, dających skutkiem skoku wstecz największą pewność uniknięcia ciosu obopólnego.

Mając do czynienia z szermierzem, obdarzonym wielką siłą fizyczną, który siły tej używa w walce, męcząc nam rękę ciągłymi atakami na klingę, stosujemy przeciw niemu kawacje w tempo lub jeszcze lepiej coupé w tempo. Coupé w tempo jest praktyczniejszem od kawacji, gdyż ruch uniknięcia klingi przeciwnika jest ten sam tak dla ataków trafiających naszą klingę z lewej, jak i z prawej strony, podczas gdy kawację musimy stosować do kierunku ataku przeciwnika na naszą klingę.

Chcąc trafić przeciwnika atakiem w tułów, udajemy szeregiem ruchów lub ataków pozornych, że celem ataku naszego jest jego ramię, tak, aż skoncentruje on uwagę swoją na obronę ramienia i wtedy możemy go zaskoczyć battuta cambiando lub pchnięciem filo cambiando lub jeszcze lepiej atakiem wykonanym w drugim zamiarze.

Przeciwników zwięzających umyślnie rozstęp atakujemy w tempo.

Szermierzy, mających zwyczaj zbliżać się przed atakiem małymi kroczkami, by w ten sposób uniemożliwić przeciwnikowi cofanie się, atakujemy w tempo atakiem połączonym z pattinadem i w ten sposób zyskujemy na terenie.

Gdy się zostanie zaskoczonym atakiem przeciwnika, najlepiej wykonać krok wstecz lub skok wstecz, równocześnie dając klingę w linję, by utrudnić przeciwnikowi rozwinięcie jego akcji, i z kolei, gdy tenże atak swój zatrzyma, w tym momencie zaatakować samemu.

Nie należy o ile możności zostawiać przeciwnikowi czasu na uplanowanie akcji, przeszkadzając mu szeregiem ataków na rękę lub ataków na klingę, a przede-

wszystkiem wybadać go, czy jest chwiejnym, czy zdecydowanym i jakich ataków, temp i ripost najchętniej używa.

W assaut najpraktyczniejszemi są ataki poprzedzone atakiem na klingę przeciwnika i wykonane nie ze spokoju, ale po traccheggio. Z nich wyszedłszy możemy budować dalsze akcje i to tak pierwszego jak i drugiego zamiaru. Gdy przeciwnik nie daje nam klingi w linię ani też w zaproszenie tak, że nie możemy ataku na klingę wykonać, gdy klinga jego jest w ciągłym ruchu i grozi nam podcięciami, dajemy mu z krokiem wprzód zaproszenie do podcięcia w ramię, cięcia tego nie parujemy, lecz cofamy rękę, tak, że klinga jego przeleci mimo i natychmiast atakujemy go pojedynczą lub podwójną fintą (specjalnie nadaje się tu coupé), zmuszając go w ten sposób do wzięcia zasłony, lub też gdy zamiast podcięcia tnie on w ramię z wypadem, parujemy i ripostujemy. Pierwszy rodzaj ataków, t. j. atak poprzedzony atakiem na klingę, nazywa się *attacco materiale*, drugi rodzaj, t. j. finta, *attacco volante* lub *morale*.

Atak fintowany (*attacco volante*) przeciwnika przerwamy najlepiej zasłonami okrężnemi lub półokrężnemi i to w samym zaraz początku, ripostując natychmiast po spotkaniu klingi przeciwnika. Przez stosowanie zasłon okrężnych uniemożliwiających wprost do pewnego stopnia fintowanie przeciwnikowi, zmuszamy go do akcji pojedynczych, które łatwiej nam sparować.

Przy stosowaniu akcji w tempo musimy uważać, by niemi zaskoczyć przeciwnika, gdyż tylko wtedy mogą się nam udać. To też przygotowując aret udajemy, że cofamy się przed atakiem, że mamy zamiar sparować go lub podciąć i dopiero „spreparowawszy“ w ten sposób przeciwnika, zatrzymujemy go energicznym aretem. Odwrotnie, przygotowując podcięcie, zdradzamy zamiar

aretu lub parowania w miejscu; atak przeciwnika jest wtedy chwiejny, co nam ułatwia podcięcie.

Korzystnem jest assautowanie z przeciwnikami tak słabszymi jak i silniejszymi od siebie. Assautując z pierwszymi, studjujemy i wydoskonalamy akcje, które potem stosujemy wobec drugich. W początkach należy uważać, by nie assautować ze zbyt silnymi przeciwnikami, gdyż wtedy można pewniej i energiczniej przeprowadzać swoje akcje, a dopiero w miarę postępów dobierać przeciwników coraz to silniejszych. Każdem assaut powinien kierować trzeci szermierz, który ma za zadanie regulować długość trwania assaut oraz pauz, jak również rozstrzygać kwestje sporne i różnice mogące powstać między walczącymi.

Cios obopólny (*Incontro*).

Gdy w czasie trwania assaut dwaj szermierze trafiają się równocześnie lub prawie równocześnie, następuje cios obopólny. — Gdyby obaj walczący ściśle przestrzegali przepisów i reguł walki, to incontro nie miałoby miejsca, o ile zaś się zdarza, to zawsze z winy jednego lub obu przeciwników. Zależnie też od winy przyznaje się dotknięcie jednemu lub obu walczącym i tak:

1. Gdy jeden z walczących po wykończeniu ataku, który przeciwnik sparował, wykonuje ripigliatę lub fintę ripigliaty, a przeciwnik ripostuje z normalną szybkością, winę ponosi wykonujący ripigliatę.

2. Gdy w powyższym wypadku przeciwnik zwleka z ripostą i ripostuje późno, ponosi sam winę. Dla określenia, czy riposta jest spóźnioną, wystarczy unormować początek jej jako natychmiast po sparowaniu ataku przeciwnika, to znaczy, że początkiem riposty jest zasłona i wszelki moment pauzy w tem stadjum kwalifikuje ripostę jako spóźnioną. Ripostę fintowaną kwalifikuje się w tym wypadku zawsze jako spóźnioną.

3. Gdy w wypadku ataku pojedynczego lub fintowanego jednego z walczących, wykonanego z rozstępu średniego lub dalekiego, przeciwnik aretuje w pierwsze, drugie lub trzecie tempo, lub też podcina i zostaje trafionym w ten samem tempie, ponosi winę. — Tempem nazwiemy tu każdą zmianę kierunku w ruchu, np. podcięcie finty głowa — bok, obaj przeciwnicy trafieni. Gdy podcięcie trafiło ramię podczas finty w głowę, a podcinający został trafiony w bok, podcięcie jest ważnem, gdyż po niem kierunek ruchu został zmieniony i trafienie podcinającego jest skutkiem tego o jedno tempo późniejszym. Gdy natomiast podcięto finał ataku, to znaczy ramię przy cięciu w bok, atak jest ważny, gdyż podcięcie nie uzyskało w tym wypadku różnicy jednego tempa na swą korzyść.

4. Gdy jeden z walczących sądząc, że przeciwnik atakuje go w drugim zamiarze przeciw akcji w tempo, wykonuje fintę w tempo, a atak przeciwnika okazuje się zwykłym atakiem szybkościowym (*azione di velocita*), ponosi winę wykonujący fintę w tempo.

5. Gdy jeden z walczących atakując fintą, spotka finując klingę przeciwnika w zasłonie a ten ripostuje i obaj zostaną trafieni, ponosi winę atakujący, gdyż zasadą finty jest omijanie klingi przeciwnika.

6. Gdy jeden z walczących zaatakowany, paruje i ripostuje, nie spotkawszy zasłoną klingi przeciwnika, który atakiem trafia, ponosi winę parujący na ślepo i ripostujący.

7. Gdy jeden z walczących wykonując atak na klingę, nie spotka jej, skutkiem wykonania kawacji w tempo przez przeciwnika, a mimo to nie zatrzymuje ataku, lecz wykończa go i obaj zostają trafieni, ponosi winę ten, kto wykonywał atak na klingę i jej nie spotkał.

8. Gdy jeden z walczących atakuje nadużywając fint (*disordinata*), a przeciwnik cofa się (lub stoi w miej-

scu) parując i w ostatnim momencie decyduje się na akcję w tempo (inquartata, aret, podcięcie), ponosi winę atakujący disordinatą.

9. Gdy jeden z walczących atakuje, nie starając się usunąć w pierw klingi przeciwnika, trzymanej spokojnie w linii i obaj zostają trafieni, winę ponosi atakujący, który nie usunął klingi przeciwnika z linii.

10. Gdy jeden z walczących wykonuje atak na klingę przeciwnika, nie będącą w linii, lecz w postawie, zaproszeniu lub wiązaniu, a tenże biorąc zasłonę przeciwstawia opór atakowi na klingę i ripostuje tak, że obaj zostają trafieni, winę ponosi:

a) atakowany, o ile atak na klingę był wykonany z dalekiego rozstępu, gdyż w tym rozstępie nie mógł uważać ataku na klingę jako cięcia i miał obowiązek końcowe cięcie sparować,

b) atakujący, o ile atak na klingę był wykonany w rozstępie dalekim lub średnim na ostrze klingi znajdującej się w zaproszeniu,

c) żaden z walczących, gdy wyjąwszy wypadek pod b) atak odbył się ze średniego rozstępu, gdyż jeden trafił sądząc, że wykonał atak na klingę, drugi zaś sądząc, że sparował cięcie i ripostował.

11. Gdy jeden z walczących atakując i spotykając kontratak przeciwnika w formie akcji w tempo, przerywa choćby na moment swój atak i obaj zostają trafieni, winę ponosi atakujący, który atak przerwał. Przerwę taką stanowi wykonanie choćby jednego ruchu defensywnego, np. wzięcie zasłony (nawet podczas kroku wprzód) lub zatrzymanie równoczesne ruchów ręki i nóg choćby na przeciąg jednego tempa.

12. Gdy jeden z walczących atakuje przeciwnika, prowadząc szablę w sposób nieprawidłowy, nie stanowiący ani finty ani ataku na klingę (szabla opuszczona ku ziemi, wzniesiona nad głową, trzymana z boku i t. d.)

i spotyka się z kontratakiem tegoż tak, że obaj zostają trafieni, winę ponosi atakujący, który prowadził szablę w sposób nieprawidłowy.

13. Gdy jeden z walczących, zaatakowany, zamiast parować stosuje unik w tempo (*in quartata, passata di sotto*) i obaj zostaną trafieni, winę ponosi stosujący unik w tempo.

14. Gdy obaj walczący zdecydują się równocześnie na atak i równocześnie się trafiają, nie ponosi żaden z nich winy, dotknięcia się anulują, zachodzi wypadek tempa równoczesnego (*tempo commune*). — *Tempo commune* nie może jednak mieć miejsca, gdy:

a) obie klingi były w linji; gdyż obowiązkiem obu szermierzy było usunięcie przed atakiem klingi przeciwnika, — w wypadku tym obaj ponoszą winę,

b) gdy jedna z kling była w linji (por. punkt 9),

c) gdy tylko jeden z walczących stał w zaproszeniu; ponieważ zapraszał do ataku, który powinien był wyparować,

d) gdy jeden z walczących akcentował chęć ataku przez ruchy ręki lub nóg, a drugi pozostawał nieruchomy, gdyż ten, który pozostawał nieruchomy na ruchy ataku powinien był się bronić, chyba że trzymał klingę w linji,

e) gdy obaj przeciwnicy wykonywali ruchy mające na celu badanie przeciwnika (*scandaglio*), lub zmiany pozycji, gdyż w szermierce każdy ruch winien mieć swój cel, a rodzaj i cel wykonywanych ruchów może wykazać, który z dwu walczących miał w danym momencie obowiązek parowania.

Walka z mańkutom.

W *assaut* dwu przeciwników równej siły, z których jeden jest mańkutom (*mancino*), mańkut zwykle miewa

przewagę. W szabli różnica ta nie zaznacza się tak widocznie, jak w broni kolnej, specjalnie we florecie, gdzie przygotowanie do poważnej walki z mańkutom wymaga specjalnego studjum, co najmniej 3 miesięcznego treningu a nawet pewnych zmian w rękomości używanego floretu.

Przewaga mańkuta w szabli polega przedewszystkiem na tem, że trenuje on prawie wyłącznie z szermierzami walczącymi prawą ręką, podczas gdy ci bardzo rzadko mają do czynienia z mańkutami. Po drugie walka z mańkutom wymaga nieco innego oceniania różnicy niż w walce z szermierzem „prawym“, oceniania, które będąc u mańkutów normalnem, wymaga ciągłego natężenia pamięci u „prawego“. Mianowicie atak wykonywany na mańkuta musi być przeciętnie o conajmniej 20 cm dłuższym, niż taki sam atak wykonany na szermierza prawego. Rzecz ta znajduje swe uzasadnienie w następującem rozważaniu: W teorji przyjmuje się, że linja kierunkowa i linja zaczepna leżą w jednej płaszczyźnie pionowej, przechodzącej przez barki obu przeciwników. Tak naturalnie nie jest; przy przestrzeganiu nawet najściślejszego profilu w postawie, płaszczyzna pionowa przechodząca przez linję zaczepną i barki, nie przechodzi przez linję kierunkową, lecz ślad jej na podłodze jest do tejże linji kierunkowej równoległym i przesuniętym od niej u szermierza „prawego“ w prawo, mańkuta zaś w lewo. Gdy dwu szermierzy „prawych“ stoi naprzeciw siebie w postawie tak, że końce ich szabel stykają się, płaszczyzna pionowa przesunięta przez linję zaczepną przecina swym śladem linję kierunkową, tworząc z nią kąt tem bardziej ostry, im idealniej obaj walczący stoją profilem w postawie. — Inaczej rzecz się przedstawia, gdy jeden ze szermierzy jest mańkutom. Wtedy w wypadku utrzymywania przez obu walczących idealnego profilu w postawie, ślad płaszczyzny przesuniętej

niętej przez linię zaczepną, nie przecina linii kierunkowej, lecz jest do niej równoległym. Gdy dalej i w tym wypadku przyjmujemy ramiona wyprostowane i końce szabel stykające się, to jasnym jest, że odległość obu szermierzy musi być w tym wypadku większą i to tem większą, im ściślejszy profil obaj szermierze zachowują w postawie. Z rozważania tego widzimy, że rozstęp w wypadku tym się zmienia, lecz ze zmiany tej wyłącznie mańkut odnosi korzyść, gdyż walcząc prawie zawsze z „prawymi“, ma ten rozstęp „w oku“, a szermierz „prawy“ musi się doń dopiero przyzwyczajać; z tego też względu ataki „prawych“ na mańkutów tak często wypadają za krótko.

Sama technika wykonania ataków nie różni się wiele od techniki stosowanej wobec przeciwnika „prawego“. Największą trudność przedstawiają akcje zaczynające się i kończące pchnięciem, tak prostem jak i kawacją, a także i riposty specjalnie po zasłonie quarty.

Pozatem jest ta naturalna różnica, że ataki kończące się u „prawego“, powiedzmy cięciem w bok, trafiają w brzuch i t. d.

Zwykle mańkut jest słabszym w obronie ataków, skierowanych w jego bok lub lewy policzek, gdyż walcząc zwykle z „prawymi“, chroni lepiej swą wewnętrzną stronę (piers, brzuch), której atakowanie leży „prawym“ lepiej w ręce.

Przeciw mańkutowi dobre rezultaty dają battuty cambiando, specjalnie di seconda, gdyż trafiając jego szablę w kierunku otworu ręki, wstrząsają mu ją silnie w dłoni. Jako podcięcia oraz ataki na rękę specjalnie polecenia godne są cięcia tyłcem szabli; defensywa powinna zaś opierać się głównie na zasłonie quarty, niskiej quarty i ich zasłonach okrężnych.

Ataki mańkuta są zwykle kierowane w pierś lub brzuch „prawego“, jako podcięcia stosuje on najczę-

ściej cięcia w ramię pionowo z góry lub poziomo od swej prawej ku lewej.

Walka z naturalistami.

Naturalistą nazywamy szermierza, który nie zapoznawszy się lub zapoznawszy pobieżnie z zasadami szermierki, używa ich w ten sposób, że bije równocześnie w każdy atak przeciwnika, starając się w assaut uzyskać czysto fizyczny efekt. Ten typ szermierzy na nieszczęście dosyć często spotykamy na salach szermierki w Polsce. O ile idzie o szermierkę jako sport, najlepiej unikać assaut z tego rodzaju przeciwnikami, o ile zaś ze względów kurtuazji wywinąć się od tego nie można i jest się zmuszonym oddać temu „zdrowemu“ ćwiczeniu, należy ten rodzaj assaut ograniczyć do minimum trwania. Przeciwnicy tego typu używają wiele siły i cieszą ich każde silnie zadane cięcie. Kto ma ochotę ku temu, może z nimi rywalizować, czasem nawet „silne“ ripostowanie jest koniecznem, gdyż hamuje ono zbyt wielki zapał przeciwnika. Dobre usługi oddaje w tem klinga floretowa francuska Nr. 5, wprawiona w kosz szablowy zamiast zwykłej klingi, mająca skutkiem swej giętkości we czterech kierunkach duże walory natury uspokajającej.

Inaczej rzecz się przedstawia, gdy z pewnych względów, zwykle natury pojedynkowej, chcemy studjować grę tego typu szermierzy. Zaznaczam, że w tym podręczniku nie zajmuję się w zupełności zastosowaniem szermierki do pojedynku, rezerwując temat ten dla osobnej pracy w tym kierunku, pewną wzmiankę jednak o walce z naturalistami uważam jako konieczne uzupełnienie wykształcenia szermierza.

W walce z naturalistą należy przedewszystkiem zachowywać jak najbardziej zimną krew i nie dać się ni-

czem wyprowadzić z równowagi. Ataki własne ograniczać do minimum i atakować wyłącznie akcjami prostymi z wypadem lub prostymi atakami na ramię, poprzedzonymi silną battutą, a unikać akcji skomplikowanych. Poza tem atakować w drugim zamiarze, wywołując równoczesne cięcie przeciwnika zaznaczeniem finty, cięcie to parując i ripostując, oraz natychmiast po ripoście skacząc wstecz. — Naturalistę należy trzymać w rozstępie dalekim, mając klingę w linii i przy każdym jego ruchu stosując podcięcia, lub też udawać cofanie się, tnąc równocześnie podcięcia, by zmusić go do nieregularnego atakowania i atak ten aretować (przeważnie górą); lub też grożąc pchnięciami, przeciw go aż pod ścianę i tam trafić pojedynczym cięciem, poczem natychmiast odskoczyć wstecz. W walce z naturalistą należy przestrzegać dalekiego rozstępu, wtedy przeciwnik musi atakować przy pomocy kroków wprzód, w czem niema ani szybkości ani precyzji, a w taki atak łatwo nam stosować podcięcia.

Zestawienie tabelaryczne najważniejszych akcji szermierczych.

Zestawienie to ma na celu ułatwienie układania ćwiczeń umówionych i w ogólnych zarysach wyczerpuje najważniejsze ataki, zasłony, riposty oraz akcje w tempo, począwszy od akcji najprostszych aż do takich, które wymagają zupełnego opanowania broni. W grupie ripost pod nazwami głowa, bok i t. d., należy zawsze rozumieć cięcie w głowę, bok i t. d.

Lp.	ATAKI	Z ilu temp składają się	Pozycja broń- niącego się	Zasłony, które atakujący omija	Zasłona końcowa
1	Z postawy secondy lub terzy, pchnięcie proste lub kawacja	1	Zaprosz. lub wiązanie primy	—	seconda okrężna prima
2	Z postawy secondy lub terzy, pchnięcie proste lub kawacja	1	Zaprosz. lub wiązanie secondy	—	prima terza półokr. quarta
3	Z postawy secondy lub terzy, pchnięcie proste lub kawacja	1	Zaprosz. lub wiązanie terzy	—	quarta niska quarta seconda półokr. prima okrężna terza
4	Z postawy secondy lub terzy, pchnięcie proste lub kawacja	1	Zaprosz. lub wiązanie quarty	—	terza okrężna quarta
5	Z postawy secondy lub terzy, pchnięcie proste lub kawacja	1	Zaprosz. lub wiązanie quinty	—	seconda niska quarta półokr. prima

Riposty, które można stosować po zasłonie końcowej	Akcje w tempo			
	kawa- cje	arety	pod- ciącia	kontrak- cje i in- kwartaty
filo, kawacja, twarz zewnątrz, głowa, twarz wewn., brzuch, ramię, pchnięcie, głowa, twarz zewnątrz, twarz wewn., bok, pierś, brzuch, ramię	—	—	w ra- mię	kontr- akcja w bok
pchnięcie, bok, twarz zewnątrz, głowa, twarz wewn., pierś, brzuch, ramię, filo, kawacja, bok, głowa, twarz wewn., brzuch, ramię, pchnięcie, bok, twarz zewn., głowa, twarz wewn., pierś, brzuch, ramię	—	—	w ra- mię	kontr- akcja w pierś
pchnięcie, głowa, twarz wewn., twarz zewn., bok, pierś, brzuch, ramię, te same, co po quarcie	—	—	w ra- mię	—
filo, kawacja, twarz zewn., głowa, twarz wewn., brzuch, ramię, pchnięcie, bok, twarz zewn., głowa, twarz wewn., pierś, brzuch, ramię, filo, kawacja, bok, głowa, twarz wewn., brzuch, ramię	—	—	—	—
filo, kawacja, bok, głowa, twarz wewn., brzuch, ramię, pchnięcie, bok, twarz zewn., głowa, twarz wewn., pierś, brzuch, ramię	—	—	w ra- mię	kontr- akcja w pierś
filo, kawacja, twarz zewn., głowa, twarz wewn., brzuch, ramię, pchnięcie, bok, twarz zewn., głowa, twarz wewn., pierś, brzuch, ramię, te same, co po niskiej quarcie	—	—	w ra- mię	kontr- akcja w bok

L. p.	ATAKI	Z ilu temp składają się	Pozycja bro- niącego się	Zasłony, które ata- kujący omija	Zasłona końcowa
6	Filo dołem	1	Linja dolna związana do secondy przez przeciwnika	—	seconda przybież. quarta okrężna prima
7	Filo górą	1	Linja górna związana do terzy przez przeciwnika	—	przybież prima okrężna quarta terza
8	Z wiązania przeciwnika primy filo sottomesso	1	Wiązanie primy	—	prima okrężna seconda
9	Z wiązania przeciwnika secondy filo sotto- messo	1	Wiązanie secondy	—	seconda przybież. quarta okrężna prima
10	Z wiązania przeciwnika terzy filo sottomesso	1	Wiązanie terzy	—	terza przybież. prima okrężna quarta

Riposty, które można stosować po zasłonie końcowej	Akcje w tempo			
	kawa- cje	arety	pod- cięcia	kontrak- cje i in- quartaty
filo, kawacja, twarz zewn., głowa, twarz wewn., brzuch, ramię, pchnięcie, bok, twarz zewn., głowa, twarz wewn., pierś, brzuch, ramię, te same, co po przybieżnej quarcie	—	—	w ra- mię	—
pchnięcie, bok, twarz zewn., głowa, twarz wewn., pierś, brzuch, ramię, te same, co po przybieżnej primie, filo, kawacja, bok, głowa, twarz wewn., brzuch, ramię	—	—	w ra- mię	—
pchnięcie, bok, twarz zewn., głowa, twarz wewn., pierś, brzuch, ramię, filo, kawacja, twarz zewn., głowa, twarz wewn., brzuch, ramię	—	—	w ra- mię	—
kawacja, filo, twarz zewn., głowa, twarz wewn., brzuch, ramię, pchnięcie, bok, twarz zewn., głowa, twarz wewn., pierś, brzuch, ramię, te same, co po przybieżnej quarcie	—	—	w ra- mię	—
filo, kawacja, bok, głowa, twarz wewn., brzuch, ramię, pchnięcie, bok, twarz zewn., gło- wa, twarz wewn., pierś, brzuch, ramię, te same, co po przybieżnej primie	—	—	w ra- mię	—

L. p.	ATAKI	Z ilu temp. składają się	Pozycja bro- niącego się	Zasłony, które atakujący omija	Zasłona końcowa
11	Z wiązania przeciwnka quarty filo sottomesso	1	Wiązanie quarty	—	quarta okrężna terza
12	Z postawy secondy lub terzy cięcie proste wzgl. wymachowe w bok	1	Zaprosz. lub wiązanie primy	—	seconda
13	Z postawy terzy lub secondy, cięcie proste wzgl. wymachowe w głowę, twarz zewn., twarz wewn., pierś, brzuch lub ramię	1	Zaprosz. lub wiązanie secondy	—	quinta terza prima półokr. quarta niska quarta
14	Z postawy terzy, cięcie proste wzgl. wymachowe: w bok, głowę, twarz wewn., pierś, brzuch, coupé lub w ramię	1	Zaprosz. lub wiązanie terzy	—	seconda sesta półokr. quinta quarta niska quarta półokr. prima

Riposty, które można stosować po zasłonie końcowej	Akcje w tempo			
	kawac- cje	arety	pod- cięcia	kontrak- cje i in- quartaty
pchnięcie, bok, twarz zewn., głowa, twarz wewn., pierś, brzuch, ramię, filo, kawacja, bok, twarz wewn., głowa, brzuch, ramię	—	—	w ramię	—
filo, kawacja, twarz zewn., głowa, twarz wewn., brzuch, ramię	—	—	w ramię	—
pchnięcie, bok, głowa, twarz wewn., pierś, brzuch, ramię, filo, kawacja, bok, głowa, twarz wewn., brzuch, ramię, pchnięcie, bok, twarz zewn., głowa, twarz wewn., pierś, brzuch, ramię, te same, co po primie, te same, co po primie	—	—	w ramię	—
filo, kawacja, twarz zewn., głowa, twarz wewn., brzuch, ramię, pchnięcie, bok, twarz wewn., pierś, brzuch, ramię, pchnięcie, bok, głowa, twarz wewn., pierś, brzuch, ramię, pchnięcie, bok, twarz zewn., głowa, twarz wewn., pierś, brzuch, ramię, te same, co po quarcie te same, co po quarcie	—	—	w ramię	—

L. p.	ATAKI	Z ilu temp. składają się	Pozycja bro-niącego się	Zasłony, które atakujący omija	Zasłona końcowa
15	Z postawy terzy, cięcie proste wzgl. wymachowe: w bok, twarz zewn., głowę, brzuch, coupe lub w ramię	1	Zaprosz. lub wiązanie quarty	—	niska terza seconda terza quinta niska quarta
16	Z postawy, cięcie w ramię	1	Zaprosz. lub wiązanie primy	—	terza quinta
17	Z postawy, cięcie w ramię	1	Zaprosz. lub wiązanie secondy	—	terza quinta
18	Z postawy, cięcie w ramię	1	Zaprosz. lub wiązanie terzy	—	seconda lub quarta lub półokr. prima
19	Z postawy, cięcie w ramię	1	Zaprosz. lub wiązanie quarty	—	terza quinta
20	Z postawy, cięcie w ramię	1	Zaprosz. lub wiązanie quinty	—	seconda lub quarta lub półokr. prima

Riposty, które można stosować po zasłonie końcowej	Akcje w tempo			
	kawa- cje	arety	pod- cięcia	kontrak- cje i in- quartaty
pchnięcie, kawacja, twarz zewn., głowa, twarz wewn., ramię, filo, kawacja, twarz zewn., głowa, twarz wewn., brzuch ramię, filo, kawacja, bok, głowa, twarz wewn., pierś, brzuch, ramię, pchnięcie, bok, głowa, twarz wewn., pierś, brzuch, ramię, pchnięcie, twarz zewn., głowa, twarz wewn., pierś, brzuch, ramię	—	—	w ra- mię	—
cięcie w ramię	—	—	—	—
cięcie w ramię	—	—	—	—
cięcie w ramię	—	—	—	—
cięcie w ramię	—	—	—	—
cięcie w ramię	—	—	—	—

Lp.	ATAKI	Z. ltu temp składają się	Pozycja bro- niącego się	Zasłony, które ata- kujący omija	Zasłona końcowa
21	Z postawy, finta pchnię- cia prostego wzgl. ka- wacji i kawacja lub cię- cie w twarz zewn., głó- wę, twarz wewn., pierś, brzuch lub ramię	2	Zaprosz. lub wiązanie primy	secon- da	prima półokr. quarta terza quinta niska quarta
22	Z postawy, finta pchnię- cia prostego wzgl. ka- wacji i kawacja lub cięcie w twarz zewn., głowę, twarz wewn., pierś, brzuch lub ra- mie	2	Zaprosz. lub wiązanie secondy	prima terza lub quinta	secon- da terza quinta prima półokr. quarta niska quarta
23	Z postawy, finta pchnię- cia prostego wzgl. ka- wacji i kawacja lub cięcie w głowę, twarz zewn., bok, brzuch lub ramię	2	Zaprosz. lub wiązanie terzy	quarta	terza okręż. quarta quinta secon- da niska quarta prima okr.

Riposty, które można stosować po zasłonie końcowej	Akcje w tempo			
	kawa- cje	arety	pod- cięcia	kontrak- cje i in- quartaty
pchnięcie, bok, twarz zewn., głowa, twarz wewn., pierś, brzuch, ramię, te same, co po primie		aret w pierś	w ra- mię	kontr- akcja w pierś, inquar- tata
filo, kawacja, bok, głowa, twarz wewn., pierś, brzuch, ramię, pchnięcie, bok, głowa, twarz wewn., pierś, brzuch, ramię, pchnięcie, twarz zewn., głowa, twarz wewn., pierś, brzuch, ramię				
filo, kawacja, twarz zewn., głowa, twarz wewn., brzuch, ramię, filo, kawacja, głowa, twarz wewn., bok, pierś, brzuch, ramię, pchnięcie, bok, głowa, twarz wewn., pierś, brzuch, ramię, pchnięcie, bok, twarz zewn., głowa, twarz wewn., pierś, brzuch, ramię, te same, co po primie		aret w bok	w ra- mię	kontr- akcja w bok, inquar- tata
te same, co po primie				
filo, kawacja, bok, głowa, twarz wewn., pierś, brzuch, ramię, pchnięcie, bok, twarz zewn., głowa, twarz wewn., pierś, brzuch, ramię, pchnięcie, bok, głowa, twarz wewn., pierś, brzuch, ramię, filo, kawacja, twarz zewn., głowa, twarz wewn., brzuch, ramię, pchnięcie, bok, twarz zewn., głowa, twarz wewn., pierś, brzuch, ra- mię, te same co, po niskiej quarcie		aret w pierś wewn.	w ra- mię	kontr- akcja w pierś, inquar- tata

L. p.	ATAKI	Z ilu temp składają się	Pozycja broń- niącego się	Zasłony, które ata- kujący omija	Zasłona kończąca
24	Z postawy, finta pchnięcia prostego wzgl. kawacji i kawacja lub cięcie w bok, głowę, twarz wewn., pierś, brzuch lub ramię	2	Zaprosz. lub wiązanie quarty	terza	quarta półokr. prima okr. terza niska quarta secon- da sesta półokr. quinta
25	Z postawy, finta pchnięcia prostego wzgl. kawacji i kawacja lub cięcie w twarz zewn., głowę, twarz wewn., pierś, brzuch lub ramię	2	Zaprosz. lub wiązanie quinty	secon- da	prima terza półokr. quarta quinta niska quarta
26	Z postawy, finta cięcia prostego wzgl. wymachowego w bok i cięcie w twarz zewn., głowę, twarz wewn. pierś, brzuch, kawacja lub cięcie w ramię	2	Zaprosz. lub wiązanie primy	secon- da	prima półokr. quarta terza quinta

Riposty, które można stosować po zasłonie końcowej	Akcje w tempo			
	kawac- cje	aret	pod- cięcia	kontrak- cje i in- quartaty
<p>pchnięcie, bok, twarz zewn., głowa, twarz wewn., pierś, brzuch, ramię, te same, co po quarcie</p> <p>filo, kawacja, bok, głowa, twarz wewn., pierś, brzuch, ramię, pchnięcie, bok, twarz zewn., głowa, twarz wewn., pierś, brzuch, ramię, filo, kawacja, twarz zewn., głowa, twarz wewn., pierś, brzuch, ramię, pchnięcie, bok, twarz wewn., pierś, brzuch, ramię, pchnięcie, bok, głowa, twarz wewn., pierś, brzuch, ramię</p>	—	aret w bok	w ramię	inquar- tata
<p>pchnięcie, bok, twarz zewn., głowa, twarz wewn., pierś, brzuch, ramię, filo, kawacja, bok, głowa, twarz wewn., pierś, brzuch, ramię, pchnięcie, bok, twarz zewn., głowa, twarz wewn., pierś, brzuch, ramię, pchnięcie, bok, głowa, twarz wewn., pierś, brzuch, ramię, pchnięcie, twarz zewn., głowa, twarz wewn., pierś, brzuch, ramię</p>	—	aret w pierś	w ramię	kontrak- cja w pierś inquar- tata
<p>pchnięcie, bok, twarz zewn., głowa, twarz wewn., pierś, brzuch, ramię. te same, co po primie</p> <p>filo, kawacja, bok, głowa, twarz wewn., pierś, brzuch, ramię, pchnięcie, bok, głowa, twarz wewn., pierś, brzuch, ramię</p>	—	aret w pierś	w ramię	inquar- tata

p.	ATAKI	Z ilu temp. składają się	Pozycja broń- niącego się	Zasłony, które atakujący omija	Zasłona końcowa
27	Z postawy, finta cięcia prostego wzgl. wymachowego w twarz zewn., lub głowę i cięcie w twarz wewn., pierś, brzuch, lub kawacja	2	Zaprosz. lub wiązanie secondy	terza lub quinta	quarta niska quarta półokr. prima seconda
28	Z postawy, finta cięcia prostego wzgl. wymachowego w bok i cięcie w twarz zewn., głowę, twarz wewn., pierś, brzuch, kawacja lub cięcie w ramię	2	Zaprosz. lub wiązanie terzy	seconda	terza quinta prima półokr. quarta
29	Z postawy, finta cięcia prostego wzgl. wymachowego w głowę lub twarz zewnątrz i cięcie w twarz wewn., pierś, brzuch, ramię lub kawacja	2	Zaprosz. lub wiązanie quarty	terza lub quinta	quarta niska quarta półokr. prima seconda
30	Z postawy, finta cięcia prostego wzgl. wymachowego w twarz wewn., pierś lub brzuch i cięcie w głowę, twarz zewn., ramię lub kawacja	2	Zaprosz. lub wiązanie quinty	quarta lub niska quarta	quinta terza okręż. quarta

Riposty, które można stosować po zastaniu końcowej	Akcje w tempo			
	kawac- cje	arety	pod- cięcia	kontrak- cje i in- quartaty
<p>pchnięcie, bok, twarz zewn., głowa, twarz wewn., pierś, brzuch, ramię, te same, co po quarcie</p> <p>te same, co po quarcie</p> <p>filo, kawacja, twarz zewn., głowa, twarz wewn., brzuch, ramię</p>	—	—	w ra- mię	kontr- akcja w bok, inquar- tata
<p>filo, kawacja, bok, głowa, twarz wewn., pierś, brzuch, ramię, pchnięcie, bok, głowa, twarz wewn., pierś, brzuch, ramię, pchnięcie, bok, twarz zewn., głowa, twarz wewn., pierś, brzuch, ra- mię, te same, co po primie</p>	—	aret w pierś	w ra- mię	kontr- akcja w pierś, inquar- tata
<p>pchnięcie, bok, twarz zewn., głowa, twarz wewn., pierś, brzuch, ra- mię, te same, co po quarcie</p> <p>te same, co po quarcie</p> <p>filo, kawacja, twarz zewn., głowa, twarz wewn., brzuch, ramię</p>	—	aret w bok	w ra- mię	kontr- akcja w bok, inquar- tata
<p>pchnięcie, bok, twarz wewn., głowa, pierś, brzuch, ramię, filo, kawacja, bok, głowa, twarz wewn., pierś, brzuch, ramię, pchnięcie, bok, twarz zewn., głowa, twarz wewn., pierś, brzuch, ra- mię</p>	—	aret wewn.	w ra- mię	kontr- akcja w pierś, inquar- tata

Lp.	ATAKI	Z ilu temp. składają się	Pozycja bro- niącego się	Zasłony, które ata- kujący omiija	Zasłona końcowa
31	Z wiązania secondy, finta filo i kawacja lub cięcie w głowę, twarz zewn., twarz wewn., pierś lub brzuch	2	Linja dolna związana przez przeciwnika	seconda	prima quinta terza półokr. quarta
32	Z wiązania terzy, finta filo i cięcie w twarz wewn., pierś, brzuch, bok lub kawacja	2	Linja górna związana przez przeciwnika	terza	quarta niska quarta półokr. prima seconda
33	Z wiązania primy przeciwnika, finta filo sottomesso i kawacja lub cięcie w bok	2	Wiązanie primy	prima	seconda okr. prima
34	Z wiązania secondy przeciwnika finta filo sottomesso i kawacja w pierś lub cięcie w twarz zewn., głowę, twarz wewn., pierś lub brzuch	2	Wiązanie secondy	seconda	prima półokr. quarta terza quinta

Riposty, które można stosować po zasłonie końcowej	Akcje w tempo			
	kawac- cje	arety	pod- cięcia	kontr- cje i in- quartaty
pchnięcie, bok, głowa, twarz zewn., twarz wewn., pierś, brzuch, ramię, pchnięcie, bok, głowa, twarz wewn., pierś, brzuch, ramię, kawacja, filo, bok, twarz wewn., głowa, pierś, brzuch, ramię, pchnięcie, bok, twarz zewn., głowa, twarz wewn., pierś, brzuch, ra- mię	kawa- cja w pierś	aret w pierś	w ra- mię	kontr- akcja w pierś, inquar- tata
pchnięcie, bok, twarz zewn., twarz wewn., głowa, pierś, brzuch, ra- mię, te same, co po quarcie te same, co po quarcie filo, kawacja, twarz zewn., głowa, twarz wewn., brzuch, ramię	kawa- cja w pierś	aret w bok	w ra- mię	kontr- akcja w bok, inquar- tata
filo, kawacja, twarz zewn., głowa, twarz wewn., brzuch, ramię, pchnięcie, bok, twarz zewn., głowa, twarz wewn., pierś, brzuch, ra- mię	—	aret wewn.	w ra- mię	kontr- akcja w bok
pchnięcie, bok, twarz zewn., głowa, twarz wewn., pierś, brzuch, ramię, te same, co po primie filo, kawacja, bok, głowa, twarz wewn., pierś, brzuch, ramię, pchnięcie, bok, głowa, twarz wewn., pierś, brzuch, ramię	kawa- cja w tem- po w pierś	—	w ra- mię	kontr- akcja w pierś, inquar- tata

L. p.	A T A K I	Z ilu temp. składają się	Pozycja bro- niącego się	Zasłony, które atakujący omija	Zasłona końcowa
35	Z wiązania terzy przeciwnika, finta filo sottomesso i kawacja wewnątrz lub cięcie w bok, głowę, twarz wewnątrz, pierś lub brzuch	2	Wiązanie terzy	terza	quarta niska quarta półokr. prima seconda okr. terza sesta półokr. quinta
36	Z wiązania quarty przeciwnika finta filo sottomesso i kawacja zewnątrz w pierś lub cięcie w twarz zewnątrz albo głowę	2	Wiązanie quarty	quarta	terza okr. quarta quinta
37	Deviamento terzy i kawacja w bok lub cięcie w bok, twarz wewn., pierś lub brzuch	2	Postawa terzy lub klinga w linii górnej		seconda prima lub półokr. prima niska quarta

Riposty, które można stosować po zasłonie końcowej	Akcje w tempo			
	kawa- cja	arety	pod- cięcia	kontrak- cje i in- quartaty
pchnięcie, bok, twarz zewn., głowa, twarz wewn., pierś, brzuch, ra- mię, te same, co po quarcie te same, co po quarcie	kawa- cja w tem- po w bok		w ra- mię	kontr- akcja w bok, inquar- tata
filo, kawacja, twarz zewn., głowa, twarz wewn., brzuch, ramię, filo, kawacja, bok, głowa, twarz wewn., pierś, brzuch, ramię, pchnięcie, bok, twarz wewn., pierś, brzuch, ramię, pchnięcie, bok, głowa, twarz wewn., pierś, ramię				
filo, kawacja, bok, głowa, twarz wewn., pierś, brzuch, ramię, pchnięcie, bok, twarz zewn., głowa, twarz wewn., pierś, brzuch, ra- mię, pchnięcie, bok, głowa, twarz wewn., pierś, brzuch, ramię		aret wewn.	w ra- mię	kontr- akcja w pierś, inquar- tata
kawacja, filo, twarz zewn., głowa, twarz wewn., brzuch, ramię, pchnięcie, bok, twarz zewn., głowa, twarz wewn., pierś, brzuch, ra- mię, te same, co po primie	kawa- cja w tem- po wewn.		w ra- mię	kontr- akcja w bok,

L. p.	ATAKI	Z ilu temp składają się	Pozycja brońniącego się	Zasłony, które atakujący omija	Zasłona końcowa
38	Deviamiento quarty i pchnięcie lub cięcie w bok, twarz zewn., głowę, twarz wewn., pierś, brzuch lub ramię	2	Postawa terzy lub klinga w linii górnej	—	<p>quarta</p> <p>seconda</p> <p>półokr. prima</p> <p>septima okr. terza sesta</p> <p>niska quarta</p>
39	Z wiązania primy, cambiamento do secondy i kawacja lub filo albo cięcie w twarz zewnątrz, głowę, twarz wewnątrz lub ramię	2	Klinga w linii dolnej związana przez przeciwnika	—	<p>prima</p> <p>półokr. quarta przybież quarta niska quarta seconda</p> <p>terza</p> <p>quinta</p>

Riposty, które można stosować po zasłonie końcowej	Akcje w tempo			
	kawa- cje	arety	pod- cięcia	kontrak- cje i in- quartaty
pchnięcie, bok, twarz zewn., głowa, twarz wewn., pierś, brzuch, ra- mię,			w ra- mię	inquar- tata
filo, kawacja, twarz zewn., głowa, twarz wewn., brzuch, ramię,				
pchnięcie, bok, twarz zewn., głowa, twarz wewn., pierś, brzuch, ra- mię,				
bok, twarz wewn., pierś, brzuch,				
filo, kawacja, bok, głowa, twarz wewn., pierś, brzuch, ramię,				
pchnięcie, bok, twarz wewn., pierś, brzuch,				
pchnięcie, bok, twarz zewn., głowa, twarz wewn., brzuch, ramię				
pchnięcie, bok, twarz zewn., głowa, twarz wewn., pierś, brzuch, ra- mię,	kawa- cja w tem- po w piers		w ra- mię	kontr- akcja w piers, inquar- tata
te same, co po primie				
te same, co po primie				
te same, co po primie				
filo, kawacja, twarz zewn., głowa, twarz wewn., pierś, brzuch, ra- mię,				
filo, kawacja, bok, głowa, twarz wewn., pierś, brzuch, ramię,				
pchnięcie, bok, głowa, twarz wewn., piers, brzuch, ramię				

L. P.	ATAKI	Z ilu temp składają się	Pozycja bro- niącego się	Zasłony, które atakujący omija	Zasłona końcowa
40	Z wiązania secondy, cambiamento do primy i pchnięcie lub cięcie w głowę, twarz wewnątrz, pierś, brzuch lub ramię	2	Klinga w linii dolnej związana przez przeciwnika	—	prima sesta półokr. quinta niska terza okr. seconda
41	Z wiązania quarty, cambiamento do terzy i kawacja lub filo, albo cięcie w bok, głowę, twarz wewn., pierś, brzuch lub ramię	2	Klinga w linii górnej związana przez przeciwnika	—	secon- da terza prima sesta półokr. quinta quarta niska quarta półokr. prima

Riposty, które można stosować po zasłonie końcowej	Akcje w tempo			
	kawa- cje	arety	pod- cięcia	kontrak- cje i in- quartaty
pchnięcie, bok, twarz zewn., głowa, twarz wewn., pierś, brzuch, ra- mię, pchnięcie, bok, pierś, brzuch, ra- mię, pchnięcie, bok, głowa, twarz wewn., pierś, brzuch, ramię, pchnięcie, kawacja, twarz zewn., głowa, twarz wewn., ramię, filo, kawacja, twarz zewn., głowa, twarz wewn., brzuch, ramię	kawa- cja w tem- po w bok		w ra- mię	in quar- tata
kawacja, filo, twarz zewn., głowa, twarz wewn., brzuch, ramię, kawacja, filo, głowa, twarz wewn., pierś, brzuch, ramię, pchnięcie, bok, twarz zewn., głowa, twarz wewn., pierś, brzuch, ra- mię, pchnięcie, bok, twarz wewn., pierś, brzuch, ramię, pchnięcie, bok, głowa, twarz wewn., pierś, brzuch, ramię, pchnięcie, bok, twarz zewn., głowa, twarz wewn., pierś, brzuch, ra- mię, te same, co po quarcie te same, co po quarcie	kawa- cja w tem- po we- wnątrz		w ra- mię	in quar- tata, kontr- akcja

L. p.	ATAKI	Z ilu temp składają się	Pozycja bro- niącego się	Zasłony, które ata- kujący omija	Zasłona konicowa
42	Z wiązania terzy, cam- biamento do quarty i pchnięcie lub cięcie w bok, twarz zewn., głowę, twarz wewn., piers, brzuch, ramię	2	Klinga w linii górnej zwią- zana przez przeciwnika		quarta septima okr. terza półokr. prima półokr. quinta niska terza seconda
43	Z wiązania secondy, cam- biamento do quinty i pchnięcie lub cięcie w twarz wewn., piers, brzuch, bok, głowę, ra- mie,	2	Klinga w linii dolnej zwią- zana przez przeciwnika		secon- da quarta półokr. prima sesta półokr. quinta

Riposty, które można stosować po zasłonie końcowej	Akcje w tempo			
	kawacje	arety	podcięcia	kontrakcje i in- quartaty
<p>pchnięcie, bok, twarz zewn., głowa, twarz wewn., pierś, brzuch, ramię,</p> <p>bok, twarz wewn., pierś, brzuch,</p> <p>kawacja, filo, bok, głowa, twarz wewn., pierś, brzuch, ramię,</p> <p>pchnięcie, bok, twarz zewn., głowa, twarz wewn., pierś, brzuch, ramię,</p> <p>pchnięcie, bok, głowa, twarz wewn., pierś, brzuch, ramię,</p> <p>kawacja, pchnięcie, twarz zewn., głowa, twarz wewn., ramię,</p> <p>kawacja, filo, twarz zewn., głowa, twarz wewn., brzuch, ramię</p>	<p>kawacja w tempo zewnętrz</p> <p>—</p>	—	<p>w ramię</p> <p>—</p>	<p>inquartata</p> <p>—</p>
<p>kawacja, filo, twarz zewn., głowa, twarz wewn., brzuch, ramię,</p> <p>pchnięcie, bok, twarz zewn., głowa, twarz wewn., pierś, brzuch, ramię,</p> <p>te same, co po quarcie</p> <p>pchnięcie, bok, twarz wewn., pierś, brzuch, ramię,</p> <p>pchnięcie, bok, głowa, twarz zewn., pierś, brzuch, ramię</p>	<p>kawacja w tempo w bok</p> <p>—</p>	—	<p>w ramię</p> <p>—</p>	<p>kontrakcja w bok, inquartata</p> <p>—</p>

L. P.	A T A K I	Z ilu temp składają się	Pozycja bro- niącego się	Zaskony, które at- kujący omija	Zaskona końcowa
44	Z postawy secondy lub wiązania primy, battuta albo tocco di prima i pchnięcie lub cięcie w głowę, bok, twarz zewn., twarz wewn., pierś, brzuch lub ramię	2	Klinga w linii dolnej	—	półokr. prima sesta półokr. quinta niska terza seconda quarta niska quarta
45	Z postawy terzy lub wiązania secondy battuta lub tocco di seconda i pchnięcie proste lub kawacja, albo cięcie w twarz zewn., głowę, twarz wewn., ramię	2	Postawa secondy	—	seconda prima półokr. quarta terza quinta

Riposty, które można stosować po zasłonie końcowej	Akcje w tempo			
	kawac- cje	arety	pod- ciącia	kontrak- cje i in- quartaty
pchnięcie, bok, twarz zewn., głowa, twarz wewn., pierś, brzuch, ra- mię,	kawa- cja w tempo w bok		w ra- mię	kontr- akcja w bok, inqua- rata
pchnięcie, bok, twarz wewn., pierś, brzuch, ramię,				
pchnięcie, bok, głowa, twarz wewn., pierś, brzuch, ramię,				
pchnięcie, kawacja, głowa, twarz wewn., twarz zewn., ramię,				
filo, kawacja, twarz zewn., twarz wewn., głowa, brzuch, ramię,				
pchnięcie, bok, twarz zewn., głowa, twarz wewn., pierś, brzuch, ra- mię,				
te same, co po quarcie				
kawacja, filo, twarz zewn., twarz wewn., głowa, ramię,	kawa- cja w tempo w pierś		w ra- mię	kontr- akcja w pierś, inqua- rata
pchnięcie, bok, twarz zewn., głowa, twarz wewn., pierś, brzuch, ra- mię,				
te same, co po primie				
filo, kawacja, bok, głowa, twarz wewn., pierś, brzuch, ramię,				
pchnięcie, bok, głowa, twarz wewn., pierś, brzuch, ramię				

L. P.	ATAKI	Z ilu temp składają się	Pozycja bro- niącego się	Zasłony, które at- kujący omija	Zasłona kończąca
46	Z postawy secondy lub wiązania terzy battuta lub tocco di terza i kawacja w bok, lub pchnięcie proste, albo cięcie w bok, głowę, twarz wewn., pierś, brzuch, ramię	2	Postawa terzy lub klinga w linii górnej	—	seconda primalub półokr. prima terza quinta quarta niska quarta
47	Z postawy terzy lub wiązania quarty, battuta lub tocco di quarta i pchnięcie lub cięcie w bok, twarz wewn., pierś, brzuch lub ramię	2	Postawa terzy lub klinga w linii górnej	—	quarta półokr. prima septi- ma okr. terza sesta półokr. quinta niska quarta secon- da niska terza

Riposty, które można stosować po zasłonie końcowej	Akcje w tempo			
	kawacje	arety	podcięcia	kontrakcje i in- quaitaty
<p>kawacja, filo, twarz zewn, twarz wewn., głowa, ramię., pchnięcie, bok, twarz zewn., głowa, twarz wewn, pierś, brzuch, ramię,</p> <p>filo, kawacja, bok, głowa, twarz wewn., pierś, brzuch ramię, pchnięcie, bok, głowa, twarz wewn., pierś, brzuch, ramię, pchnięcie, bok, twarz zewn., głowa, twarz wewn, pierś, brzuch, ramię, te same, co po quarcie</p>	kawacja w tempo wewn.		w ramię	kontrakcja w bok, inquaitata
<p>pchnięcie, bok, twarz zewn, głowa, twarz wewn., pierś, brzuch, ramię, te same, co po quarcie</p> <p>bok, twarz wewn., pierś, brzuch, ramię, filo, kawacja, bok, głowa, twarz wewn, pierś, brzuch, ramię, pchnięcie, bok, twarz wewn., pierś, brzuch, ramię, pchnięcie, bok, głowa, twarz wewn, pierś, brzuch, ramię, pchnięcie, bok, twarz zewn., głowa, twarz wewn., pierś, brzuch, ramię, filo, kawacja, twarz, zewn., twarz wewn., brzuch, głowa, ramię, pchnięcie, kawacja, głowa, twarz wewn., twarz zewn, ramię</p>	kawacja w tempo zewn.		w ramię	inquaitata

Lp.	ATAKI	Z ilu temp. składa się	Pozycja broń- niącego się	Zasłony, które ata- kujący omija	Zasłona końcowa
48	Z postawy secondy lub wiązania quinty, battuta lub tocco di quinta i pchnięcie lub cięcie w bok, twarz wewnątrz, pierś, brzuch lub ramię	2	Klinga w linii górnej	—	seconda quarta niska quarta półokr. prima
49	Z wiązania primy battuta di seconda cambiando i pchnięcie proste lub kawacja albo cięcie w twarz zewn., głowę, twarz wewn., bok lub ramię	2	Klinga w linii dolnej wiązana przez przeciwnika	—	seconda prima terza quinta półokr. quarta
50	Z wiązania secondy battuta di prima cambiando i pchnięcie lub cięcie w głowę, twarz zewn., twarz wewn., pierś, brzuch, bok lub ramię	2	Klinga w linii dolnej związana przez przeciwnika	—	prima sesta półokr. quinta okr. terza niska terza okr. se- conda

Riposty, które można stosować po zastaniu końcowej	Akcje w tempo			
	kawac- cje	arety	pod- cięcia	kontrak- cje i in- quartaty
<p>filo, kawacja, bok, twarz zewn., twarz wewn., głowa, pierś, brzuch, ramię,</p> <p>pchnięcie, bok, twarz zewn., głowa, twarz wewn., pierś, brzuch, ramię, te same, co po quarcie</p> <p>te same, co po quarcie</p>	kawac- cja w tempo w bok	—	w ra- mię	kontr- akcja w bok, inquar- tata
<p>filo, kawacja, twarz zewn., głowa, twarz wewn., br uch, ramię,</p> <p>pchnięcie, bok, twarz zewn., głowa, twarz wewn., pierś, brzuch, ra- mię.</p> <p>filo, kawacja, bok, głowa, twarz wewn., pierś, brzuch, ramię,</p> <p>pchnięcie, bok, głowa, twarz wewn., pierś, brzuch, ramię,</p> <p>pchnięcie, bok, twarz zewn., głowa, twarz wewn., pierś, brzuch, ra- mię</p>	kawac- cja w tempo w pierś	—	w ra- mię	kontr- akcja w bok, w pierś, inquar- tata
<p>pchnięcie, bok, twarz zewn., głowa, brzuch, twarz wewn., pierś, ramię,</p> <p>pchnięcie, bok, pierś, brzuch, ra- mię,</p> <p>pchnięcie, bok, głowa, twarz wewn., pierś, brzuch, ramię,</p> <p>filo, kawacja, bok, głowa, twarz wewn., pierś, brzuch, ramię,</p> <p>pchnięcie, kawacja, twarz, zewn., głowa, twarz wewn., ramię,</p> <p>filo, kawacja, twarz zewn., głowa, twarz wewn., brzuch, ramię</p>	kawac- cja w tempo w bok	—	w ra- mię	inquar- tata

L. p.	ATAKI	Z ilu temp. składają się	Pozycja broń- niącego się	Zasłony, które ata- kujący omija	Zasłona końcowa
51	Z wiązania quarty battuta di terza cambiando i pchnięcie lub kawacja albo cięcie w bok, głowę, twarz, wewn., pierś, brzuch, ramię	2	Kłingą w linii górnej związana przez przeciwnika	—	terza secon- da quinta quarta niska quarta półokr. prima
52	Z wiązania terzy battuta di quarta cambiando i pchnięcie lub cięcie w twarz zewn., głowę, pierś, brzuch, bok lub ramię	2	Kłingą w linii górnej związana przez przeciwnika	—	quarta niska quarta półokr. prima septi- ma sesta okr. terza półokr. quinta secon- da

Riposty, które można stosować po zasłonie końcowej	Akcje w tempo			
	kawa- cje	arety	pod- cięcia	kontrak- cje i in- quartaty
filo, kawacja, bok, głowa, twarz wewn., pierś, brzuch, ramię,	kawa- cja w tempo wewn.		w ra- mie	kontrak- cja w pierś, w bok, inquar- tata
filo, kawacja, twarz zewn., głowa, twarz wewn., brzuch, ramię,				
pchnięcie, bok, twarz wewn., głowa, pierś, brzuch, ramię,				
pchnięcie, bok, twarz zewn., głowa, twarz wewn., pierś, brzuch, ra- mie,		—		
te same, co po quarcie				
te same, co po quarcie				
pchnięcie, bok, twarz zewn., głowa, twarz wewn., pierś, brzuch, ra- mie,	kawa- cja w tempo zewn.		w ra- mie	inquar- tata
te same, co po quarcie				
te same, co po quarcie				
bok, twarz wewn., pierś, brzuch, ra- mie,		—		
pchnięcie, bok, twarz wewn., pierś, brzuch, ramię,				
filo, kawacja, bok, głowa, twarz wewn., pierś, brzuch, ramię.				
pchnięcie, bok, głowa, twarz wewn., pierś, brzuch, ramię,				
filo, kawacja, twarz zewn., głowa, twarz wewn., brzuch, ramię				

L. p.	ATAKI	Z ilu temp składają się	Pozycja broń- niącego się	Zasłony, które ata- kujący omija	Zasłona koncowa
53	Z wiązania secondy-battuta di quarta bassa falsa i pchnięcie lub cięcie w twarz zewn., twarz wewn., pierś, brzuch, głowę lub ramię	2	Klinga w linii dolnej związanej przez przeciwnika	—	terza prima quinta niska quarta okr.se- conda
54	Z klingi w linii związanej primą przeciwnika battuta falsa di prima i pchnięcie lub cięcie w głowę, twarz wewn., pierś, brzuch, lub ramię	2	Wiązanie primy	—	prima quinta
55	Z klingi w linii związanej secondą przeciwnika, battuta falsa di secondą i pchnięcie lub kawacja albo cięcie w twarz zewn., głowę, twarz wewn., bok lub ramię	2	Wiązanie secondy	—	seconda terza quinta prima lub okr. prima

Riposty, które można stosować po zasłonie końcowej	Akcje w tempo			
	kawacje	arety	podcięcia	kontrakcje i inquantaty
<p>filo, kawacja, bok, głowa, twarz wewn., pierś, brzuch, ramię,</p> <p>pchnięcie, bok, twarz zewn., głowa, twarz wewn., pierś, brzuch, ramię,</p> <p>pchnięcie, bok, głowa, twarz wewn., pierś, brzuch, ramię,</p> <p>pchnięcie, bok, twarz zewn., głowa, twarz wewn., pierś, brzuch, ramię,</p> <p>filo, kawacja, twarz zewn., głowa, twarz wewn., brzuch, ramię</p>	<p>kawacja w tempo w bok</p> <p>—</p>	—	<p>w ramię</p> <p>—</p>	<p>inquantata</p> <p>—</p>
<p>pchnięcie, bok, twarz zewn., głowa, twarz wewn., brzuch, ramię,</p> <p>pchnięcie, bok, głowa, twarz wewn., pierś, brzuch, ramię</p>	<p>kawacja w tempo w bok</p> <p>—</p>	—	<p>w ramię</p> <p>—</p>	<p>inquantata</p> <p>—</p>
<p>filo, kawacja, twarz zewn., głowa, twarz wewn., brzuch, ramię,</p> <p>filo, kawacja, bok, głowa, twarz wewn., pierś, brzuch, ramię,</p> <p>pchnięcie, bok, głowa, twarz wewn., pierś, brzuch, ramię,</p> <p>pchnięcie, bok, twarz zewn., głowa, twarz wewn., pierś, brzuch, ramię</p>	<p>kawacja w tempo w pierś</p> <p>—</p>	—	<p>w ramię</p> <p>—</p>	<p>kontrakcja w pierś inquantata</p> <p>—</p>

Lp.	ATAKI	Z ilu temp składają się	Pozycja bro- niącego się	Zasłony które sta- kujący omija	Zasłona końcowa
56	Z klingi w linii związanej terzą przeciwnika, battuta falsa di terza i pchnięcie lub kawacja albo cięcie w bok, twarz zewn., twarz wewn., głowę, pierś, brzuch lub ramię	2	Wiązanie terzy	-	terza seconda quarta niska quarta okr. prima quinta
57	Z klingi w linii związanej quartą przeciwnika, battuta falsa di quarta i pchnięcie lub cięcie w twarz wewn., pierś, brzuch, bok, głowę lub ramię	2	Wiązanie quarty	-	quarta niska quarta okr. terza seconda sesta półokr. quinta półokr. prima

Riposty, które można stosować po zasłonie końcowej	Akcje w tempo			
	kawa- cje	arety	pod- cięcia	kontrak- cje i in- quartaty
<p>filo, kawacja, bok, głowa, twarz wewn., pierś, brzuch, ramię,</p> <p>filo, kawacja, twarz zewn., głowa, twarz wewn., brzuch, ramię,</p> <p>pchnięcie, bok, twarz zewn., głowa, twarz wewn., pierś, brzuch, ramię,</p> <p>te same, co po quarcie</p> <p>te same, co po quarcie</p> <p>pchnięcie, bok, głowa, twarz wewn., pierś, brzuch, ramię</p>	kawa- cja w tempo wewn.	—	w ra- mię	kontr- akcja w pierś, inqua- rata
<p>pchnięcie, bok, twarz zewn., głowa, twarz wewn., pierś, brzuch, ramię,</p> <p>te same, co po quarcie</p> <p>filo, kawacja, bok, głowa, twarz wewn., pierś, brzuch, ramię,</p> <p>filo, kawacja, twarz zewn., głowa, twarz wewn., brzuch, ramię,</p> <p>pchnięcie, bok, twarz wewn., pierś, brzuch, ramię,</p> <p>pchnięcie, bok, głowa, twarz wewn., pierś, brzuch, ramię,</p> <p>pchnięcie, bok, twarz zewn., głowa, twarz wewn., pierś, brzuch, ramię</p>	kawa- cja w tempo zewn.	—	w ra- mię	inqua- rata

L. P.	ATAKI	Z ilu temp składają się	Pozycja broń- niącego się	Zasłony, które atakujący omija	Zasłona końcowa
58	Z wiązania primy, sforzo i pchnięcie lub cięcie w bok, twarz zewn., głowę, twarz wewn., pierś, brzuch lub ramię	2	Klinga w linii związana przez przeciwnika		quarta półokr. prima niska quarta sesta półokr. quinta okr. terza niska terza secon- da
59	Z wiązania secondy, sforzo i pchnięcie proste lub kawacja, albo cięć w twarz zewn., głowę, twarz wewn., lub ramię	2	Klinga w linii związana przez przeciwnika		secon- da prima terza quinta

Riposty, które można stosować po zasłonie końcowej	Akcje w tempo			
	kawa- cje	arety	pod- cięcia	kontrak- cje i in- quartaty
<p>pchnięcie, bok, twarz zewn., głowa, twarz wewn., pierś, brzuch, ra- mie,</p> <p>te same, co po quarcie</p> <p>te same, co po quarcie</p>			w ra- mie	inqua- rata
<p>pchnięcie, bok, twarz wewn., pierś, brzuch, ramię,</p> <p>pchnięcie, bok, głowa, twarz wewn., pierś, brzuch, ramię,</p> <p>filo, kawacja, bok, głowa, twarz wewn., pierś, brzuch, ramię,</p> <p>pchnięcie, twarz zewn., głowa, twarz wewn., ramię,</p> <p>filo, kawacja, twarz zewn., głowa, twarz wewn., brzuch, ramię</p>	—	—		
<p>filo, kawacja, twarz zewn., głowa, twarz wewn., brzuch, ramię,</p> <p>pchnięcie, bok, twarz zewn., głowa, twarz wewn., pierś, brzuch, ra- mie,</p> <p>filo, kawacja, bok, głowa, twarz wewn., pierś, brzuch, ramię,</p> <p>pchnięcie, bok, głowa, twarz wewn., pierś, brzuch, ramię</p>	—	—	w ra- mie	kontr- akcja w bok, w pierś

L. P.	ATAKI	Z ilu temp składają się	Pozycja bro- niącego się	Zasłony, które atak- ujący omija	Zasłona końcowa
60	Z wiązania terzy, sforzo i pchnięcie proste lub kawacja albo cięcie w bok, głowę, twarz zewn. lub ramię	2	Klinga w linii związana przez przeciwnika	—	prima terza seconda quinta
61	Z wiązania terzy, sforzo i cięcie w ramię	2	Klinga w linii związana przez przeciwnika	—	terza quinta
62	Z wiązania quarty, sforzo i pchnięcie proste lub cięcie w twarz zewn., głowę, twarz wewn., pierś, brzuch, lub ramię	2	Klinga w linii związana przez przeciwnika	—	quarta półokr. prima niska quarta przy- bieżna sesta okr. terza sesta półokr. quinta

Riposty, które można stosować po zasłonie końcowej	Akcje w tempo			
	kawa- cje	arety	pod- cięcia	kontrak- cje i in- quartaty
pchnięcie, bok, twarz zewn., głowa, twarz wewn., pierś, brzuch, ra- mię,			w ra- mię	
filo, kawacja, bok, głowa, twarz wewn., pierś, brzuch, ramię,	—	—		—
filo, kawacja, twarz zewn., głowa, twarz wewn., pierś, brzuch, ra- mię,				
pchnięcie, bok, głowa, twarz wewn., pierś, brzuch, ramię				
cięcie w ramię				
cięcie w ramię	—	—	—	—
pchnięcie, bok, twarz zewn., głowa, twarz wewn., pierś, brzuch, ra- mię, te same, co po quarcie te same, co po quarcie			w ra- mię	inqua- rata
pchnięcie, bok, twarz wewn., pierś, brzuch, ramię,	—	—		
filo, kawacja, bok, głowa, twarz wewn., pierś, brzuch, ramię,				
pchnięcie, bok, twarz wewn., pierś, brzuch, ramię,				
pchnięcie, bok, głowa, twarz wewn., pierś, brzuch, ramię				

L. p.	ATAKI	Z ilu temp składają się	Pozycja broniącego się	Zasłony, które atakujący omija	Zasłona końcowa
63	Z wiązania secondy, disarmo do niskiej terzy i pchnięcie lub cięcie w twarz zewn., głowę albo twarz wewnątrz	2	Klinga w linii związana przez przeciwnika	—	prima terza quinta
64	Z wiązania secondy disarmo i pchnięcie lub cięcie w twarz zewnątrz, głowę, twarz wewn., pierś lub brzuch	2	Klinga w linii związana przez przeciwnika	—	prima terza quinta
65	Z postawy secondy, tocco di passaggio i cięcie w bok lub pchnięcie	2	Postawa terzy lub klinga w górnej linii	przybieżna sesta	niska terza seconda
66	Z postawy secondy lub zaproszenia quarty, tocco di passaggio i cięcie w brzuch	2	Zaproszenie quarty lub klinga w linii górnej	przybieżna prima	niska quarta okręż. prima
67	Z postawy secondy lub zaproszenia quarty, tocco di passaggio i cięcie w głowę	2	Zaproszenie primy	przybieżna niska quarta	quinta

Riposty, które można stosować po zasłonie końcowej	Akcje w tempo			
	kawa- cje	arety	pod- cięcia	kontrak- cje i in- quartaty
pchnięcie, bok, twarz zewn., twarz wewn., głowa, pierś, brzuch, ra- mię, kawacja, filo, bok, twarz wewn., głowa, pierś, brzuch, ramię, pchnięcie, bok, głowa, twarz wewn., pierś, brzuch, ramię	kawa- cja w tempo wewn.	—	—	—
pchnięcie, głowa, bok, twarz zewn., twarz wewn., pierś, brzuch, ra- mię, kawacja, filo, bok, głowa, twarz wewn., pierś, brzuch, ramię, pchnięcie, bok, głowa, twarz wewn., pierś, brzuch, ramię	kawa- cja w tempo w bok	—	—	—
filo, kawacja, bok, twarz wewn., głowa, pierś, brzuch, ramię, filo, kawacja, twarz zewn., głowa, twarz wewn., brzuch, ramię	kawa- cja w tempo zewn.	—	w ra- mię	—
pchnięcie, bok, głowa, twarz wewn., twarz zewn., pierś, brzuch, ra- mię	kawa- cja w tempo wewn.	—	w ra- mię	—
pchnięcie, bok, głowa, twarz wewn., pierś, brzuch, ramię	kawa- cja w tempo w pierś	—	w ra- mię	—

L. p.	ATAKI	Z ilu temp. składają się	Pozycja brojącego się	Zasady, które atakujący omija	Zasłona końcowa
68	Z postawy terzy, tocco di passaggio i cięcie w głowę	2	Zaproszenie secondy	przybieżna niska terza	sesta półokr. quinta
69	Z postawy secondy, finta pchnięcia prostego lub kawacji, finta cięcia w twarz zewn. i kawacja w bok lub cięcie w bok, głowę, twarz wewn., pierś, brzuch	3	Zaproszenie lub wiązanie primy	seconda i terza	seconda półokr. quinta sesta quarta niska quarta półokr. prima
70	Z postawy secondy, finta w bok, finta w głowę i cięcie w twarz wewnątrz, pierś lub brzuch	3	Zaproszenie lub wiązanie primy	seconda i quinta	quarta niska quarta półokr. prima
71	Z postawy secondy, finta pchnięcia prostego lub kawacji — finta kawacji i cięcie w bok	3	Zaproszenie lub wiązanie primy	seconda i prima	seconda

Riposty, które można stosować po zasłonie końcowej	Akcje w tempo			
	kawac- cje	arety	pod- cięcia	kontrak- cje i in- kwartaty
pchnięcie, bok, twarz wewn., pierś, brzuch, ramię, pchnięcie, bok, głowa, twarz wewn., pierś, brzuch, ramię	kawac- cja w tempo w bok	—	w ra- mię	inquare- tata
kawacja, filo, twarz zewn., głowa, twarz wewn., brzuch, ramię, pchnięcie, bok, twarz wewn., gło- wa, pierś, brzuch, ramię, pchnięcie, bok, twarz wewn., pierś, brzuch, pchnięcie, bok, twarz zewn., głowa, twarz wewn., pierś, brzuch, ra- mię, te same, co po quarcie te same, co po quarcie	—	aret w pierw- sze lub drugie tempo	w ra- mię	kontr- akcja w pierś
pchnięcie, bok, twarz zewn., głowa, twarz wewn., pierś, brzuch, ra- mię, te same, co po quarcie te same, co po quarcie	—	aret w pierw- sze tempo	w ra- mię	inquare- tata
kawacja, filo, twarz zewn., twarz wewn., głowa, brzuch, ramię	—	aret w pierw- sze lub drugie tempo	w ra- mię	—

Lp.	ATAKI	Z ilu temp składają się	Pozycja broń- niącego się	Zastony, które atakujący omija	Zastona końcowa
72	Z postawy secondy, finta pchnięcia prostego lub kawacji — finta kawacji i kawacja w pierś	3	Zaproszenie lub wiązanie secondy	prima i se- conda	prima półokr. quarta
73	Z postawy secondy, finta w głowę — finta w bok i cięcie w twarz zewn.	3	Zaproszenie lub wiązanie secondy	quinta i se- conda	terza
74	Z postawy secondy, finta w twarz wewnątrz lub pierś albo brzuch — finta w bok i cięcie w głowę	3	Zaproszenie lub wiązanie secondy	prima i se- conda	quinta
75	Z postawy secondy, finta w głowę — finta w brzuch i cięcie w głowę	3	Zaproszenie lub wiązanie secondy	quinta i niska quarta	quinta
76	Z postawy secondy, finta w twarz zewn. — finta kawacji w bok i cięcie w ramię	3	Zaproszenie lub wiązanie secondy	terza i se- conda	terza quinta
77	Z postawy terzy, finta pchnięcia prostego lub kawacji — finta w twarz zewn. i cięcie w twarz wewn., pierś lub brzuch	3	Zaproszenie lub wiązanie terzy	quarta i terza	quarta niska quarta półokr. prima

Riposty, które można stosować po zasłonie końcowej	Akcje w tempo			
	kawa- cje	arety	pod- cięcia	kontrak- cje i in- quartaty
pchnięcie, bok, twarz zewn., głowa, twarz wewn., pierś, brzuch, ramię, te same, co po primie	—	aret w pierw- sze lub drugie tempo	w ra- mię	kontra- kacja w pierś
kawacja, filo, bok, twarz wewn., głowa, pierś, brzuch, ramię	—	aret w pierw- sze lub drugie tempo	w ra- mię	—
kawacja, bok, głowa, twarz wewn., pierś, brzuch, ramię	—	aret w pierw- sze lub drugie tempo	w ra- mię	inqua- rata
pchnięcie, bok, głowa, twarz wewn., pierś, brzuch, ramię	—	—	w ra- mię	inqua- rata
cięcie w ramię	—	—	—	—
pchnięcie, bok, twarz zewn., głowa, twarz wewn., pierś, brzuch, ramię, te same, co po quarcie te same, co po quarcie	—	aret w pierw- sze tempo	w ra- mię	inqua- rata

Lp.	ATAKI	Z ilu temp atakują się	Pozycja broń- niącego się	Zasłony, które atakują- cym omija	Zasłona końcowa
78	Z postawy terzy lub klin- gi w linji, finta pchnię- cia prostego lub kaw- acji zewnątrz — fin- ta kawacji wewnątrz i kawacja zewnątrz	3	Zaproszenie lub wiązanie quarty	terza i quarta	terza okr. quarta
79	Z postawy terzy lub klin- gi w linji, finta w głó- wę — finta w bok i cięcie w głowę	3	Zaproszenie lub wiązanie quarty	quinta i se- conda	quinta
80	Z postawy terzy lub klin- gi w linji, finta w głó- wę — finta w twarz wewn. lub pierś albo brzuch i cięcie w głó- wę	3	Zaproszenie lub wiązanie quarty	quinta i quar- ta niska quarta	quinta
81	Z postawy terzy lub klin- gi w linji, finta w głó- wę — finta w bok i cięcie w ramię	3	Zaproszenie lub wiązanie quarty	quinta i se- conda	terza lub quinta
82	Z postawy terzy lub klin- gi w linji, finta pchnię- cia prostego lub kaw- acji — finta kaw- acji w pierś i kawacja w bok	3	Zaproszenie lub wiązanie quinty	secon- da i prima	secon- da lub okr. prima

Riposty, które można stosować po zasłonie końcowej	Akcje w tempo			
	kawacje	arety	podcięcia	kontrakcje i in- quartaty
filo, kawacja, bok, głowa, twarz wewn., pierś, brzuch, ramię, pchnięcie, bok, twarz zewn., głowa, twarz wewn., pierś, brzuch, ra- mie	—	aret w pierw- sze i drugie tempo	w ra- mie	kontr- akcja w pierś
pchnięcie, bok, głowa, twarz wewn., pierś, brzuch, ramię	—	aret w pierw- sze i drugie tempo	w ra- mie	inqua- rata
pchnięcie, bok, głowa, twarz wewn., pierś, brzuch, ramię	—	—	w ra- mie	inqua- rata
cięcie w ramię	—	—	—	—
kawacja, filo, twarz zewn., twarz wewn., głowa, brzuch, ramię, pchnięcie, bok, twarz zewn., głowa, twarz wewn., pierś, brzuch, ra- mie	—	aret w pierw- sze i drugie tempo	w ra- mie	kontr- akcja w bok

Lp.	ATAKI	Z ilu temp składają się	Pozycja bro- niącego się	Zasłony, które atakujący omija	Zasłona końcowa
83	Z postawy terzy lub klin- gi w linii, finta pchnię- cia prostego lub ka- wacji — finta w gło- wę i cięcie w bok	3	Zaproszenie lub wiązanie quinty	secon- da i quin- ta	secon- da
84	Z postawy terzy lub klin- gi w linii, finta pchnię- cia prostego lub ka- wacji — finta w gło- wę i cięcie w twarz wewnątrz, pierś lub brzuch	3	Zaproszenie lub wiązanie quinty	secon- da i quinta	quarta niska quarta półokr. prima
85	Z postawy terzy lub klin- gi w linii, finta pchnię- cia prostego lub ka- wacji — finta w twarz wewnątrz, pierś lub brzuch i kawacja lub cięcie w bok	3	Zaproszenie lub wiązanie quinty	secon- da i prima	secon- da lub okr. prima
86	Z wiązania secondy, fin- ta filo — finta kawacji w pierś i kawacja w bok	3	Klinga w linii związana przez prze- ciwnika	secon- da i prima	secon- da lub okr. prima
87	Z wiązania secondy, finta filo — finta w twarz ze- wnątrz i cięcie w bok	3	Klinga w linii związana przez prze- ciwnika	secon- da i terza	secon- da

Riposty, które można stosować po zasłonie końcowej	Akcje w tempo			
	kawa- cje	arety	pod- cięcia	kontrak- cje i in- quartaty
filo, kawacja, twarz zewn., głowa, twarz wewn., brzuch, ramię	—	aret w pierw- sze i drugie tempo	w ra- mię	—
pchnięcie, bok, twarz zewn., głowa, twarz wewn., pierś, brzuch, ra- mię, te same, co po quarcie te same, co po quarcie	—	aret w pierw- sze tempo	w ra- mię	—
filo, kawacja, twarz zewn., głowa, twarz wewn., brzuch, ramię, pchnięcie, bok, twarz zewn., głowa, twarz wewn., pierś, brzuch, ra- mię	—	aret w pierw- sze lub drugie tempo	w ra- mię	kontr- akcja w bok
filo, kawacja, twarz zewn., głowa, twarz wewn., brzuch, ramię, pchnięcie, bok, twarz zewn., głowa, twarz wewn., pierś, brzuch, ra- mię	kawa- cja w tempo w pierś	aret w bok	w ra- mię	kontr- akcja w bok
filo, kawacja, twarz zewn., głowa, twarz wewn., brzuch, ramię	kawa- cja w tempo w pierś	aret w bok	w ra- mię	—

A Li	ATAKI	Z ilu temp składają się	Pozycja bro- niącego się	Zasłony, które atak- ujący omija	Zasłona końcowa
88	Z wiązania secondy, finta filo — finta w głowę i cięcie w twarz wewn., pierś lub brzuch	3	Klinga w linii związana przez przeciwnika	seconda i quinta	quarta niska quarta półokr. prima
89	Z wiązania secondy, finta filo — finta w twarz wewnątrz, pierś lub brzuch i cięcie w ramię	3	Klinga w linii związana przez przeciwnika	seconda i prima	quinta lub terza
90	Z wiązania terzy, finta filo — finta w bok i kawacja w pierś	3	Klinga w linii związana przez przeciwnika	przyb. prima i seconda	prima lub półokr. quarta
91	Z wiązania terzy, finta filo — finta w bok i cięcie w twarz zewn.,	3	Klinga w linii związana przez przeciwnika	przyb. prima i seconda	terza
92	Z wiązania terzy, finta filo, — finta w boki cięcie w głowę	3	Klinga w linii związana przez przeciwnika	przyb. prima i seconda	quinta
93	Z postawy terzy, finta filo — finta w bok i cięcie w twarz wewn., pierś lub brzuch	3	Klinga w linii związana przez przeciwnika	przyb. prima i seconda	prima

Riposty, które można stosować po zasłonie końcowej	Akcje w tempo			
	kawa- cje	arety	pod- cięcia	kontrak- cje i in- quartaty
<p>pchnięcie, bok, twarz zewn., głowa, twarz wewn., pierś, brzuch, ra- mię, te same, co po quarcie te same, co po quarcie</p>	kawa- cja w tempo w pierś	—	w ra- mię	—
<p>cięcie w ramię</p>	—	—	—	—
<p>pchnięcie, bok, twarz zewn., głowa, twarz wewn., pierś, brzuch, ra- mię</p>	kawa- cja w tempo w bok	aret w pierś	w ra- mię	kontr- akcja w pierś
<p>kawacja, filo, bok, głowa, twarz wewn., pierś, brzuch, ramię</p>	kawa- cja w tempo w bok	aret w pierś	w ra- mię	—
<p>pchnięcie, bok, głowa, twarz wewn., pierś, brzuch, ramię</p>	kawa- cja w tempo w bok	aret w pierś	w ra- mię	inqua- rata
<p>pchnięcie, bok, twarz zewn., głowa, twarz wewn., pierś, brzuch, ra- mię</p>	kawa- cja w tempo w bok	aret w pierś	w ra- mię	inqua- rata

L. p.	ATAKI	Z ilu temp składają się	Pozycja bro- niącego się	Zasłony, które atakujący omija	Zasłona końcowa
94	Z postawy terzy, finta filo — finta w bok i cięcie w ramię	3	Klinga w linii związana przez przeciwnika	przyb. prima i se-conda	terza lub quinta
95	Z wiązania primy przeciwnika, finta filo sottomesso — finta w bok i cięcie w głowę	3	Wiązanie primy	prima i se-conda	quinta
96	Z wiązania secondy przeciwnika, finta filo sottomesso — finta w głowę i cięcie w brzuch	3	Wiązanie secondy	secon- da i quinta	niska quarta półokr. prima
97	Z wiązania terzy przeciwnika, finta filo sottomesso — finta w bok i cięcie w twarz zewn.	3	Wiązanie terzy	terza i se-conda	terza
98	Z wiązania quarty przeciwnika, finta filo sottomesso — finta kawacji i cięcie w twarz wewnątrz, pierś lub brzuch	3	Wiązanie quarty	quarta i terza	quarta niska quarta półokr. prima

Riposty, które można stosować po zasłonie końcowej	Akcje w tempo			
	kawa- c-e	arety	pod- cięcia	kontrak- cje i in- quartaty
cięcie w ramię	—	—	—	—
pchnięcie, bok, głowa, twarz wewn., piers, brzuch, ramię	—	aret w pierw- sze i drugie tempo	w ra- mię	inqua- rata
pchnięcie, bok, twarz zewn., głowa, brzuch, twarz wewn., piers, ra- mię, te same, co po niskiej quarcie	kawa- cja w tempo w piers	—	w ra- mię	—
filo, kawacja, bok, głowa, twarz wewn., piers, brzuch, ramię	kawa- cja w tempo w bok	aret w piers	w ra- mię	—
pchnięcie, bok, twarz zewn., głowa, twarz wewn., piers, brzuch, ra- mię te same, co po quarcie te same, co po quarcie	—	aret w pierw- sze tempo	w ra- mię	—

P. L.	ATAKI	Z ilu temp składa się	Pozycja bro- niącego się	Zasłony, które ata- kujący omija	Zasłona kończąca
99	Deviamento terzy, finta kawacji w bok i kawacja w pierś	3	Postawa terzy lub klinga w linji	seconda	prima półokr. quarta
100	Deviamento terzy, finta w bok i cięcie w twarz wewn.	3	Postawa terzy lub klinga w linji	seconda	terza
101	Deviamento terzy, finta w pierś lub brzuch i cięcie w głowę	3	Postawa terzy lub klinga w linji	quarta lub niska quarta	quinta
102	Deviamento terzy, finta w bok i cięcie w ramię	3	Postawa terzy lub klinga w linji	seconda	terza lub quinta
103	Deviamento quarty, finta pchnięcia prostego i kawacja zewnątrz	3	Postawa terzy lub klinga w linji	quarta	terza lub o- krężna quarta
104	Deviamento quarty, finta w bok i kawacja w pierś	3	Postawa terzy lub klinga w linji	seconda	prima terza półokr. quarta

Riposty, które można stosować po zasłonie końcowej	Akcje w tempo			
	kawac- cje	aret	pod- cięcia	kontrak- cje i in- quartaty
pchnięcie, bok, twarz zewn., twarz wewn., głowa, pierś, brzuch, ra- mie, te same, co po primie	kawa- cja w tem- po we- wnątrz	aret w pierś	w ra- mie	kontr- akcja w pierś
kawacja, bok, głowa, twarz wewn., pierś, brzuch, ramię	kawa- cja w tempo wewn.	aret w pierś	w ra- mie	—
pchnięcie, bok, głowa, twarz wewn., pierś, brzuch, ramię	kawa- cja w tempo wewn.	—	w ra- mie	inqua- rata
cięcie w ramię	—	—	—	—
kawacja, filo, twarz zewn., głowa, twarz wewn., brzuch, ramię, pchnięcie, bok, twarz zewn., twarz wewn., głowa, pierś, brzuch, ramię	kawa- cja w tempo zewn.	aret w bok	w ra- mie	kontr- akcja w pierś
pchnięcie, bok, twarz zewn., głowa, twarz wewn., pierś, brzuch, ramię, filo, kawacja, bok, głowa, twarz wewn., pierś, brzuch, ramię, pchnięcie, bok, twarz zewn., głowa, twarz wewn., pierś, brzuch, ramię	kawa- cja w tempo zewn.	aret w pierś	w ra- mie	kontr- akcja w pierś

L. p.	ATAKI	Z ilu temp. składają się	Pozycja bro- niącego się	Zasłony, które ataku- jących omija	Zasłona końcowa
105	Deviamento quarty, finta w bok i cięcie w głowę	3	Postawa ter- zy lub klinga w linji	second- da	quinta
106	Deviamento quarty, fin- ta w głowę i cięcie w bok	3	Postawa ter- zy lub klinga w linji	sesta	niska terza second- da
107	Deviamento quarty, finta coupé i cięcie w brzuch	3	Postawa ter- zy lub klinga w linji	quinta	niska quarta półokr. prima
108	Deviamento quarty, finta w bok i cięcie w ramię	3	Postawa ter- zy lub klinga w linji	second- da	terza lub quinta
109	Z wiązania secondy, cam- biamiento do primy, finta pchnięcia pro- stego i kawacja w bok	3	Klinga zwią- zana secondą przeciw- nika	prima	second- da okr. prima
110	Z wiązania secondy, cam- biamiento do primy, finta w bok i cięcie w głowę	3	Klinga zwią- zana secondą przeciw- nika	niska terza	sesta półokr. quinta

Riposty, które można stosować po zasłonie końcowej	Akcje w tempo			
	kawac- cje	arety	pod- cięcia	kontrak- cje i in- quartaty
pchnięcie, bok, głowa, twarz wewn., piers, brzuch, ramię	kawac- cja w tempo zewn.	aret w piers	w ra- mię	inqua- rata
pchnięcie, twarz zewn., twarz wewn., głowa, ramię, kawacja, filo, twarz zewn., twarz wewn., głowa, brzuch, ramię,	kawac- cja w tempo zewn.	aret w bok	w ra- mię	—
pchnięcie, bok, twarz zewn., głowa, twarz wewn., piers, brzuch, ra- mię te same, co po niskiej quarcie	kawac- cja w tempo zewn.	—	w ra- mię	—
cięcie w ramię	—	—	—	—
filo, kawacja, twarz zewn., głowa, twarz wewn., brzuch, ramię, pchnięcie, bok, twarz zewn., głowa, twarz wewn., piers, brzuch, ra- mię	kawac- cja w tem- po w bok	aret we- wnątrz	w ra- mię	kontr- akcja w bok
pchnięcie, bok, twarz wewn., brzuch, ramię, pchnięcie, bok, głowa, twarz wewn., piers, brzuch, ramię	kawac- cja w tempo w bok	aret w piers	w ra- mię	inqua- rata

Lp.	ATAKI	Z ilu temp. składają się	Pozycja broń- niącego się	Zasłony które ata- kujący omija	Zasłona końcowa
111	Z wiązania secondy, cam- biamento do primy, finta w głowę i cięcie w bok	3	Klinga zwią- zana secon- dą przeciw- nika	sesta	secon- da niska terza
112	Z wiązania secondy, cam- biamento do primy, finta w twarz wewn., piers lub brzuch i cię- cie w bok	3	Klinga zwią- zana secon- dą przeciw- nika	prima	secon- da
113	Z wiązania secondy, cam- biamento do primy, finta w bok i cięcie w ramię	3	Klinga zwią- zana secon- dą przeciw- nika	secon- da	terza lub quinta
114	Z wiązania quarty, cam- biamento do terzy, fin- ta kawacji w bok i ka- wacja w pierś	3	Klinga zwią- zana quartą przeciwnika	secon- da	prima półokr. quarta terza
115	Z wiązania primy, cam- biamento do secondy, finta kawacji w pierś i kawacja w bok	3	Klinga zwią- zana przez przeciwnika	prima	secon- da

Riposty, które można stosować po zasłonie końcowej	Akcje w tempo			
	kawac- cje	arety	pod- cięcia	kontrak- cje i in- kwataty
kawacja, filo, twarz zewn., głowa, twarz wewn., brzuch, ramię, pchnięcie, bok, głowa, twarz wewn., ramię	kawacja w tempo w bok	aret w bok	w ramię	—
kawacja, filo, twarz zewn., głowa, twarz wewn., brzuch, ramię	kawacja w tempo w bok	aret wewnątrz	w ramię	—
cięcie w ramię	—	—	—	—
pchnięcie, bok, twarz zewn., głowa, twarz wewn., pierś, brzuch, ramię, te same, co po primie filo, kawacja, bok, głowa, twarz wewn., pierś, brzuch, ramię	kawacja w tempo wewnątrz	aret w pierś	w ramię	kontrakcja w pierś
filo, kawacja, twarz zewn., głowa, twarz wewn., brzuch, ramię	kawacja w tempo w pierś	aret w pierś	w ramię	kontrakcja w bok

L. P.	ATAKI	Z ilu temp składają się	Pozycja bro- niącego się	Zasłony, które ata- kujący omija	Zasłona końcowa
116	Z wiązania primy, cam- biamento do secondy, finta w głowę i cięcie w twarz wewn., pierś lub brzuch	3	Klinga zwią- zana przez przeciwnika	quinta	quarta niska quarta półokr. prima
117	Z wiązania secondy, cam- biamento do quinty, finta w bok i kawa- cja w pierś	3	Klinga zwią- zana przez przeciwnika	secon- da	prima terza
118	Z wiązania secondy, cam- biamento do quinty, finta w twarz wewn., pierś lub brzuch i cou- pé	3	Klinga zwią- zana przez przeciwnika	quarta lub niska quarta	quinta
119	Z wiązania secondy, cam- biamento do quinty, finta w bok i cięcie w ramię	3	Klinga zwią- zana przez przeciwnika	secon- da	terza lub quinta
120	Z wiązania quarty, cam- biamento do terzy, finta w bok i cięcie w twarz zewn.	3	Klinga zwią- zana przez przeciwnika	secon- da	terza

Riposty, które można stosować po zasłonie końcowej	Akcje w tempo			
	kawa- cje	arety	pod- cięcia	kontrak- cje i in- quartaty
pchnięcie, bok, twarz zewn., głowa, twarz wewn., pierś, brzuch ramię te same, co po quarcie te same, co po quarcie	kawa- cja w tem- po w pierś	—	w ramię	—
pchnięcie, bok, twarz zewn., głowa, twarz wewn., pierś, brzuch, ramię, filo, kawacja, bok, głowa, twarz wewn., pierś, brzuch, ramię	kawa- cja w tem- po w bok	aret w pierś	w ramię	kontr- akcja w pierś
pchnięcie, bok, głowa, twarz wewn., pierś, brzuch, ramię	kawa- cja w tem- po w bok	—	w ramię	inqua- rata
cięcie w ramię	—	—	—	—
kawacja, filo, bok, głowa, twarz wewn., pierś, brzuch, ramię	kawa- cja w tem- po we- wnątrz	aret w pierś	w ramię	—

Lp.	ATAKI	Z ilu temp. składają się	Pozycja broń- niącego się	Zasłony, które atakujący omija	Zasłona końcowa
121	Z wiązania quarty, cambio do terzy, finta kawacji w bok i cięcie w głowę	3	Klinga związana przez przeciwnika	seconda	quinta
122	Z wiązania quarty, cambio do terzy, finta coupé i cięcie w brzuch	3	Klinga związana przez przeciwnika	sesta	niska quarta półokr. prima
123	Z wiązania quarty, cambio do terzy, finta w bok i cięcie w ramię	3	Klinga związana przez przeciwnika	seconda	terza lub quinta
124	Z wiązania terzy, cambio do quarty, finta pchnięcia i kawacja zewnątrz	3	Klinga związana przez przeciwnika	quarta	terza okr. quarta
125	Z wiązania terzy, cambio do quarty, finta w bok i cięcie w głowę lub w twarz zewnątrz	3	Klinga związana przez przeciwnika	seconda	terza
126	Z wiązania terzy, cambio do quarty, finta w bok i cięcie w głowę	3	Klinga związana przez przeciwnika	seconda	quinta

Riposty, które można stosować po zasłonie końcowej	Akcje w tempo			
	kawac- cje	arety	pod- cięcia	kontrak- cje i in- quartaty
pchnięcie, bok, głowa, twarz wewn., piers, brzuch, ramię	kawac- cja w tem- po we- wnątrz	aret w piers	w ra- mię	inquar- tata
pchnięcie, bok, twarz zewn., głowa, twarz wewn., piers, brzuch, ramię, te same, co po niskiej quarcie	kawac- cja w tempo wewn.	—	w ra- mię	—
cięcie w ramię	—	—	—	—
kawacja, filo, bok, głowa, twarz wewn., piers, brzuch, ramię, pchnięcie, bok, głowa, twarz zewn., twarz wewn., brzuch, ramię	kawac- cja w tem- po ze- wnątrz	aret we- wnątrz	w ra- mię	kontr- akcja w piers
kawacja, filo, bok, głowa, twarz zewn., piers, brzuch, ramię	kawac- cja w tempo zewn.	aret w piers	w ra- mię	—
pchnięcie, bok, głowa, twarz wewn., piers, brzuch, ramię	kawac- cja w tempo zewn.	aret w piers	w ra- mię	inquar- tata

Lp.	ATAKI	Z ilu temp składają się	Pozycja bro- niącego się	Zasłony, które atakujący omija	Zasłona końcowa
127	Z wiązania terzy, cambiamento do quarty, finta coupé i cięcie w twarz wewn., pierś lub brzuch	3	Klinga związana przez przeciwnika	quinta	quarta niska quarta półokr. prima
128	Z wiązania terzy, cambiamento do quarty, finta w twarz wewn., pierś lub brzuch i cięcie coupé	3	Klinga związana przez przeciwnika	quarta lub niska quarta	quinta
129	Z wiązania terzy, cambiamento do quarty, finta w bok i cięcie w ramię	3	Klinga związana przez przeciwnika	seconda	terza lub quinta
130	Z postawy terzy lub wiązania primy, battuta di prima, finta pchnięcia i kawacja w bok	3	Postawa secondy	prima	seconda
131	Z postawy terzy lub wiązania primy, battuta di prima, finta w bok i cięcie w głowę	3	Postawa secondy	niska terza	sesta półokr. quinta
132	Z postawy terzy lub wiązania primy, battuta di prima, finta w głowę i cięcie w brzuch	3	Postawa secondy	sesta	niska quarta półokr. prima

Riposty, które można stosować po zasłonie końcowej	Akcje w tempo			
	kawa- cje	arety	pod- cięcia	kontrak- cje i in- quartaty
pchnięcie, bok, twarz zewn., głowa, twarz wewn., pierś, brzuch, ramię, te same, co po quarcie te same, co po quarcie	kawa- cja w tem- po ze- wnątrz	—	w ra- mię	—
pchnięcie, bok, twarz wewn., głowa, pierś, brzuch, ramię	kawa- cja w tempo zewn.	—	w ra- mię	—
cięcie w ramię	—	—	—	—
kawacja, filo, twarz zewn., twarz wewn., głowa, brzuch, ramię	kawa- cja w tem- po w bok	aret we- wnątrz	w ra- mię	kontra- kcja w bok
pchnięcie bok, twarz wewn., pierś, brzuch, ramię, pchnięcie, bok, głowa, twarz wewn., pierś, brzuch ramię	kawa- cja w tempo w bok	aret w pierś	w ra- mię	inqua- rata
pchnięcie, bok, twarz zewn., twarz wewn., pierś, głowa, brzuch, ramię, te same, co po niskiej quarcie	kawa- cja w tempo w bok	—	w ra- mię	—

L. p.	ATAKI	Z ilu temp składają się	Pozycja bro- niącego się	/ asony, które ata- kującej omija	Zasłona końcowa
133	Z postawy lub wiązania secondy battuta di se- conda, finta pchnięcia prostego i kawacja w pierś	3	Postawa se- condy	secon- da	prima terza
134	Z postawy lub wiązania secondy, battuta di se- conda, finta w twarz zewn. i kawacja w bok	3	Postawa se- condy	terza	secon- da półokr. prima
135	Z postawy lub wiązania secondy, battuta di se- conda, finta w głowę i cięcie w twarz wewn., pierś lub brzuch	3	Postawa se- condy	quinta	quarta niska quarta półokr. prima
136	Z postawy lub wiązania secondy, battuta di se- conda, finta kawacji w pierś i cięcie w bok	3	Postawa se- condy	prima	secon- da
137	Z postawy lub wiązania secondy, battuta di se- conda, finta pchnięcia prostego i cięcie w ra- mie	3	Postawa se- condy	secon- da	terza lub quinta

Riposty, które można stosować po zasłonie końcowej	Akcje w tempo			
	kawac- cje	arety	pod- cięci	kontrak- cje i in- quartaty
pchnięcie, bok, twarz zewn., twarz wewn., głowa, pierś, brzuch, ra- mię, filo, kawacja, bok, głowa, twarz wewn., pierś, brzuch, ramię	kawac- cja w tem- po w pierś	aret w pierś	w ra- mię	kontr- akcja w pierś
kawacja, filo, twarz zewn., twarz wewn., głowa, brzuch, ramię, pchnięcie, bok, twarz zewn., głowa, twarz wewn., pierś, brzuch, ra- mię	kawac- cja w tempo w pierś	aret w bok	w ra- mię	kontr- akcja w bok
pchnięcie, bok, twarz zewn., twarz wewn., głowa, pierś, brzuch, ra- mię, te same, co po quarcie te same, co po quarcie	kawac- cja w tempo w pierś	—	w ra- mię	—
kawacja, filo, twarz zewn., twarz wewn., głowa, brzuch, ramię	kawac- cja w tempo w pierś	aret w bok	w ra- mię	—
cięcie w ramię	—	—	—	—

L. P.	ATAKI	Z ilu temp składają się	Pozycja bro- niącego się	Zasłony, które ata- kujący omija	Zasłona końcowa
138	Z postawy lub wiązania terzy, battuta di terza, finta w bok i kawacja w pierś	3	Postawa terzy lub klinga w linii	seconda	prima terza quinta
139	Z postawy lub wiązania terzy, battuta di terza, finta pchnięcia prostego w pierś i kawacja w bok	3	Postawa terzy lub klinga w linii	prima lub terza	seconda półokr prima
140	Z postawy lub wiązania terzy, battuta di terza, finta w brzuch i coupé	3	Postawa terzy lub klinga w linii	niska quarta	quinta
141	Z postawy lub wiązania terzy, battuta di terza, finta kawacji i cięcie w ramię	3	Postawa terzy lub klinga w linii	seconda	terza lub quinta
142	Z postawy lub wiązania quarty, battuta di quarta, finta pchnięcia prostego i kawacja zewnętrz	3	Postawa terzy lub klinga w linii	quarta	terza okr. quarta

Riposty, które można stosować po zasłonie końcowej	Akcje w tempo			
	kawac- cje	arety	pod- cięcia	kontrak- cje i in- quartaty
pchnięcie, bok, twarz wewn., głowa, pierś, brzuch, ramię, filo, kawacja, bok, głowa, twarz wewn., pierś, brzuch, ramię, pchnięcie, bok, twarz zewn., głowa, twarz wewn., pierś, brzuch, ra- mie	kawac- cja w tem- po we- wnątrz	aret w pierś	w ra- mie	kontr- akcja w pierś
kawacja, filo, twarz zewn., twarz wewn., brzuch, ramię, pchnięcie, bok, twarz zewn., głowa, twarz wewn., pierś, brzuch, ra- mie	kawac- cja w tem- po we- wnątrz	aret w bok	w ra- mie	kontr- akcja w bok
pchnięcie, bok, głowa, twarz wewn., pierś, brzuch, ramię	kawac- cja w tem- po we- wnątrz	—	w ra- mie	inqua- rata
cięcie w ramię	—	—	—	—
kawacja, filo, bok, głowa, twarz wewn., pierś, brzuch, ramię, pchnięcie, bok, twarz zewn., głowa, twarz wewn., pierś brzuch, ra- mie	kawac- cja w tem- po ze- wnątrz	aret we- wnątrz	w ra- mie	kontr- akcja w pierś

L. p.	ATAKI	Z ilu temp składają się	Pozycja bro- niącego się	Zasłony, które ata- kujący omija	Zasłona kończąca
143	Z postawy lub wiązania quarty, battuta di quarta, finta w głowę i cięcie w bok	3	Postawa terzy lub klinga w linji	sesta	seconda niska terza
144	Z postawy lub wiązania quarty, battuta di quarta, finta w głowę i cięcie w brzuch	3	Postawa terzy lub klinga w linji	sesta	niska quarta półokr. prima
145	Z postawy lub wiązania quarty, battuta di quarta, finta w twarz wewnątrz, pierś lub brzuch i coupé	3	Postawa terzy lub klinga w linji	niska quarta quarta	quinta
146	Z postawy lub wiązania quarty, battuta di quarta, finta pchnięcia i cięcie w ramię	3	Postawa terzy lub klinga w linji	quarta	terza lub quinta
147	Z postawy secondy lub wiązania quarty, battuta di quinta, finta pchnięcia i kawacja w pierś	3	Klinga w linji	seconda	prima terza półokr. quarta

Riposty, które można stosować po zasłonie końcowej	Akcje w tempo			
	kawac- cje	arety	pod- cięcia	kontrak- cje i in- quartaty
filo, kawacja, twarz zewn., głowa, twarz wewn., brzuch, ramię pchnięcie, kawacja, twarz zewn., głowa, twarz wewn., ramię	kawac- cja w tem- po ze- wnątrz	aret w bok	w ra- mię	—
pchnięcie, bok, twarz zewn., twarz wewn., głowa, pierś, brzuch, ra- mię, te same, co po niskiej quarcie	kawac- cja w tem- po ze- wnątrz	—	w ra- mię	—
pchnięcie, bok, głowa, twarz wewn., pierś, brzuch, ramię	kawac- cja w tem- po w bok	—	w ra- mię	inqua- rata
cięcie w ramię	—	—	—	—
pchnięcie, bok, twarz zewn., głowa, twarz wewn., pierś, brzuch, ra- mię, filo, kawacja, bok, głowa, twarz wewn., pierś, brzuch, ramię, pchnięcie, bok, twarz zewn., głowa, twarz wewn., pierś, brzuch, ra- mię	kawac- cja w tem- po w bok	aret w pierś	w ra- mię	kontr- akcja w pierś

Lp.	ATAKI	Z ilu temp. składają się	Pozycja bro- niącego się	Zasłony, które atakującej omija	Zasłona końcowa
148	Z postawy secondy lub wiązania quinty, batuta di quinta, finta w bok i cięcie w twarz zewnątrz	3	Klinga w linji	seconda	terza
149	Z postawy secondy lub wiązania quinty, batuta di quinta, finta pchnięcia prostego i cięcie w głowę	3	Klinga w linji	seconda	quinta
150	Z postawy secondy lub wiązania quinty, batuta di quinta, finta w bok i cięcie w twarz wewnątrz, pierś lub brzuch	3	Klinga w linji	seconda	prima
151	Z postawy secondy lub wiązania quinty, batuta di quinta, finta w twarz wewnątrz, pierś lub brzuch i coupé	3	Klinga w linji	quarta niska quarta	quinta
152	Z postawy secondy, batuta di quinta, finta w bok i cięcie w ramię	3	Klinga w linji	seconda	terza lub quinta

Riposty, które można stosować po zasłonie końcowej	Akcje w tempo			
	kawac- cje	aret	pod- cięcia	kontrak- cje i in- quartaty
kawacja, filo, bok, głowa, twarz wewn., pierś, brzuch, ramię	kawa- cja w tem- po w bok	aret w pierś	w ra- mię	—
pchnięcie, bok, głowa, twarz wewn., pierś, brzuch, ramię	kawa- cja w tem- po w bok	aret w pierś	w ra- mię	inqua- rata
pchnięcie, bok, twarz zewn., twarz wewn., głowa, pierś, brzuch, ra- mię	kawa- cja w tem- po w bok	aret w pierś	w ra- mię	—
pchnięcie, bok, głowa, twarz wewn., pierś, brzuch, ramię	kawa- cja w tem- po w bok	—	w ra- mię	inqua- rata
cięcie w ramię	—	—	—	—

L. p.	ATAKI	Z ilu temp. składa się	Pozycja bro- niącego się	Zasłony, które ata- kujący omija	Zasłona kończona
153	Z własnego wiązania pri- my, battuta cambian- do di seconda, finta pchnięcia prostego i kawacja w pierś	3	Klinga zwią- zana przez przeciwnika	secon- da	prima terza półokr. quarta
154	Z własnego wiązania pri- my, battuta cambian- do di seconda, finta w głowę i cięcie w twarz wewn., pierś lub brzuch	3	Klinga zwią- zana przez przeciwnika	quinta	quarta niska quarta półokr. prima
155	Z własnego wiązania se- condy, battuta cam- biando di prima, finta pchnięcia i kawacja w bok	3	Klinga zwią- zana pr ez przeciwnika	prima	secon- da okr. prima
156	Z własnego wiązania ter- zy, battuta cambiando di quarta, finta pchnię- cia prostego i kawa- cja	3	Klinga zwią- zana przez przeciwnika	quarta	terza okr. quarta
157	Z wiązania terzy przeciw- nika, intrecciata di quarta, finta w głowę i cięcie w bok	3	Wiązanie terzy	sesta	niska terza secon- da

Riposty, które można stosować po zasłonie końcowej	Akcje w tempo			
	kawac- cie	arety	pod- cięcia	kontrak- cje i in- quartaty
pchnięcie, bok, twarz zewn., głowa, twarz wewn., pierś, brzuch, ramię, filo, kawacja, bok, głowa, twarz wewn., pierś, brzuch, ramię, pchnięcie, bok, twarz zewn., twarz wewn., głowa, pierś, brzuch, ra- mie	kawa- cja w tem- po w pierś	aret w bok	w ra- mie	kontra- kacja w pierś
pchnięcie, bok, twarz zewn., głowa, twarz wewn., pierś, brzuch, ramię, te same, co po quarcie te same, co po quarcie	kawa- cja w tem- po w pierś	—	w ra- mie	—
filo, kawacja, twarz zewn., głowa, twarz wewn., brzuch, ramię, pchnięcie, bok, twarz zewn., głowa, twarz wewn., pierś, brzuch, ramię	kawa- cja w tem- po w bok	aret we- wnątrz	w ra- mie	kontra- kacja w bok
filo, kawacja, bok, głowa, twarz wewn., pierś, brzuch, ramię, pchnięcie, bok, twarz zewn., głowa, twarz wewn., pierś, brzuch, ramię	kawa- cja w tem- po ze- wnątrz	aret we- wnątrz	w ra- mie	kontra- kacja w pierś
pchnięcie, kawacja, twarz zewnątrz, głowa, twarz wewn., ramię, filo, kawacja, twarz zewn., głowa, twarz wewn., brzuch, ramię	kawa- cja w tem- po ze- wnątrz	aret w bok	w ra- mie	—

Lp.	ATAKI	Z ilu temp. posiadają się	Pozycja bro- niącego się	Zasłony, które sta- kującej omija	Zasłona końcowa
158	Z własnego wiązania quar- ty, battuta cambiando di terza, finta w bok i kawacja	3	Klinga zwią- zana prz z przeciwnika	secon- da	prima terza półokr. quarta
159	Z wiązania quarty prze- ciwnika, intrecciata di terza, finta w głowę i cięcie w twarz wewnątrz, pierś lub brzuch	3	Wiązanie quarty	quinta	quarta niska quarta półokr. prima
160	Z wiązania secondy prze- ciwnika, battuta di quarta bassa falsa, fin- ta pchnięcia lub cię- cia w głowę, twarz wewnątrz, pierś, albo brzuch i kawacja	3	Wiązanie secondy	prima quinta	secon- da
161	Z wiązania primy prze- ciwnika, battuta falsa, finta pchnięcia i ka- wacja lub cięcie w bok	3	Wiązanie primy	prima	secon- da okr. prima

Riposty, które można stosować po zasłonie końcowej	Akcje w tempo			
	kawa- cje	arety	pod- cięcia	kontrak- cje i in- quartaty
<p>pchnięcie, bok, twarz zewn., głowa, twarz wewn., pierś, brzuch, ra- mię,</p> <p>filo, kawacja, bok, głowa, twarz wewn., pierś, brzuch, ramię,</p> <p>pchnięcie, bok, twarz zewn., głowa, twarz wewn., pierś, brzuch, ra- mię</p>	kawa- cja w tem- po we- wnątrz	aret w pierś	w ra- mię	kontr- akcja w pierś
<p>pchnięcie bok, twarz zewn., głowa, twarz wewn., pierś, brzuch, ra- mię,</p> <p>te same, co po quarcie</p> <p>te same, co po quarcie</p>	kawa- cja w tem- po we- wnątrz	—	w ra- mię	—
<p>filo, kawacja, twarz zewn., głowa, twarz wewn., brzuch, ramię</p>	kawa- cja w tem- po w bok	aret w bok	w ra- mię	kontr- akcja w bok
<p>filo, kawacja, twarz zewn., głowa, twarz wewn., brzuch, ramię,</p> <p>pchnięcie, bok, twarz zewn., głowa, twarz wewn., pierś, brzuch, ra- mię</p>	kawa- cja w tem- po w bok	aret we- wnątrz	w ra- mię	kontr- akcja w bok

Lp.	ATAKI	Z ilu temp składają się	Pozycja broń- niącego się	Zasłony, które atakujący omija	Zasłona końcowa
162	Z wiązania secondy przeciwnika, battuta falsa, finta w twarz zewn. i kawacja wewnątrz lub cięcie w głowę, w twarz wewn., pierś, brzuch lub bok	3	Wiązanie secondy	terza	seconda półokr. prima sesta quarta niska quarta
163	Z wiązania terzy przeciwnika, battuta falsa, finta w bok i kawacja lub cięcie w głowę, twarz wewnątrz, pierś lub brzuch	3	Wiązanie terzy	seconda	quinta prima
164	Z wiązania quarty przeciwnika, battuta falsa, finta pchnięcia prostego i kawacja lub cięcie w twarz zewn. albo głowę	3	Wiązanie quarty	quarta	terza okr. quarta quinta

Riposty, które można stosować po zasłonie końcowej	Akcje w tempo			
	kawac- cje	arety	pod- cięcia	kontrak- cje i in- quartaty
filo, kawacja, twarz zewn., głowa, twarz wewn., brzuch, ramię, pchnięcie, bok, twarz zewn., głowa, twarz wewn., pierś, brzuch, ra- mie, pchnięcie, bok, twarz wewn., pierś, brzuch, ramię, pchnięcie, bok, twarz zewn., głowa, twarz wewn., pierś, brzuch, ra- mie, te same, co po quarcie	kawac- cja w tem- po w pierś	aret w bok	w ra- mie	inqua- rata
pchnięcie, bok, głowa, twarz wewn., pierś, brzuch, ramię, pchnięcie, bok, twarz zewn., głowa, twarz wewn., pierś, brzuch, ra- m ę	kawac- cja w tem- po we- wnątrz	aret w pierś	w ra- mie	kontr- akcja w pierś inqua- rata
filo, kawacja, bok, głowa, twarz wewn., pierś, brzuch, ramię, pchnięcie, bok, twarz zewn., głowa, twarz wewn., pierś, brzuch, ra- mie, pchnięcie, bok, głowa, twarz wewn., pierś, brzuch, ramię	kawac- cja w tem- po ze- wnątrz	aret we- wnątrz	w ra- mie	kontr- akcja w pierś inqua- rata

L. P.	ATAKI	Z ilu temp. składa się	Pozycja bro- niącego się	Zasłony, które atakujący omija	Zasłona końcowa
165	Z wiązania secondy, sforzo di seconda, finta w twarz zewn. i kawacja wewn. lub cięcie w głowę, twarz wewn., pierś, brzuch lub bok	3	Klinga związana przez przeciwnika	terza	quarta okr. terza półokr. prima niska quarta seconda
166	Z wiązania secondy sforzo di seconda, finta w głowę i cięcie w twarz wewn., pierś lub brzuch	3	Klinga związana przez przeciwnika	quinta	quarta niska quarta półokr. prima
167	Z wiązania secondy sforzo di seconda, finta pchnięcia w bok i kawacja lub cięcie w twarz zewnątrz	3	Klinga związana przez przeciwnika	seconda	terza prima
168	Z wiązania secondy, sforzo di seconda, finta pchnięcia w bok i cięcie w ramię	3	Klinga związana przez przeciwnika	seconda	terza lub quinta

Riposty, które można stosować po zasłonie końcowej	Akcje w tempo			
	kawa- cje	aret	pod- cięcia	kontrak- cje i in- quartaty
<p>pchnięcie, bok, twarz zewn., głowa, twarz wewn., pierś, brzuch, ra- mie,</p> <p>filo, kawacja, bok, głowa, twarz wewn., pierś, brzuch, ramię,</p> <p>pchnięcie, bok, twarz zewn., głowa, twarz wewn., pierś, brzuch, ra- mie,</p> <p>te same, co po primie</p> <p>filo, kawacja, twarz zewn., głowa, twarz wewn., brzuch, ramię</p>	—	aret w bok	w ra- mie	inqua- rata
<p>pchnięcie, bok, twarz zewn., twarz wewn., pierś, głowa, brzuch, ra- mie,</p> <p>te same, co po quarcie</p> <p>te same, co po quarcie</p>	—	—	w ra- mie	—
<p>kawacja, filo, bok, głowa, twarz wewn., pierś, brzuch, ramię,</p> <p>pchnięcie, bok, twarz zewn., głowa, twarz wewn., pierś, brzuch, ra- mie</p>	—	aret w pierś	w ra- mie	kontra- kacja w pierś
<p>cięcie w ramię</p>	—	—	—	—

p.	ATAKI	Z ilu temp. składają się	Pozycja bro- niącego się	Zastony, które atakujący omija	Zasłona końcowa
169	Z wiązania terzy, sforzo di terza, finta kawacji w bok i kawacja w pierś	3	Klinga zwią- zana przez przeciwnika	secon- da	prima półokr. quarta
170	Z wiązania terzy, sforzo di terza, finta w bok i cięcie w twarz ze- wnątrz lub głowę	3	Klinga zwią- zana przez przeciwnika	secon- da	terza quinta
171	Z wiązania terzy, sforzo di terza, finta w głowę i cięcie w twarz wewnątrz, pierś lub brzuch	3	Klinga zwią- zana przez przeciwnika	quinta	quarta niska quarta półokr. prima
172	Z wiązania terzy, sforzo di terza, finta w głowę i cięcie w twarz wewnątrz, pierś lub brzuch	3	Klinga zwią- zana przez przeciwnika	quinta	quarta niska quarta półokr. prima
173	Z wiązania quarty, sforzo di quarta, finta pchnięcia i kawacja zewnątrz	3	Klinga zwią- zana przez przeciwnika	quarta	terza okr. quarta

Riposty, które można stosować po zasłonie końcowej	Akcje w tempo			
	kawa- cje	arety	pod- cięcia	kontrak- cje i in- quartaty
pchnięcie, bok, twarz zewn., twarz wewn., głowa, pierś, brzuch, ramię, te same, co po primie	—	aret w pierś	w ramię	kontrakcja w pierś
kawacja, filo, bok, głowa, twarz wewn., pierś, brzuch, ramię, pchnięcie, bok, głowa, twarz wewn., pierś, brzuch, ramię	—	aret w pierś	w ramię	inquar- tata
pchnięcie, bok, twarz zewn., twarz wewn., głowa, pierś, brzuch, ramię, te same, co po quarcie te same, co po quarcie	—	—	w ramię	—
pchnięcie, bok, twarz zewn., twarz wewn., głowa, pierś, brzuch, ramię, te same, co po quarcie te same, co po quarcie	—	—	w ramię	—
kawacja, filo, bok, głowa, twarz wewn., pierś, brzuch, ramię, pchnięcie, bok, twarz zewn., głowa, twarz wewn., pierś, brzuch, ramię	—	aret we- wnątrz	w ramię	kontrakcja w pierś

Lp.	ATAKI	Z ilu temp. składają się	Pozycja bro- niącego się	Zasłony, które atakujący omija	Zasłona końcowa
174	Z wiązania quarty, sforzo di quarta, finta w głowę i cięcie w brzuch	3	Klinga związana przez przeciwnika	sesta	niska quarta półokr. prima
175	Z wiązania quarty, sforzo di quarta, finta w twarz wewn., pierś lub brzuch i coupé	3	Klinga związana przez przeciwnika	quarta niska quarta	quinta
176	Z wiązania quarty, sforzo di quarta, finta pchnięcia i cięcie w ramię	3	Klinga związana przez przeciwnika	quarta	terza lub quinta
177	Z postawy terzy lub klingi w linii, circolazione lub controcazione w bok	2	Zaproszenie lub wiązanie primy	okr. prima	seconda okr. prima
178	Z postawy secondy lub klingi w linii, circolazione lub controcazione w pierś	2	Zaproszenie lub wiązanie secondy	okr. seconda lub półokr. quarta	prima terza okr. seconda

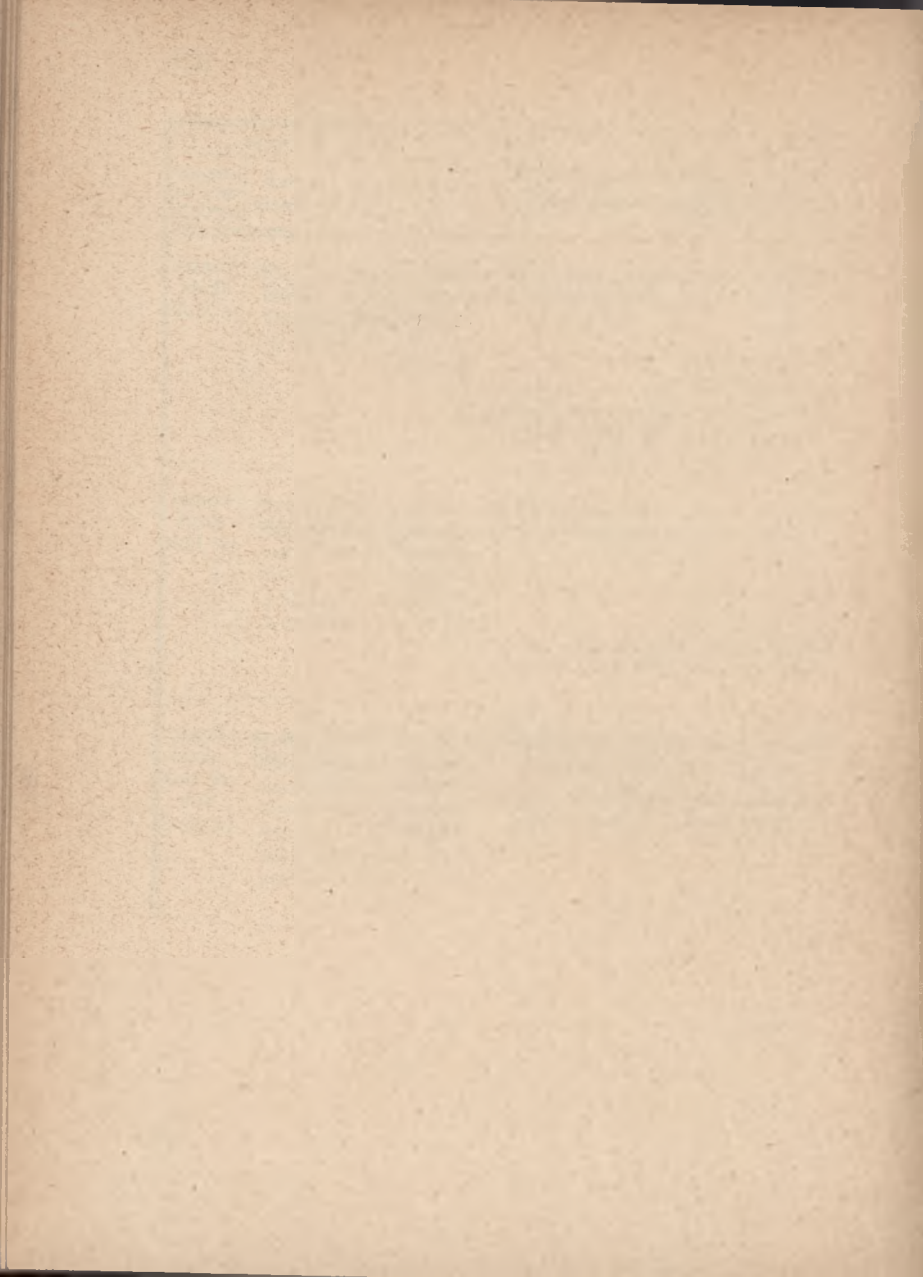
Riposty, które można stosować po zasłonie końcowej	Akcje w tempo			
	kawa- cje	arety	pod- cięcia	kontrak- cje i in- quartaty
pchnięcie, bok, twarz zewn., twarz wewn., głowa, pierś, brzuch, ra- mię, te same, co po niskiej quarcie	—	—	w ra- mię	—
pchnięcie, bok, głowa, twarz wewn., pierś, brzuch, ramię	—	—	w ra- mię	inquar- tata
cięcie w ramię	—	—	—	—
filo, kawacja, twarz zewn., głowa, twarz wewn., brzuch, ramię, pchnięcie, bok, twarz zewn., głowa, twarz wewn., pierś, brzuch, ra- mię	—	aret w pierś	w ra- mię	kontr- akcja w bok
pchnięcie, bok, twarz zewn., głowa, twarz wewn., brzuch, ramię, filo, kawacja, bok, głowa, twarz wewn., pierś, brzuch, ramię, filo, kawacja, twarz zewn., głowa, twarz wewn., brzuch, ramię,	—	aret w bok	w ra- mię	kontr- akcja w pierś

Lp.	ATAKI	Z ilu temp składają się	Pozycja bro- niącego się	Zasłony, które ata- kujący omiija	Zasłona kończona
179	Z postawy terzy lub klin- gi w linii, circolazio- ne lub controcazazio- ne wewnątrz	2	Zaproszenie lub wiązanie terzy	okr. terza lub półokr. prima	seconda półokr. lub okr. prima
180	Z postawy terzy lub klin- gi w linii, circolazio- ne zewnątrz lub finta pchnięcia prostego i intagliata w bok	2	Zaproszenie lub wiązanie quarty	okr. quarta	terza okr. quarta seconda
181	Z wiązania terzy lub za- proszenia secondy al- bo terzy, finta filo i circolazione (finta filo circolata) ze- wnątrz lub finta filo i intagliata w bok	2	Klinga w linii górnjej	okr. quarta •	terza okr. quarta seconda
182	Z wiązania secondy lub zaprośnienia primy, ter- zy lub quinty, finta filo circolata w bok	2	Postawa secondy	okr. prima	seconda okr. prima
183	Z postawy secondy, de- viamento terzy i cir- colazione lub contra- cazazione zewnątrz lub w bok	3	Postawa ter- zy lub klinga w linii	okr. quarta okr. prima	terza seconda

Riposty, które można stosować po zasłonie końcowej	Akcje w tempo			
	kawa- cje	arety	pod- cięcia	kontrak- cje i in- quartaty
filo, kawacja, twarz zewn., głowa, twarz wewn., brzuch, ramię, pchnięcie, bok, twarz zewn., głowa, twarz wewn., brzuch, ramię	—	aret we- wnątrz	w ra- mię	kontr- akcja w bok
filo, kawacja, bok, głowa, twarz wewn., pierś, brzuch, ramię, pchnięcie, bok, twarz zewn., głowa, twarz wewn., pierś, brzuch, ramię, filo, kawacja, twarz zewn., głowa, twarz wewn., brzuch, ramię	—	aret w bok	w ra- mię	kontr- akcja w pierś
filo, kawacja, bok, głowa, twarz wewn., pierś, brzuch, ramię, pchnięcie, bok, twarz zewn., głowa, twarz wewn., pierś, brzuch, ramię, filo, kawacja, twarz zewn., głowa, twarz wewn., brzuch, ramię	kawa- cja w tem- po w bok	—	w ra- mię	kontr- akcja w pierś
filo, kawacja, twarz zewn., głowa, twarz wewn., brzuch, ramię, pchnięcie, bok, twarz zewn., głowa, twarz wewn., pierś, brzuch, ramię	kawa- cja w tem- po w pierś	—	w ra- mię	kontr- akcja w bok
filo, kawacja, bok, głowa, twarz wewn., pierś, brzuch, ramię, filo, kawacja, twarz zewn., głowa, twarz wewn., brzuch, ramię	kawa- cja w tempo wewn.	aret w bok lub w pierś	w ra- mię	kontr- akcja w pierś lub w bok

L. p.	ATAKI	Z ilu temp składają się	Pozycja broń- niącego się	Zasłony, które atakujący omija	Zasłona końcowa
184	Z postawy terzy, devia- mento quarty i circo- lazione wewnątrz lub w bok	3	Postawa ter- zy lub klinga w linji	okr. terza półokr. prima	quarta półokr. prima secon- da
185	Z postawy secondy, albo zaproszenia lub wią- zania primy, battuta, tocco albo sforzo di prima i circolazione wewnątrz lub w bok	3	Postawa ter- zy lub klinga w linji	okr. terza półokr. prima	quarta półokr. prima secon- da
186	Z postawy secondy, albo zaproszenia lub wią- zania terzy, battuta, tocco lub sforzo di terza i circolazione albo contracavazione zewnątrz lub w bok	3	Postawa ter- zy lub klinga w linji	okr. quarta okr. prima	terza secon- da

Riposty, które można stosować po zasłonie końcowej	Akcje w tempo			
	kawa- cje	arety	pod- cięcia	kontrak- cje i in- quartaty
<p>pchnięcie, bok, twarz zewn., głowa, twarz wewn., pierś, brzuch, ramię, te same, co po quarcie</p> <p>filo, kawacja, twarz zewn., głowa, twarz wewn., brzuch, ramię</p>	kawa- cja w tem- po ze- wnątrz	aret we- wnątrz	w ra- mię	kontr- akcja w bok
<p>pchnięcie, bok, twarz zewn., głowa, twarz wewn., pierś, brzuch, ramię, te same, co po quarcie</p> <p>filo, kawacja, twarz zewn., głowa, twarz wewn., brzuch, ramię</p>	kawa- cja w tem- po w bok	aret we- wnątrz	w ra- mię	kontr- akcja w bok
<p>filo, kawacja, bok, głowa, twarz wewn., pierś, brzuch, ramię</p> <p>filo, kawacja, twarz zewn., głowa, twarz wewn., brzuch, ramię</p>	kawa- cja w tem- po we- wnątrz	aret w bok lub w pierś	w ra- mię	kontr- akcja w bok lub w pierś

TREŚĆ.

Przedmowa	Str. V
---------------------	-----------

CZĘŚĆ I.

Szermierka na szable	1
Postawa wyjściowa bez broni	1
Postawa szermiercza bez broni	2
Krok wprzód	4
Krok wstecz	4
Wypad wprzód	5
Powrót z wypadu do postawy	7
Wypad wstecz	7
Ćwiczenia gimnastyczne celem wyrobienia postawy, kro- ków i wypadu	8
Krok wprzód i wypad	10
Skok wstecz	12
Szabla	12
Trzymanie szabli w dłoni	14
Postawa wyjściowa z bronią	16
Broń w linii zaczepnej	16
Postawa szermiercza z bronią	17
Powierzchnia ważnych ciosów	18
Położenia ręki	18
Położenia końcowe cięć i pchnięć	20
Prowadzenie szabli	22
Ćwiczenia elementarne, wyrabiające sprawność ramienia	22
Ugięcia w kierunku cięć	23
Młyńce	25
Położenia końcowe zasłon	30
Ugięcia w kierunku zasłon	33
Młyńce w kierunku zasłon	35
Młyńce skrócone w kierunku cięć i zasłon	35
Wymachy do cięć i zasłon	35
Wymachy wraz z ruchami nóg	40

CZEŚĆ II.

	Str.
Zaproszenia	43
Wiązania	45
Rozstęp	45
Cięcia	46
Cięcia proste	47
Cięcia wymachowe	50
Cięcia coupé	52
Cięcia w ramię	54
Pchnięcie	57
Pchnięcie proste	58
Zasłony	59
Ćwiczenia łączące zasłony i cięcia	78
Ćwiczenia o charakterze walki wolnej	80
Riposta	81
Cięcie w tempo	81
Pchnięcie proste w tempo	82
Ćwiczenia umówione	82

CZEŚĆ III.

Ataki na klingę	85
Usunięcia	85
Deviamento	85
Deviamento sottomesso	87
Deviamento di contro	87
Deviamento di mezzocontro	88
Cambiamento	88
Copertino	89
Copertino sottomesso	90
Copertino cambiando	90
Copertino sottomesso cambiando	90
Trasporto	90
Raccoglimento	93
Uderzenia	94
Tocco semplice	94
Tocco di contro	96
Tocco di mezzocontro	97
Tocco cambiando	97
Intrecciata	98
Tocco plazem	99
Tocco atterando	99
Tocco tylcem	100
Battuta	101

	Str.
Battuta semplice	102
Tocchi i battuty z dalekiego rozstępu	105
Battuty z naszego wiązania	105
Battuta di contro	105
Battuta di mezzocontro	106
Battuty w kierunku przeciwnym niż wiązanie	106
Battuta atterando	108
Tocchi di sciabola di passaggio	108
Battuta falsa. Tocco falso	109
Sforzo	109
Rozbrojenie	111
Uwagi ogólne o atakach na klingę	111
Uderzenia w klingę w tempo	112
Uderzenia w klingę w tempo assautowo	113
Uderzenia w klingę jako ćwiczenie konwencjonalne ataku i obrony	114
Kawacja	115
Kawacja w tempo	117
Kawacja assautowo	118
Kawacja jako ćwiczenie konwencjonalne ataku i obrony	118
Filo	118
Fianconata di seconda	120
Filo sottomesso	120
Filo w tempo	122
Obrona przeciw filo	122
Zasłony posiłkowe	124

CZEŚĆ IV.

Finty	127
Rodzaje fint	128
Finty pojedyncze wolne	130
Finta cięcia	134
Finty pojedyncze wolne z dalekiego rozstępu	136
Uczenie fint w rozstępie średnim	138
Uczenie finty pojedynczej z rozstępu dalekiego	139
Finty podwójne wolne	140
Finty jako atak w tempo	145
Finta kawacji	145
Finty poprzedzone atakiem na klingę przeciwnika przez usunięcie	146
Finty poprzedzone atakiem na klingę przeciwnika przez uderzenie	147

	Str.
Finty filo	148
Finta filo jako ćwiczenie umówione	148
Finty passé	149
Finta di pugno	151
Finty jako ćwiczenia umówione ataku i obrony	152
Assaut z ograniczonym tematem	154
Riposta	155
Ripigliata	159
Cięcia w ramię przy użyciu przegubu	161
Cięcia w ramię jako ćwiczenia umówione	163

CZĘŚĆ V.

Akcje w tempo	164
Kawacja w tempo	165
Podcięcie	166
Aret	169
Inquartata	172
Appuntata	173
Finta w tempo	174
Controtempo	174
Czynności drugiego zamiaru	174
Atak w drugim zamiarze przeciw ripoście	175
Atak w drugim zamiarze przeciw podcięciu	176
Atak w drugim zamiarze przeciw aretowi	177
Atak w drugim zamiarze przeciw kawacji w tempo	177
Finta w tempo	178
Controtempo	179
Traccheggio	181

CZĘŚĆ VI.

Badanie przeciwnika. Lekcja niema	183
Lekcje przygotowawcze do assaut	184

CZĘŚĆ VII.

Assaut	188
Cios obopólny	194
Walka z mańkutom	197
Walka z naturalistami	200
Zestawienie tabelaryczne najważniejszych akcji szermierczych	201

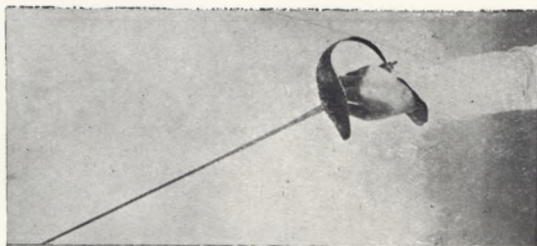

Fig. 1. Położenie ręki „prima“

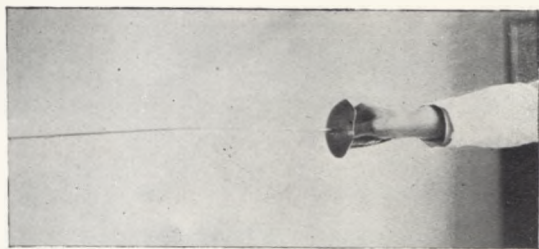

Fig. 2. Położenie ręki „seconda“

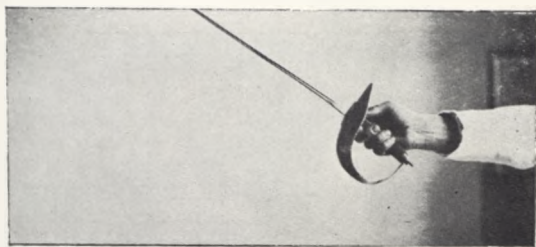

Fig. 3. Położenie ręki „terza“ oraz trzymanie szabli
w dłoni

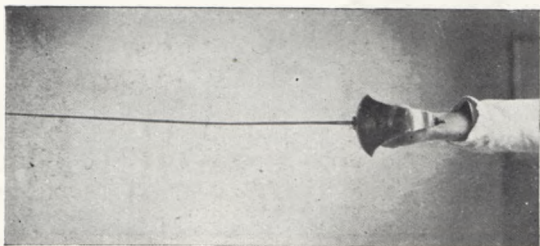

Fig. 4. Położenie ręki „quarta“

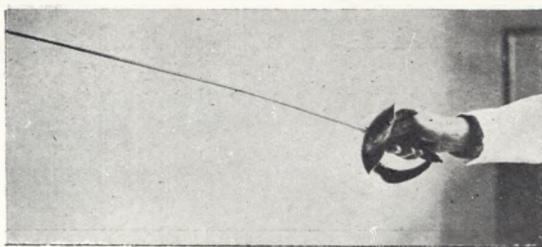

Fig. 5. Położenie ręki „seconda in terza“

Fig. 6. Położenie ręki „terza in quarta“

Fig. 7. Postawa wyjściowa z bronią

Fig. 8. Broń w linii zaczepnej

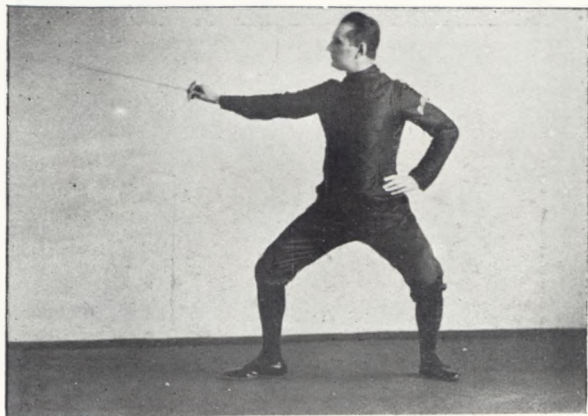

Fig. 9. Postawa szermiercza terzy

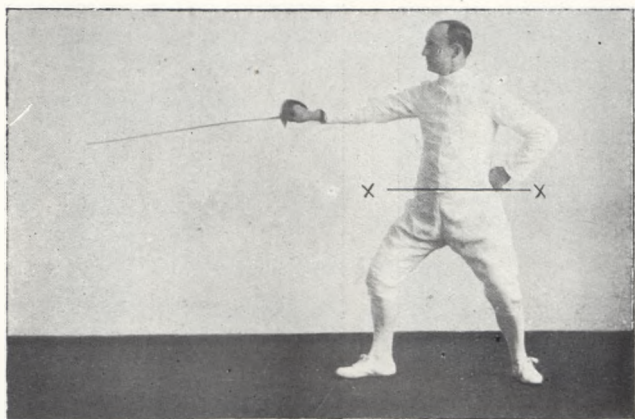

Fig. 10. Postawa szermiercza secondy oraz przedstawienie powierzchni ważnych ciosów (od linii XX w górę)

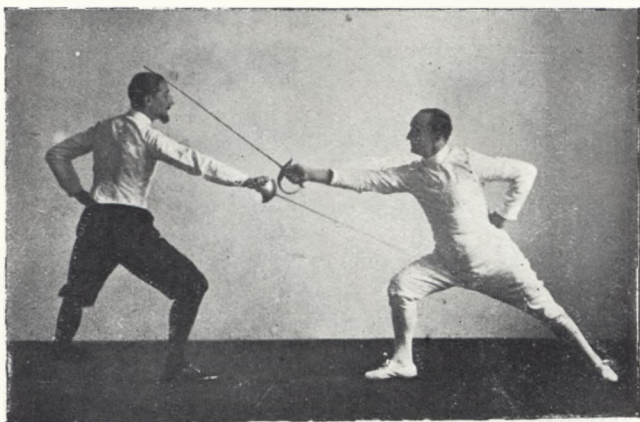

Fig. 11. Cięcie w głowę

Fig. 12. Cięcie w bok

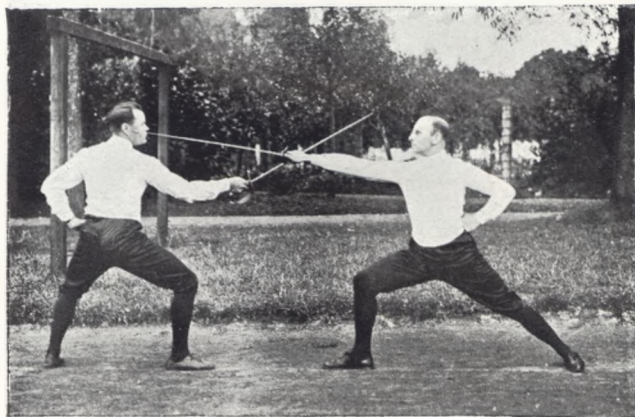

Fig. 13. Cięcie w twarz zewnątrz

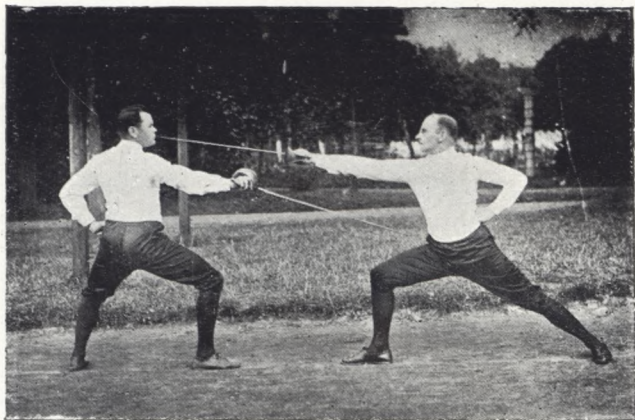

Fig. 14. Cięcie w twarz wewnątrz

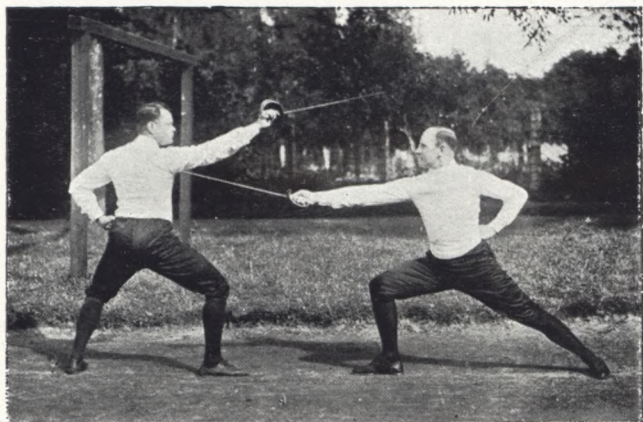

Fig. 15. Cięcie w pierś

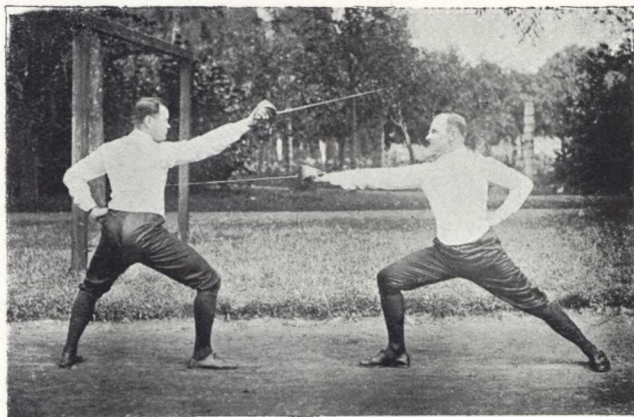

Fig. 16. Cięcie w brzuch (traversone)

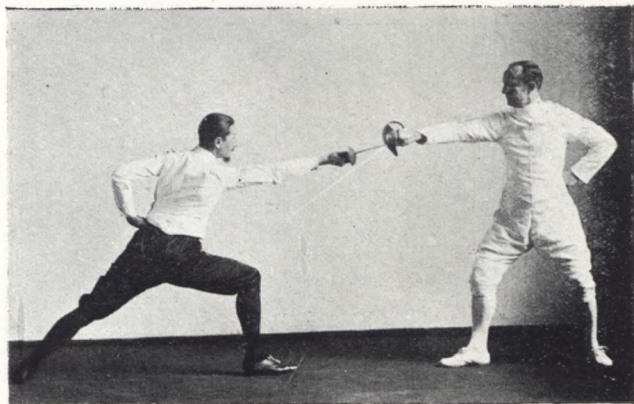

Fig. 17. Zastona prima

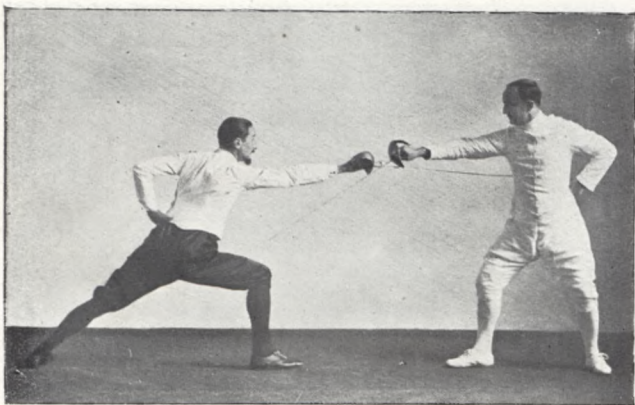

Fig. 18. Zaslona seconda

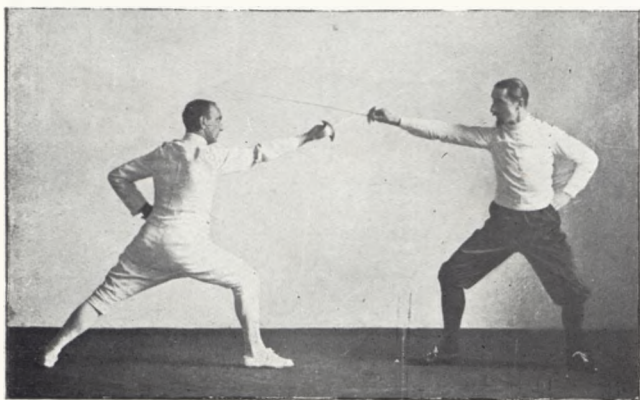

Fig. 19. Zaslona terza

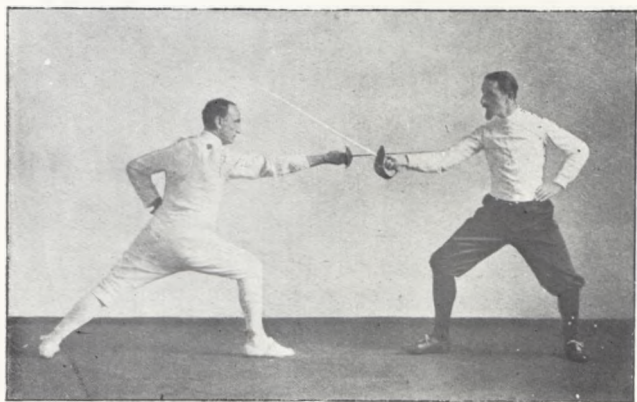

Fig. 20. Zaslona quarta

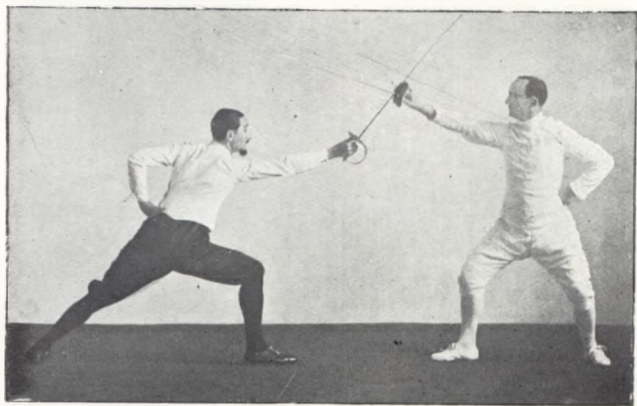

Fig. 21. Zaslona quinta

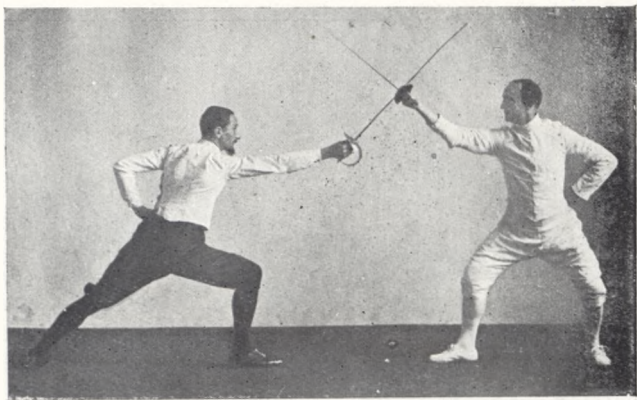

Fig. 22. Zasłona sesta

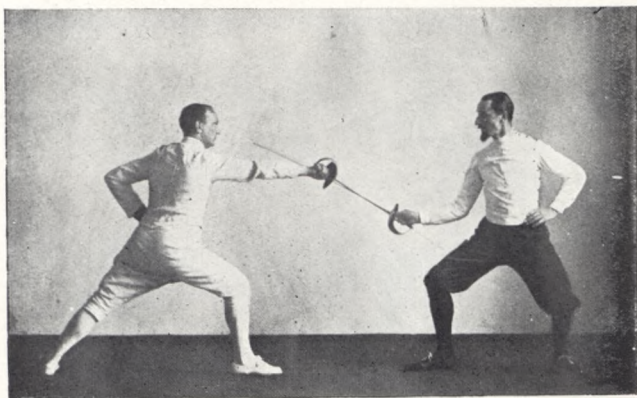

Fig. 23. Zasłona niska terza

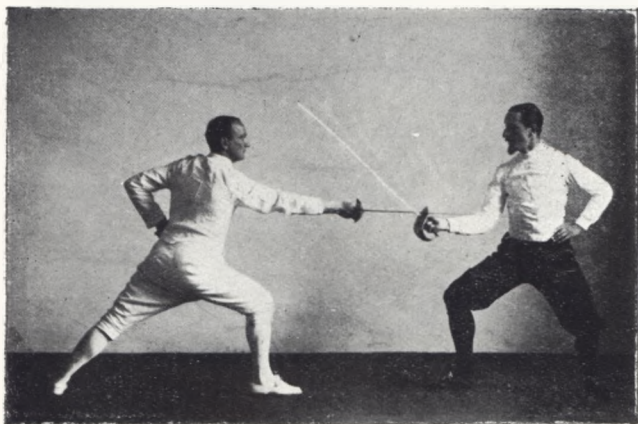

Fig. 24. Zastona niska quarta

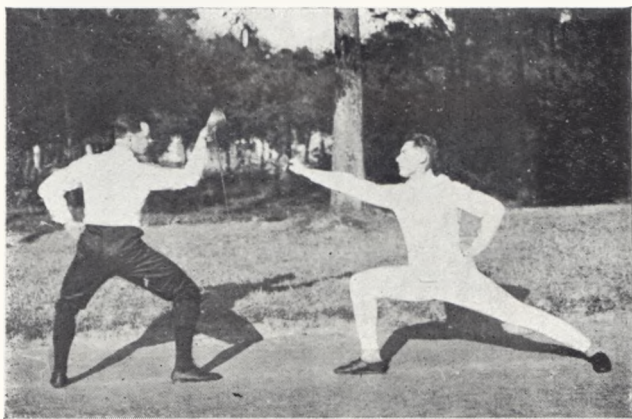

Fig. 25. Zastona septima

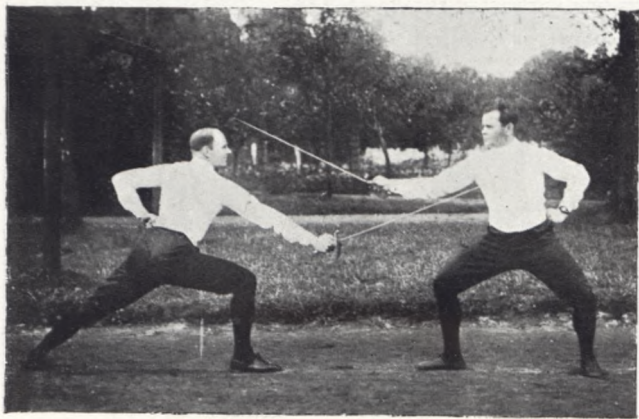

Fig. 26. Intagliata

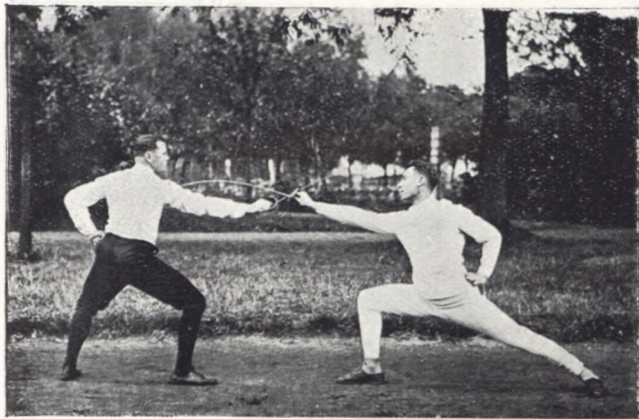

Fig. 27. Filo górą

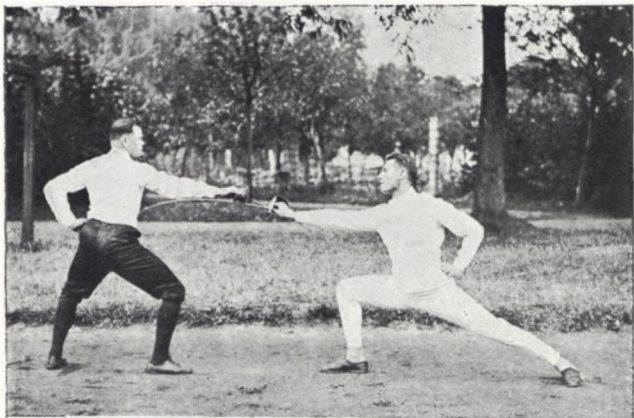

Fig. 28. Filo dolem

Fig. 29. Fianconata di seconda

Fig. 30. Podcięcie zewnątrz wraz z początkiem skoku wstecz

Fig. 31. Podcięcie wewnątrz z wypadem wstecz jako pierwszym tempem skoku wstecz

Fig. 32. Podcięcie górą z początkiem skoku wstecz

Fig. 33. Aret górą z dostawieniem lewej nogi do prawej

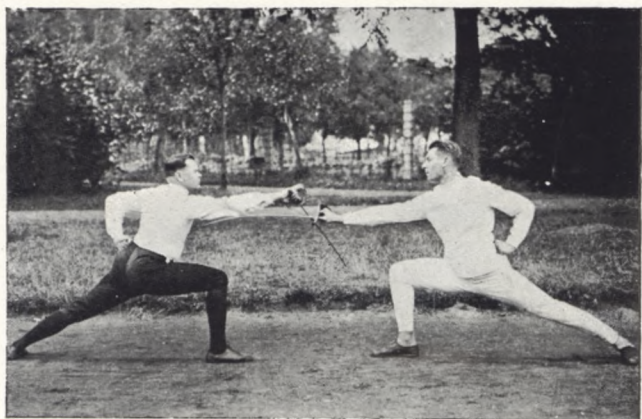

Fig. 34. Aret dołem z wypadem

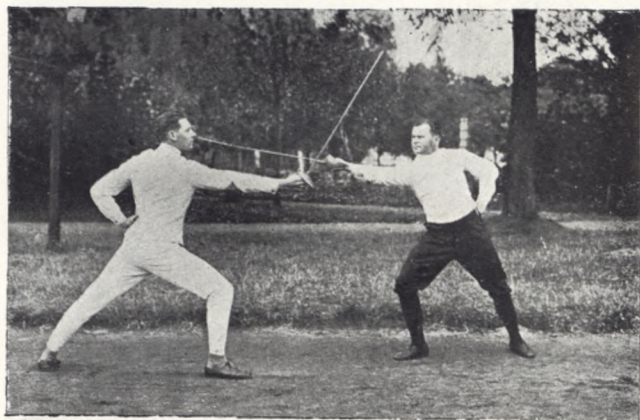

Fig. 35. Inquartata sycylijska

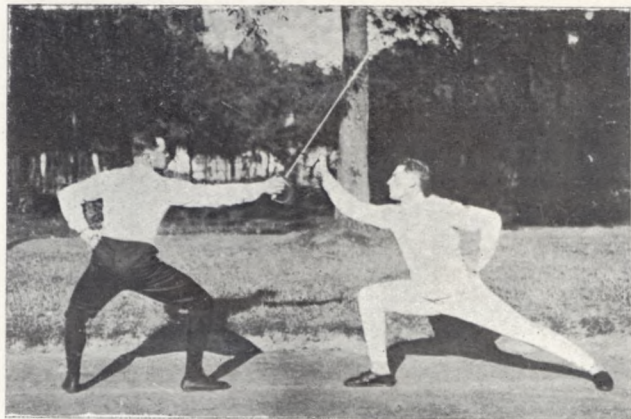

Fig. 36. Zaslona quinty wzięta w drugim zamiarze

Fig. 37. Zaslona terzy wzięta w drugim zamiarze

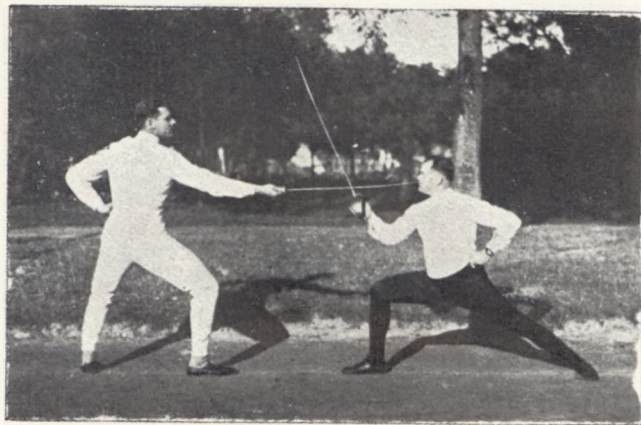

Fig. 38. Zasłona quarty wzięta w drugim zamiarze

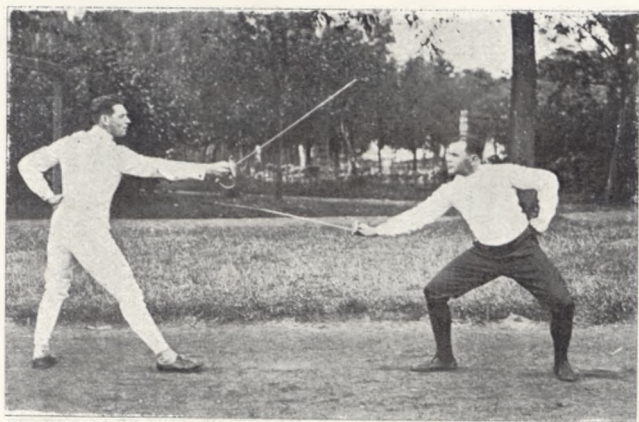

Fig. 39. Drugi zamiar przeciw podcięciu zewnątrz, a) ukazanie finty z pierwszym tempem flèche

Fig. 40. Drugi zamiar przeciw podcięciu zewnątrz, *b*) zasłona terzy z drugim tempem flèche

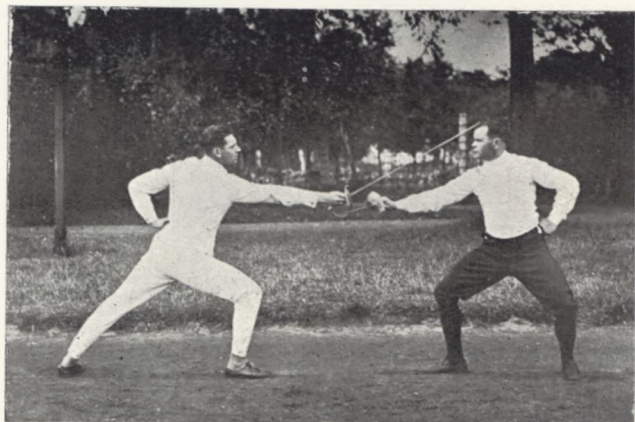

Fig. 41. Drugi zamiar przeciw podcięciu zewnątrz, *c*) cięcie w głowę z ostatniem tempem flèche t. j. wypadem

Fig. 42. Początek ukłonu (saluto)

PODZIAŁ WYDZIAŁU FIZYCZNEGO
KRAKÓW
BIBLIOTEKA GŁÓWNA

93

Biblioteka Gł. AWF w Krakowie

1800051825